

თქვენივე ქვეყნის

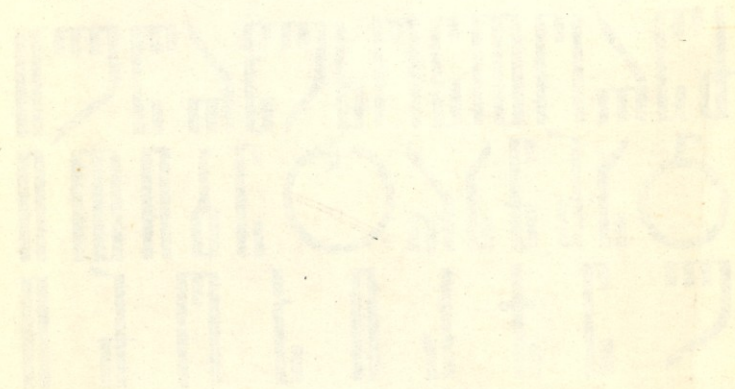
საერთაშორისო ბანკის საქმის

გამომცემლობა „განათლება“
თბილისი
1971

72(031)

რელაქტორი ხელოვნებათმცოდნეობის
ლოქტორი, პროფ. ი. ტიციშვილი

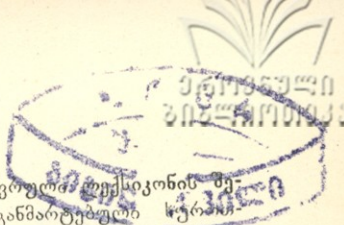

საქართველოს
ეროვნული
ბიბლიოთეკა

7-1-5

71

72 (03)
72 (038)
3 46

28552
555
A

წინამდებარე შრომა ქართული სურთომოდღვრული ლექსიკონის შედგენის პირველი ცდაა. მასში მოკლედ არის განმარტებული სურთომოდღვრული, სახვითი ხელოვნების, ავეჯეულობისა და კაზმულობის ორი ათას ორასამდე ტერმინი. ცხადია, განმარტებითი ლექსიკონი ვერ შეცვლის სურთომოდღვრულ ცნობარს.

ლექსიკონში ზოგჯერ შევხვდებით ნაგებობისა თუ შენობის ნაწილის ამსახველ რამდენიმე სინონიმს. ვფიქრობთ, წინამდებარე ლექსიკონში მოცემული მასალა შემდგომში საფუძვლად დაედება სპეციალისტების — არქიტექტორისა და ენათმეცნიერის ერთობლივ ნაშრომს, რომელშიც დადგენილი იქნება ერთ-ერთი სინონიმის უპირატესობა.

წიგნში შეტანილია ისეთი ტერმინებიც, რომლებიც სურთომოდღვრულ ლიტერატურაში ჯერ არ არის დამკვიდრებული, მაგრამ ხალხში ცოცხლობს და ე. წ. დიალექტებს მიეკუთვნება. ამგვარი სიტყვები სარეზერვო ლექსიკურ ფონდს წარმოადგენს და მათი ნაწილი შესაძლებელია დროთა განმავლობაში დამკვიდრდეს ლიტერატურულ ენაში.

ლექსიკონში აგრეთვე მოყვანილია სმარებიდან გამოსული სიტყვები. მათ წინ უწერია „ძვ“, ე. ი. ძველი, მოძველებული. მათი მოყვანა მიზნად ისახავს ცხადი ვახადის ნაწარმოების ტექსტი, სადაც ასეთი ტერმინებია ნახმარი.

ლექსიკონში ბევრი ბერძნულ-ლათინური, ინგლისური, ფრანგული და სხვა უცხოური ტერმინი თარგმნილი არ არის. ისინი საერთაშორისო სიტყვებია და მათი შესატყვისების პოვნა ქართული ენის საგანძურში არ სერხდება.

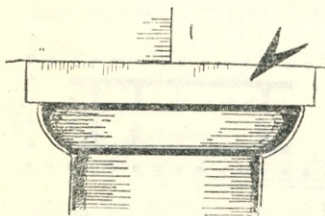
ლექსიკონი შემდეგი წესით არის შედგენილი: თვით ტერმინი გამოყოფილია მსხვილი შრიფტით. ფრჩხილებში აღნიშნულია ტერმინის ეტიმოლოგია. განმარტების წინ გამოყოფილი სიტყვები განსაზღვრული ტერმინის სინონიმებია.

სურთომოდღვრული ლექსიკონის პირველ გამოცემაში შეიძლება უსუსტობანი აღმოჩნდეს. ყველა შენიშვნასა და მითითებას ავტორი მაძლობით მიიღებს და გაითვალისწინებს ლექსიკონის შემდეგი გამოცემისას.

შემოკლებათა განმარტება

არაბ.	. . .	არაბული	პოლ.	. . . . .	პოლონური
არაბ.	სპარ.	. . . . .	რუს.	. . . . .	რუსული
		არაბულ- სპარსული	სპარ.	. . . . .	სპარსული
ბერძ.	. . . . .	ბერძნული	ფრან.	. . . . .	ფრანგული
გერმ.	. . . . .	გერმანული	შდრ.	. . . . .	შეადარე
„ვეფხ“	. . . . .	„ვეფხისტყაოსანი“	ვ. ჩუბინ.	. . . . .	გიორგი ჩუბინაშვილი
„ვისრ“	. . . . .	„ვისრამიანი“	დ. ჩუბინ.	. . . . .	დავით ჩუბინაშვილი
თურქ.	. . . . .	თურქული	ძვ.	. . . . .	ძველი, მოძველებული
ინგ.	. . . . .	ინგლისური	ივ. ჯავ.	. . . . .	ივანე ჯავახიშვილი
იტალ.	. . . . .	იტალიური	ხალხ.	. . . . .	ხალხური
ის.	. . . . .	ისილე	პოლან.	. . . . .	პოლანდიური
კუთხ.	. . . . .	კუთხური			
ლათ.	. . . . .	ლათინური			
მაგ.	. . . . .	მაგალითად			
მისთ.	. . . . .	მისთანები. მის- თანათა			

აბაკი (ბერძ.) — კაპიტელის ზედა ნაწილი, რომელიც, ჩვეულებრივ, კვადრატული ფილაა, სწორი (დორიული ორდერი) ან ჩახნექილი (კორინთული ორდერი) ნაპირებით.

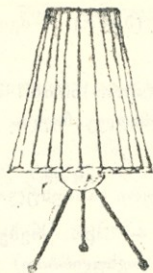

აბანო — საბანაო მოწყობილობით — აუზებით, შხაპებით და ა. შ. აღჭურვილი საგანგებო შენობა.

„მრავლად იყო სირაჯები ვარდისწყლისა აბანოსა“

(ვეფხ.)

აბაჟური (ფრან.) — შუქფარი, ქსოვილის ან სხვა მასალის ფარი, რომელიც ლამაზზე ან ელნათურაზე ჩამოიცმება.

აბრა — ფირნიში; მალაზიების, საეპტო-სამრეწველო საწარმოების, სახელოსნოების, საზოგადოებრივ და სახელმწიფოებრივ დაწესებულებათა შესასვლელთან (ჩვეულებრივ, სადარბაზო კარის გვერდით ან მის თავზე) მოთავსებული წარწერიანი და ზოგიერთ შემთხვევაში ნახატებიანი დაფა სათანადო დაწესებულების დანიშნულებისა და საქმიანობის აღსანიშნავად.

აბრისი (გერმ.) — 1. გაბარიტი, კონტური, კონფიგურაცია; საგნის ვარე მოხაზულობა. 2. მონახაზი; ტოპოგრაფიულ სამუშაოებში ხე-

ლით შესრულებული ნახაზი, რომელზეც დატანილია მიღებული მონაცემები.

აბსიდი (ბერძ.) — იგივეა, რაც აფსიდი.

აბსოლუტური ნიშნული — ადგილის სიმაღლე ზღვის დონიდან.

აბარა — ძვ. იგივეა, რაც აგარაკი. „სადგური საზაფხულო“ (საბა).

აბარაპი — საცხოვრებელი (უმეტესად ზაფხულობით) ადგილი ქალაქის გარეთ.

აბეგმაზ — განსაზღვრული ტერიტორიის ტოპოგრაფიული აზომვა.

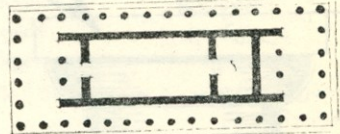
აბლომერაცია (ლათ.) — დასახლებული ადგილების, ქალაქების გაერთიანება, თავმოყრა.

აბორა (ბერძ.) — საბერძნეთის ანტიკური ქალაქის თავდაპირველად სავაჭრო, შემდგომში საზოგადოებრივი და საქმიანი ცენტრი, რომელიც წარმოადგენდა სავაჭრო, საზოგადოებრივი და საკულტო ნაგებობებით ვანაშენიანებულ მოედანს.

ადგილ-მამული — მამული; ვისიმე საკუთრებაში მყოფი მიწა-წყალი.

ადგილმდებარეობა — დერული ტერიტორიის რელიეფის, ბუნების ხასიათი.

ადიტონი (ბერძ.) — ბერძნული ტაძრის სიღრმეში, ნაოსის უკან განლაგებული საკურთხეველი, რომელშიაც შესვლა ნებადართულია ჰქონდათ მხოლოდ კულტის მსახურთ („ადიტონი“ ბერძნულად წმინდას ნიშნავს).

ადმინისტრაციული შენობა — შენობა, სადაც მოთავსებულია სახელმწიფო ან საზოგადოებრივი დაწესებულება.

აპროდრომი (ბერძ.) — თვითმფრინავების ასაფრენ-დასაშვები ადგილი.

აპრომაგვალი (ლათ.) — თვითმფრინავით მოგზაურთათვის საგანგებოდ აგებული შენობა აერობორტში მოსაცდელად, საბარვო ოპერაციებისა და სხვა სახის მომსახურების გასაწევად.

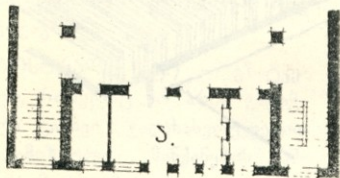
აპარატი (ლათ.) — აეროსო-
ლარიუმი; საპაერო აბაზანების მი-
ხედვად განკუთვნილი ბაქანი.
აპროსოლარიუმი (ლათ.) —
იგივეა, რაც აერარიუმი.

აპროპორტი (ბერძ. ლათ.) —
საპაერო ხაზების საკვანძო პუნქტ-
ში მოწყობილი დიდი აეროდრო-
მი აეროვაგზლით.

აპანანი — ძვ. აზნ; ხელოვნუ-
რად აგებული თავლია წყალსა-
ტევი.

„მტილ სამოთხენი
თვალთ სამოთ ხენი
ზედ ავანათა
შექმნულობანი“. (აბღ.-მეს.)

აპანსტიბიუმი (ფრან.) —
უშუალოდ შესასვლელთან, ვესტი-
ბიულის წინ მოთავსებული სად-
ვომი (თეატრის შენობაში იგი,
ჩვეულებრივ, სალაროების ან გა-
სახდელებისათვის არის განკუთ-
ვნილი).

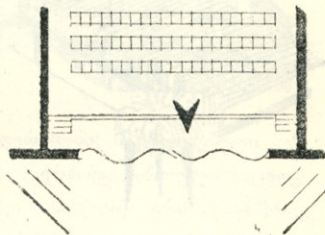

აპანსალი (ფრან.) — წინა დარ-
ბაზი; საზოგადოებრივი შენობის
მთავარი დარბაზის (მაყურებელ-
თა დარბაზის, აუდიტორიის და
ა. შ.) წინ განლაგებული სად-
ვომი.

აპანლოჟა (ფრან.) — მცირე
ზომის სადგომი, რომელიც წინა
ოთახის სახით უშუალოდ უკავ-
შირდება ლოჟას.

აპანპორტი (ფრან.) — გემების
ღუზაზე დგომისათვის განკუთვნი-
ლი ნავსადგურის გარე ნაწილი,
რომელიც, ჩვეულებრივ, დაცულია
ზღვის დეღვისაგან და სადაც
წარმოებს გემების დატვირთვა.

აპანსჰენა (ფრან.) — პროსცე-
ნიუმი; მაყურებელთათვის მულ-
მივად თვალმისაწვდენი სცენის ნა-
წილი ფარდასა და რამპას შორის.

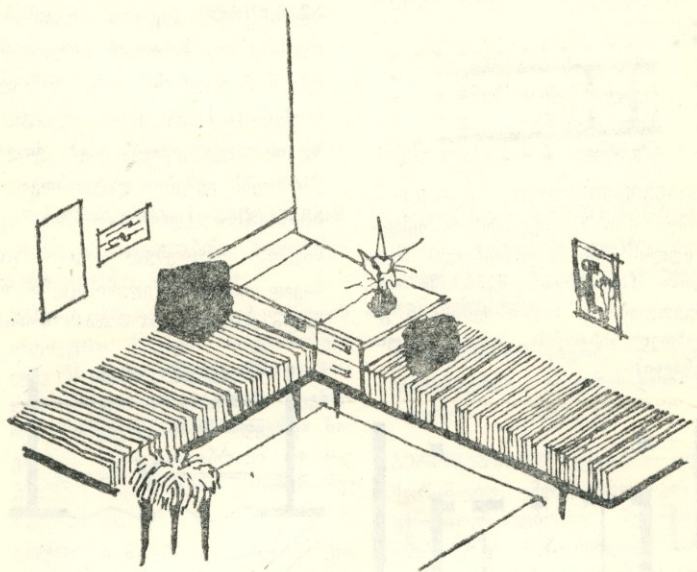
სვარტანი — მანა, პალო, ჩხუტი, სარი, მარგილი; მიწაში ჩასარტობი ბოლოწაწვეტებული მსხვილი ჯოხი.

სვენიუ (ფრან.) — განიერი, გამწვანებული ქუჩის აღმნიშვნელი ტერმინი, მიღებული მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში.

სვეჰგაწყობილობა — ბინის, დარბაზის და ა. შ. ავეჯის ერთობლიობა, ხასიათი.

სვეჰეულობა — იგივეა, რაც ავეჯი.

სვეჰი — ბინის ან სხვა სახის სათავსების დგამი (მაგიდა, სკამი, კარადა და მისთ.).

ავექ-სამეპაული — ავეჯი და სამკაული — ოთახის მოსაწყობ-მოსართავი ნივთები, კაზმულობა.

ავზი — დიდი ზომის წყალსატე-ვი ჭურჭელი.

ავჟანდა — აწკალა; ხის ან ლი-თონის მისადგმელი კიბე.

ავტობაზა (ლათ.) — ავტომობი-ლების სადგომი, სარემონტო ად-გილი და სათადარიგო ნაწილებისა და საწვავის საწყობი.

ავტობაზა — საავტომობილო ვზა. იხ. ვზატკეცალი.

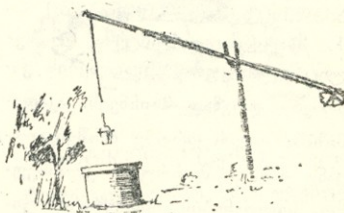
ავტოდრომი (ლათ.) — ავტო-მობილების შეჯიბრებისათვის სა-განგებოდ მოწყობილი მოედანი.

ავტოვავალი (ფრან.) — მგზა-ერთა მომსახურებისათვის საქა-ლაქთაშორისო საავტობუსო მარშ-რუტების სატრანზიტო და კიდუ-რა პუნქტებში აგებული შენობა-თა კომპლექსი.

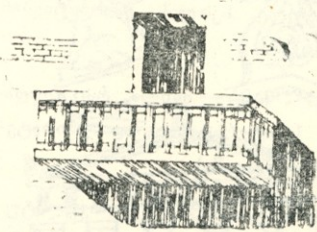
ავტოსადგური — იგივეა, რაც ავტოვაგზალი.

ავტოსტრადა (იტ.) — ვზატკე-ცილი, რომელიც არ არის გადაჭ-რილი განივი ვადასასვლელით და ვამიზნულია მანქანების გამ-ჭოლი მოძრაობისათვის.

ავარმაცი — ოწინარი; ქაქათან დამავრებული ბერკეტი ამოსატანად. საერთოდ, სიმძიმის ასაწევი ბერკეტი.

ავიანი (სპარ.) — 1. ბალკონა; შენობის ფასადის სიბრტყიდან გა-მოწეული და, როგორც წესი, შიგა სათავსებთან დაკავშირებული, მო-აჯირით შემოსაზღვრული ბაქანი.

2. დერეფანი; საცხოვრებელი სახ-ლის (კერძოდ, ქართული საცხოვ-რებელი სახლის) ერთ ან სამხმრივ ღია ნაწილი სვეტებზე დაყრ-

დნობილი გადახურვით. ასეთი აი-
ვანი ქვედა სართულის კედლებზე
ან ამგვარივე აივნის სვეტებზეა
დაყრდნობილი, ან შეკიდულია.

აკადემიზმი ხელოვნებაში —
1. მხატვრული სისტემა, რომე-
ლიც კლასიკური ხელოვნების კა-
ნონებს დოგმად მიიჩნევს. აკადე-
მიზმმა თავის დროზე მნიშვნელო-
ვანი როლი შეასრულა კლასიკუ-
რი ხელოვნების სისტემატიზაცი-
ისათვის, მაგრამ შემდეგ კლასიკუ-
რი სერსები უსიცოცხლო სქემე-
ბამდე დაიყვანა. იგი, როგორც მი-
მართულება, გავრცელებული იყო
მე-17, მე-19 საუკუნეებში. 2. მხა-
ტვრული სკოლის ტრადიციების
დაცვა.

აკადემია — იგივეა, რაც აკადე-
მა (ლიტერატურულად უპირატე-
სია აკლდამა).

აკანთი (ბერძ.) — სკულპტუ-
რული ორნამენტი, რომელიც ამა-
ვე სახელწოდების მცენარის სტი-
ლიზებული გამოსახულებაა და სა-
ფუძვლად უდევს კორინთული კა-
პიტელის, კარნიზის, ფრიზის და

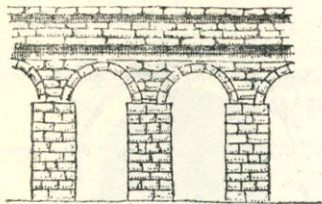
სხვა არქიტექტურული ელემენტების
დს დეკორს.

აკპარელი (ფრან.) — წყალში
გასახსნელი საღებავი ან ასეთი
საღებავებით დახატული სურათი.

აკპარიში (ლათ.) — წყლით
გავსებული რეზერვუარი ან ჭურ-
ჭელი, სადაც თევზებია გაშვე-
ბული.

აკვედუკი (ლათ.) — რუსხმუ-
ლი; ხიდისმაგვარი, უმეტესად
თაღოვანი სუბსტრუქციები, რომ
ლის მეშვეობით წყალგაყვანილო-
ბის მიღები, სარწყავი და პიდრო-
ტექნიკური არხები სვეტებზე, ვზებ-
ზე, მდინარეებზე გადაყავთ.

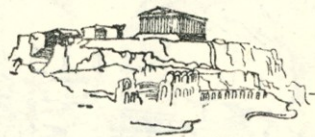
აკლდამა — სამურავი; ნაგებობა, რომელშიაც მიცვალებული ასვენია. იხ. ლუსკუმა, სარკოფაგი, მასტაბა, მავზოლეუმი, პირამიდა.

აპრი (ლათ.) — დასავლეთ ევროპისა და ამერიკის ქვეყნებში მიღებული ფართობის საზომი ერთეული, რომელიც 0,4 ჰექტარს შეადგენს.

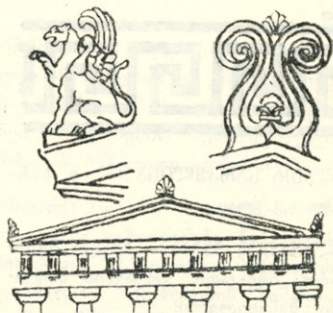
აპროლიტი (ბერძ.) — ქანდაკება, რომლის შიშველი ნაწილი მარმარილოშია შესრულებული, ხოლო ტანსაცმელი — ხეში.

აპროლიტი (ბერძ.) — ანტიკური ბერძნული ქალაქის გამაგრებული ნაწილი, რომელშიაც თავსდებოდა საზოგადოებრივი და საკულტო შენობები და რომელიც,

ჩვეულებრივ, შემადლებულია გილზე მდებარეობდა. იხ. ზედაცხე.

აპროტიმარიონი (ბერძ.) — ფონტონის კუთხეებზე მოთავსებული ქანდაკება ან სკულპტურულად შესრულებული ორნამენტული მოტივი (მაგ., პალმეტა).

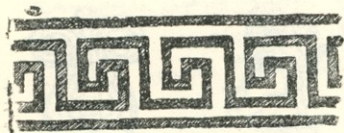
აპუსტიკა პროტიმეტორული — იხ. არქიტექტურული აკუსტიკა.

ალა (ლათ.) — რომაული სახლის დამხმარე სათავსი.

ალაზგი — საბიჯელი; ღობეზე გადასასვლელი, გადასაბიჯებელი ადგილი.

ალაზრპი (ლათ.) — მეანდრი, ტენილი ან მრუდხაზოვანი ორნამენტი.

ალათა სარკმლისა — იხ. სარკმლის ალათა.

ალაყავის კარი — ბჭელი, ბჭისკარი, ბჭე-კარი; ვალავნის მთავარი შესასვლელი.

ალაჩოყი (თურქ.) — ალაჩუხი, ფალანგი; შუა აზიის მომთაბარეთა გადასატანი სადგომის სახეობა, რომლის ხის ჩონჩხელი და

მასზე ამოყვანილი ლატნები შექმნილი კონუსის ფორმის გუმბათი კვამლის გასაყვანი ხერხით დაფარულია ქსოვილისა და ტყავის ნაჭრებით.

ალაჩუხი — იგივეა, რაც ალაჩოყი.

ალბიჭი — არხი, რომელსაც აირები ღუმლიდან კვამლსადენში გადაჰყავს.

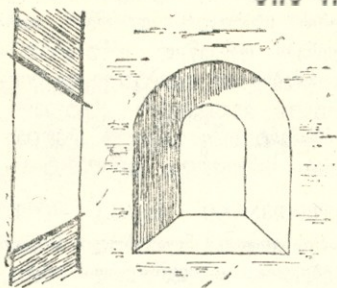
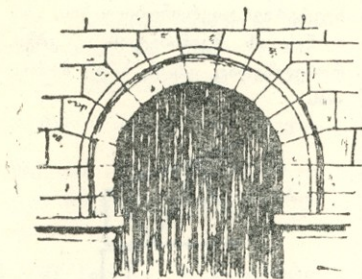
ალინმანი (ფრან.). — მეგალითური ქვების ალვა.

ალპასარი (ესპ.). — ცხენდარბაზი ან სასახლე ესპანეთში.

ალპოვი (ფრან.) — კედლის ნაწილის შეწევით ან კედელში ღრმა ნიშის მოწყობით შექმნილი დამატებითი სათავსი ოთახში. ალკოვდ მითავსებულია ოთახის დონეზე ან მას საფეხურებით უკავშირდება. უმეტეს შემთხვევაში ალკოვში საწოლი თავსდება.

ალფრესკო (იტ.) — იგივეა, რაც ფრესკა.

ამალღეული თალი — თალი, რომლის წარმმართველი რკალის ცენტრის ქვევით, ქუსლებამდე სწორხაზოვანი მონაკვეთებით გრძელდება.

ამბარი (სპარ.) — 1. ბეღელი. სორბლეულის შესანახი, უმთავრესად ხის ნაგებობა. 2. კუთხ. სორბლის ან ფქვილის შესანახი ყუთის მსგავსი დიდი ტვეადობის სათავის დასახელება ქართლ-კახეთში.

ამბიონი (ბერძ.) — 1. აღრი-ნდელი ქრისტიანული ტაძრის გუმბათის ქვემოთ ან პატრონიკეს სწვრივად მოთავსებული კათედრა. 2. სამქადაგებლო, საფსალმუნე; ქადაგების წარმოსათქმელად მოწყობილი შემადგენელი ადგილი საკურთხევის წინ.

ამბრაჰაშურა (ფრან.) — 1. სადგომისკენ გაფართოებული ფანჯრის სვრეტი. 2. სათოფური; ციხესიმაგრის კედელში სროლისათვის დატოვებული სვრეტი.

ამბულატორია (ლათ.) — სამკურნალო დაწესებულება, რომელიც მოსიარულე და სახლში მწოლიარე ავადმყოფებს უწყევს დჭხმარებას.

ამონასხი — გრაეიურა; ხის ანლითონის დაფაზე სპეციალური საჭრისებით ან სიმჟავით ამოყვანის საშუალებით შესრულებული ნახატის ბეჭდვითი აღწარმოება.

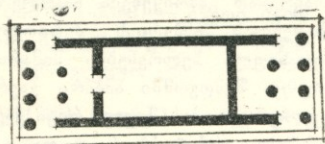
ამპირი (ფრან.) — ტერმინი უმთავრესად გამოიყენება ნაპოლეონ პირველის იმპერიის პერიოდის ფრანგული ხელოვნების მიმართ, თუმცა შემდგომში ამპირი ვაერცელდა ევროპის მთელი რიგი ქვეყნების არქიტექტურასა და გამოყენებით ხელოვნებაში მე-19 საუკუნის პირველ მეოთხედში. ისევე როგორც კლასიციზმი, ამ-

პირი ეყრდნობა ანტიკური ხელოვნების კლასიკურ ფორმებს. იგი იყენებს დახვეწილ მონუმენტურ ფორმებსა და ეგვიპტური და რომაული ხელოვნების მოტივებს. ორნამენტის კაში ფართოდ ვაგრცელდა სამხედრო ემბლემატიკა.

ამფითმატრი (ბერძ.) — 1. ხარისხებად განლაგებული მაყურებელთა ადგილები დარბაზში. 2. ანტიკური მონუმენტური ნაგებობა სარბიელით (რომში) ან სცენით (საბერძნეთში) და კონცენტრულ რიგებად განლაგებულ მაყურებელთა ადგილებით. სიტყვა „ამფი“ ძველბერძნულად ნიშნავს — „ორთავ მხარეზე“.

ამფიპროსტილი (ბერძ.) — სწორკუთხოვანი მოხაზულობისა და ორივე ვიწრო მხარეზე პორტიკების მქონე ანტიკური ტაძარი.

ამფისქვევა კოჭი — სამრეწველო შენობის, ჩვეულებრივ, გრძივი

კედლის გასწვრივ განლაგებული სვეტებზე დაყრდნობილი ხის, ლითონის ან რკინაბეტონის კოჭი, რომელზედაც ამწის სილი მოძრაობს.

ანაბკი — ნაგები, ნაგებობა. შენობა. ნაშენი.

ანაკრები კონსტრუქციები — ანაწყობი კონსტრუქციები; შენობის ნაწილები, რომლებიც ქარხნული წესით მზადდება და ადგილზე მონტაჟდება (კედლის ბლოკი, პანელი, გადასურვის ფილა და მისო.).

ანაპრები სახლი — სახლი, რომელიც მთლიანად ადგილზე აიწყობა ქარხნული წესით დამზადებული დეტალებისგან.

ანაშენი — იგივეა, რაც ანაუები.

ანაწყობი კონსტრუქციები — იგივეა, რაც ანაკრები კონსტრუქციები.

ანგარი (ფრან.) — თვითმფრინავების სადგომი.

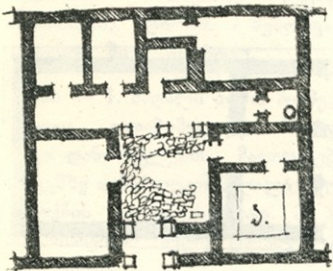
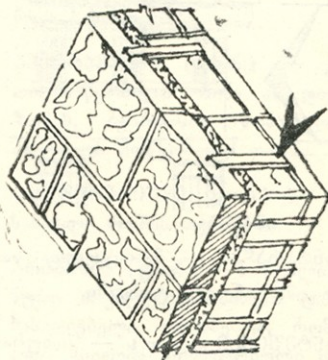
ანგობი (ფრან.) — თეთრი ან ფერადი თიხის თხელი ფენა, რომლითაც იფარება კერამიკული ნაკეთობა გამოწვამდე, გლუვი ზედაპირის მისაღებად.

ანდრონი (ფრან.) — შამაკაცებისათვის განკუთვნილი სადგომი ბერძნულ საცხოვრებელ სახლში. ანდრონი პერისტილურ ეზოს (ბერძნული სახლის ცენტრალურ ნა-

წილს) უშუალოდ ან მცირე ტალანის საშუალებით უკავშირდება.

ანთიმიონი (ბერძ.) — მცენარეთა (პალმეტა, ყვავილები და ა. შ.) სტილიზებული გამოსახულების წნულისაგან შედგენილი ორნამენტი.

ანპერი (ვერმ.) — შენობის ცალკეული ელემენტების კედელთან დამაკავშირებელი (კედლის წყობაში ცალი ბოლოთი დატანებული) ლითონის საბმური.

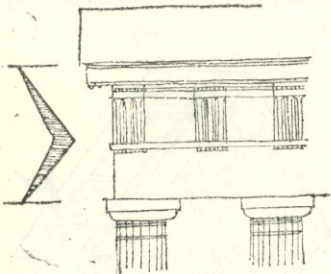

ანსამბლი არქიტექტურული — იხ. არქიტექტურული ანსამბლი.

ანტაბლემანი (ფრან.) — იგივეა, რაც ანტაბლემენტი.

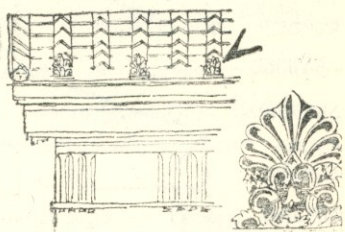
ანტაბლემენტი (ფრან.) — ანტაბლემენი; არქიტექტურული ორდერის სვეტზე დაყრდნობილი პორიფონტალური ნაწილი. ანტაბლემენტი შედგება არქიტრავის, ფრიზისა და კარნიზისგან. ყოველ ცალკეულ არქიტექტურულ ორდერში ანტაბლემენტს გააჩნია განსხვავებული პროპორციები და პლასტიკურად სხვადასხვანაირად მუშავდება.

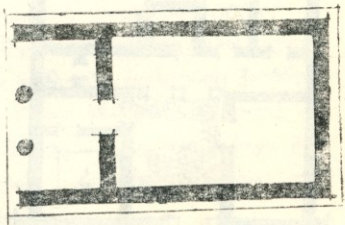
ანტარაზა — მლოცველთა სადგომი ინდურ ტაძარში.

ანტაფიქსი (ლათ.) — სახურავის კიდულის გასწვრივ მოთავსებული მარმარილოს ან კერამიკული სამკაული. ანტეფიქსი, ჩვეულებრივ, სკულპტურულად შესრულებული მცენარეული ორნა-

მენტია ან ფანტასტიკური ცხოველის ნიღაბი.

ანტი (ლათ.) — ანტიკური შენობის ვრძივი კედლის გამონაშვარი. ანტები ორმხრივ საზღვრავს სწორკუთხა მოხაზულობის მქონე შენობის ვიწრო მხარეზე ვანლაგებულ პორტიკის სივრცეს. ამგვარი კომპოზიცია დამახასიათებელია ანტიკური ტაძრების გარკვეული ჯგუფისათვის. ისინი არქიტექტურაში ცნობილია სახელწოდებით: „ანტიური ტაძარი“ ან „ტაძარი ანტებში“.

ანტიკი (ფრან.) — ანტიკური
ქანდაკების ან მისი ნაწილის ორი-
გინალისა და აგრეთვე ანტიკური
ქანდაკების პირის დასახელება.

ანტიფიშა (ლათ.) — ფრიზის
უკანა მხარე.

ანტირესოლი (ფრან.) — 1. სასა-
რგებლო ფართობის გაზრდის მიზ-
ნით სართულის მოცულობაში ჩა-
შენებული ნახევარსართული (ზო-
გჯერ ღია დერეფნის სახით).
2. დამხმარე სათავის თავზე მო-
თავსებული კარადა.

ანფილადა (ფრან.) — ერთ
გრძივ ღერძზე განლაგებული, კა-
რებებით დაკავშირებული ოთა-
ხების, დარბაზების რიგი.

ანულაბი (გერმ.) — სვეტის-
თავის რგოლური თასმები.

ანჟოლი — თავარა, ორთავი,
წითხლი; დიობის შემომფარ-
გვლელი შიგა სიბრტყე.

ანძა — 1. მაღალი ბოძი, რომელ-
ზედაც გადაჭიმულია სხვადა-
სხვა დანიშნულების მავთულები.
2. გემზე აღმართული მაღალი ძელი
იალქნის დასამაგრებლად. 3. ძვ.
წვერმანვილი ძელი დასასჯელის
ასაცმელად.

ანჟალა — ბიგა, ბივი, ბიჯვი,
ბოკონი, ბოძი, ბოძინტი, დგარი,
საკაევი, ჭალა, ხაშარი; საყრდნო-
ბი ძელი.

ანჟუხი — ავარტიანი, სარი, ჩხუ-
ტი, ჭივო, ხარდანი; წაწვეტიტბუ-
ლი ჯოხი, ძელი.

ანჟაბა — მარყუჟი; კარის ან
სარკმლის ჩამოსაკიდი რკინის მო-
წყობილობა.

აპაღანა (სპარ.) — პრაველსვე-
ტიანი პარადული დარბაზი ირა-
ნულ სასახლეებში.

აპარტამენტი (ფრან.) — კე-
თილმოწყობილი ბინა ან დიდი
ზომის, ძვირფასად მოპირკეთე-
ბული და მოწყობილი ოთახი.

აპოლიტმარიუმი (ლათ.) — ვა-
სახდელი რომის თერმებში.

არაბმსკა (ფრან.) — 1. მუსლიმა-
ნური არქიტექტურისათვის დამა-
ხასიათებელი ორნამენტი, რომე-
ლიც მიიღება გეომეტრიული ფი-
გურების, ხაზებისა და სტილიზე-
ბული მცენარეული მოტივების
წნულით. ორნამენტში ჩართუ-
ლია ზოგჯერ არაბული დამწერ-
ლობა. არაბესკა, ჩვეულებრივ,
მკვეთრად არის დაფერილი. 2. კო-

საქართველოს
ეროვნული
ბიბლიოთეკა

მბოზიციურად რთული ორნამენტი, რომელშიაც გადაწულია სხვადასხვა სტილიზებული მოტივი (მათ შორის ადამიანთა და ცხოველთა გამოსახულებანი).

არამხანა (არაბ. სპარ.) — პარამხანა; საგანგებო სადგომი მუსლიმანურ აღმოსავლეთში, სადაც კარჩაკეტილად ცხოვრობენ შეძლებული მუსლიმანის ცოლები.

არღაბაბი (არაბ.) — 1. შემაღლებული ბაქანი კანკელის წინ. 2. ძვ. სასურავის ან სხვათა კიდულის გასწვრივ დადგმული მოაჯირი. 3. ძვ. სარკმელი. 4. ძვ. წყლის გასადინარი მილი.

არღმშული — კალოს სახლი, საცხველი სახლი; სობლეულის შესანასი შენობა.

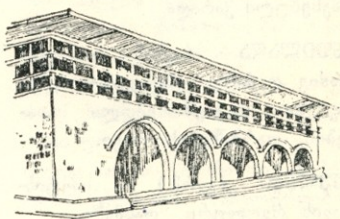
არენა (ლათ.) — 1. ასპარეზი, სარბიელი; მოედანი რომელსედაც გლადიატორები იბრძოდნენ. 2. სანახაობის საჩვენებლად გამიზნული მრგვალი ბაქანი ცირკის შენობაში.

არეოსტილი (ბერძ.) — გარკვეული პროპორციების დაცვით აგებული ანტიკური ტაძრის პორტი-

კი. ვიტრუვიუსის კლასიფიკაციის მიხედვით ამგვარი პორტიკის სვეტის სიმაღლე მისი რვა დიამეტრის ტოლია, ხოლო სვეტების ბიჯი უდრის 4,5 დიამეტრს.

არიერსცენა (ფრან.) — სცენის ნაწილი, რომელიც მისი ძირითადი ბაქნის უკან არის მოთავსებული.

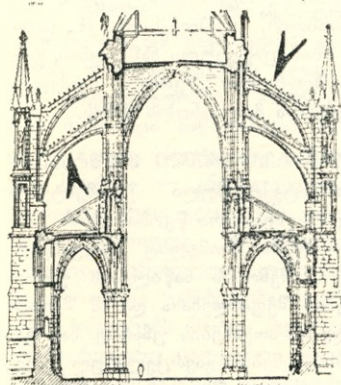
არპადა (ფრან.) — თაღედი; სვეტებზე დაყრდნობილი თაღების რიგი.

არპატურა (გერმ.) — თაღნარი; კედლის სიბრტყეზე გამოყვანილი ყრუ თაღედი, რომელიც დეკორაციულ ელემენტს წარმოადგენს.

არპატანი (ფრან.) — გარესაყრდენი თაღი, ნახევარკალის ფორმის კონსტრუქციული ელემენტი, რომელიც კამარას გამბჯენ ძაბვებს საგანგებო საყრდენებს

— კონტროლსებს გადასცემს და კედლის ან სვეტის სისქის მნიშვნელოვნად შემცირების საშუალებას იძლევა.

არკოსოლიუმში (ფრან.) — სარკოფაგის მოსათავსებელი ნიში.

არმატურა (ფრან.) — 1. რკინაბეტონის კონსტრუქციებში ბეტონის სიზრქეში მოქცეული ფოლადის ლეროების ერთობლიობა. 2. ნაკეთობის ჩონჩხედი. იხ. საშუქი არმატურა.

არსენალი (ლათ.) — ზარადხანა; შენობა, სადაც წარმოებს იარაღის დამზადება, შეკეთება და შენახვა.

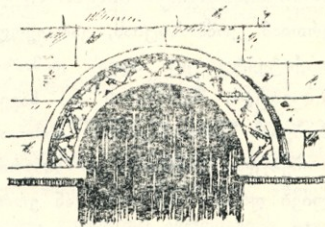
არქაიზაცია (ბერძ.) — არქაიზმი; მიბაძვა ძველი ფორმებისა და მოტივებისადმი.

არქაიზმი (ბერძ.) — იგივეა, რაც არქაიზაცია.

არქაიპა (ბერძ.) — ხელოვნების განვითარების აღრინდელი პერიოდი. ტერმინი, რომელიც იხმარება ძველი ბერძნული ხელოვნების ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი პერიოდის მიმართ (მე-7 — მე-5 სს ჩვენს ერამდე).

არქეოლოგია (ბერძ.) — მეცნიერება, რომელიც ისტორიულ წარსულს ადგენს მატერიალური კულტურის ძეგლების შესწავლის გზით. მისი ძიების ძირითადი მეთოდია გათხრები.

არქიმოლტი (იტ.) — თავსართი; თადის მოჩარჩოება, რომელიც წარმოადგენს მთლიან ან დანაწევრებულ ზოლურას.

არქიტექტონიკა (ბერძ.) — შენობის კომპოზიციის და სტრუქტურის დამახასიათებელი წყობა, რომელიც გამოისახება ცალკეული ნაწილების ურთიერთკავშირით, რიტმით, პროპორციებით, ნაგებობის ელემენტების მასშტაბურობით. მეორეხარისხოვანი ელემენტების მთავარისადმი დამორჩილების ხერხით.

არქიტექტორი (ბერძ.) — ხუროთმოძღვარი; პირდაპირი თარგმანით — მთავარი. უფროსი მშენებელი. სპეციალისტი არქიტექტურის დარგში.

არქიტექტურა — იხ. ხუროთმოძღვრება.

არქიტექტურული აკუსტიკა — აკუსტიკის დარგი, რომელიც შეისწავლის შენობაში ხმის გავრცელების საკითხებს.

არქიტექტურული ანსამბლი — ერთიან კომპოზიციას, ვარკვეულ არქიტექტურულ იდეას დამორჩილებული შენობების და ნაგებობების ერთობლიობა, ჩამოყალიბებული თანდათან — ხანგრძლივი დროის მანძილზე ან ერთდროულად.

არქიტექტურული კომპლასი — განსაზღვრული დანიშნულების შენობათა ჯგუფი.

არქიტექტურული კომპოზიცი — ნაგებობათა ჯგუფის (ანსამბლის, კომპლექსის) ან ნაგებობის ცალკეული ნაწილების განსაზღვრული წყობა, რომელიც ერთიან მთლიანობას ქმნის.

არქიტექტურული მასშტაბი — არქიტექტურული ელემენტების კომპოზიციური წყობის ხერხი, საშუალება, რომელიც დაფუძნებულია შენობის ნაწილების ურთიერთ შეფარდებასა და ამ შეფარდების ათვისების უნარზე. მასშტაბის ცნების გავრცელებულ გაგებისაგან განსხვავებით არქიტექტურული მასშტაბი არ გულისხმობს კონკრეტულ სიდიდეს და დამოკიდებულია ადამიანის მიერ შენობის მოცულობათა აღქმის უნარზე, თავისებურებაზე. მისი უმთავრესი მიზანია ნაგებობის ნაწილების ისეთი მწყობრის შექმნა, რომელიც განსაზღვრულ შთაბეჭდილებას მოახდენს ადამიანზე, რაც უმთავრესად მიიღწევა შენობის აბსოლუტური ზომების შეფარდებით ადამიანისათვის ჩვეულო განზომილებასთან.

არქიტექტურული ორდერი — არქიტექტურული კომპოზიცია, სისტემა, რომელსაც საფუძვლად უდევს დგარულ-კოჭოვანი კონსტრუქცია და წყობის განსაზღვრული კანონები. ჩაისახა ანტიკურ საბერძნეთში და გავრცელდა ევროპის მრავალი ქვეყნის კლასიკურ არქიტექტურაში. ორდერი სამი ძირითადი ნაწილისაგან შედგება: ფუძე, სვეტი და კოჭოვანი სისტემა — ანტაბლემენტი. ცნობილია ხუთი კლასიკური ორდერი: დორიული, ტოსკანური, იონიური, კორინთული, კომპოზიტი. ძირითადი განსხვავება ცალკეულ ორდერებს შორის მდგომარეობს როგორც ცალკეული ელემენტების წყობასა და მხატვრულ დამუშავებაში, ასევე შთაბეჭდილება და მეორეხარისხოვანი ელემენტების პროპორციებში.

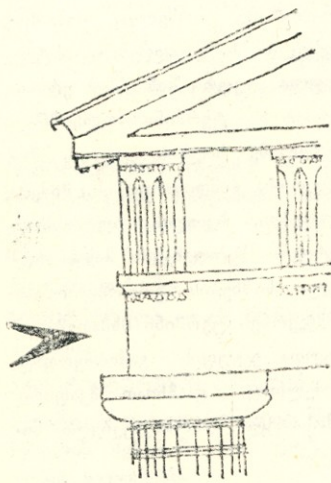
არქიტექტურული პროფილში — მოლიურები, მულიურები; არქიტექტურული ფორმების შემადგენელი ელემენტები. არქიტექტურული პროფილები იყოფა ორ ჯგუფად: სწორხაზოვანი (თარო, პლინტი და სხვ.) და მრუდხაზოვანი (ლილვი, ფოსო, ბატიყელა, ქუსლი, სკოცია).

არქიტექტურული რიგი არქიტექტურული სტილი; არქიტექტურულ-კონსტრუქციული და მხატვრული სერხების ისტორიულად ჩამოყალიბებული მდგრადი ერთიანობა, რომელიც შეპირობებულია საზოგადოებრივ-ისტორიული იდეური შინაარსის ერთობლიობით. ტერმინი აღნიშნავს რომელიმე ხალხის, დროის მონაკვეთის, მიმდინარეობის, მიმართულების, სკოლის სუროთმოდერული ხელოვნების მახასიათებელი ნიშნების ერთობლიობას. ზოგჯერ ეს ტერმინი იხმარება იმ ძველთა ჯგუფის გამოსაყოფად, რომელთაც გააჩნიათ მკაფიოდ გამოსახული განმასხვავებელი ნიშნები.

არქიტექტურული სტილი — იგივეა, რაც არქიტექტურული რიგი.

არქიტრახვი (ბერძ. ლათ.) — 1. ანტაბლემენტის ქვედა ნაწილი, რომელიც უშუალოდ სვეტებს ეყრდნობა. 2. სამერხული; მზიდი კოჭი, რომელიც აერთიანებს საყ-

რღენების რიგს და მას გადასცემს ზევით მღებარე კონსტრუქციების დატვირთვას.

არქიტრავული გადახურვა — სწორხაზოვანი გადახურვა (თაღურისაგან განსხვავებით).

არშიის ძვა — ბორღიური; მოლის, ქუჩის სავალი ნაწილის და მისთ. კიღურის მოსაპირკეთებელა, საგანგებოდ გათლილი ქვა.

არშინი — ძვ. სიგრძის ნახშირბეროთუელი, რომელიც 71 სმ-ს უდრის.

არშიზაპი — ღღველი, საწელე; სახლის კედლებზე განივად გაღებული დიდი კოჭი. რომელზედაც ძელჭერია დაგებული და ნიენივების სისტემაა დაყრდნობილი.

არხი — 1. წყლის სადენი საგანგებო თხრილი. იხ. სადერივაციო ა., სარწყავი ა., წყალსარინი ა.
2. მიღგაყვანილობა შენობაში კვამლის გადასაყვანად, სადგომის სავენტილაციოდ და ა. შ. იხ. კვამლსარინი ა., სავენტილაციო ა.

ასახვევი — შარავის განსაზღვრულ ნაწილზე მოძრაობის ჩაკეტვისას (მაგ. სარემონტო სამუშაოების ჩატარებისას) მოწყობილი შემოსაველი გზა.

ასპარეზი — არენა, სარბიელი; სპორტული თამაშების ან სხვა სახის შეჯიბრების ჩასატარებლად გამიზნული მოედანი. იხ. ავტოდრომი, სტადიონი, ველოდრომი, ჰიპოდრომი.

ასტრავალი (ბერძ.) — არქიტექტურული პროფილი, რომელიც ლილვისა და თაროს შეუღლებით მიიღება.

ატელიმე (ფრან.) — მხატვრის, მოქანდაკის და სხვათა საგანგებოდ გამართული სახელოსნო.

ატიკი (ბერძ.) — შენობის მავიკვინებელი ლავარდანის თავზე განლაგებული კედელი, რომელიც პარაპეტისაგან განსხვავდება მეტი სიმაღლითა და პლასტიკური დანაწევრების სასიათით. ატიკის სიბრტყე ხშირად გამოიყენება წარწერებისა და რელიეფების მოსათავსებლად (მაგ., სატრიუმფო თაღის ატიკი).

ატიკის სართული — ატიკის დონეზე განლაგებული სათავსების ჯგუფი.

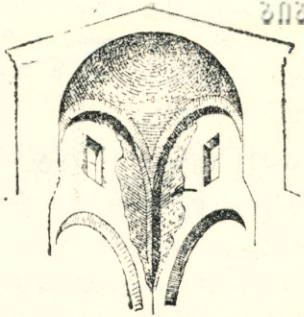
ატლანტი (ბერძ.) — ტელამონი; საყრდენი მამაკაცის ქანდაკების სახით.

ატრიუმი (ლათ) — 1. რომაული სახლის ცენტრალური ნაწილი, ღიობით გადახურვის ცენტრში, რომლის გარშემო განლაგებულია ძირითადი სადგომები. თავდაპირველად ატრიუმის შუაგულში მოთავსებული იყო კერა. შემდგომში ატრიუმი რომაული სახლის

ერთ-ერთ სახეიმო ღარბაზად
იქცა. 2. სვეტებით გარშემორტყ-
მული ეზო გვიან რომაულსა და
ბიზანტიურ არქიტექტურაში.

აუდიტორია (ლათ.) — კრე-
ბების, მიტინგების, ლექციებისა
და სხვა ანალოგიურ ღონისძიე-
ბათა ჩასატარებლად გამიზნული
სათავსი საზოგადოებრივ შენო-
ბებში.

აუზი (არაბ.) — ისარნები; ხე-
ლოვნური თავლია წყალსატევი.

აული (თურქ.) — წარსულში
მომთაბარე, დღეს ბინადარი დასა-
ხლება შუა აზიაში. ჩრდილო კავ-
კასიის მთებში განლაგებული და-

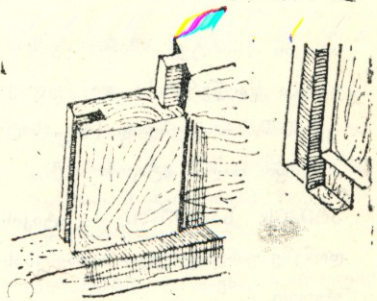
დელში ვერტიკალურად დაყენე-
ბული, ერთი ან ორი მხრიდან
გრძივად ამოღარული სქელი ფი-
ცარი ან დგარი. ნალარში დატა-
ნებულია კედლის ფიცრების თა-
ვები.

სახლეა, საფელა.

აფთიამი (ლათ.) — საგანგე-
ბოდ მოწყობილი და აღჭურვილი
შენობა ან სათავსთა ჯგუფი, სა-
დაც მედიკამენტებს ამზადებენ.

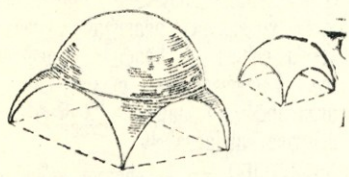
აფრბ — 1. პანდატივი, ყურე;
სფერული სამკუთხედის ფორმის
კონსტრუქციული ელემენტი, რო-
მელიც იძლევა სწორკუთხა ფუძი-
დან გუმბათოვანი გადახურვისა-
კენ გადასვლის საშუალებას.

2. ბოყვი; ფიცრული სახლის კე-

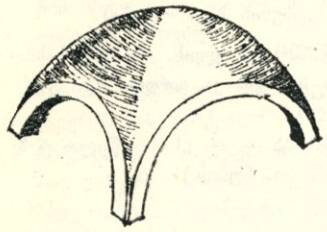

აფრბპი — იალოჯი, ნაკვერღუ-
ლი, ნამორი, ნაშური; პირმრულე
ფიცარი.

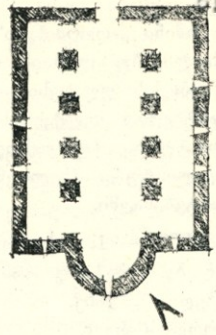
აფრიკანი გუმბათი — აურებზე —
ამოყვანილი გუმბათი.

აფროვანი კამარა — სფერულ-
ლი ზედაპირის ვერტიკალური სი-
ბრტყეებით წაკვეთით მიღებული
სხეულის ფორმის კამარა.

აფსიდი (ბერძ.) — აბსიდი;
წრიული ან მრავალწახნაგოვანი
მონასტრობის, ჩვეულებრივ, შე-
კრული კამარით გადახურული
მოცულობა. ტაძრის აფსიდაში
მოთავსებულია საკურთხევლის ნა-
წილი.

აღლმა — ძვ. გამოქანდაკებუ-
ლი სახე. „ჩაყინებით ჩაპყურებ-
და ქვისაგან ნაკვეთ ლამაზ აღ-
ლმას, გარნა უსულოს.“ (ვ. ბარნ.)

აღმართი — დასასვლების ცენტ-
რიდან აღმა მიმავალი ქუჩა (მაგ.,
ბარათაშვილის აღმართი იბილის-
ში).

აღორძინება — რენესანსი; პი-
რობითი ტერმინი, რომელიც გა-
მოიყენება ცენტრალურ და დასა-
ვლეთ ევროპაში აღმოცენებული
ბურჟუაზიული ქვეყნების იდეო-
ლოგიის და კულტურის განვითარ-
ების მიმართ მე-15 საუკუნის
მეორე ნახევარსა და მე-16 საუ-
კუნეში. გამოწვევის წარმოადგენს
იტალია, სადაც ადრინდელი აღო-

რძინება იწყება მე-14 საუკუნეში. ტერმინი „აღორძინება“ შეპირობებულია ბურჟუაზიის აღმოცენების ეპოქის უდიდესი ინტერესით ანტიკური კულტურის მატერიალისტური (ფილოსოფიაში) და რეალისტური (ხელოვნებაში) ელემენტებისადმი.

აღსაპალი — 1. საკურთხევის შემადგენელ ბაქანზე ასახველი ხარისხედი. 2. კიბე, კიბის სვლა, საფეხურების რიგი.

აღსაპლის პარი — კანკელის სამ კართავან საშუალო.

აჭარი — 1. სხვენზე განივად (ნივნივებს შორის) გადებული ლატანი. „სწუნის ლატანი ვინა საკიდარისა“ (საბა). 2. ხარისა, მუკენი, ჭოგრი, კადონი, ქანდარა; განივად გადებული ძელი.

3. კუთხ. სხვენი.

აჭრდნობილი სვეტი — კედლის სვეტი, პილასტრი; ვერტიკალური გამოწვევი კედლის სიბრტყიდან, რომელიც იმეორებს რომელიმე ორდერის სვეტის მწყობრს და წარმოადგენს დეკორაციულ ელემენტს ან კედლის კონსტრუქციულ შესქელებას.

ახალშენი — 1. ახლად გაშენებული დასახლებული პუნქტი. 2. მშენებარე შენობათა ჯგუფი, შენობა.

ახორი (სპარ.) — 1. კუთხ. სახლს მიშენებული ან მიღობილი სადგომი საქონლის დასაბმელად. 2. „ცხენის ბაგა“ (საბა).

აჯატი — კუთხ. ოჯახში სახმარი სხვადასხვა იარაღი და ჭურჭელი.

აჯილა — ძვ. „საქორწილო ტახტი“ (დ. ჩუბინ.).

— ბ —

ბაბა — 1. სანაყრე, საპირე, პირის ბაგა; დაბმული საქონლისათვის განკუთვნილი საკვების ჩასაყრელი (წნული ან ფიცრული). 2. დაწესებულება, სადაც დღის განმავლობაში მოსაველეად მშობლები ჩვილ ბავშვებს აბარებენ.

ბაბმტი (ფრან.) — პროფილირებული, ჩუქურთმიანი ან მოვარაყებული ხის თამასა ჩარჩოსათვის.

ბაბინი — 1. ბომონი, საკერპო; „ბაგინი საერთოდ წარმართების, არაქრისტიანების სამლოცველოს ნიშნავდა“ (ივ. ჯავ.). „ძველა-

დვე ბავინი მეორე ტერმინის საკერძოს შესატყვისადაც გენედებოდა ნახმარი, ე. ი. იმ სამლოცველოსი, სადაც კერპები იყვნენ დადგმული და სადაც თაყვანს სცემდნენ კერპებს“ (ივ. ჯავ.). იხ. საზორველი, სამსხვერპლო. 2. ძვ. ებრაელთა სალოცავი.

ბაბირი — გვარლი; მსხვილი თოკი, ფოლადის მავთულის წნული.

ბაგოზნები — ძვ. სახურავი.

ბაღე — თოკის, მავთულის და მისთ. თანაბარ მანძილზე გადასკვნით მიღებული თვალები, ცხრილისებრი ქსოვილი.

ბაღიმი — ორმოს ან ჭის პირის ჩარჩოში ჩასმული ხის სახურავი; ქვევრის ხის სარქველი.

ბაღისახე — სერსერთი, ბაღურა; ფანჯრის დასაცავი ლითონის ბაღე. „რკინის ფანჯარა“ (საბა). იხ. ვისოსი, ცხაური.

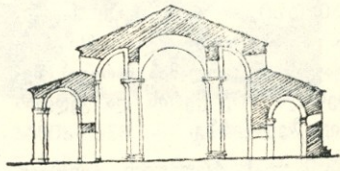
ბაღშრა — 1. იგივეა, რაც ბაღისახე. 2. წვრილთვალიანი ბაღე.

ბაზარი (სპარ. არაბ.) — სურსათ-სანოვაგითა და ფართო მონმარების ჩავენებით ვაჭრობისათვის განკუთვნილი ადგილი.

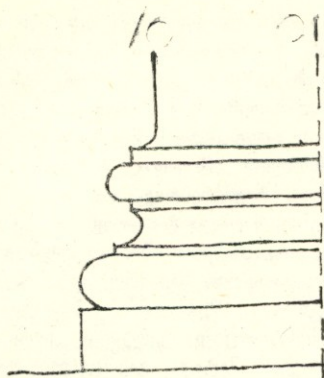
ბაზილიკა (ბერძ.) — 1. პორტიკი ათენში, სადაც არქონტ-ბაზი-

ლესის ადგილსამყოფელია. 2. წაგრძელებული სწორკუთხედის ფორმის გეგმის მქონე შენობა, ბოძების ან სვეტების რიგებით დაყოფილი სამ ან ხუთ გრძივ ნაწილად (ნავად), რომელთაგან შუა, ჩვეულებრივ, გვერდით ნავეებზე მაღალი და განიერია. ძველ რომში ბაზილიკაში თავსდებოდა სასამართლო, სავაჭრო დაწესებულებანი. შემდგომში ბაზილიკა ქრისტიანული ეკლესიის კომპოზიციის მეტად გავრცელებული სახეობაა (განსაკუთრებით ადრინდელ ქრისტიანულ არქიტექტურაში).

ბაზილიკური შენობა — გრძივ ნაწილებად (ნავებად) დაყოფილი შენობა, რომელთაგან შუა შედარებით მაღალია და ნათდება მის ზედა ნაწილში მოქცეული სარკველებით.

ბაზისი (ფრან.) — სვეტის, კედლის სვეტის, ანტიის ქვედა საყრდენი ნაწილი.

ბაზმა — ბაზმაკი; ზეთის სანათი. „ლამპარი, სანათი ან კანდელი“ (დ. ჩუბინ.).

ბაზმაპი — იგივეა, რაც ბაზმა.

ბაზო — ძელაკებისაგან შედგენილი ჩარჩო ფანჯრის ალათებისა და კარის გულფიცრის ირგვლივ.

ბამქაში — ფარდასტი, შელესვა. განსაკუთრებული ხსნარით (გაჯის ან კირლამის ნარევი) შელესილი შრე ჭერის და კედლის შიგა ზედაპირზე.

ბაპი — 1. ტრუშული, ქარაბაკი. წნული ზღუდეთი გამოყოფილი ადგილი. „მოზღუდვილი“ (საბა). 2. მსხვილი წნელით ამოყვანილი

დობე. 3. ურმების დასაყენებლად მოზღუდული ეზო-ყურე. 4. საქონლის დასამწყვედევად შემოლობილი ადგილი.

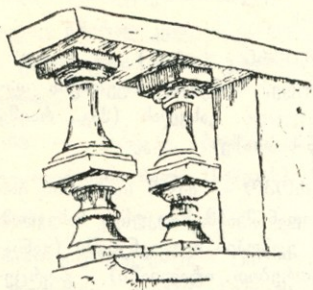
ბალაშპარი — 1. კედლის საყრდენი გათლილი ლოდი საძირკველში. 2. გამირი; გათლილი ლოდი კარ-ფანჯრის თავზე წირთხლების შესაკრავად. „საძირკელის ქვანი დიდ-დიდნი“ (საბა).

ბალაშპარი — იგივეა, რაც ბალაქარი.

ბალახანა (თურქ.) — ზედასართულის სადგომი აწერბაიჯანსა და შუა აზიაში.

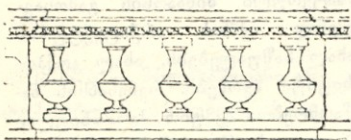
ბალდახინი (იტ.) — 1. გავალაკი; უძრავ ან გადასატან ბოძებზე ან ლატნებზე დამაგრებული ქსოვილის ჩარდახი, საჩრდილობელი. 2. ქვაში, ხეში, ლითონში შესრულებული არქიტექტურული ფორმა — ჩარდახი კოლონებზე ან ბოძებზე (მაგ., სამეფო ტახტის თავზე). იხ. სალხინობელი.

ბალიასინა (იტ.) — ბალიუსტრა, რაკული, სურაია; მცირე ფიგურული ბოძი, რომელსაც ეყრდნობა კიბის, აივნის, ტერასის და მისთ მოაჯირი.

ბალიუსტრა (იტ.) — 1. იგივეა, რაც ბალიასინა. 2. იონიური სვეტისთავის გვერდითი ნაწილი.

ბალიუსტრადა (იტ.) — აივნების, კიბეების და მისთ. გამჭოლი ზღუდე, რომელიც წარმოადგენს საერთო შოაჯირით გაერთიანებულ რიკულების (ბალიუსტრების) მწყობრს.

ბალიში — 1. ძელის ქვეშ საყრდენად ამოდებული ხის ნაჭერი. 2. ოთხკუთხა ფილა — სვეტისთავი ან მისი ნაწილი. იხ. აბაკი.

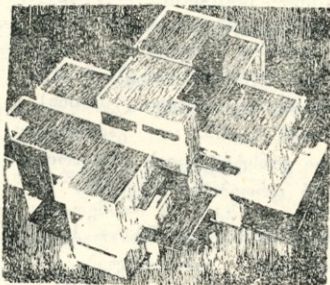
ბალკონი (ფრან.) — იგივეა, რაც აივანი.

ბანაპი — ცისქვეშ გამართული დროებითი სადგომების ჯგუფი (ტურისტული ბ., ჯარის ბ. და ა. შ.).

ბანდუში — კუთხ. სვეტისთავის ქართლში გავრცელებული დასახელება. იხ. ბულაური, დათვი.

ბანი — ერდო; შენობის ბრტყელი სახურავი.

ბანიანი სახლი — ბრტყელი სახურავით, ბანით გადასურული სახლი.

ბანის-ბანი — ქორი, ჩარდახი; შენობის ზედა, დამაგვირგვინებელი ნაწილი, რომელიც ცალმხრივ ან ყოველმხრივ ღიაა. ფანატურის მსგავსი დროის გასატარებელი ნაგებობაა. „ძველად

ქორის შავიერია ბანის-ბანი, რაც მე-15 საუკუნეში უკვე აღარა ვვაქვს. ქორისა და ბანის-ბანის ნაცვლად ესლა ჩარდახი შემოდის“ (ივ. ჯავ.).

„ზღვის პირას სახლი ნაგები დგა ქვითა წითელ-მწვანითა, ქვეშეთვე სრითა ტურფითა, კვლავ ზედათ ბანის-ბანითა (ვეფხ.).“

ბანაქტი (ინგლ.) — ტრაპეციის კვეთის დაბალი ქვის ზეინული.

ბანური გადახურვა — ბანი, ბრტყელი გადახურვა; შენობის უქანობო სახურავი.

ბანური სახურავი — იგივეა, რაც ბანური გადახურვა.

ბაი — კუთხ. მოლი ეზოში (რაჭაში ვავრცელებული ტერმინი).
ბარაბი (გერმ.) — გამარტივებული კონსტრუქციის ერთსართულიანი დროებითი ნაგებობა.

ბარელიეფი (ფრან.) — სკულპტურული გამოსახულება სიბრტყეზე, რომლის ყველა ნაწილი სიბრტყიდან თავისი მოცულობის ნახევარზე ნაკლებად არის გამოყოფილი. შდრ. გორელიეფი.

ბარი (ინგლ.) — რესტორნის ერთგვარი სახეობა, სადაც ფეხზე

მდგარი შეექცევიან საჭმელსა და სასმელს.
ბიბლიოთეკა

ბარიერი (ფრან.) — თარჯი; ზღუდე, რომელიც აფერხებს თავისუფალ გასვლას (მაგ., რაიმე სანახაობაზე).

ბაროკო — მე-16 საუკუნის ბოლოდან მე-18 საუკუნის ნახევრამდე ევროპის ხელოვნებაში (განსაკუთრებით იტალიაში) გავრცელებული სტილისტური მიმართულება. მისთვის დამახასიათებელია დიდი ანსამბლები, რომელთაც არქიტექტურის პლასტიკური ფორმები, ფერწერა, დინამიური ქანდაკება და გამოყენებითი ხელოვნების ნაწარმოებები მალაფარდოვან, ხაზგასმულად საზეიმო ხასიათს უქმნიან. ბაროკო თამამად არღვევს კლასიკური კანონების პირობით საზღვრებს და მხატვრული შინაარსის გამოსავლენად ჰქმნის არქიტექტურის ახალ საშუალებებს, ახალ კომპოზიციურ ხერხებს. რენესანსის ნაწარმოებთა მკაფიო ჰარმონიულობა და დახვეწილობა შეცვალა ფორმების ვართულებულმა წყობამ.

ბარტიზანი (გერმ.) — შენობის კუთხეზე ამოყვანილი მცირე კოშკი.

ბარტყი — ნინიის ნაწილი, რომელიც სშირად კედლის გარეთ არის გამოწეული და მოჩუქურთმებულია.

ბარჯა — ბარჯვი, ბოძკინტი. მცირე საყრდენი ძელი (სახლის).

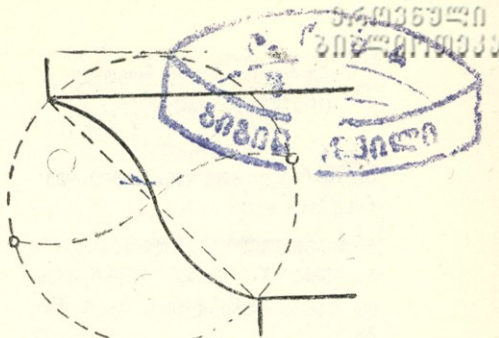
ბარჯპი — კუთხ. იმერეთსა და გურიაში გავრცელებული ტერმინი, რომელიც იგივეს ნიშნავს, რაც ბარჯა.

ბასკა — კუთხ. ყავარზე დაჭედილი ლატანი.

ბასტიონი (ფრან.) — 1. მრავალკუთხა მოხაზულობის ფორტიფიკაციული ნაგებობა ციხე-სიმაგრის კუთხეში.

2. ბურჯი, ციხე-სიმაგრის გამონაშვარი.

ბატიყელა — მრუდხაზოვანი არქიტექტურული პროფილი, რომელიც წარმოადგენს ორი რკალის შეუღლებას რუსული ხელნაწერი „კ“ ასოს მსგავსად და რომელიც სშირად კარნის აგვირგვინებს. იხ. შექცეული ბატიყელა.

ბაქანი — 1. ოროკო; „კლდეში მცირე ვაკე რამ“ (საბა).

2. ეზოებში, ბაღ-პარკებში გამოყოფილი მცირე მოედანი სათამაშოდ, საცეკვაოდ და ა. შ.

3. მიწაყრილის ან სუბსტრუქციებით შექმნილი ნიადაგიდან ამალღებული თარაზული სიბრტყე.

4. კიბის სვლებს შორის მოქცეული მცირე მოედანი. იხ. კიბის ბაქანი.

ბაღდაღური კედელი — თხელი ფიცრებითა და ტკეპით ნაგები და ბათქაშით შელესილი მსუბუქი კედელი.

ბაღი — შემოკავებული მიწის ნაკვეთი საგანგებოდ დარგული ხეხილით (ან სხვა ხეებით), ბუჩქებით, ყვავილებით, სასიარულო ბილიკებით.

„ვარდისა ბაღსა მოგუბდა
ცრემლისა საგუბარია“.

(ვეფხ.).

ბაღნარი — ადგილი, სადაც ბევრი ბაღია.

ბაღ-პარკული არქიტექტურა — ბაღების, პარკების, სკვერებისა და მისთ. მშენებლობის ხელოვნება.

ბაღჩა — პატარა ბაღი, სადაც მეტნაწილად ყვავილებს რგავენ და ზოგჯერ ბოსტნეულს თესენ.

ბაში — მესერი; წნული ღობე.

ბაშტი — კუთხ. ბოსელი, გომი, გომური; მსხვილფეხა რქოსანი საქონლის საზამთრო სადგომი თუ შეთში.

ბელეტაში (ფრან.) — 1. შენობის მეორე, მთავარი სართული, რომლის ოთახები უფრო მაღალია და პარადულად არის მოპირკეთებული. 2. მაცურებელთა დარბაზის პარტერისა და ამფითეატრის თავზე მოთავსებული პირველი იარუსი.

ბელჰემერი (იტ.) — 1. შემაღლებულ ადგილზე განლაგებული ცალკე მდგომი პარკული ნაგებობა. 2. შენობის დამავვირგვინე-

ბელი ზედნაშენი, კომპლექსური მოწყობისთვისაც დამახასიათებელია მრგვალი ან ოვალური ფორმა და სვეტებზე დაყრდნობილი გუმბათოვანი გადახურვა. 3. ცალკეული სასახლეების დასახელება (სასახლე ვარშავაში, ვენაში, ვატიკანში და ა. შ.).

ბელლარი — „რუსთავის ღარის ხიდი“ (საბა).

ბელლოჯი — ხვრეტი კედელში.

ბემი — ბემონი, ტიქი, ტოგუნ; შეკიბული ბაქნები სავარძლებისათვის (ამფითეატრის მსგავსად). „მაღალი ხარისხი“ (საბა).

ბემონი — იგივეა, რაც ბემი.

ბენშარი (ფრან.) — სცენის დონეზე ან ოდნავ მაღლა განლაგებული ლოქების რივი თეატრში.

ბერა — 1. ორმხრივ მოღობილი საქონლის შესარეკი (ჩვეულებრივ ცხვრის სათვლელად ან საწყველად). 2. ზოლი ასპარეზზე, რომლის ვადადმა მოჭიდავენი ივვენებენ ან მორბენალნი იწყებენ შეჯიბრს. ის ჰელა. 3. შლაგბაუმი; გზის ჩასაკეტი მოწყობილობა.

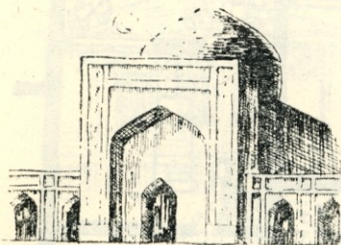
ბელელი — 1. ხალამბარი; ნაგებობა, უმთავრესად ხისა, პურეუ-

ლის (ქერის, ჭვავის, ფეტვის) შესანახად. 2. კუთხ. საკულტო ემბლემებისა და სხვატე ჭირნახულის შესანახი შენობა ფშავ-ხევსურეთში.

„სამნი წავიდნენ საჯარეს, შეაღეს ბელლის კარია, გამაბრძანეს დროშიაი...“
(ვჟა).

ბელო — ფარდული, სადაც ვალეწვამდე ძნას აწყობენ შესანახად. „საძნე სახლი“ (საბა).

ბეშთაძი (თურქ.) — მონუმენტური კარიბჭე, რომელიც, ჩვეულებრივ, ისრული თაღით დაკვირვებულ ღრმა ნიშს წარმოადგენს. აღნიშნული არქიტექტურული ფორმა განსაკუთრებით ვავრცელდა შუა აზიის ქვეყნების არქიტექტურაში.

ბიპლიოთეკა (ლათ.) — დაწესებულება, სადაც ინახება და წასაკითხად გაიცემა წიგნები.

ბიბა — ანწალა, ბივი, ბიჯვი, ბოკონი, ბოძი, ბოქინტი, დვარი, საკავი, სადვარი, ჭალა, ხაშარი; რისაზე დასამაგრებლად ან დასაკავებლად შეყენებული ძელო.

ბიბი — ივივია, რაც ბივა.

ბიეში (ფრან.) — მდინარის ორ მეზობელ კაშხალს ან არხის ორ რაბს შორის მოქცეული წყლის არე.

ბილიპი — 1. საცალფეხო გზა. 2. სასეირნო გზა ბალ-პარკებში.

ბინა — 1. სამყო; საცხოვრებელი, სადგომი. 2. საცხოვრებელი სახლის შემადგენელი ნაწილი დამოუკიდებელი შესასვლელით, რომელიც ერთ ოჯახზეა ვათვალისწინებული და შეიცავს საცხოვრებელ ოთახებსა და დამხმარე სათავსებს (სამზარეულოს, სანიტარულ კვანძს და სხვ.).

ბირპი — ბლისკინა; წყლით ვავსებული თხრილი ციხე-სიმაგრის ვარშემო.

ბიშპეტი (ფრან.) — მინერალური წყლის წყაროს თავზე დაუგებული ნაგებობა.

ბიუსტი (ფრან.) — ალაშიანის ზედა ნაწილის (გულმკერდის ჩათვლით) სკულპტურული გამოხატულება.

ბიფორი (გერმ.) — სვეტითორად გაყოფილი გოთიკური ფანჯარა.

ბიშთაქი (თურქ.) — იგივეა, რაც ბეშთაქი.

ბიჰპი — იგივეა რაც ბიგა.

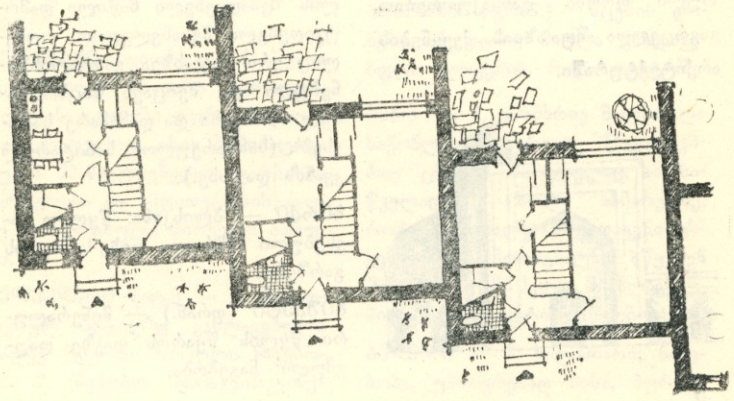
ბიჯი სვეტუბისა — იხ. სვეტების ბიჯი.

ბლინდაში (ფრან.) — რკინაბეტონით ან მიწაწყურილი მორებით გადახურული სანგარი.

ბლისპინა — იგივეა, რაც ბირქი.

ბლოკი (ინგლ.) — მისწინააღმდეგობის ვათვლისწინებით გამოყოფილი სადგომების ჯგუფი შენობაში. 2. რაიმე ნიშნით გაერთიანებული შენობათა ჯგუფი. 3. დიდი ზომის ხელოვნური საკედლე ქვა. იხ. ზღუდარის ბ., რაფის ბ., შუაკედლისის ბ.

ბლოკირებული სახლი — საცხოვრებელი სახლი, სადაც გაერთიანებულია მიჯრით განლაგებული იზოლირებული (ერთ ან ორსართულიანი) ბინები, რომლებიც უშუალოდ უკავშირდება მიწის ნაკვეთს.

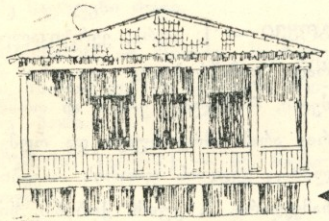
ბლოკური სახლი — მსხვილი
ბლოკებით აგებული სახლი.

ბლოკაუსი (ვერმ.) — 1. იგი-
ვეა, რაც ბლოკური სახლი. 2. თავ-
დაცვითი დანიშნულების ნაგებო-
ბა.

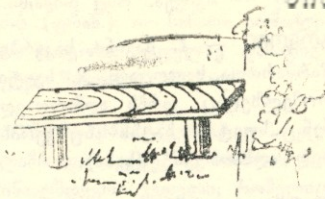
ბოზა — „მცირე ხიდი“ (საბა).

ბოპირი — საცალფეხო ხიდი.
ხილად ვადადებული მიწადაყრილი
ქვლები. „ბოგას უდიდე, მცირე
ხიდი“ (საბა). „ვადავედით ბო-
ვირს და შევეუდექით ტყის აღ-
მართს“ (ვაჟა). შდრ. წანწალა.

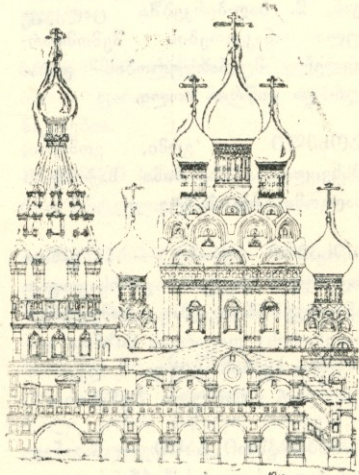
ბოკონი — 1. იგივეა, რაც ბი-
ვა. 2. მორის ბოძები, რომლებზე-
დაც დაყრდნობილია სახლის (ოდა-
სახლის) სასაძირკვე დირეები.

3. ეზოში გამართული ქელ-სავდო-
მი.

ბოლქვისებრი ვუმბათი — რუ-
სულ არქიტექტურაში გავრცელე-
ბული ვუმბათის ფორმა, რომე-
ლიც გარეგნულად ბოლქვს წა-
გავს და, ჩვეულებრივ, ამოყვანი-
ლია ცილინდრული ფორმის ვუ-
მბათის ყელზე.

ბომბი — იგივეა, რაც ბომონი.

ბომონი — 1. ბაგინი, საკერბე; წარმართთა სალოცავი. 2. სვეტი, რომელზედაც კერბს აღმართავდნენ. „სუეტია, ხატსა ანუ კერბს-ზედ აღმართვენ“ (საბა).

ბონდი — ნაპირიდან ნაპირზე გაბმულ ბაგირებზე შეკიდული ხიდი.

ბორღიური (ფრან.) — 1. არშის ქვა; გვერდული ქვები, ფილები, რომელნიც შემოსაზღვრავენ ტროტუარს, გაზონს გზასავალისაგან. 2. ბაღ-პარკებში ცალკეული ნაკვეთების შემომფარგვლელი მცენარეულობის დაბალი და ვიწრო ზოლი.

ბოსელი — გომი, გომური; მსხვილფეხა რქოსანი საქონლის სადგომი. იხ. ბაშტი.

ბოსკატი (ფრან.) — 1. განსაზღვრული ნაკვეთის გამოსაყოფად ან ნაგებობის (მაგ., სამეურნეო ნაგებობის) დაფარვის მიზნით დარგული ხეების ჯგუფი. 2. დეკორაციულად გასწლული ბუჩქნარი.

ბოტანიკური ბაღი — საგანგებო ბაღი, სადაც შერჩევით თავ-

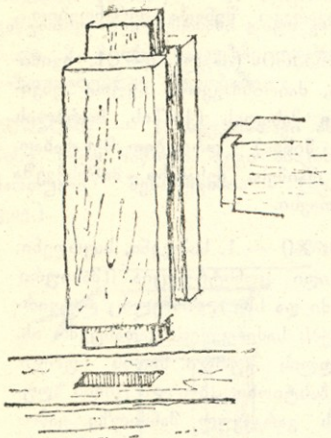
მოყრილია სხვადასხვა მცენარეული ულობა. ერთგვარი დენდროლოგიური მუზეუმი ბაღში.

ბოქლომი (ბერძ.) — კლიტე; ჩამოსაკიდი საკეტი.

ბოქსი (ინგლ.) — საავადმყოფოს იზოლირებული სადგომი დამოუკიდებელი შესასვლელით. 2. ერთი მანქანისთვის განკუთვნილი სადგომი გარაჟში. 3. იზოლირებული სადგომი შენობაში.

ბოყვიპიანი სახლი — სახლს „...რომელიც ბოყვიბძს საშუალებით იყო აგებული, ბოყვიბიანი სახლი ან ბოყვიბში გამოყვანილი სახლი ეწოდებოდა“ (ივ. ჯავ.). იხ. ბოყვი.

ბოყვი — 1. აფრა; ვერტიკალურად დამაგრებული ფიცარი ან ძელი, რომელიც ერთი ან ორმხრივ არის ამოღარული და რომელშიაც კედლის ფიცრის თავებია ჩამჯდარი. 2. კუთხ. ქობინო, ხი-საგან დამზადებული კრამიტის ყაღიბის სახელწოდება იმერეთში.

ბოძი — 1. სვეტად ამართული ცალკე მდგომი ძელი. 2. ანწა-ლა, ბივა, ბოძკინტი, დგარი, საღვარი, საკავი, ჭალა, საშარი; რისამე საყრდენი ძელი.

ბოძპინტი — რისამე საყრდენი, ხშირად მიწაში ჩასმული, მცირე ბოძი.

ბოლანი (თურქ.) — ძვ. ნავსადგური.

ბოჯბი — ბავირის დასამაგრებელი დაბალი ბოძი (მაგ., ნავსადგურსა).

ბრა (ფრან.) — სანათი არმატურის სახეობა. კედელზე დამაგრებული შანდალი ან ჭალი.

ბრანდმაშერი (გერმ.) — ცეცხლამრიდი კედელი; ხანძრის საწინააღმდეგო კედელი, რომელიც გამოყოფს შენობის განსაზღვრულ ნაწილს და გამიზნულია ხანძრის გავრცელების დასაბრკოლებლად.

ბრტყელი გალახურვა — ბანი, ბანური გალახურვა, ბანური სახურავი; შენობის თითქმის თარაზული, მცირექანობიანი სახურავი.

ბრტყელი პამარა — კამარის ისრის ფარდობა მალთან 1/4-ზე ნაკლებია.

ბრტყელი სახურავი — იგივეა, რაც ბრტყელი გალახურვა.

ბრუსტვერი (გერმ.) — მიწაყრილი; დაყრილი მიწით შექმნილი შემადგენი ადგილი, ზღუდე.

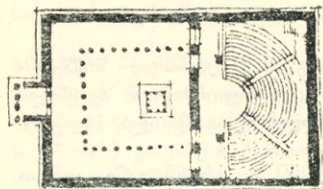
ბრჯანი — კრონშტეინი, კონსოლი; კედლის წყობიდან გამოშვებული კოჭის ნაწილი, რომელზედაც, ჩვეულებრივ, დაყრდნობილია კარნიზი, ქანდაკება, აივანი და ა. შ.

ბუგელი (გერმ.) — სათავისი, დიბლივი; რკინის ხალტე, რომელიც ნამოყვამება სიმინჯის თავს. **ბუღე კოჭისა** — კედლის წყობაში საგანგებოდ დატოვებული ადგილი კოჭის თავის დასაყრდნობად.

ბუღრუბანა — 1. დარაჯავი, ჯიხური, ერთოთახიანი პატარა შენობა (მაგ., გუშაგისათვის); 2. აფიშების გასაკრავი კოშკურა.

ბუღშარი (ფრან.) — ქალის საწოლ ოთახს მიკედლებული მცირე სასტუმრო ოთახი.

ბულევეტარიონი (ბერძ.) — უმაღლესი ადმინისტრაციული და საკანონმდებლო ორგანოების სხდომების შენობა ძველ ქალაქ-სახელმწიფოებში.

ბულვარი (ფრან.) — ქუჩის გამწვანებული ნაწილი ხეივანებითა და სავალი ბილიკებით.

ბუნბალო (ინგლ.) — მსუბუქი საავიაციო შენობა ვერახლებით.

ბუნბარი (ინგლ.) — 1. ხეივანი, ძაბრისმაგვარი ყუთი ფხვიერი მასალის (ქვიშის, სობლის და მისთ.) დროებით შესანახად. 2. რაიმეს შესანახი მიწისქვეშა სათავსი.

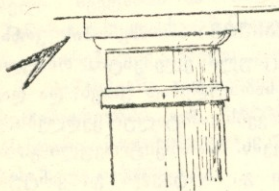
ბურჯი — 1. საბჯენი, საყრდენი; მზიდი კონსტრუქცია (მასიური ბოძი და სხვ.), რომელიც დატვირთვებს საძირკველს გადასცემს. იხ. კედლის ბურჯი. ხიდის ბურჯი. 2. ბასტიონი: „ბურჯი ციხის ზღუდის გარკვეულ მანძილზე გამოწეულს მომრგვალებულ, ან ოთხკუთხ საბრძოლველ ნაწილს ეწოდებოდა. კოშკი, ჩვეულებრივ, ყოველმხრივ დახურულ ნაგებობას წარმოადგენდა, ბურჯი — კი წინიდან იყო შემოვლებული“ (ივ. ჯავ.).

ბუტაფორი (იტ.) — 1. რისამე მაკეტი, რომელიც საჩვენებლად ან რეკლამისათვის არის გამოიხსნული. 2. სცენის მოწყობილობის საგნები, რომელთაც დეკორაციული მნიშვნელობა აქვთ და არ ასრულებენ პირდაპირ დანიშნულებას.

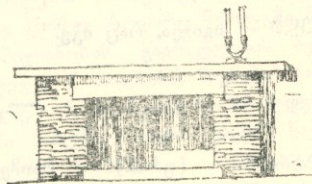
ბუშქუტი (ფრან.) — 1. სუფრის გაწყობილობის შესანახი დიდი კარადა. 2. მცირე სასაუზმე ოთახი საზოგადოებრივ შენობაში.

ბულაური — 1. სვეტისთავი ან მისი ზედა ნაწილი. „იგი აბაკის ქართული შესატყვისია“ (ივ. ჯავ.).

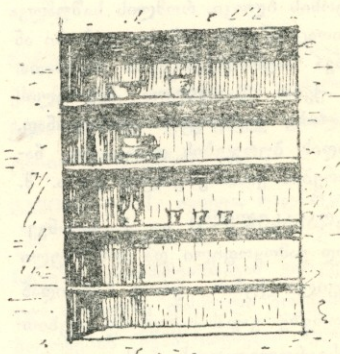

ბუჭულა — 1. კუთხ. „პატარა წისკვილი“ (საბა). 2. კუთხ. „იმერეთში პატარა ფაცხა“ (დ. ჩუბინ.).

ბუსხარი — ლიაკერიანი ღუმელი.

ბუჯერი — ნიშში მოწყობილი ჭურჭლის დასაწყობი თაროები.

2. კუთხ. მთიულური განმარტებით — დედაბოძე და დათვეზე ამოჭრილი სახეა. ფშავსა და კახეთში კი ეს ტერმინი სვეტისთავზე ამოჭრილ ჩუქურთმას ნიშნავს. 3. კუთხ. თუშური ვაგებით იგი ტერმინების „ღღველი“ და „საწელეს“ სინონიმია, ე. ი. ჭერის წელის სიმაგრისათვის ვადაღებული დიდი და მსხვილი კოჭია.

ბუძი — კუთხ. ურდულის ვასაყრელი ყური იმერეთში.

ბჭი — 1. ძვ. დიდი კარი, შესასვლელი. „ეს არს სახლთა და ტაძართა შესავალი“ (საბა). 2. ძვ. ზღუდე, გალავანი, რომელშიაც გა-

ნიერი შესასვლელი მოწყობილი.
3. ზღურბლი, კარაბანი, კარნაგე-
ლა, ვამირი; კარის გადასასვლელ-
ზე გადადებული დირე; კარის
ჩარჩოს ქვედა ნაწილი.

ბჰმლი — იგივეა, რაც ბჰე.

ბჰმ-პარი — ბჰე, ბჰის-კარი, ვანიერი
კარი, ალყაფის კარი; ვანიერი
კარი, მთავარი შესასვლელი.

ბჰის-პარი — იგივეა, რაც ბჰე-
კარი.

— ბ —

ბაბარიტი (ფრან.) — რაიმე
საგნის, შენობის და სხვ. ზღვრუ-
ლი, გარე მოხაზულობა.

ბაბონი (ფრან. იტ.) — 1. ბე-
ტონის ბლოკი, რომლის საშუალებ-
ითაც ეწყობა დაბალი ჯგებიანი ან
სხვა პილროტექნიკური ნაგებობა.
2. ქვით გავსებული მავთულის
კალათა ჯგებირების ამოსაყვანად,
ხიდის ბურჯების დასაცავად, ნა-
პირების გასამაგრებლად და ა. შ.

ბადასასვლელი — 1. საგანგე-
ბოდ გამოყოფილი და აღნიშნული
ადგილი ქუჩის ერთი მხრიდან
მეორეზე გადასასვლელად ფეხით
მოსიარულეთათვის. 2. ცალკე
ჯგუფებად გამოყოფილი სათავსე-
ბის ან შენობების შემაერთებელი
ნაგებობა დერეფნის, შუშაბანდის
და მისთ. სახით.

ბადასშრვა — შენობის კონსტ-
რუქციული ელემენტი, რომელიც
მას სართულებად ყოფს და დატ-
ვირთვებს კაპიტალურ კედლებს ვა-
დასცემს. ის არქიტრაული გ., ბა-
ნური გ., ბრტყელი გ., ვანტური
გ., კამაროვანი გ., კოჭოვანი გ.,
სართულშუა გ., სხვენის გ., უკო-
ჭო გ.

ბადალაპი — ბაღდაინი, საღნი-
ნებელი. ბოძებზე თუ ლატნებზე
დამაგრებული უძრავი ან მოძრა-
ვი ჩარდახი (მაგ., სამეფო ტახ-
ტის, ტრაპეზის თავზე).

ბაზონი (ფრან.). — მოკლედ და
თანაბრად შემოკაფული, ბაღანით
გამწვანებული, დეკორაციული ზო-
ლი პარკში, ხეივანში, ეზოში და
ა. შ.

ბადავანი — ქალაქის, ციხის,
ეზოს, ცალკეული არქიტექტურუ-

ლი კომპლექსის (სასახლის, მონასტრის და ა. შ.) გარშემო შემოვლებული, ჩვეულებრივ, ქვის კედელი. ზღუდე.

გალაპი — ძვ. „სადედოფლო სართლი ოთახი“ (დ. ჩუბინ.).

გალერეა (ფრან.) — 1. შენობის სხვადასხვა ნაწილების დამაკავშირებელი სვეტნარი ან თაღედი. 2. შენობის სხვადასხვა ნაწილების დამაკავშირებელი გრძელი სათავსი. 3. მიწისქვეშა გადასასვლელი ციხე-სიმაგრეებში ან შახტებში. 4. ქანდარა; მაცურებელთა დარბაზის ზედა იარუსი.

გალერეიანი სახლი — საცხოვრებელი სახლი. სადაც ბინებში შესასვლელები სახლის ცალმხრივ, სართულებად განლაგებულ ვალერეებიდან არის მოწყობილი.

გალი — 1. ძვ. საკუჭნაო; სურსათ-სანოვავისა და სხვადასხვა ნივთების შესანახი სათავსი. 2. კაზინა; საგანგებოდ მოწყობილი, მცირე, შემინული სათავსი (მაგ., ტელეფონის გ., ლიფტის გ., ამწის გ. და მისთ).

გალია — მავთულის ან რკინის ბადურით შემოზღუდული სადგო-

ვი ცხოველთა და ფრინველთა დასამწყვდევად.

გალიაპი — 1. ძვ. მხოლოდ ქალთათვის განკუთვნილი ოთახი სასახლეში. „...ისეთივე მნიშვნელობა ჰქონდა, როგორც შემდეგში მაკმადიანობის გავრცელების შემდეგ ე. წ. არამხანას მიენიჭა“ (ივ. ჯავ.). 2. ძვ. მცირე ზომის სადგომი სახლში. „გალია კაცთა საჯდომი“ (საბა).

გამა (ლათ.) — ფერების ერთობლიობის ხასიათი ფერწერაში (მაგ., ნათელი გ., თბილი გ. და ა. შ.).

გამზირი — პროსპექტი; ქალაქის სწორი, განიერი და ვრცელი ქუჩა (ლიტერატურულად უპირატესია პროსპექტი).

გამირი — 1. იგივეა, რაც რკალი, ოდრიკალი; 2. ხარისა, გამსტვენი; ერთმანეთისაგან გარკვეულ მანძილზე დასმული ბოძების, ბოკონების შემაერთებელი ძელი. 3. ბალავარი, ბჭე, ზღურბლი, კარაპანი. კარნაველა; კარის ან ფანჯრის, ან საერთოდ რაიმე ღიობის ზედა ან ქვედა ძელი.

გამოფენა — 1. სელოვნების, ლიტერატურის და სხვ. ნაწარმოებთა განფენა დასათვალისწინებლად. 2. ადგილი, საგანგებო შენობა ან დარბაზი, სადაც დასათვალისწინებლად გამოტანილია და განფენილი სელოვნების, ლიტერატურის და სხვ. ნაწარმოებები.

გამსტჰენი — 1. გამოირი, გრძივა, ზეწარი, ლანდური; სვეტების ან სხვა სახის საყრდენების დამაკავშირებელი ჰორიზონტალური კონსტრუქციული ელემენტი (სხვადასხვა კვეთის ძელი), რომელსაც ეყრდნობა გადახურვის კოჭები, ნიენივები და მისთ. 2. ბუღაური, დღველი, საწველე; გადახურვის მოსაწყობად ან ჭერის წელის გასამაგრებლად კაპიტალური კედლების განივად გადებული მსხვილი ძელი.

განაშენიანება — ქალაქის, სოფლის, დაბის ან მათი ნაწილების გაშენების ხასიათი. იხ. რეგულარული გ., არარეგულარული გ., პერიმეტრიული გ., მწკრივული გ., პწკარული გ.

განაშენიანების გეგმა — ქალაქის, რაიონის, კვარტალის, მიკრორაიონის და მისთ. არსებული

ან მოშავალი განაშენიანების ფიკული გამოსახულება.

განაშენიანების სიმკვიდრე — შენობებით დაკავებული ტერიტორიის, ჩვეულებრივ, პროცენტობით გამოსახული შეფარდება შესაბამისი დასახლების, რაიონის, კვარტალის და ა. შ. მილიან ფართობთან.

განმებრჰენი — დახრილი ან თარაზული ძელი კონსტრუქციაში მისი ნაწილების მდგრადობისა და განსაზღვრული მდებარეობის სინისტის შესანარჩუნებლად.

განმტვირთავი თალი. — თალი, რომელიც, ჩვეულებრივ, კედლის წყობაშია დაყოლებული და შენობის ზედა ნაწილების დატვირთვას ცალკე მდგომ საყრდენებს გადასცემს ან ბირიქით, ცალკეული საყრდენების დატვირთვებს საძირკველს გადასცემს. იხ. ყირათალი.

განშენა — განშლა; ქუჩის ან მისი ნაწილის, მოედნის და ა.შ. განაშენების ფრონტალური ხედის გრაფიკული ასახვა.

განშლა — იგივეა, რაც განფენა.

განჯინა — სურსათ-საწოვავის ან ნივთების შესანახი კედლის კარადა.

გარაბაღი — კარჩხა, საკიდარი; კავებიანი (რიკევიანი) დგამი ტანისამოსის ჩამოსაკიდებლად.

გარანზი — კუთხ. სარისხა; ვანივალ გადებული ძელი ფშავში.

გარაში (ფრან.) — ვადაზურული ადგილი ან შენობა ავტომანქანების სადგომად ან შესაკეთებლად.

გარდერობი (ფრან.) — 1. ტანისამოსის კარადა. 2. ზედა ტანსაცმლის შესანახი ადგილი საზოგადოებრივ დაწესებულებაში.

გარემოშებანი — ლიტერატურულად უპირატესია ვარეუბანი.

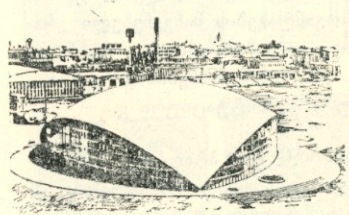
გარემპირნაკამოზა — შენობის გარე მხარის — ფასადის მოპირკეთება.

გარემსაყრდენი თალი — იგივეა, რაც არკბუტანი.

გარეშებანი — ქალაქის განაპირა უბანი.

გარნიტური (გერმ.) — საგნების კრებული, რომელიც ერთ მიზანს ემსახურება (მაგ., ავეჯის გ.).

გარსი — მრუდნახოვანი კონსტრუქციის სანი ტანი, რომელიც მიიღება ერთი და მეტი მრუდნახოვანი წარმოქმნელით და რომელსაც კამარასთან შედარებით დაბალი ისარი აქვს. გარსს ზოგჯერ მრუდფირფიტას უწოდებენ.

გარსემოსავლელი — შენობის ნაწილი ღია ტერასის ან გალერეის სახით, რომელიც გარს ერტყმის ნაგებობას (მაგ., ეკლესიას).

გასაყარი — კუთხ. გზაბოძირი, გზაჯვარედინი; ადგილი, სადაც გზა ორად იყოფა.

გასაშლელი პარპეტი — მრავალკარედი, რომელიც იკეცება და იხსნება შირმისმაგვარად.

გასახლელი — 1. სათავსი, სადაც ტანსაცმელს იხდიან (საშხაპეში, სპორტდარბაზში და ა. შ.). 2. გარდერობი; ზედა ტანსაცმლის

შესაწანი ადგილი საწოგადობრივ დაწესებულებაში.

გეგმა — 1. შენობის სართულის თარაზული ჭრილის გრაფიკული გამოსახულება. 2. დასახლებულ ადგილში შენობების, უბნების, ქუჩებისა და სხვა ნაწილების ურთიერთგანლაგების მაჩვენებელი გრაფიკული გამოსახულება — გენგეგმა. იხ. განაშენიანების გ., გენერალური გ., სიტუაციური გ.

გეგმარი — პროექტი; ასაშენებელი ნაგებობის, დასახლების ან მისი ნაწილის ამსახველი ნახაზების (ფსალღები, გეგმები, ჭრილები, გენგეგმა და ა. შ.) ერთობლიობა.

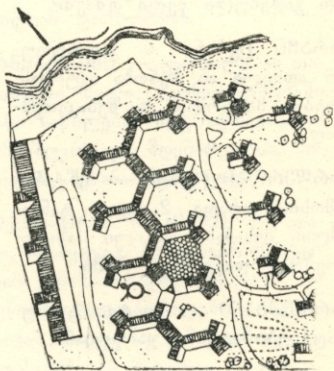
გეზი — ტრასა; არხის, რკინიგზის, შარაგზის, მილგაყვანილობის და მისთ. მიმართულება.

გეგმონიშანი — 1. ტრასა; ნახაზი ადგილმდებარეობისა, სადაც უნდა აწარმოონ მიწის სამუშაოები (გზის, არხის გაყვანა). 2. იგივეა, რაც გეზი.

გემბ (ლათ.) — ჩადრმავებული (ინტალიო) ან ამობურცული (კამეა) რელიეფურგამოსახულებიანი ქვა.

გეგმონიშანი — ვერტი, ნახაზენი; საწარმო, სადაც აშენებენ ან არემონტებენ გემებს.

გენერალური გეგმა — დასახლებული ადგილის ან მისი ნაწილის დაგეგმარების ამსახველი გრაფიკული გამოსახულება.

გენგეგმა — იგივეა, რაც გენერალური გეგმა.

გერბი (პოლ.) — პირობითი გრაფიკული გამოსახულება, რომელიც მიკუთვნებული აქვს სახელმწიფოს, ქალაქს და ა. შ.

გეტი (ლათ.) — ძველად დიდ ქალაქებში ებრაელთა განსაკუთრებული უბნები, რომლის ვარეთ

ებრაელებს არ ჰქონდათ ვასე-
ლის უფლება.

გვარლი — ბაგირი; კანაფის ან
ფოლადის მავთულის წნული.

გვირგვინი — 1. ხის ან წნულის
რგოლი, რომელსაც ჩამოაცმევენ
ორ სარს დასამაგრებლად. 2. რკი-
ნის ან ხის სალტე, რომელსაც
ჩამოაცმევენ კასრს და მისთ. ტე-
ჩების შესაკვრელად.

გვირღსამაზრი — კონტროფო-
რსი, გოდლედი, კედლის ბურჯი;
კედლის შევული ან დაცერილი
შეერილი. მასიური პილასტრის
სახით, რომელიც იღებს გვერდულ
განბრჯენას და ზრდის კედლის
მდგრადობას.

გვიმი — 1. საკვამლე მილის ის
ნაწილი, რომელიც სახურავის შე-
ვითაა მოქცეული. 2. ჭის თავზე
დადგმული თიხის, ფიცრის ან წნუ-
ლის ცილინდრული დანაზგაში.

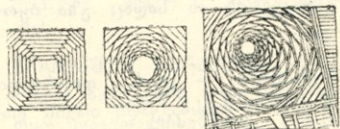
გვირაბი — მიწის ქვეშ გაყვანი-
ლი საქვეითო ან სატრანსპორტო
ვასასვლელი.

„ქალაქსა შიგან მაგარი კლდე
მაღალი და გრძელია,

მას კლდესა შიგან ჭვირაბი,
ასაძრომელი ხვრელია“

(ვეფხ.).

გვირგვინი — 1. „ღარბანის“
ტიპის ქართული საცხოვრებელი
სახლის კარვის ფორმის გადახუ-
რვა, რომელიც მიიღება შევითკენ
თანამიმდევრობით შემცირებული
ოთხკუთხედების ან მრავალკუთხე-
დების წყობით.

2. ჯარგვალი; ჩაჭრით შეუღლე-
ბული მორების ან ძელებისაგან
შედგენილი სწორკუთხედი ან მრ-
ვალკუთხედი.

გზა — ღელამიწის შედაპირზე გა-
კვლეული ან გაყვანილი ზოლი,
რომელიც განკუთვნილია ადამი-
ანის, ტრანსპორტის და სხვათა მი-
მოსვლისათვის.

„მაგრა აწ ყოფნა არ ვარგა,
წავლა სჯობს გზისა

გრძელისა,

თუ ქაჯნი მოგვესწრებიან,
საეჭვო არს სიძნელისა“

(ვეფხ.).

გზაპოქალი — კუთხ. ივივეა, რაც ვასაყარი, ვზაჯვარედინი.
გზატკეცილი — შარავზა; სრე-
შით მოფენილი და დატკეპნილი ან
ასფალტირებული გზა.

გზახილი — ვიადუკი; ხევზე ან
ხეობაზე ამოყვანილი საქვეითო
ან სატრანსპორტო ხილი.

გზაჯვარედინი — მეზობირი;
ადგილი, სადაც გზები ერთმანეთს
ვადაკვეთენ ან სადაც გზა იყო-
ფა.

გირგვლა — კუთხ. ფიცრული
ღობის არშისმაგვარი თავის და-
სახელება იმერეთში.

გირლანდა (ფრან. იტ.) — ყვა-
ვილწნული; ყვაილებისა და სხვა
მცენარეულობის წნულის გამოსა-
ხულებისაგან შედგენილი ლენტუ-
რი ორნამენტი.

გისონი — პარაპეტი; სახურა-
ვის, აივნის, ხიდის, სანაპიროსი
და მისთ. შემომზღუდავი დაბალი
კედელი, რომელიც მეტწილად
ყრუ, გაუმჭოლ ზღუდეს წარმოა-
დგენს. „სოფლიოთა ენითა ზღუდე
მცირესა ეწოდება, სიმაღლე სამ
წერთეულსა, ესე იგი არს გზისა
დამაყენებელი, რომელსა ელლენ-
ებრ თრინგოლ ეწოდება“ (საბა).

გისონი — კანკალი, ღანჭი
ცხაური; ბადისებრ დახლოებული
ან რიკულეზივით შეკრული ხის
ან ლითონის ზოლები.
გლიპტიკა (ბერძ.) — ქვაზე
ჭრის ხელოვნება.

გლიპტიკა (ბერძ.) — სკულ-
პტურული ნაწარმოებების, მო-
ხუჭურთმებული ქვების კრებული.

გობელენი (ფრან.) — ავეჯის
გადასაკრავად, მოფარდაგებისა-
თვის ან სხვა მიზნისათვის განკუ-
თვნილი ქსოვილი, რომელიც თავ-
დაპირველად (მე-17, მე-18 სს.)
ხელით ნაკეთობას წარმოადგენდა
და გარკვეულ სიუჟეტს ასახავდა.

გობი — ვაცა, ვაცე, ცივი; დვა-
რი, რომელსაც სახურავის სათავე
ეყრდნობა.

გოდლედი — გვერდსამაგრი, კე-
დლის ბურჯი, კონტრაფორსი; კე-
დლის დახრილი ან შეკული შევ-
რილი, რომელიც დებულობს გვე-
რდით განბრჯენას და ზრდის კელ-
ლის მდგრადობას.

გოდოლი — 1. ძვ. დონქონი,
კოშკი; შენობის საერთო მოცუ-
ლობიდან მკვეთრად გამოყოფი-
ლი, გვერდში, ჩვეულებრივ, კვად-
რატული, მრავალკუთხა ან წრიუ-

ლი მოხაზულობის ნაწილი, რომლის სიმაღლე საგრძნობლად სჭარბობს ფუძის ზომებს, ასეთივე პროპორციების მქონე ცალკე მდგომი ნაგებობა. ტერმინი ძირითადად გავრცელებული იყო მე-9, მე-10 სს-მდე. როდესაც იგი კომპოზი შეცვალა, თუმცა შემდგომშიც იყო შერჩენილი.

2. წრიულგეგმიანი კოშკი.

გოდორ-ყორე — გოდორ-ყორე, ხეიმრი; ქვით გავსებული დაწნული ჯინი მდინარის ნაპირის გასამაგრებლად ან წყლის დინების განვიად ჩაყრით, წყალსატევის შესაქმნელად.

გოდორ-ყორე — იგივეა, რაც გოდორ-ყორე (უბირატესია გოდორ-ყორე).

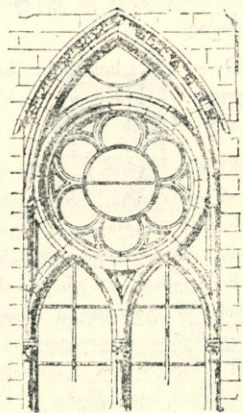
გოტიკა — ევროპის ხელოვნების განვითარების პერიოდი, რომელსაც გოთიკური ეწოდა. დაკავშირებულია ვაჭრობის, ხელოსნობის განვითარებისა და ზოგიერთ ქვეყანაში მონარქიის დამკვიდრების ხანასთან (მე-12 საუკუნის ბოლო, მე-13 და მე-14 სს-ები). გოთიკური არქიტექტურისათვის დამახასიათებელია ტანწერწეტა, ზეცისკენ მისწრაფებული ტაძრები და საზეიმო ხასიათის რატუსები, წაისრული ფორმები, ახალი კონ-

სტრუქციები (არკბუტანი, კონსოლიდორსი, ნერვიურიანი კამარის სხვ.), ვიტრაჟები, ქანდაკების, ფერწერისა და არქიტექტურის ღრმა სინთეზი.

გოტიკური თაღი — ისრული თაღი; კუთხით გადაკვეთილი თრიკალისაგან შედგენილი წარმმართველის მქონე თაღი.

გოტიკური კამარა — ისრული კამარა; კამარის განივკვეთს გოთიკური თაღის მოხაზულობა აქვს.

გოტიკური სარკმელი — ისრული სარკმელი; გოთიკური თაღით დაჯიშვინებული სარკმელი.

გოთიკური სახურავი — მკვეთრად დაქანებულკალთებიანი, წვეტურიანი სახურავი.

გოთიკური წვეტი შპილით, ფიალით ან ჯვრით დამაჯვრებელი თავწვეტიანი მოცულობა.

გომი — იგივეა რაც გომური.

გომური — 1. ბოსელი, გომი, საძროხე, მსხვილფეხა რქოსანი საქონლის საზამთრო სადგომი. იხ. ბაშტე. 2. ძვ. „სახლი გლეხური“ (საბა).

გომური (ფრან.) — სავარცხლისებური ან ტალღისებურ-ზედაპირიანი ლითონის ან ფანერის ფურცელი, რომელიც გამოიყენება სახურავის ან კედლის დასაფარავად.

გოჯი — ძვ. სივრძის სახომი ერთეული, რომელიც არშინის 1/16 ანუ 44 მმ-ს უდრის.

გრავიურა (ფრან.) — 1. ფიცარი ან ფირფიტა, რომელზედაც ამოჭრილია რელიეფური გამოსახულება პოლიგრაფიული ანაბეჭდის მისაღებად. 2. გრავირებელი ფიცრის ან ფირფიტის ანაბეჭდი. 3. გრავირებით (რელიეფური ამოჭრით) მხატვრული გამოსახულების შექმნის ხელოვნება.

გრავიურა (ბერძ.) — ხატვის ხელოვნება, სადაც ჭარბობს ფორმის საზოგადოებრივი ასახვა.

გრავიუტი (იტ.) — უძველესი ნახატები და წარწერები სახლას კედლებზე, ჭურჭელზე და ა. შ.

გრავიუტი (ფრან.) — ერთი ფერით (ძირითადად ნაცრისფერით) შესრულებული ფერწერა, რაც, ჩვეულებრივ, ნაძერწის იმიტაციას წარმოადგენს.

გრავიონი (ფრან.) — არწივის ფრთების, ლომის ტანისა და თავის მქონე მითითი არსების — გრიფის გამოსახულება.

ბრ(ტ)მსპი (ფრან.) — 1. აღამიანთა და ცხოველთა ფიგურების, ნიღბებისა და მცენარეულის გამოსახულებათა წნულისაგან შედგენილი ორნამენტი (რომაულ გამოქვაბულებებში — გროტებში — აღმოჩენილი მხატვრობის მიხედვით). 2. ხელოვნების ნაწარმოები, რომელიც საგნებს ან პიროვნებებს წარმოგიდგენს კომიკური, დამახინჯებული სახით, ცალკეულ თვისებათა გადაჭარბებული ხაზგასმით.

ბრუნტი (გერმ.) — მიწის, ნიადაგის მყარი ზედაფენა.

ბრძივა — 1. გამსტვენი, ზეწარი, ლანდური; სვეტების ან სხვა სახის საყრდენების დამაკავშირებელი თარაზული ძელი, რომელსაც ეყრდნობა გადახურვის კოჭები, ნივნივები და ა. შ.

2. ბუღაური, დღველი, საწელე; კოჭების დასაწყობად ან ჭერის წელის გასამაგრებლად კედლების განივად გადაღებული ძელი.

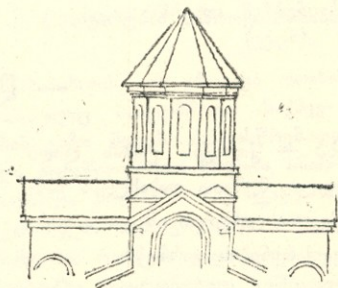
ბუაში (ფრან.) — გაუმჭვირვალე წყლის საღებავი ან ასეთი საღებავით შესრულებული ფერწერული ნაწარმოები.

ბუბურა — ტბორი; ბუნებრივი ან ხელოვნური, გაუმდინარე, მცი-

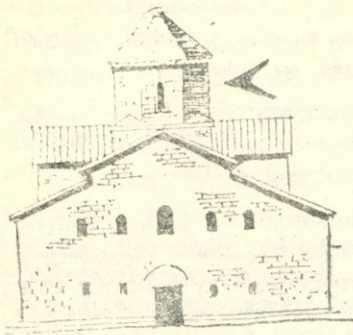
რე წყალსატევი პარკში, ტყე-პარკში და მისთ.

ბულბალი — შაბაქი; აივნის ჩუქურთმიანი (ხეზე ჭრით შესრულებული) ტიმპანი.

ბუმბათი — კამარა, რომლის შიდა ზედაპირის მოყვანილობა უახლოვდება ვერტიკალური ღერძის გარშემო რკალის მოძრაობით მიღებულ ნახევარსფეროს ან ელიფსოიდს; ზემოთ აღწერილი კამარის გარე ზედაპირი. ის. აფრიანი გ., კონუსური გ., სფერული გ., ქოლვისებრი გ., ცრუ გ.

ბუმბათის ყელი — გუმბათის მზიდი ნაწილი, რომელიც, ჩვეულებრივ, სარკმლის სვეტებით გაჭრილ ცილინდრულ ან მრავალწახნაგოვან მოცულობას წარმოადგენს.

გუმბათოვანი კამარა — იგივეა, რაც გუმბათი.

გუმბათოვანი სახურავი — გუმბათის ფორმის სახურავი.

გურტი (გერმ.) — კამარის შიდა ზედაპირის დამანაწევრებელი პროფილირებული ზოლი.

გუბნი — წვეთები; წაკვეთილი კონუსის, ცილინდრის ან სხვა ფორმის სამკაული დორიულ ანტაბლემენტზე.

— ღ —

ღაბა — ქალაქის ტიპის დიდი სოფელი, მუშათა დასახლება სამრეწველო ცენტრის ან დიდი ფაბრიკა-ქარხნების ვარშემო.

ღაბირი — სამსხვერბლო, საზორავი, სამკვეთლო; მსხვერბლის შეაწირი ადგილი.

ღაგუგმარება — დასახლებული ადგილის, მისი შემადგენელი ნაწი-

ლის განაშენიანების პროექტი. იხ. რაიონული დ., ზონალური დ.

ღატივი — კუთხ. ბალიში, ბანდუში, ბულაური; სვეტისთავის აღმნიშვნელი ტერმინი, რომელიც აღმოსავლეთ საქართველოში და მეტწილად ფშავშია გავრცელებული. „დათვი-კი ხალხურ თანამედროვე მეტყველებაშიც, როგორც დავრწმუნდით სვეტისთავის სახელია“ (ივ. ჯავ.).

დალიბი — ძვ. „ტანტი დიდებულთა დასაჯდომელი“ (დ. ჩუბინ.).

დამრეცი თალი — თალი, რომლის ქუსლები სხვადასხვა ღონეზეა განლაგებული.

დამრეცი პამარა — კამარის ვანიკვეთს დამრეცი თალის მოხაზულობა აქვს.

დამხმარე ფართობი — ბინის დამხმარე საღვთოების (სამხარეულოს, სანიტარული კვანძის, საკუჭნაოს, დერეფნის და მისთ) საერთო ფართობი. ბინის ფართობი საცხოვრებელი ფართობის გამოკლებით.

დანაშენი — ზედგმული, ზედნაშენი; ნაგებობის ძირითადი მოცულობის აგების შემდეგ დაშენებული შენობის ზედა ნაწილი — სართული ან ნახევარსართული, რომელიც არ იყო გათვალისწინებული თავდაპირველ ჩანაფიქრში.

დარაბა — 1. საგდული; ფრთა; სარკმლის, კარის, ჭიშკრის და მისთ. შემადგენელი მოძრავი ნაწილი. 2. ფანჯარაზე ან კარებზე ასაფარებელი დასაკეცი ფარი.

დარანი — 1. სამალავი, სახიზნარი; მიწისქვეშა სახიზნავი ნაგებობა (ჩვეულებრივ, ციხის ქვეშ).

2. დარალა; გამოქვაბული მიწაში ან კლდეში. „კლდეში ანუ მიწას ქვეშ შესასვლელი“ (საბა).

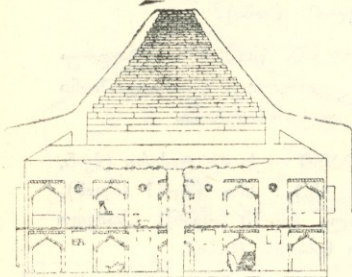
დარაჯაბა (სპარ.) — ბურღუგანა, ჯიხური; ერთსადგომიანი საყარაულო ნაგებობა.

დარბაზი — 1. ძვ. ტაძარი (მე-5, მე-11 სს.), სრა (მე-11 ს-დან), სასახლე (მე-15 ს-დან); „სამეფო დიდი სახლი“ (საბა).

„მე ვარ არაბი, არაბეთს არს ჩემი დარბაზებია, მიჯნურობითა დაშვებარ, ცეცხლი უშრეტი მკნებია“ (ვეფს).

2. სასახლის ის ვრცელი ოთახი „...სადაც სახელმწიფო საქმეების გამო მეფის თანდასწრებითა და მონაწილეობით სსდრომა იმართებოდა სოლმე“. (ივ. ჯავ.). 3. ქართული საცხოვრებელი სახლის სახეობა, რომლის გადახურვა დედაბოძზე დაყრდნობილ გუმბათისებრ კონსტრუქციას წარმოადგენს (იხ. გვირგვინი). 4. სავანეებოლ მოწყობილი დიდი საკრებულო ოთახი, გათვალისწინებული კრებების, ლექციების, კონცერტების

და მისთ. ჩასატარებლად. იხ. მოსაცდელი დ., სააქტო დ., სავაშოფენო დ., სსდომათა დ. 5. **ზალა**, დიდი სისტუმრო ოთახი ბინაში.

ღარიჩა — ძვ. ფანჯარა, სარკმელი.

ღარღალა — დარანი; კლდეში ნაგები ქვაბული. „ნაგები დარანი“ (საბა).

ღასაშუღარი — ძვ. „დასავანებული შესაფარი“ (დ. ჩუბინ.).

ღასახლმბა — მუღმივად სამოსახლო ადგილი საცხოვრებელი და სხვა შენობებით.

ღასახლუპული ადგილი — იგივეა, რაც დასახლება.

ღასტაპი — კუთხ. ქართლში — ნივნივების სამაგრი.

ღაფა მემორიალური — იხ. მემორიალური ღაფა.

ღაღმარი — დასახლებების ტერიტორიებიდან დაღმა ჩამავალი ქუჩა (მაგ., ელბაქიდის დაღმართი თბილასში).

ღახლი — გამყიდველის დაზგა და ასეთი დაზგით გამოყოფილი ადგილი.

ღაღამი — ბინის ან სხვა სახის სადგომი ავეჯი (მაგიდა, სკამი, კარადა და მისთ.).

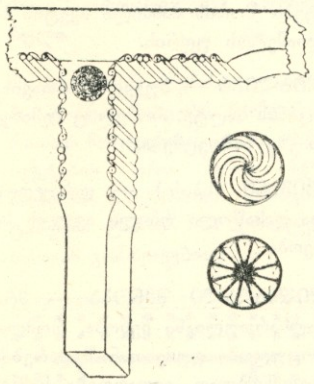
ღაღარი — 1. ანწალა, ბიგა, ბიჯუი, ბოკონი, ბოძკინტი, საკავი, საღგარი, ჭალა, ხაშარი; რისამე საყრდნობი ძელი. 2. ფერმის, ნივნივების სისტემის და მისთ. ვერტიკალური ღერო.

ღაღარმილი — მიღების სისტემის (მაგ., წყალსადენის სისტემის) ვერტიკალური ელემენტი — მილი.

ღაღამულატორიუმი (ლათ.) — გოთიკური ტაძრის აბსიდაში, პატრონიკეს ირგვლივ, მოწყობილი გარშემოსაველი.

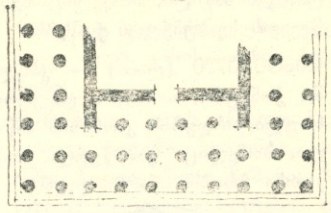
ღაღარკაღმარი (ფრან.) — რკინიგზის სადგურის პლატფორმა, სადაც მატარებელი ჩერდება. 2. გემის მოძრავი (მცურავი) სადგომი.

დედაბოძი — ჩვეულებრივ, ქვე-
ვითკენ დავიწროებული ხის ბო-
ძი, რომელსაც ვერდნობა ქარ-
თული საცხოვრებელი სახლის —
ღარბაზის გადახურვა.

დედაქალაქი — სახელმწიფოს,
ქვეყნის მთავარი ქალაქი, ჩვეუ-
ლებრივ, მთავრობისა და უმაღლესი
საკანონმდებლო ორგანოს ად-
გილსამყოფელი.

დეპასტილი (ლათ.) — ანტიკუ-
რი ტაძრის ტიპი, რომლის მთა-
ვარ ფასაღზე ათი სვეტი გამო-
დის.

დეკორაცია (ფრან.) — 1. თეა-
ტრალური სცენის მსატვრული
ვაფორმება (ნაგულისხმევი მოქ-
მელების ადგილის იმიტაცია) ფერ-
წერული და სხვა საშუალებებით.
2. არამიმზიდველი ადგილის და-
საფარავი საშუალება — ფარდა,
გამწვანება, მსატვრული ტილო და
ა. შ.

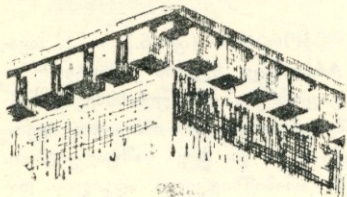
დეკორი (ფრან.) — დეკორაცი-
ული კაზმულობის ერთობლიობა,
სისტემა.

დეკუმანუსი (ლათ.) — რომაუ-
ლი ქალაქის ან ბანაკის ურთიერთ-
ბერბენდიკულარული ქუჩათაგა-
ნი, რომელიც მიმართულია აღმო-
საველეთიდან დასავლეთისაკენ.

დეკუმარიზ (ლათ.) — ვერტიკა-
ლური გამწვანება; არქიტექტურა-
ში გამოყენებული სვიარა და მცო-
ცავი მცენარეულობა.

დენდროლოგია (ბერძ.) — ბოტანიკის ნაწილი, რომელიც შეისწავლის ხე-ბუჩქოვან ჯიშებს.

დენტრიკული (ლათ.) — კბილანა, ქონგური; იონიური და კორინთული ორდერის კარნიზის ნაწილი, რომელიც გამოწვეულ ითხკუთხა პრიზმს წარმოადგენს.

დეკო (ფრან.) — ორთქმავლების, სახანძრო მანქანებისა და ვაგონების სადგომი და სარემონტო შენობა.

დერეფანი — აივანი; საცხოვრებელი სახლის ერთ ან სამხსრივ ღია ნაწილი, სვეტებზე დაყრდნობილი გადახურვით „ფარღია სახლი“ (საბა).

დემორმაცია (ლათ.) — სხეულის (კონსტრუქციის) ფორმის და მოცულობის ცვლილება: კუმშვა, გაჭიმვა, გრესა, ღუნვა და ა. შ.

დეციმეტრი (ლათ.) — სიგრძის საზომი ერთეული, მეტრის მეათედი ნაწილი.

დვირე — ივივია, რაც დვირე დიაზომა (ლათ.) — ნახევარწრაიული კოლონადა ძველ ბერძნულ თეატრში.

დიასტილი (ლათ.) — ანტიკური ტაძრის სახეობა, რომლის სვეტებს შორის მანძილი სვეტის სამ დიამეტრს უდრის.

დიპლიზი — ბუგელი, სათავისი; რკინის სალტე, რომელიც ხიმიწვს თავზე ჩამოეცმება.

დივანი (სპარ.) — დასაჯდომი და დასაწოლი რბილი ავეჯის სახეობა.

დიფაღალი შენობა — მრავალსართულიანი შენობა, რომლის მოცულობა ფუძესთან შედარებით საგრძნობლად ვითარდება სიმაღლეში.

დიკა — შემადლებული ბაქანა მიზვითში.

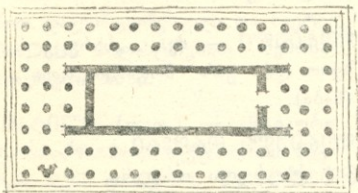
დილეზი (სპარ.) — 1. მიწის ქვეშ მოთავსებული საპყრობილე საკანი. 2. ციხე-კოშკი, რომლის ქვედა ნაწილი გამოყენებული იყო საპყრობილედ.

დინვა — კუთხ. საგანგებო ადგილი აღმოსავლეთ საქართველოს

სრფელში, სადაც იკრიბებიან და ბაასობენ.

დიორამა (ბერძ.) — 1. მიწის, ქსოვილის თრევე მხარეზე შესრულებული სურათი. 2. სურათი, რომლის წინა პლანზე მოცულობითი გამოსახულებაა მოთავსებული.

დიკტაროსი (ბერძ.) — ანტიკური ტაძრის სახეობა, რომლის ძირითად მოცულობას ვარს არტყია სვეტების ორი რივი (ერთრივიანი სვეტნარით ვარშემორტყმული ტაძრის — პერიპტროსისაგან განსხვავებით).

ღირა. — 1. საძირკვლის კოჭი; წყვეტილ საძირკვლებზე, კარკასის კოლონების შვერილებზე ან სპეციალურ სადგარებზე (ბოკონებზე, ბოქინტებზე და ა. შ.) დაყრდნობილი ძელი, რომელიც იღებს კაპიტალური კედლის ნაწილის ან კარკასის შვესების და-

ტვირთვის. 2. ზღურბლი, მჭულა რაბანი, კარაბინი, კარნაველა; კარის ქვეშ, გადასასვლელზე, ვადებული ძელი. კარის ჩარჩოს ქვედა ძელი.

ღირეზი — კუთხ. ანწალა, ბივა, ბარჯვი, ბოკონი, ბოქინტი, საღვარი, საკავი, ჭალა, ხაშარი; ხის სახლის საყრდნობი სვეტების დასახელება იმერეთსა და სამეგრელოში.

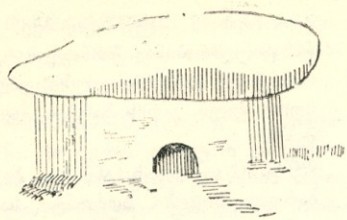
ღრემპასტილი (ლათ.) — ანტიკური ტაძრის სახეობა, რომლის მთავარ ფასადზე თორმეტი სვეტია.

ღოპი (პოლ.) — ნაგებობა, სადაც წარმოებს ვემების შეკეთება (ზოგჯერ აგება).

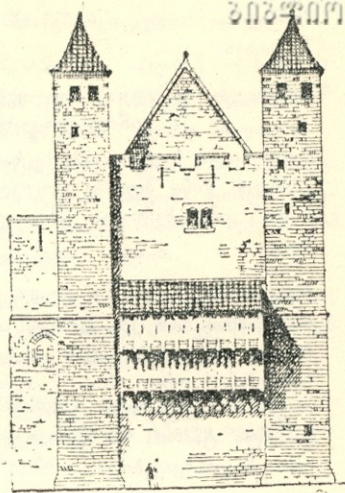
ღოლბი — 1. ერლო; ბანში მოწყობილი ღობი, საიდანაც სინათლე ჩადის და კვამლი ამოდის. 2. ბუჯერი, განჯინა, თახჩა, კედელში დატანებული უკარო კარადა. 3. წისკილის ქვა.

ღოლმენი (ფრან.) — პირველყოფილ-თემური საზოგადოების მეგალითური ნაგებობა — სამარხი, რომელიც წარმოადგენს თარაზული ფილით ვაღანურულ, ვერტიკალურად დაყენებულ რამდენიმე ქვის ლოდს ან ფილას.

დომინანტა (ლათ.) — ქალაქის, მოედნის, ქუჩის და ა. შ. განაშენიანებაში ვაბატონებული ნაგებობა ან მისი ნაწილი (კოშკი, გუმბათი, ბელვედერი).

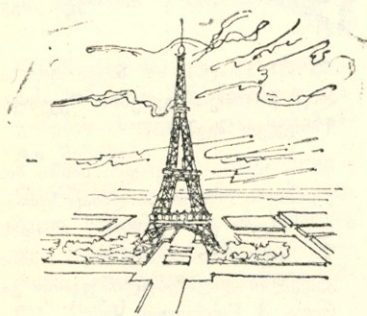

დორიული — ძვ. „სარეცელს ზეით და ვარ მოფარდაგული“ (საბა).

დორიული ორღერი — იხ. არქიტექტურული ორღერი.

დრენაჟი (ფრან.) — თხრილები, მილები და სხვა საშუალებათა სისტემა, ყამირის წყლების დონის დასაწევად.

დრომოსი (ბერძ.) — ვიწრო გასასვლელი სამარხის საკანისკენ.

დონშონი (ფრან.) — ვოდოლი; შუა საუკუნეების ციხე-დარბაზის მასიური კოშკი, რომელიც ფეოდალის საცხოვრებელსა და თავშესაფარს წარმოადგენდა.

დროშის ჰოკი — დროშის დასამაგრებელი ხის ან ლითონის ლატანი.

დრუსი — ძვ. „დრუსო არს ზღუდე ქვისა კოშკიანი, დიდი და კეთილად შენებული“ (საბა).

დური — სალოდე; ცინე-სიმაგარის ზედა ნაწილის შვერილზე მოწყობილი სვრეტი ქვის დასაშენად.

დუქანი — სავაჭრო სახლი. მე-18 საუკუნეში ამ ტერმინმა შეცვალა სიტყვა ქულბაქი. იხ. საყახო, საბაელო, სამიკიტნი.

დღველი — ბუღაური, გამსტვენის, საწელე; ბანიანი სახურავის სიმაგრისათვის ან კოჭების დასაწყობად კედლების განვიად გადებული მსხვილი ძელი.

— ე —

ეკატარი (ბერძ.) — იგივეა, რაც ეკვდრი.

ედიკულა (ლათ.) — ფრონტონით დაგვირგვინებული და სვეტებით ან პილასტრებით შემოსაზღვრული ნიში.

ევსტილი (ლათ.) — ანტიკური ტაძარი, რომლის სვეტშორისი სვეტის 2,25 დიამეტრს შეადგენს.

ეზო — 1. შემოკავებული მიწის ნაკვეთი, სადაც სახლი და სხვა ნაგებობები დგას და სადაც, ხშირად, საჩრდილობელი ხეები და ხეხილია.

2. ძვ. „გალავანი მოხრილი“ (საბა).

ეზო-პარი — ეზო-ყურე, კარმიდამო, სახლ-კარი; სახლი ეზოთი და დამხმარე ნაგებობებით.

ეზო სამშენებლო — მშენებლობასთან არსებული დამხმარე წარმოება.

ეზო-ყურე — იგივეა, რაც ეზო-კარი.

ეკატარი (ბერძ.) — 1. ეკატარი, საყამთი, სამლოცველო; ეკლესიის სიახლეს აგებული ან ეკლესიას მიშენებული მკირე ნაგებობა-სალოცავად. „მკირე სამწირვალო“ (საბა). 2. ეკლესიას მიღებული სავაგარეულო აკლამა.

ეკლესია (ბერძ.) — 1. საყდარი, ტაძარი; საკულტო ნაგებობა, სა-

დაც წარმოებს ღვთისმსახურება და რელიგიურ წესჩვეულებათა შესრულება. 2. „თავდაპირველად ამ ტერმინს ძველ ქართულში სარწმუნოებრივი მნიშვნელობა არ ჰქონია. მაგ., ყრილობა როდესაც იმართებოდა სოლმე, იმ ადგილს ეკლესია ეწოდებოდა და თავდაპირველად საერთოდ ეკლესია შესაკრებელი სახლის სახელიც იყო“ (ივ. ჯავ.) „შესაკრებელი“ (საბა).

ეკლექტიზმი არქიტექტურაში — ძირითადად შემკვიდრებოიდან ნასესხები მხატვრული ელემენტების და არქიტექტურული მოტივების შექანიკური, არაშემოქმედებითი, აღრევით გამოყენება შენობის იდეურ-სახვითი და კონსტრუქციული საფუძვლის ნაწილობრივ ან მთლიანად უგულველოვით (დამახსიათებელია XIX ს-ის მეორე ნახევრისათვის).

ელამი — კარიბჭე, სტოვა; „ბჭეთა თანა აღავიან სადგომი კაცთათვის. რათა ჰამბ (ვ) ის (ა) შესვლა-გამოსვლამდე მუნ დაიცადონ“ (საბა).

ელამონი — იგივეა, რაც ელამი „კარის ადგილს სადგომი ეწოდებოდა“ (საბა).

ელევატორი (ლათ.) — დიდი რაოდენობის სობლის შესანახი ნაგებობა, აღჭურვილი მისაღები, ასაწონი, დასამუშაებელი (გაშრობა, გაწმენდა და ა. შ.) და განსატვირთი დანადგარებით. ელევატორის ძირითადი ნაწილებია: მისაღები დანადგარები, კოშკი და სასილოსე კორბუსი.

ელევენი — თაღოვანი სარკმელი; „სარკმელი კამაროსანი მალაღი ტაძართა შინა, გინა სახლთა“ (საბა).

ელინგი (პოლ.) — 1. ნავსაშენის ძირითადი ნაწილი, სადაც წარმოებს გემების აწყობა და წყალში ჩაშვება. 2. ნავსადგურის სასაწყობო სათავსი.

3. დირიჟაბლების სადგომი და შესაკეთებელი შენობა.

ელიფსური თაღი — ელიფსის მოხაზულობის თაღი.

ემბლემა (ბერძ.) — რაიმე ცნების, იდეის სიმბოლიური გამოსახულება.

ემისარისი (ლათ.) — ტბების, აუზებისა და სხვა წყალსატევების წყლის დონის მარეგულირებელი გვირაბი ძველ რომში.

ემპორები (გერმ.) — საქცეველი, პატრონიკე; ტაძრის შესასვლელის ან გვერდითი ნაგებობის თავზე მოწყობილი ღია გალერეა.

ენაუსტიკა (ბერძ.) — ცვილის საღებავებით ფერწერის ტექნიკა.

ენტაზისი (ბერძ.) — სვეტის ტანის გამოზნექილობა კლასიკური კოლონის დაახლოებით 1/3-ის ზევით, რაც სვეტის ტანის შეზნექილობის შთაბეჭდილებას აქარწყლებს.

ეპიტაფია (ბერძ.) — წარწერა საფლავის ქვაზე.

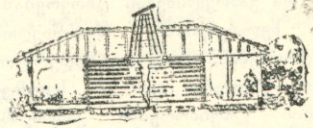
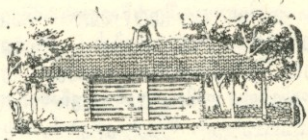
ერლო — 1. დოლაბი; სახურავში, შუაცეცხლის თავზე, ამოჭრილი ადგილი, რომელსაც სარკმლისა და საკვამურის დანიშნულება აქვს.

2. რაჭაში — ჭერში ამოჭრილი დიობი სართულიდან სართულზე გასასვლელად. ხევში — ასეთივე ოთხკუთხა დიობი, საიდანაც კი-

ბის მეშვეობით საქონლისათვის განკუთვნილ ქვედა სართულში ჩადიან. 3. ბანი, სახენი; ბრტყელი სახურავი.

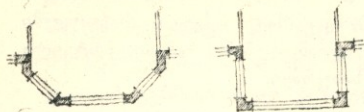
ერლო-ბანი — იგივეა, რაც ერლო, ბანი.

ერლოიანი სახლი — ქართული საცხოვრებელი სახლის სახეობა, რომელიც ერლოიანი სახურავით არის დახურული.

ეროპარედი — ერთფართიანი კარი.

ერპერი (გერმ.) — შენობის ფასადის სიბრტყიდან გამოტანილი სხვადასხვა მოხაზულობის (ნახევარწრიული, სამკუთხა, წახნაგოვანი) შეშინული მოცულობა, რომელიც ზრდის ძირითადი საღვთის ფართობს.

ა. შ. გრაფიკული, ფარმაცეპედიკონი
ან სკულპტურული ჩანახატი.

პრმიტაჟი (ფრან.) — მრავალი ქალაქგარეთა ვილის, ბალპარკული ნაგებობისა და სხვათა სახელწოდება.

მსთმეტიპა (ბერძ.) — მეცნიერება, რომელიც შეისწავლის მშვენიერებას, ხელოვნებას, მხატვრულ შემოქმედებას, იკვლევს ხელოვნების დამოკიდებულებას სინამდვილესთან, მშვენიერების არსსა და გამოვლინებას ცხოვრებაში და ხელოვნებაში, შეისწავლის ხელოვნებას, როგორც იდეოლოგიის ერთ-ერთ ფორმას, ხელოვნების განვითარების კანონებს, მის საზოგადოებრივ მნიშვნელობას.

მსპლატორი (ფრან.) — დახრილად განლაგებული სატრანსპორტო აშუშ მოწყობილობა, მოძრავსაფენურებიანი კიბის სახით.

მსპიზი (ფრან.) — მომავალი ნაწარმოების — არქიტექტურული პროექტის, ქანდაკებისა და

მსპლანადა (ფრან.) — 1. ქუჩამის დერძზე მოქცეული ხეივანი. 2. მოედანი დიდი ნაგებობის წინ.

მსტაპადა (ფრან.) — 1. რკინიგზის, საავტომობილო გზის და სხვა კომუნიკაციების გადასყვანი, აგრეთვე სამრეწველო შენობების ზედა სათულებების დასაკავშირებელი ნაგებობა. 2. ხომინჯებზე გამართული ფიცარნაგი გემების მისადგომად იმ ადგილებში, სადაც ზღვის მცირე სიღრმის გამო ვემები ნაბირს ვერ ადგვებიან. 3. მშენებლობის წარმოებისას ქუჩაზე გადასასვლელად მოწყობილი ფიცარნაგი.

მსტამპი (ფრან.) — ტვიფარი; ანაბეჭდი გრაფიურიდან.

მსტრადა (ფრან.) — ორატორების, მსახიობების, გუნდების, ორკესტრებისა და სხვათა გამოსასვლელად განკუთვნილი შემადლებული ბაქანი.

მტაშერი (ფრან.) — თაროელი; თაროებიანი დგამი.

მტიპი — გზის მაჩვენებელი.

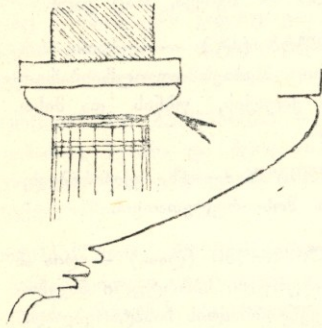

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

მტიული (ფრან.) — სახვითი ხე-
ლოვნების ნაწარმოების ან მისი
ნაწილის პირველადი ჩანახატი
(ჩვეულებრივ, ნატურიდან).

მქმონი (ბერძ.) — ანტიკური ნა-
გებობის კედელში ჩაფლული აკუ-
სტიკური ჭურჭელი.

მქინი (ბერძ.) — დორიული
კოლონის კაპიტელის, გეგმაში
წრიული მოხაზულობის, მრუდხა-
სოვანი (ჩვეულებრივ, ნაოთხა-
ლი ლილვის) პროფილის მქონე
ნაწილი.

მქსელრა (ბერძ.) — 1. ნახევარ-
წრიული მოხაზულობის ნიში კე-
დელში ან ასეთივე ფორმის ნახ-
ველებისა და საუბრებისათვის გან-
კუთვნილი ღია ანტიკური შენო-
ბა. 2. ანტიკური საცხოვრებელი
სახლის პერისტილისაკენ გასწი-
ლი პარადული სადგომი.

მქსპლიპაცია (ლათ.) — ნახაზ-
ზე დართული ტექსტი, რომელიც
განმარტავს პირობითს აღნიშვნებს.

მქსპოზიცია (ლათ.) ხელოვნე-
ბის ნაწარმოებთა, ისტორიული
(სამუზეუმო) მასალის და სხვა-
თა გამოფენა განსაზღვრული სი-
სტემით.

მქსპონატი (ლათ.) — მუზეუმე-
ბში ან სხვა სახის გამოფენებზე
გამოტანილი სავანი (სურათი, ქან-
დაკება, რისამე ნიმუში და ა. შ.).

— 3 —

მპპზალი (ფრან.) — მკზავრთა
მომსახურების მიზნით მიმოსვ-
ლის გზების სადგურებზე აგებუ-
ლი შენობა ან შენობათა კომ-

პლექსი. იხ. აეროვაგზალი, ავტო-
ვაგზალი.

მპპზა (ლათ.) — ლარნაკი; ბრო-

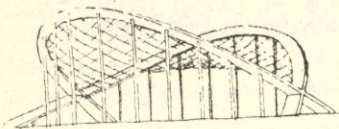
ლის, კერამიკული ან რაიმე სხვა მასალის ტურტვლი.

ვალანი — „ფიცრული ვალავანი ფიცრისა“ (დ. ჩუბინ.).

ვანი — 1. ძვ. ბინა, სადგომი. 2. „...შერჩენილი გვაქვს, როვორც გეოგრაფიული სახელი. სოფლები არის, რომლებსაც ვანი ეწოდება“ (ივ. ჯავ.).

ვანტი (პოლ.) — ჩვეულებრივ, ფოლადის მავთულის წნულისაგან დამზადებული ბაგირი, რომლის ბოლოები მაგრდება საგანგებო დასაჭიმი ხელსაწყოებით (ტალპერებით). გამოიყენება მაღალი ლითონის მილებს, ანძების და მისთ. დასამაგრებლად.

ვანტური ბადახშურვა — გადასურვა, რომლის ძირითადი მზიდი კონსტრუქციაა ვანტები (შუალედ საყრდენებზე გადადებული და ბოლოებში დასაჭიმი ხელსაწყოებით დამაგრებული ბაგირები).

ვარდული — როზეტი; ორნამენტ, სტილიზებული ყვავილის სახით.

ვარსკვლავა კამარა — კამარის საფუძველს წარმოადგენს სერვიურიანი კამარის კარკასი, მასში ჩართული დამატებითი წიბოებით.

ვაცა — კუთხ. 1. იმერეთში — მიწიდან აღმართული ვერტიკალური ძელი, რომელზედაც დაყრდნობილია სახლის სახურავი. 2. ვოვი, ცივი. ხის ძელი, რომელიც დაბჯენილია სახლის სარტყელზე გადადებულ დიდ კოჭზე (საწელზე) და რომელსაც სათავე ეყრდნობა.

ვაცი — იგივეა, რაც ვაცა.

ვეღუტა (იტ.) — სურათი, რომელიც ასახავს ადგილმდებარეობის, ქალაქის, უბნის და მისთ. ხედს.

ველოგზა — ვზა ველოსიპედებით მოსიარულეთათვის.

ველოდრომი (ლათ.) — ღია ან გადასურული სპორტული ნაგებობა ველობოლის ჩასატარებლად.

ველოტრეკი (ინგლ.) — წრისებური ან მოგრძო, საგანგებო ვზა ველობოლისათვის.

ვენეციური ფანჯარა — სამშობლიანი ფართო ფანჯარა.

ვეწველი (პოლ.) — მონოგრაფია; ხეულწერილით გამოყვანილი ინიციალები.

ვენტილაცია (ლათ.) — განიავება. ჰაერის გაძეგება და ახლით შეცვლა ბუნებრივი ან იძულებითი გზით.

ვენური აპეჯი — წვრილი და მრგვალი, გრეხილი ხის ღეროებისგან დამზადებული აპეჯი.

ვერანდა (ინგლ.) — დერეფანი; ღია ან შემინული (ჩვეულებრივ, გაუმთბარი) მინაშენი, რომელიც წარმოადგენს გადახურულ სვეტნაარს მოაჯირით ან შემინულ გალერეას. სასურავიანი აივანი.

ვერტიკალური გამწვანება — დეკორაცია; სეიარა და მცოცავი მცენარეულობის გამოყენება არვეტიქტურაში.

ვერტიკალური დაგეგმარება — განსაზღვრული ტერიტორიის და ქუჩის, მოედნის, კვარტალის და ა. შ. რელიეფის საპროექტო გონებისა და მათზე შენობების ვენლაგების სქემა.

ვესტიბიული (ლათ.) — 1. ტაბნანი რომაულ სასლში. 2. სადომი სასოგადოებრივი შენობის

შესასვლელთან, რომელიც ანსკენულს ძირითად ოთახებთან ან კიბის უჯრედთან აკავშირებს.

ვეშაპი — მეგალითური ძეგლი, რომელიც წარმოადგენს ქვის დიდ ლოდს — მენპირს, მათზე ამოკვეთილი ფანტასტიკური თევზის — ვეშაპის რელიეფური გამოსახულებით.

ვიადუკი (ლათ.) — ვზახილი; ხევე, ხეობაზე, რკინიგზაზე გადადებული თაღოვანი ან კოჭოვანი კონსტრუქციის ხიდი.

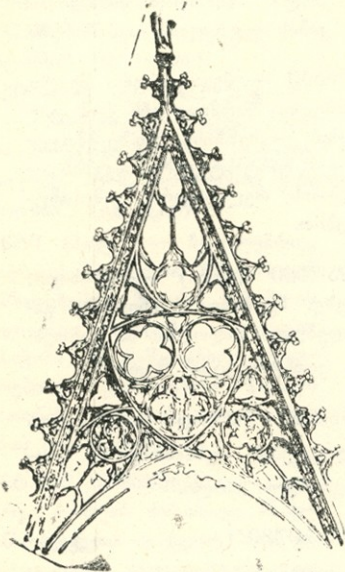
ვიგვამი — ჩრდილოამერიკელი ინდიელების გუმბათისებრი საცხოვრებელი სასლი.

ვივარიუმი (ლათ.) — საცდელი ან სადემონსტრაციო ცხოველების სადგომი.

ვილა (ლათ.) — ქალაქკარეთა სასლი, აგარაკი.

ვიმპერბი (გერმ.) — გოთიკური შენობის კარების ან სარკმლის ღიობის თავზე მოთავსებული წვეტიანი, მოჩუქურთმებული ფრონტონი.

ჰინიპტი (ფრან.) — წიგნის ან ხელნაწერის ტექსტის ბოლოში ან დასაწყისში მოთავსებული სამკაული ორნამენტის ან ნახატის სახით.

ჰირაჰი (ფრან.) — მოსახვევი ავტოსტრადაზე ტრანსპორტის ასხლეტის თავიდან აცილების მიზნით მოწყობილი ქანობით, რომელიც მოხვევის ცენტრსკენ

არის მიმართული; ასეთივე მოსახვევი ველოდროშე.

ჰიტრაჰი (ფრან.) — ღიობის შემინვა ფერადი მინის ცალკეული ნაჭრებით, რომლებიც ქმნის გარკვეულ ორნამენტს ან ნახატს. შემინვის ამგვარი ხერხი განსაკუთრებით გავრცელდა რომანულ და გოტიკურ არქიტექტურაში.

ჰიტრინა (ფრან.) — ექსპონატების გამოფენის მიზნით სპეციალურად მოწყობილი შემინული ადგილი მუზეუმში, გამოფენაზე, მაღაზიაში (ჩვეულებრივ, შემინული ღიობის, ყუთის ან კარადის მსგავსად).

ჰოლიერი (ფრან.) — ლითონის ვისოსით შემოზღუდული ბაქანი, რომელიც უმთავრესად ბეწვიან ნადირთათვის არის გამოყენებული.

ჰოლიუტა (ლათ.) — ხეიარა სპირალის სახის, სკულპტურულად შესრულებული ორნამენტული დეტალი ცენტრში მოთავსებული რკოლით. ვოლიუტა იონიური, კორინთული, კომპოზიტური კაპიტელებსა და სხვა არქიტექტურული ფორმების (მაგ., ბაროკულ არქიტექტურაში კარფანჯრების მოჩარჩოების) შემადგენელი ნაწილია.

ზალა (ფრან.) — დარბაზი; სავანებოდ მოწყობილი დიდი ზომის ოთახი.

ზარაფხანა (სპარ.) — ძვ. „ფულის მოსაჭრელი ადგილი“ (დ. ჩუბინ.).

ზარადხანა (სპარ.-არაბ.) — ძვ. არსენალი; შენობა, სადაც წარმოებდა სამხედრო იარაღის დამზადება, შეკეთება და შენახვა.

„პოეს ერთი ზარადხანა,
აბჯრისათვის სახლად
ქმნილი“
(ვეფს.).

ზედაციხე — შიდაციხე, შუა-ციხე, ციტადელი; დასახლების (ქალაქის) შიგნით, ჩვეულებრივ, მაღალ, გაბატონებულ ადგილზე განლაგებული ციხე-სიმაგრე.

ზედა სინათლე — სათავის ზემოდან — სახურავიდან განათების ხერხი.

ზედგომული — დანაშენი, ზედნაშენი; ნაგებობის ძირითადი მოცულობის აგების შემდეგ დაშენებული შენობის ზედა ნაწილი — ხართული ან ნახევარსა-

რთული, რომელიც არ იყო თავდაპირველად გათვალისწინებული.

ზედნაშენი — იგივეა, რაც ზედგომული.

ზემანა — დატკეპნილი მიწა ბანზე.

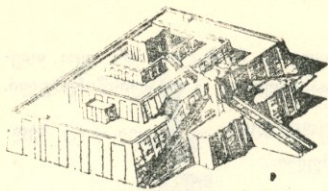
ზესხვენი — კუთხ. სამზარეულოს, ბედლის და მისთ. ფიცრებისგან ან ჩელტისგან გაკეთებული ჭერი, რომელზედაც ყრიან სიმინდს შესანახად ან გასახმობად. ზოგჯერ ზესხვენი ფარავს სადგომის მხოლოდ ნაწილს, ზოგჯერ კი ჭიკობით არის ჩამოკიდებული კერის თავზე.

ზემირკველი — ცოკოლი; კედლის ქვედა, შეკიბული ნაწილი.

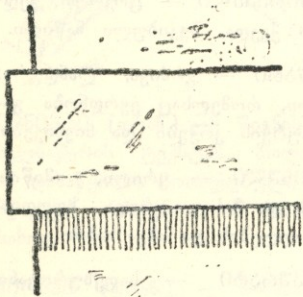
ზეწარი — გრძივა, ლანდური; ძელი, რომელსაც ეყრდნობა გადანურვის კოჭები და ნივნივები.

ზევინული — ყრილი; მიწის, ქვის და მისთ. გროვა ზღუდის, შემადლების და სხვა სახით.

ზეიპურატი — საფეხუროვანი პირამიდის მსგავსი საკულტო ნაგებობა მესოპოტამიაში.

ზინაკოშპი — ძვ. „კოშკის უში-
ნაგანესი ადგილი ან ოთახი მშვე-
ნიერად მორთული“ (დ. ჩუბინ.).
ზირზა — რაზა; კარის ან ფან-
ჯრის დასაკეტი კაიანი რკინა,
რომელიც კოჭაკს გადაეცემა.
ზოლურა — კედლის სიბრტყე-
დან უმნიშვნელოდ გამოწეული,
თარაზული, ხშირად, არქიტექ-
ტურული დეტალების მომჩარხო-
ბელი, პროფილირებული (ქვის
ან მობათქაშებული) სარტყელი.

ზონა (ბერძ.) — ერთნაირი
თვისებებით გაერთიანებული ქა-

ლაქის ტერიტორიის ნაწილი (სა-
ცხოვრებელი ზ., სამრეწველო ზ.
და ა. შ.). მცირე და საშუალო
ზომის ქალაქებში ზონა უმთავრე-
სად კომპაქტურ მასივს წარმო-
ადგენს, ხოლო დიდ ქალაქებში
შეღებება რამდენიმე მასივისაგან.

ზონალური დაგეგმარება —
პროექტი, რომელიც ითვალისწი-
ნებს დასახლებული ადგილის
ტერიტორიის მიზანშეწონილ და-
ყოფას განსაზღვრული ნიშნით
გაერთიანებულ ნაწილებად —
ზონებად (საცხოვრებელი ზონა,
სამრეწველო ზონა, სატრანსპორ-
ტო ზონა, გამწვანების ზონა და
ა. შ.) და მათ ფუნქციურად და-
საბუთებულ ურთიერთკავშირს.

ზოოლოგიური ბაღი — გალიე-
ბითა და ვოლიერებით საგანგე-
ბოდ მოწყობილი ბაღი ქალაქში,
სადაც სდება გარეული ცხოვე-
ლების დემონსტრაცია.

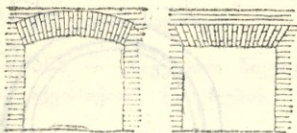
ზოომორფული ორნამენტი —
ორნამენტი, რომლის ძირითადი
შემადგენელი ელემენტიცა ცხოველ-
თა სამყაროს სტილიზებული გა-
მოსახულება.

ზოოფორი (ბერძ.) — ცხოვე-
ლებისა და მცენარეულობის ამ-
სახველი სკულპტურული ზოლი.

ზღვე — ძვ. „ქვაფენილი ან გაფიცრული ძელებით“ (დ. ჩუბინ.).

ზღუდარი — 1. ზღუდე; ქალაქის ან სხვა სახის დასახლების, ეზოსი და მისთ. გარშემო შემოვლებული კედელი (ღობე, გალავანი და ა. შ.). 2. ბარიერი, ზღუდე, ნაგებობა, რომელიც აფერხებს თავისუფალ გასვლას, 3. კაშხალი, მოლო, ოფო, ონჯარი, რაბი, სათავანი, სერგი, ჯებირი; წყლის დასაგუბებლად დინების ვანივად ამოყვანილი კედელი.

4. ბალავარი, გამირი; კონსტრუქციული ელემენტი, რომლითაც გადაიხურება კარის ან ფანჯრის ღიობი.

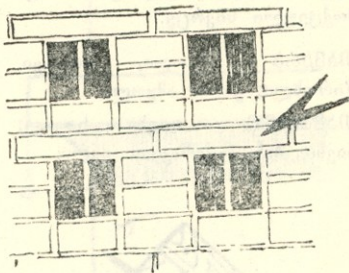

თაბუთი — ყორღანი, ტაგრუცი; „ტაგრუცი, საფლავი ნაგები“

(დ. ჩუბინ.).

თავალი კოშკი — ძვ. შთავარი,

ზღუდარის ბლოკი — მსხველ-ბლოკური კედლის ელემენტი, რომლითაც გადაიფარება კარის ან ფანჯრის სვრეტი.

ზღუდე — იგივეა, რაც ზღუდარი.

ზღურბლი — ბჭე, ღირე (კარისა), კარობანი, კარაბინი, კარნაგელა; კარის ჩარჩოს ქვედა ძელი ან ის უხილავი ხაზი, რომელიც გასდევს დახურულ კარს იატაკზე.

— თ —

მეტად გამაგრებული ან მეწინავე კოშკი ცინე-სიმაგრეში.

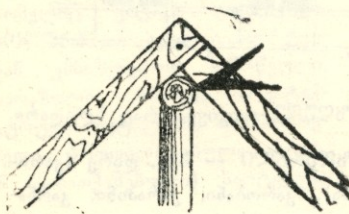
თავალი ცინე — ძვ. ცინე-სიმაგრის კომპლექსში „თავალი ცინე“

ხე სამხედრო და დაცვის თვალსაზრისით ყველაზე უფრო მნიშვნელოვანი იყო“ (ივ. ჯავ.).

თავანი — სხენი; სახურავსა და ზედა სართულის გადახურვას შუა მოქცეული სივრცე.

თავარა — აწყობი, ორთავი, წირთხლი; კარის აწყობი.

თავბანდი — თავზე, სათავე; წინივების ჩამოსაკიდი ძელი.

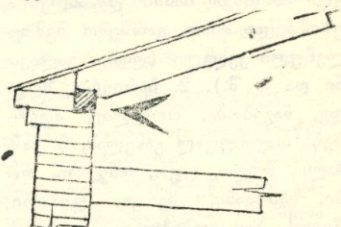

თავკიდე — საკუთხი, ქვაკუთხი; შენობის კუთხეში საფუძვლად დადებული ლოდი.

თავკოშკი — მოწინავე კოშკი პიდროტეჰნიკურ, მელიორაციულ და მისთ. ნაგებობათა კომპლექსში ან ციხე-სიმაგრეში. შდრ. თავადი კოშკი.

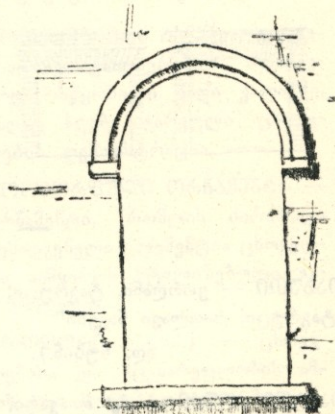
თავკოვი — მიუერლატი; ქვის გარე კედლების შენაჭრზე მოთაე-

სებული ხის (ძელური ან მონღოლი) სარტყელი, რომელზედაც დაბჯენილია ხისვე დახრილი ნივნივები.

თავლა — საჯინიბო; ცხენების სადგომი.

თავსართი — არქივოლტი, სათაური; თალის ან თაღოვანი სარკმლის მოჩარჩოება.

თახე — 1. იგივეა, რაც თავბან-
დი. 2. დარბაზის ტიპის სახლში
დედაბოძზე დაყრდნობილი ძირი-
თადი კოჭი.

თალავარი — იგივეა, რაც თა-
ლარი, ტალავერი (ლიტერატურ-
ულად უპირატესია თალარი).

თალარი — 1. თალავარი, ტა-
ლავერი; ბად-პარკული, მსუბუქი
კონსტრუქციის ნაგებობა. 2. ვა-
ზის ხეივანი.

თალუბა — კუთხ. ბოსლის კარ-
ზე მინაშენი სადგომი, ბოსლის
კარსელი.

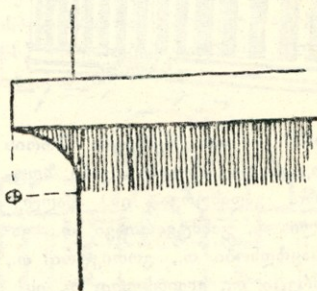
თამასაპი — ხის ვიწრო ზოლი,
რომელიც მინას ჩარჩოზე ამაგ-
რებს და ცვლის საგოზავს.

თანთანა — „საქვეითო ბილიკი
გზის აქეთ-იქით“ (დ. ჩუბინ.).

თარბი — 1. შაბლონი; არქი-
ტექტურული დეტალის ნატურა-
ლური სიდიდით შესრულებული
ნახაზი. 2. ნაკეთობის დასამზადე-
ბელი ნიმუში.

თარო — 1. კედელზე ან ნიშში
(დოლაბში) დამაგრებული ჰორი-
ზონტალური ფიცარი ჭურჭლის,
წიგნების და მისთ. დასადებად. იხ.
იკორთა. 2. არქიტექტურული პრო-

ფილი სწორკუთხოვანი შეფიქსი-
სახით.

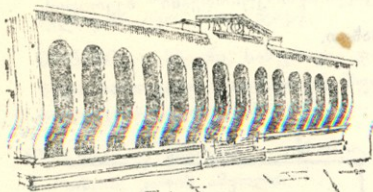

თაროელი — ეტაჟერი; თაროე-
ბიანი დგამი.

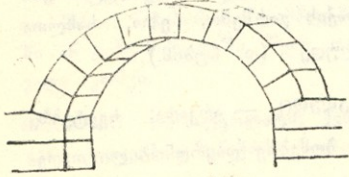
თარონი — სტელაჟი; კედელზე
ჩამოკიდებული, იარუსებად გან-
ლაგებული თაროების რიგი. კე-
დელზე მიდგმული თაროელი.

თარჯი — ბარიერი, ზღუდარი,
ზღუდე, გალავანი; „გალავანი ქა-
ლაქის გარშემო, ეზო, სახლთა
ზღუდე“ (დ. ჩუბინ.).

თაღელი — არკადა; სვეტებზე
ან ბოძებზე დაყრდნობილი თაღე-
ბის რიგი.

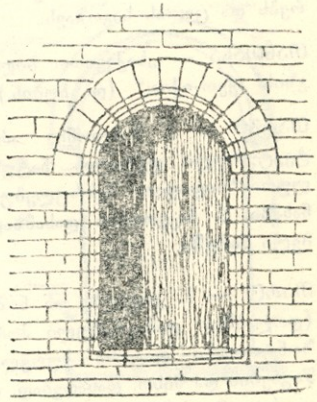
თალი — ორ საყრდენს შორის ამოყვანილი მრუდხაზოვანი ზღუდარი, გადახურვა. იხ. ამიდლე-ბული თ., განმტვირთავი თ., გარესსაყრდენობი თ., გოთიკური თ., დამრეცი თ., ელიფსური თ., ისრული თ., კილისებრი თ., კბილანა. თ., კოლოფა თ., კონცენტრული თ., კუმშვილი თ., მრავალფრთიანი თ., მშვილდა თ., მცოცავი თ., ნალისებრი თ., ნახევარწრიული თ., პარაბოლური თ., პერსპექტიული თ., სამფრთიანი თ., სამცენტრიანი თ., სატრიუმფო თ., სოლისებრი თ., შეკიდული თ., შემადლებული თ., ხოკერული თ., ცრუ თ., ტიუდორის თ.

თალნარი — არკატურის სიბრტყეზე გამოყვანილი ყრუ თაღედი, რომელიც დეკორაციულ, პლასტიკური დამუშავების მიზნებს ემსახურება.

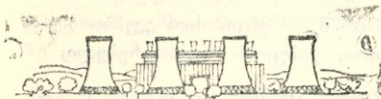
თალოვანი კარები — თაღით გადახურული დიობიანი კარი.

თალოვანი კაშხალი — კაშხალი, რომელიც გეგმაში მრუდხაზოვან კედელს წარმოადგენს და რომელიც, მუშაობს რა კამარის მსგავსად, თავისი ქუსლების მეშვეობით წყლის ჰორიზონტალურ დატვირთვებს თითქმის მთლიანად კლდოვან ნაპირებს გადასცემს.

თაღოვანი ფანჯარა — ელექენი; თაღოვანი ზღუდარით დამთავრებული ფანჯარა.

თბოელსადგური — ელსადგური, რომელიც ერთდროულად იმუშავებს ელექტროენერგიასა და სითბოს. ეს უკანასკნელი მიეწოდება მომხმარებელს ორთქლისა და ცხელი წყლის სახით.

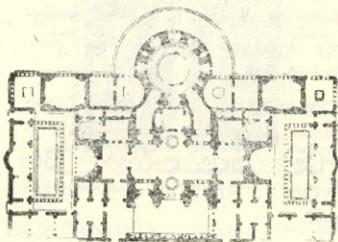

თბოიზოლაცია — საგანგებო ღონისძიება (თბოგაუმტარი შრის მოწყობა) შენობაში ან სადგომში სითბოს დაკარგვის თავიდან აცილების მიზნით.

თბოსანიზოლაციო შრე — თბოიზოლაციის სახეობა, — საგანგებო, თბოგაუმტარი მასალისაგან შექმნილი შრე გადახურვაში, კედელში.

თეატრონი (ბერძ.) — მაყურებელთა ადგილები ძველ ბერძნულ თეატრში, რომლებიც, ჩვეულებრივ, ნახევარწრიულ რიგებად იყო განლაგებული მთის კალთებზე.

თერმობი (ლათ.) — ანტიკური რომის საზოგადოებრივი აბანოები, რომლებიც მოიცავდნენ აგრეთვე სპორტულ დარბაზებს, დისბუტების ჩასატარებელ სათავსებს, ექსედრებს საუბრისა და კითხვისათვის.

თეჯირი — საძვიდუ, სინდონი; დასაკეცი ღვაში, რომელიც ოთახის დროებით ვატიხერის ან ოთახში ცალკე კუთხის გამოყოფის საშუალებას იძლევა.

თიშრბე (არაბ.) — საძვალე მუსლიმანური აღმოსავლეთის ქვეყნებში.

თვალი — ოთახი.

თიმი (თურქ.) — სავაჭრო შენობა შუა აზიაში.

თოლოსი (ბერძ.) — იგივეა, რაც ფოლოსი.

თორნე — პურის საცხობი.

თხრილი — ხანდაკი, ტრანშეა; ვრძელი და ვიწრო მთხრებლი.

იალლოჰი — აფრაკი, ნაგვერდული, ნამორი, ნაშური; „ფიცარი პირ-მრული“ (საბა).

იარანზი — ჩრდილოეთის მომთაბარე ტომების სადგომი, რომელიც შედგება ქვებითა და კორდის ბელტებით შემოწყობილი ვერტიკალური კარკასული კედლებისა და ირმის ტყავის ნაჭრებით დაფარული, ლატნებით შედგენილი კონუსური გადახურვისაგან.

იარღი (ინგლ.) — ინგლისში და ამერიკის ზოგიერთ ქვეყანაში მიღებული სიგარტის საზომი ერთეული, რომელიც 91, 4-სმ-ს შეადგენს და იყოფა სამ ფუტად.

იარუსი (ლათ.) — სართული; შენობის ერთმანეთის თავზე განლაგებული ერთ-ერთი განმეორებადი ნაწილი.

იბტაპი — სართულშუა გადახურვაზე ან მიწაზე მოწყობილი სხვადასხვა მასალის (ხის, ლინოლეუმის, მოზაიკური, ქვის ფილების, ასფალტის და ა. შ.) ფენილი სადგომში.

იამბთალი — 1. ძვ. შუაკედლისი; კედელი კარ-ფანჯრების დიობებს შორის. 2. ძვ. ტიხარი, ძგიდე; თხელი კედელი.

იამბალი — იგივეა, რაც იაქათალი.

იბლუ — ესკიმოსთა გუმბათისებრი, ყინულის საცხოვრებელი.

იზოლატორი (ფრან.) — 1. გაურკვეველი ან ინფექციური სენით დაავადებულთა დროებით მოსათავსებელი სადგომი ან სადგომთა ჯგუფი საავადმყოფოში. შდრ. ბოქსი. 2. ფაიფურის, პლასტიკისა და სხვა საიზოლაციო მასალის მოწყობილობა შენობაში ელგაყვანილობის შესაყვანად ან ელმავეთულების შესაკიდად.

იზოლაციი (ფრან.) — განცალკევება, გამოყოფა. იხ. თბოიზოლაცია.

იზოპისი (ბერძ.) — ზღვის დონიდან ერთსა და იმავე სიმაღლეზე განლაგებული დედამიწის ზედაპირის წერტილების შემადგენელი ნაგულისხმევი საზის გეგმილი რუკაზე ან გეგმაზე.

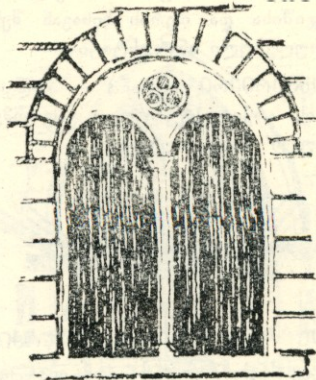
იპანკელი — სერპანტინი; ხრახნისებრ კლასილი გზა მოთავობიან რელიეფზე.

იპორთა — „ფიცრის თარო“ (დ. ჩუბინ.).

ილუშინატორი (ლათ.) — 1. ვადასურვის სიბრტყის თანხვედრილი სასინათლო ღიობი. 2. წრიული ან ოვალური ფორმის სარკმელი (მაგ., კემზე, თვითმფრინავზე და ა. შ.).

იპალუშისუმი (ლათ.) — ატრიუმის ცენტრში მოთავსებული აუზი, რომელშიც კომპლექსუმი შეშვობით გროვდებოდა სახურავიდან ჩამოსული წვიმის წყალი.

იპოსტი (ლათ.) — 1. ბრტყელი ან პროფილირებული თარო, რომელსაც ეყრდნობა თაღის ქუსლი. 2. წახნაგოვანი მოცულობის (ბიზანტიური არქიტექტურა) ან ანტაბლემენტის ფრაგმენტის ფორმის მქონე ბალიში სვეტისთავსა და თაღის ქუსლს შორის. 3. ფანჯრის ან კარის ჩარჩოს ვამყოფი ვანივი ძელი. 4. ორი ფანჯრის ალათებს შორის მოქცეული ვერტიკალური ძელი, სვეტი.

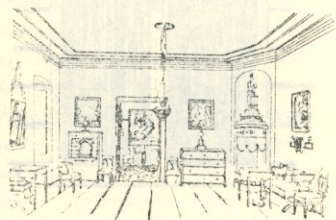
ინპრუსტაცია (ლათ.) — სიბრტყეში ჩაჭრილი ძვირფასი (ძვალი, სადაფი) ან ფაქტურით განსხვავებული მასალის ნაჭრებისაგან შედგენილი მოპირკეთება.

ინსოლაცია (ლათ.) — ზედაპირის განათება მზის სხივებით. ინსოლაციის სიდიდე განისაზღვრება დროის მონაკვეთში ფართობის ერთეულზე მიღებული მზის სხივების რაოდენობით, რაც სპეციალური ხელსაწყოებით იზომება.

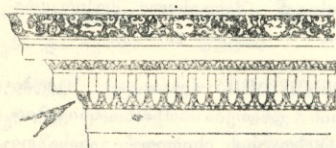
ინსულა (ლათ.) — შემოსავლიანი სახლი ანტიკურ რომში.

ინტარსია (იტ.) — სხვადასხვა ჯიშისა და ფერის ხისაგან შესრულებული ინკრუსტაცია.

ინტერიერი (ფრან.) — სადგომის არქიტექტურულად გაფორმებული შიგა სივრცე.

ინკარტი (ლათ.) — ბეტონის კონსტრუქციული მოხირკეთება ქვით. შდრ. რეტიკულატი.

ინიკმბი (ბერძ.) — ორნამენტი, რომელიც, ჩვეულებრივ, ამშვენებს ნაოთხალ ლილვს და

მიიღება ოვალური ან სწორკუთხედის, ისრისებრი წიბოებისა და ფოთლოვანი მოტივების შენაცვლებით.

ინიშირი (ორღერი) — იხ. არქიტექტურული ორღერი.

ინოდრომი (ლათ.) — სადოლე, ცხენოსარბიელი; ცხენოსნობაში შეჯიბრების ჩასატარებლად განკუთვნილი ნაგებობა მსაჯურებელთათვის გამოყოფილი ადგილებით.

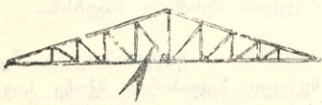
ინოვაციი ბზა — მაგისტრალური გზატკეცილი ან რკინიგზა, რომელიც ვარს უვლის დასახლებულ ადგილს და მას ჩინური შესასვლელებით უკავშირდება.

ინოვულარული დავეგმარება — არარეგულარული დავეგმარება; დასახლებული ადგილის დავეგმარების ხასიათი, რომელსაც რეგულარული დავეგმარებისაგან განსხვავებით საფუძვლად არ უდევს ქუჩების ქსელის რამდენადმე გეომეტრიული ან რაიმე დერძის მიმართ სიმეტრიულად განლაგების პრინციპი. ასეთი დავეგმარება გვხვდება რთულ მთავორიან რელიეფზე განლაგებულ დასახლებებში, შუა საუკუნეების ქალაქების უმრავლესობაში, უეც-

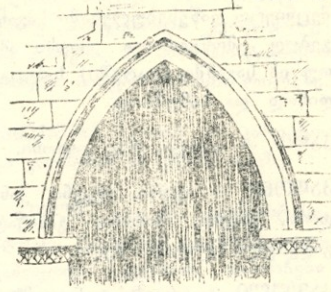

რად, ქაოსურად წარმოქმნილ და-
სახლებებში.

მრიბანა — სამშენებლო კონს-
ტრუქციის (ფერმის, კარკასის)
ელემენტი, რომელიც ერთმანეთს
უკავშირებს კონსტრუქციის ორ
შემადგენელ ნაწილს და განსა-
ზღვრული კუთხით არის მიმარ-
თული დგარებისა და ჰორიზონ-
ტალური სარტყლის მიმართ.

მსარნები — ძვ. აუზი, ავზი;
ხელოვნური თაღლია წყალსატევი.
მსრული თალი — ვოთიკური
თალი; კუთხით გადაკვეთილი ორი
რკალისაგან შედგენილი წარმარ-
თველის მქონე თალი.

მსრული კამარა — ისრული-
თალის მოხაზულობის განივკვე-
თის მქონე კამარა.

მსრული სარკმელი — ვოთიკუ-
რი სარკმელი; ისრული თალით-
დაგვირგვინებული სარკმელი.

იშელი — ხულა; წვრილფეხა
საქონლის სადგომი.

— 3 —

კაბინა (ფრან.) — ვალი; ოთა-
ხისმაგვარი მცირე სამყოფელი
(მაგ., ტელეფონის კაბინა).

კაბინეტი (ფრან.) — 1. ჩვეუ-
ლებრივ, გონებრივი ურომისათ-
ვის განკუთვნილი სამუშაო ოთა-

ხი ბინაში ან თანამდებობის პირი-
ასეთივე ოთახი დაწესებულება-
ში. 2. ავადმყოფთა მისაღებად
ან ამა თუ იმ პროცედურის ჩა-
სატარებლად საგანგებოდ მოწყო-
ბილი ოთახი სამკურნალო დაწე-

სებულებაში. 3. სასწავლო ან სა-
შეცნიერო დაწესებულებაში საგან-
გებობდ მოწყობილი ოთახი ამა-
თუ იმ საგანში (დარგში) სამეცა-
დინოდ და სამუშაოდ.

პაღო — იგივეა, რაც კაღონი.

პაღონი — აყარი, მუკენი, ქან-
დარა, ჭოგრი, ხარისა; განივად
გადებული ლატანი, ძელი.

პაკეული — რკინისაგან დამზა-
დებული სხვადასხვა წვრილი ნაკე-
თობა (კავი, კაუჭი, ჩანგალი და
მისთ.).

პაკეულობა — იგივეა, რაც კაე-
ული.

პაპი — 1. კაკვი, რკალი, კაუჭი,
ჩანგალი, ბოლოში მოკაკვული
რკინა რამეზე გამოსადეგად, რი-
სამე დასაკიდად და ა. შ. 2. კუთხ.
კახეთში — სახურავის ლატანი,
რომელზედაც მაგრდება ყავარი,
კრაშიტი, ისლი და მისთ.

პაპვი — იგივეა, რაც კავი.

პაპუტი — ნივნივი, მარწუხს,
ჩალანგარი, ჯალაბდარი; სახურა-
ვის ჩონჩხედი — დახრილი ძე-
ლი, რომელზედაც დამაგრებულია
ლარტყები ან ფიცარნავი (რაჭას,

ლენხუმსა და სამეგრელოში გაე-
რცელებული ტერმინი).

პალა — ფეოდალური აღმოსა-
ვლური ქალაქის ციხე-სიმაგრე.

პალდარიშმი (ლათ.) — ცხელ-
აბაზანებიანი სადგომი რომის თე-
რმეში.

პალოს სახლი — არდგმული,
კარაპანი, საცენველი სახლი; ზე-
რეულის შესანახი ნაგებობა.

პამარა — მრუდხაზოვანი, შეზ-
ნეჟილი ზედაპირის მქონე სივრ-
ცითი კონსტრუქცია (გადახურვა).
იხ. ამალღებული კ., აფროვანი კ.,
ბოჰემური კ., ბრტყელი კ., ვო-
თიკური კ., გუმბათოვანი კ., და-
მრეცი კ., ვარსკვლავა კ., ისრუ-
ლი კ., კასრული კ., კოლოფა კ.,
მარაოსებრი კ., ნახევარწრიული
კ., ნერვიურიანი კ., ორმაგი სი-
მრუდის კ., სამცენტრიანი კ.,
სარკიანი კ., სოლისებრი კ., შეკ-
რული კ., შემალღებული კ., ცი-
ლინდრული კ., ცრუ კ., წიბოვა-
ნი კ., ჯვარედი კ.

პამარედი — კამარების რიგი.

პამაროვანი გადახურვა — იხ.
კამარა.

კამაროვანი ბალერმა — კამარებით (მაგ., შეკრული კამარები) გადახურული ვალერვა.

კამაროვანი სახშარავი — კამარის ფორმის სახურავი.

კამერა (ლათ.) — 1. საგანგებო (ჩვეულებრივ, საინჟინრო) დანიშნულების სადგომი. იხ. სავენტილაციო კ. 2. საკანი; ოთახი, სადაც პატიმარია დამწყვედული.

კამარის შბმ — კამარით წარმოქმნილი სივრცე.

კანალიზაცია (ლათ.) — სანიტარულ-ტექნიკურ ნაგებობათა სისტემა, რომელიც იღებს, ამუშავებს და ამევენს ჩამდინარე წყლებს.

კანალიზაციის ქსელი — შენობიდან ან დასახლებული ადგილის ტერიტორიიდან ჩამდინარე წყლების გასაყვანი მილგაყვანილობის სისტემა.

კანდელაბრი (ფრან.) — კანდელი, საკანდლე; ტოტებიანი შანდალი, რომელშიაც რამდენიმე სათელია დამაგრებული.

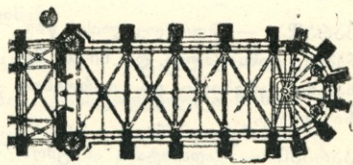
კანდელი — იგივეა, რაც კანდელაბრი.

კანელიშრა (ფრან.) — კანელიშრა; სვეტის ან პილიასტრის ტანზე ამოკვეთილი ვერტიკალური ღარები. 2. ჰორიზონტალური ღარები იონური ბაზისის ლილვზე.

კანეშორა (ლათ.) — კარიბითა და კალათით ან ვაზით თავზე.

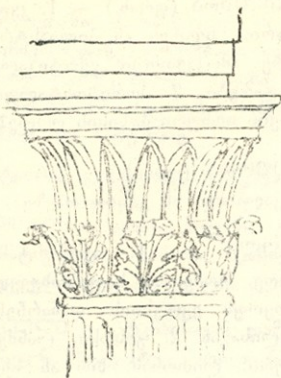
კანკელი — 1. იკონოსტასი; ზღუდე, რომელიც საკურთხეველს გამოყოფს ეკლესიის დანარჩენი ნაწილისაგან. 2. ვისოსი, ლანძვი, ცხაური; ლითონის, ხის ან სხვა სახის ბადე.

კაკელა (ლათ.) — კათოლიკური საეპისკოპოსო, ეკვდერი.

კაკიტალური კედელი — კედელი. რომელიც აღიქვამს და საძირკვლებს გადასცემს კონსტრუქციულ დატვირთვებს.

კაკიტალი (ლათ.) — სვეტისთავი; სვეტის დამაგვირგვინებელი ნაწილი.

პარაპანი — კუთხ. ბჭე, ზღურბლი, კარის დირე, კარაბანი, კარნაგელა; იმერეთში — კარის ადვილი.

პარაღა — ჭურჭლეულის, წიგნების, ტანსაცმლის და მისთ. შესანახი კარებიანი და თაროებიანი დგამი.

პარაპი — ვადასატანი ან უძრავი, სშირად პირამიდის ან კონუსის ფორმის, მსუბუქი კონსტრუქციის სადგომი.

„მუნ დაღვა ლომი ავთანდილ,
დაიდვა მცირე კარავი“
(ვეფხ).

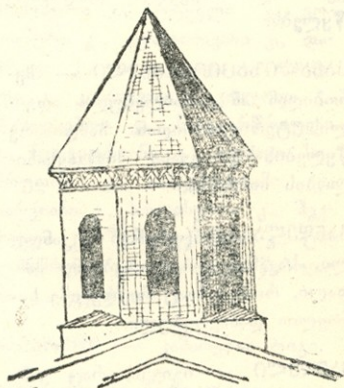
პარაპანი — იგივეა, რაც კარაბანი.

პარაფანი — მცირე, გადანჯღრული ადგილი შესასვლელთან.

პარღო (ლათ.) — რომაული ქალაქის ან ბანაკის ერთ-ერთი ურთიერთპერპენდიკულარულ ქუჩათაგანი, მიმართული ჩრდილოეთიდან სამხრეთისაკენ.

პარეპი — კარი; შენობის, ოთახის ან შემოზღუდული ადგილის შესასვლელის დასახური (ხის, რკინის), რომელიც ცალი გვერდით კედელზეა ჩამოკიდებული.

პარპინეპური გუმბათი — მაღალი პირამიდის ფორმის გუმბათი.

პარი — 1. იგივეა, რაც კარები.
იხ. ალყაფის კ., ქალაქის კ.

„ეამა, ადგეს ორნივე, არცა
ქვე ასმათ მჯდომია,
დაღეწეს კარი ორმოცი,
მათგან არც ზედა ომია“
(ვეფხ.).

2. ეზო-კარი. კარმიდამო, სახლკარი;
სახლი ეზოთი და დამხმარე
ნაგებობებით. 3. მეფის რეზიდენ-
ცია. „მეფის კარი“ — მეფის
სასახლე.

პარიბატიდა (ბერძ.) — ქალის

ქანდაკება, რომელიც ასრულებს
საყრდენი სვეტის როლს.

პარიბჭე — 1. კარსე, ელამი;
ციხის, ქალაქის, სასახლის და
მისთ. ვალავანში (საზეიმო) შე-
სასვლელი. 2. პორტიკი, სტოვა;
შენობის შესასვლელთან მიშენე-
ბული ღერეფნისმაგვარი სადგომი.

პარის გულფიცარი — ლირსი;
კარის ჩარჩოს შემავსებელი ფი-
რის ფარი.

პარის შმსაპალი — ძვ. ვესტი-
ბიულისმაგვარი სადგომი დარბა-
ზის წინ, სადაც მოხელეები იცდი-
დნენ.

პარპასი (იტალ.) — ნაგებო-
ბის კონსტრუქციული ჩონჩხი —
დგარების ვანპრჯუნებისა და
ირიბანების სისტემა.

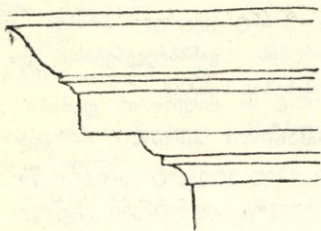
პარპასული კედელი — კედ-
ლის შიდა ელემენტს კარკასი წა-
რმოადგენს, დანარჩენი ნაწილი
ასრულებს ტიხარის ფუნქციასა
და არ აღიქვამს კონსტრუქციულ
დატვირთვებს.

პარმიდამო — 1. ეზო-კარი, ეზო-ყურე, სახლ-კარი, სახლი ეზოთი და დამხმარე ნაგებობებით. 2. საბჭოთა მეურნეობის საწარმოო-საცხოვრებელი ცენტრი.

პარნაპელა — კუთხ. ბჭე, დირე (კარისა), ზღურბლი, კარობანი, კარაპინი; იმერეთში — კარის ქვეშ გადასასვლელზე გადებული ძელი. კარის ჩარჩოს ქვედა სართყელი.

პარნიზი (ბერძ.) — ლავგარდანი; ანტაბლემენტის, კედლის ან მისი ნაწილის დამაგვირგვინებელი პროფილირებული ელემენტი.

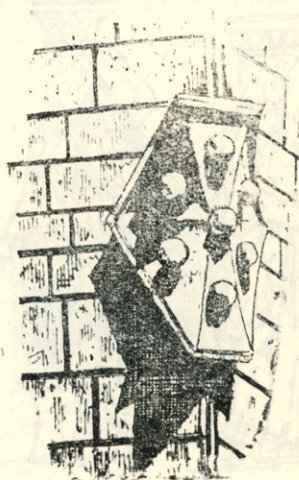
პარსაპრაპი — საპირე; კარ-ფანჯრების პროფილირებული მოჩა-

რჩობა, რომელიც ფარავს კარის ჩარჩოსა და ღიობის პირობის.

პარსა — იგივეა, რაც კარიბჭე.

პარსალი — წინკარი, ტამბური; ვესტიბულის წინ მოწყობილი მცირე სადგომი სიცივისა და ქარისაგან დასაცავად.

პარტუში (ფრან.) — კედლის სკულპტურული სამკაული, რომელიც ასახავს ნახევრად გაშლილ ვრავნილს მის შიგა ზედაპირზე მოთაესებული გერბით, ემბლემით, წარწერებითა და ა. შ.

პარჩხა — ვარაზი, საკიდარი; კედელზე დამაგრებული კაეებიანი ფარი ან ასეთივე დგამი ტანისამოსის ჩამოსაკიდებლად.

პასპალი (ფრან.) — ჩქვრალი; ხელოვნური შეკიბული ჩანჩქერი ან ჩანჩქერების სისტემა.

პასროვანი პამბრა — კამარის ფორმა მიიღება მრუდხაზოვანი წარმოქმნელის მოძრაობით ასეთივე წარმართველის გასწვრივ. ასეთ კამარას ზოგჯერ ორმაგი სიმრუდის კამარას უწოდებენ.

პატაკომბები (ლათ.) — 1. მუმიების მიწისქვეშა საკრძალავი ძველ ეგვიპტეში. 2. მიწისქვეშა ვალერების სისტემა, რომელიც ქრისტიანების დევნის პერიოდში წარმოადგენდა რელიგიურ წესჩვეულებათა შესრულებისა და მიცვალებულთა დაკრძალვის ადგილს. ცნობილთა შორის ყველაზე ვრცელია რომის კატაკომბები, რომელთა საერთო სიგრძე 900 კმ-ს აღწევს.

პაშვი — კავი, კაკვი, კოჭაკი, რკალი, ჩანგალი, ბოლოში მოკაკეული რკინის ზოლი ან ღერო რამეზე გამოსადებად, რისამეს დასაკიდად და ა. შ.

პაშვი (ფრან.) — პატარა რესტორანი, სადაც თავაზობენ ჩაის, ყავას, ცივ საუზმეს და მისთ.

პაშვიტმარიშვი (ესპ.) — კაფერესტორანი, სასაუზმე.

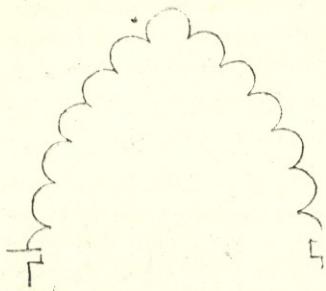
პაშხალი — რაბი, სათავანი, ონჯარი, ჩნდე, ჯვბირი, სერგი, საგუბარი; ქვის, ბეტონის, მიწის ნაგებობა, რომელიც ელოდება წყლის დინებას, ამალღებს მდინარის დონეს და ჰქმნის წყალსაცავს.

პაშანი — სსლტე, ცოცხალი ღობე; ეკლიანი ბუჩქნარის ღობე.

პბილანა — დენტიკული, ქონგური; კარნიზის სამკაულის ელემენტი, რომელსაც პრიზმის ფორმა აქვს.

პბილანა თალი — თალის შივა წარმართველი შედგება ნახევარწრიული რკალებისაგან, რომლებიც გადაკვეთისას კბილანებს წარმოქმნიან.

კედა — კუთხ. რაზა, საგდული, ურდული; კარის საკეტი მოწყობილობა მარყუჟში გაყრილი რკინის ზოლის სახით.

კედალი — შენობის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ნაწილთაგანი — შევსულად აღმართული ბრტყელი ნაშენი. ის კაპიტალური კ., კარკასული კ. შიდი კ., საყრდენი კ., ქალაქის კ., ყრუ კ., ხანძრის საწინააღმდეგო კ.

კედელარი — კანელიურა; ვერტიკალური ამონადარი სვეტის ტანზე.

კედი — თავკიდე, საკუთსი, ქვაკუთხედი; შენობის კუთხეში საფუძვლად დადებული ლოდი.

კედლის ბურჯი — გვერდსამაგრი, გოდლედი, კონტრაფორსი; კე-

დლის დახრილი ან შვეული შვერილი მასიური პილიასტრის სახით, რომელიც ზრდის კედლის მდგრადობას.

კედლის სვეტი — აყრდნობილი სვეტი, პილიასტრი, ვერტიკალური გამონაშვერი კედლის სიბრტყიდან, რომელიც წარმოადგენს კედლის კონსტრუქციულ შესქელებას ან დეკორაციულ ელემენტს და ხშირად იმეორებს რომელიმე ორდერის სვეტის მწყობრს.

კედლის წყობა — კედლის შემადგენელი ელემენტების (აყურის, ქვის, ბლოკის და მისთ.) ურთიერთკავშირის სახაითი (ჯვარული წყობა, ჯაჭვური წყობა და ა. შ.).

კეტილგორწყობა — მოსახლეობისათვის ცხოვრების, დასვენების და შრომის მოსახერხებელი პირობათა ერთობლიობა ბინაში, კვარტალში, დასახლებულ ადგილში და ა. შ.

კეიტონი — ძვ. სამშობიარო სახლი. „მას სახლს ეწოდებოდა, სადა დედანი შვილთა შობენ“ (საბა).

პმპვი — კუთხ. იმერეთში — ფიცრის სახლის დაშლისას ფიცარზე ნაჯახის წვერით დადებული ათვლითი ნიშანი, რაც მიუთითებს ფიცრების წყობის თანმიმდევრობას ქვევიდან ზევით.

პმპო — კუთხ. იმერეთში — პატარა ოთახი.

პმლაპტარი — „სასანთლე, ზოლო აწ დიდს სანთელსა უხმობენ ტყუ(ვ)ილად“, (საბა).

პელენი (ლათ.) — ბერის ოთახი მონასტერში.

პელმენი — მსხვილად დაწნული ჭილობი. ის. ნეჭა.

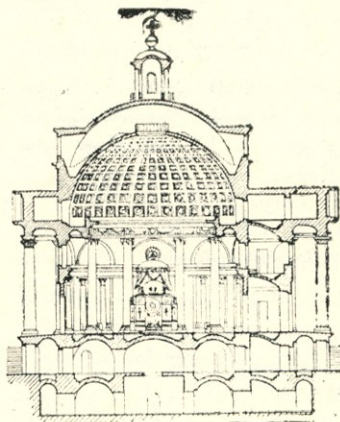
პემპინგი (ინგლ.) — ტურისტ-ავტომობილისტების გასაჩერებელი ნაგებობათა კომპლექსი, რომელიც მოიცავს საცხოვრებელ, დასასვენებელ, მანქანების სარემონტო და მისთ. შენობებს.

პენტაპრი (ბერძ.) — მითიური არსების — ნახევრად ცხენისა და ნახევრად ადამიანის გამოსახულება.

პმრბ — 1. ლანძვი, ყვერბი; მიწის იატაკის ის ადგილი, სადაც ცეცხლს ანთებენ. 2. საცეცხლური; ღუმლის, ბუნრის ის ნაწილი, სადაც ცეცხლს ანთებენ.

პმონი (ფრან.) — 1. გადასურვის კოჭებით ან წიბოებით შექმნილი ბადის ელემენტი — კვადრატის ან სხვა ვეომეტრიული ფორმისა. 2. ლითონის ან რკინა-ბეტონის გადმოპირქვავებული ყუთი, რომელსაც იყენებენ დიდ სიღრმეზე ნაგებობის (ხიდის, კაშხალის და მისთ.) წყალქვეშა ფუძის მოწყობისას წყლისაგან თავისუფალი მოცულობის შესაქმნელად.

პმონური ჭერი — ხონჩა; ჭერის სიბრტყიდან გამოწეული კოჭების ან დეკორაციული ზოლურების გადაკვეთით შექმნილი ჭერი.

კმნი — სასურავის კალთების გადაკვეთის ზედა თარაზული ხაზი.

კვადრატული მებრი — ფართობის საზომი ერთეული, რომელიც უდრის ერთი მეტრის სიგრძის გვერდების მქონე კვადრატის ფართობს.

კვადრი (ლათ.) — მართკუთხა ფორმის თლილი საკედლე ქვა.

კვადრიზა (ლათ.) — ორთველიანი ანტიკური ეტილი, ერთრიგად შემბული ცხენების ოთხეულით. კვადრიზას სკულპტურული გამოსახულება საფუძვლად დედო შენობების ფრონტონების, სატრიუმფო თაღების და სხვა ნაგებობების სკულპტურულ სამკაულს.

კვამლსარინი არხი — საკვამური; კედლის წყობაში დაყოფებული ან სპეციალურად ამოყვანილი არხი. ღუმლიდან კვამლის ვარეთ გასაყვანად.

კვანძი სანიტარული — იხ. სანიტარული კვანძი.

კვარტალი (ლათ.) — ქუჩებით (ჩვეულებრივ, ოთხი ქუჩით) შემოსაზღვრული ქალაქის ნაწილი.

კვარცხლბეგი — 1. პიედესტალი, პოსტამენტი; ქანდაკების ღარ-

ნაკის. ობელისკის ქვესაღვამი. 2. ძვ. მეფეთა და მღვდელმთავართა საჯდომის საფეხური, შეკიბული ბაქანი.

კვაჭახური — კუთხ. „სახლის ვარეთ კუთხე“ (საბა).

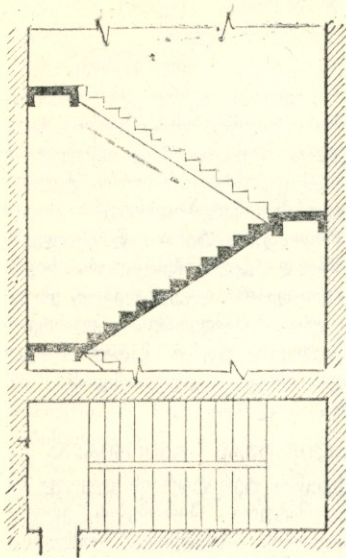
კვირვა — ჭედვა; რელიეფური გამოსახულების მისაღებად საკვერით ლითონის დამუშავების ტექნიკა.

კიბე — ხარისხედი ნაშენი, რომლის საშუალებითაც სორციელდება სართულების, ქუჩის და შენობის, რელიეფის სხვადასხვა ნიშნულზე განლაგებული ბაქნების ურთიერთკავშირი.

კიბის ბაქანი — კიბის სვლების დამაკავშირებელი თარაზული ბაქანი.

კიბის სვლა — აღსავალი; საფეხურების უწყვეტი რიგი (კიბის ბაქნებს შორის). სვლების რაოდენობა სართულზე განსაზღვრავს კიბის ტიპს (ერთსვლიანი კიბე, ორსვლიანი კიბე და ა. შ.).

კიბის უპირადი — კედლებით შემოსაზღვრული შენობის ნაწილი, რომელშიაც კიბეა მოთავსებული.

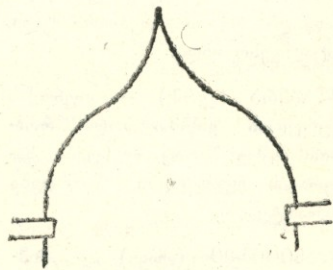
პილბანი — 1. გვირგვინი; ჭიკობით შეერთებული მორული ან ძელური ოთხკუთხედი ან სამკუთხედი. 2. ხის სამკუთხა ბურჯი. 3. დიდი ზომის სახურავიანი ყუთი რისამე შესანახად.

„მუნ აბჯარი ყოვლი-ფერი ასრე იღვა, ვითა მწნილი. შიგან ერთი კილობანი დაბეჭდილი, არ-გასსნილი“ (ვეფს.).

პიპირიშვი (ლათ.) — 1. ქრისტიანული ტაძრის საკურთხეველში მოწყობილი შეწირულობათა საცავი.

2. საღვინებელი, ჩარდანს; საკურთხეველში დადგმული გავალაკი.

პილისპერი თალი — თალი, რომლის მოხაზულობა ვადმობრუნებული კილიანი გემის განივი ჭრილის კონტურს წააგავს.

პილო — ბუდე, ღარი ხის ძელში, ფიცარში, რომელშიაც ჯდება სოგმანი, კოტა.

პილომეტრი (ფრან.) — სიგრძის საზომი ერთეული მეტრულ სისტემაში, რომელიც 1000 მეტრს უდრის.

პიმატიშვი (ბერძ.) — 1. კარნიზის დამაგვირგვინებელი მრუდ-

ნაზოვანი ნაწილი. 2. შრულნა-
ზოვანი არქიტექტურული პრო-
ფილი — ბატიყელა, ქუსლი, ფოსო.

კინოთეატრი — შენობა, სადაც
წარმოებს კინოფილმების დემონ-
სტრაცია.

კიოსპი (სპარ.) — პავილიონი,
ფარდული; წვრილი საქონლით სა-
ვაჭრო მცირე ნაგებობა.

კინორბი — ცალდირე ხიდი,
წანწალა; ხიდად გადებული ძელი,
საცალფენო ხიდი.

კლამერა (გერმ.) — თუნუქის
ფურცლის ვიწრო ზოლი, რომ-
ლის მეშვეობითაც თუნუქის სა-
ხურავის ფურცლები მაკრდება
მოლარტყვაზე.

კლასიციზმი (ლათ.) — მიმ-
დინარეობა კულტურის ისტო-
რიაში, რომელიც აღმოცენდა
საფრანგეთში და ვაერცელა ევ-
როპაში მე-17 ს. და მე-18 ს-ის
დასაწყისში. არქიტექტურაში კლასი-
ციზმში თანამიმდევრულად ატა-
რებს ანტიკური და აღორძინების
ხანის შემკვიდრების მკაცრ სის-
ტემატიზაციას. გაწონასწორებუ-
ლი კომპოზიციები გამოსახულია
მკაფიო ხაზებითა და კლასიკურა
პროპორციებით.

კლასტერი (გერმ.) — ხალხი
ქალაქმშენებლური (ჯგუფი), რომელსაც სპეციფიკუ-
რი ფორმა გააჩნია და რომელიც,
მეტაბოლისტების აზრით, შეცვ-
ლის დღეს ფართოდ ცნობილ სა-
ხლის, ქუჩის, რაიონის, ქალაქის
ცნებას. მეტაბოლისტური თეო-
რიით, კლასტერი წარმოადგენს
მხარდ ქალაქმშენებლურ, სივრ-
ცით და არა დაგეგმარებით, ერთე-
ულს. რამდენიმე კლასტერი
შეადგენს უფრო მეტად რთულ
და მსხვილ გაერთიანებას. იხ.
მეტაბოლიზმი.

კლიმატური რაიონირება —
ქვეყნის ტერიტორიის დაყოფა იმ
კლიმატური პირობების ერთო-
ბლიობის მიხედვით, რომლებიც
გავლენას ახდენს ნაგებობათა კონ-
სტრუქციების და მასალების შერ-
ჩევასა და დაგეგმარებაზე.

კლიროსი (ბერძ.) — მხარი;
მგალობელთა და მედავითნეთა-
ვის განკუთვნილი შემადგებელი
აღვილი ტაძარში.

კლიტი — ბოქლომი; ჩამოსაკა-
დი კარის საკეტი მოწყობილობა.
„კლიტეთა დაღვეწ ვავანვამ,
ჰნანონ ვადება კარისა“
(ვეფხ.).

კლინატი (ლათ.) — უწმინდესი სულის ჩასარეცხი დასურული არსი ანტიკურ რომში.

კლუბი (ინგლ.) — 1. შენობა, რომელშიაც განლაგებულია კულტურულ-საგანმანათლებლო დაწესებულება და მოიცავს კულტურული ვართობისათვის, ფიზკულტურული ღონისძიებათა და ა. შ. საჭირო სათავსებს. 2. კაბიტალისტურ ქვეყნებში — საზოგადოებრივი ორგანიზაცია, რომელიც აერთიანებს განსაზღვრული წრის ან პროფესიის აღმიანებს საქმოსნური ან პოლიტიკური მიზნებისათვის და, აგრეთვე, გამიზნულია საერთო გასართობებისა, სპორტული თამაშებისა და მისთ. მოსაწყობად.

კლუბბა (ინგლ.) — ყვავილნარი; ყვავილებ დარგული სხვადასხვა კონფიგურაციის ნაკვეთი.

კლი — არსი ან მილი, რომელიც წყალს მიმართავს წისქვილის თვალზე.

კოზიმიტი — სარკმლის ფარდა. „მცირე კრეტსაბმელი სარკმლისა“ (საბა). შდრ. კრეტსაბმელი.

კოზმილი — ფრზი; კედლის ზოლი ლავვარდანსა და სამერ-

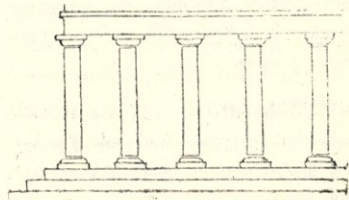
ხელს შორის, ჩვეულებრივ, ყველაფერი ყენებული საულტურული ეკონომიკური სასულებების ან ორნამენტული მოტივების მოსათავსებლად.

კოლერი (ლათ.) — საღებავის ფერი, ტონალობა და სისშირე.

კოლექტორი (ლათ.) — მკრები; წყალსადენის და გაზგაყვანილობის მიღების ან სხვა დანიშნულების კაბელების ჩასაწყობი მიწისქვეშა ვალერეა და, აგრეთვე, ჩამდინარე წყლების შემკრები და სარინი მოწყობილობა.

კოლონა (ლათ.) — სვეტი; ჩვეულებრივ, მრგვალი კვეთის საყრდენი (ბოძის სახით), რომელზედაც დაყრდნობილია ანტაბლე-მენტი ან თაღის ქუსლი.

კოლონადა (ლათ.) — სვეტნარი; საერთო არქიტრავის ქვეშ განლაგებული კოლონების რივი.

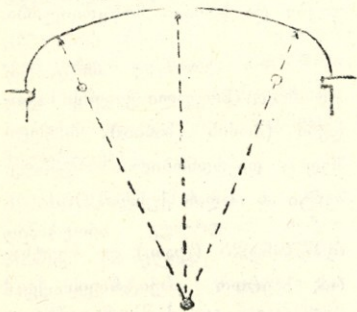

კოლორი — ნახევარწრიული თალი; თალის წარმმართველი ნახევარწრეს წამოადვენს.

კოლორიტი (იტ). — მრავალფერიანი ნაწარმოების (სურათი, ორნამენტი, კაზმულობა, ოთახის მოპირკეთება და ა. შ.) დაფრვის საერთო ხასიათი.

კოლოფა ტალი — სოკერული თალი; სამ (სამცენტრიანით.) ან ხუთი ცენტრიდან მოხაზული რკალის ფორმის თალი.

კოლოფა კამარა — კოლოფა თალის მოხაზულობის განივი კვეთის კამარა.

კოლუმბარიუმი (ლათ.) — სამარხი კედელი, რომლის წყობაში დატანებულია სანემტე ურნების მოსათავსებელი ნიშები.

კომპლექსი არქიტექტურული — იხ. არქიტექტურული კომპლექსი.

კომპლუვიუმი (ლათ.) იმპლუვიუმის თავზე განლაგებული ღობი ატრიუმის სახურავში.

კომპოზიტური ორდერი — იხ. არქიტექტურული ორდერი. კომპოზიცია არქიტექტურული — იხ. არქიტექტურული კომპოზიცია.

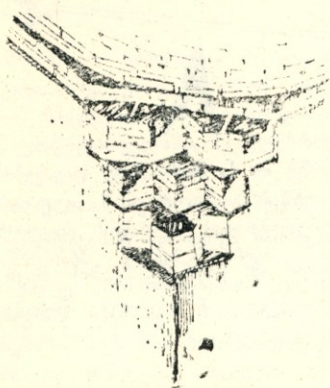
კომუნიკაციები (ქალაქისა) (ლათ.) — კავშირგაბმულობის ხაზები. მიწისქვეშა კაბელები, წყალსადენისა და კანალიზაციის მილგაყვანილობა, კოლექტორები და ა. შ.

კომფორტი (ინგლ.) — კეთილმოწყობილი ყოფა-ცხოვრების პირობათა ერთობლიობა.

კონსოლი (ფრან.) — ბრჯენი, კონსტინი; კედელში ერთი ბოლოთი ჩაჭედილი კოჭი, ფილა ან კედლის წყობიდან გამოშვებული კოჭის ნაწილი, რომელზედაც, ჩვეულებრივ, დაყრდნობილია კარნიზი, აივანი, ქანდაკება და ა. შ.

კონსოლური ავრა — ოთხკუთხედიდან გუმბათის ფუძის წრე-

ნაწზე გადასასვლელი კონსტრუქცია — აფრა, რომელიც წაწყური წყობით წარმოიქმნება.

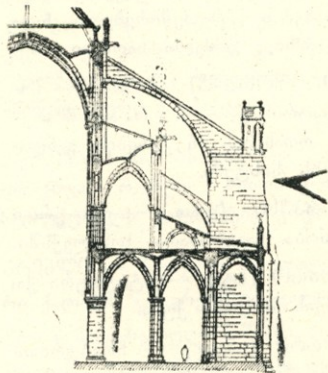

კონსტრუქტივიზმი — პირველი მსოფლიო ომის შემდეგ გავრცელებული მიმართულება არქიტექტურაში, რომელიც მისწრაფის თანამედროვე სამშენებლო მასალების (რკინა-ბეტონის) გამოყენების პირობებში ფორმების მიზანშეწონილობისადმი და ფუნქციური შინაარსის მაქსიმალურად რაციონალური გადაწყვეტისადმი.

კონსტრუქცია (ლათ.) — ნაგებობის სტრუქტურა, მისი ცალკეული ნაწილების ურთიერთგანლაგება.

კონსტრუქციული კვანძი კონსტრუქციული ელემენტებისა და დეტალების შეუღლება.

კონტრფორსი (ფრან.) — ვოლფედი, ვკერდსამაგრი, კედლის ბურჯი; კედლის ვერტიკალური ან დახრილი მასიური შვერილი, რომელსაც გადაეცემა ვკერდული განმბრჯენა და ზრდის კედლის მდგრადობას; იგი განსაკუთრებით გავრცელდა გოთიკურ არქიტექტურაში.

კონტური (ფრან.) — აბრისი, მონახაზი, კონფიგურაცია, ვაბარიტი; საგნის გარე მოხაზულობა.

კონქა (ბერძ.) — შენობის ნახევარწრიული ნაწილის (აფსიდის) მეოთხედსფეროს მოყვანილობის გადახურვა.

კონქი (ბერძ.) — ივივეა, რაც კონქა.

კონფიგურაცია (ლათ.) — ივივეა, რაც კონტური.

კონცენტრული თალი — პერსპექტიული თალი; კედლის სიღრმისაკენ თანამიმდევრულად შემცირებული რადიუსის მქონე თაღების ერთობლიობა.

კორიღორი (ფრან.) — შენობის ცალკეული ნაწილებისა და ოთახების დამაკავშირებელი, ჩვეულებრივ, გრძელი სათავსი.

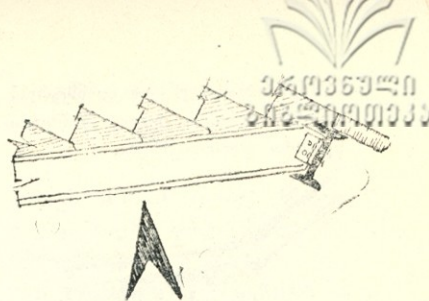
კორიღორული სისტემა — კორიღორის ერთ ან ორთავ მხარეზე ოთახების ან ბინების განლაგების სისტემა.

კორპუსი (ლათ.) — ერთ-ერთი შენობა ნაგებობათა კომპლექსში.

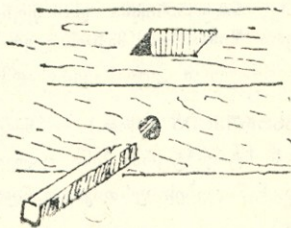
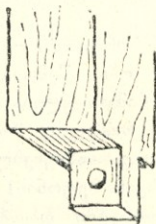
კორსო (იტ.) — იტალიური ქალაქის შთავარი ქუჩა.

კორტი (ინგლ.) — ჩოგბურთის მოედანი.

კოსაური — ჩანა; კიბის ბაქნებს შორის გადებული სხვადასხვა განივკვეთის (ორტესებრი, შველური და ა. შ.) ლითონის დასრილი კოჭი, რომელზედაც ლაგდება ქვის საფესურები.

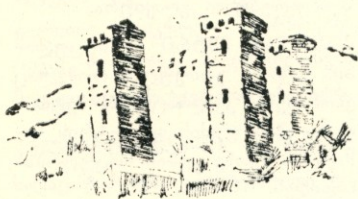

კოტა — 1. მომიჯნავე ფიცრებში ჩაყენებული რიკი მათი ერთმანეთთან მჭიდროდ დასაკავშირებლად. იხ. სოვმანი. 2. ხის რიკი (კედელზე ან სვეტზე) რისამე ჩამოსაკიდებლად.

კრტეჯი (ინგლ.) — ცალკე სახლი; ერთბინიანი, ორსართულიანი ან ქორედიანი საცხოვრებელი სახლი.

კომპი — გოდოლი, მურყვამი, ქავი, საებგურო; შენობის საერთო მოცულობიდან მკვეთრად გამოყოფილი, გეგმაში, ჩვეულებრივ, მრგვალი, მრავალკუთხა ან კვადრატული მონახულობის ნაწილი, რომლის სიმაღლე საგრძნობლად სჭარბობს ფუძის ზომებს, ან ასეთივე პროპორციების ცალკე მდგომი ნაგებობა. ტერმინი ხმარებაში შემოდის მე-9 საუკუნეში და თანდათან სცვლის ვოდოლს. იხ. სახისწო კომპი.

კომპურა — მცირე კომპი.

კომპურა სახლი — ერთსექციური მრავალსართულიანი სახლი, რომლის სიმაღლე საგრძნობლად სჭარბობს მისი ფუძის ზომებს.

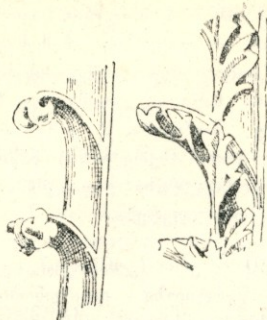
კომპატი — 1. მარჯუნი, სახილველი კარის ან ფანჯრის ჩამოსაკიდი მოწყობილობის — ანჯამის სერულიანი ნაწილი, რომელიც ჩარჩოზე მაგრდება. 2. კარის საკეტის ერთი (ხვრტიანი) ნაწილი, რომელსაც რაზა ვადაცმება და ბოქლოში გაეყრება.

კოჭი — ერთ (კონსოლი), ორ ან მეტ წერტილზე დაყრდნობილი, სხვადასხვა კვეთის (სწორკუთხა, ტესებრი, კოლოფა და სხვ.) მზიდი ძელი. იხ. ამწისქვეშა კ., საძირკვლის კ., კონსოლური კ., მრავალმდლიანი კ., შედგენილი კ., შპრენგელური კ., ჰერბერის კ.

კოჭოვანი გადახურვა — გადახურვა, რომლის მზიდი კონსტრუქციული ელემენტია კოჭი.

კრემლი — რუსული ფეოდალური ქალაქის გამაგრებული, ვალანთი შემოფარგლული ნაწილი, რომელიც, ჩვეულებრივ, შემადლებულ ადგილზეა განლაგებული.

კრბი (ვერმ.) — ვიშპერგის, წვეტურას და სხვათა სკულპტურული სამკაული, რომელიც სტილიზებულ მცენარეულ მოტივს წარმოადგენს.

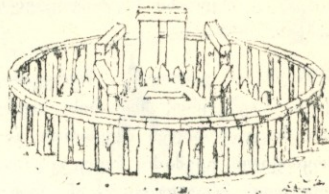
პრეტსაბმელი — პორტიერა; ფარდა კარის ღიობის წინ. შდრ. კონიმიტი.

პრიპტა (ბერძ.) — 1. კატაკომბები; მიწისქვეშა გალერეა, რომელშიაც მოწყობილია სამარხი. 2. კათოლიკური ტაძრის საკურთხეველის ქვეშ განლაგებული მიწისქვეშა ნაწილი, რომელიც წარმოადგენს საპატიო სამარხს ან საფაშნოს. 3. იგივეა, რაც კრიპტობორტიკი.

პრიპტოპორტიკი (ლათ.) — კრიპტა; ვადახურავში მოწყობილი ღიობების საშუალებით განათებული მიწისქვეშა გალერეა.

პრომლენი (ინგლ.) — პორიზონტალური ფილებით ვადახურული, წრესაზე შევუღალ დაყენებული ქვები, ნეოლითის და,

უმთავრესად, ბრინჯაოს, ნახის, მკვებელი საკულტო ნაგებობა.

პრონუშქინი (გერმ.) — ბრჯენი, კონსოლი; არქიტექტურულად დამუშავებული კონსოლი, რომელიც შენობის გამოწვეული ნაწილების ან ქანდაკების საყრდენს წარმოადგენს.

პსილოგრავია (ბერძ.) — ხეზე შესრულებული გრაფიურა.

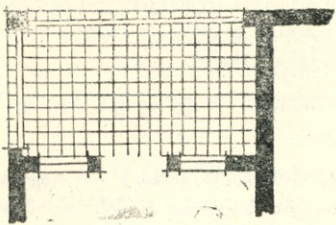
პუბიკური მეტრი — მოცულობის საზომი ერთეული, რომელიც ეთანადება კვადრატული მეტრის ფართობის ფუძის და მეტრის სიმაღლის მქონე კუბის მოცულობის სიდიდეს.

პუბომეტრი — იგივეა, რაც კუბიკური მეტრი.

პუთინი — პილონი; მასიური ბოძი, რომელიც წარმოადგენს კამარის, გუმბათის ან სხვა კონსტრუქციის (მაგ., ხიდის) ერთ-ერთ საყრდენს.

უთისის ლოჯია — შენობის უთხეზე მოქცეული, ორი მხრიდან კედლებით შემოსილული აივანი. იხ. ლოჯია.

კულისები (ფრან.) — რამის პარალელურად განლაგებული, მოხატული ტილოთი ან მკერივი ქსოვილით გადაკრული ჩარჩოების რიგი, რომელიც მაყურებლისგან მალავს სცენის გვერდითს ნაწილს.

კულტურის სახლი — შენობა, სადაც ტარდება კულტურული და სპორტული ღონისძიებანი.

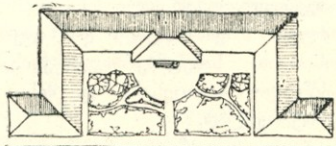
კულუარები (ფრან.) — სხდომათა დასაწყისის გვერდით განლაგებული დასასვენებელი ოთახების ჯგუფი.

კუმპილი თაღი — შეკუმშული თაღი; თაღი, რომლის წარმ-

მართველი რკალის ცენტრი მის ქუსლებს ქვევით მდებარეობს.

კუნჭული — კუთხე სადგომში.

კურდღმარი (ფრან.) — შენობის გამოწვევებით ან ცალკე მდგომი კორპუსებით შექმნილი, ქუჩისკენ გახსნილი პარადული ეზო.

კურვატურა (ლათ.) — სწორხაზოვანი არქიტექტურული ელემენტების უმნიშვნელო გამრუდება, რომელსაც მიმართავენ რაკურსით აღქმისას შესაძლებელი დამახინჯების თავიდან ასაცილებლად.

კური (ლათ.) — ძველი რომის სენატის შენობა.

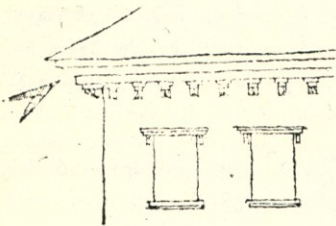
კურტიმლი — ძვ. „კურტიმლები — კარის კამრები“ (საბა).

კუტიპარი — პატარა შესასვლელი კარი გალავანში, ღობეში.

ლაბირინთი (ბერძ.) — ლაბრი-
ნთო; ქუჩების, სეივნების, კორი-
დორების, სადგომებისა და სხვ.
რთული, დასლართული განლა-
გება.

ლაბორატორია (ლათ.) — სა-
განგებოდ აღჭურვილი სადგომი
რთული პრეპარატების დამზადე-
ვისათვის, სამეცნიერო კვლევის,
სასწავლო პროცესისა და მისთ.
ჩასატარებლად.

ლაპპარდანი — კარნიზი; კედ-
ლის ან მისი ნაწილის დამავეირ-
ვინებელი, ჩვეულებრივ, პრო-
ფილირებულ ელემენტი.

ლაპრა (ბერძ.) — ზოგიერთ მა-
შათა მონასტრის სახელწოდება.

ლაპრინთი — იგივეა, რაც ლა-
ბირინთი.

ლაპვა — ძვ. ლაკვანი, ჭა-
წყლის შესავაროვებელი, მიწაში
ჩადგმული (ჯირგვალური ან სხვა-
გვარი) ნაგებობა. „ჯურღმული
ნაგები“ (საბა).

ლაპვანი — ძვ. იგივეა, რაც ლა-
კვა.

ლაკონიში (ლათ.) — ოფლის
სადენი სადგომი რომის თერმეზ-
ში.

ლამასუ — მითიური არსების —
ადამიანის თავის მქონე ფრთოსა
ნი ხარის ან ღომის სკულპტუ-
რული ვამოსახულება ასირიულ
სელოვნებაში.

ლამვა — ჭერის თხელი ფიცარი.

ლამპარი — სანათი არმატურა.

ლამპინი (ფრან.) — ფერად-
მინიანი სანათი.

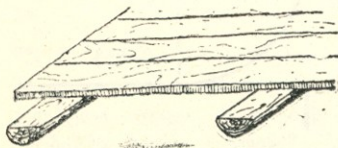
ლანდური — კუთხ. გრძივა, ვა-
მსტვენი, ზეწარი; ღიობის თავზე
ან სვეტებსა და კედლებს შორის
გადადებული მსხვილი ძელი, რო-
მელსაც ეყრდნობა გადახურვის კო-
ჭები — იმერეთში, რაჭა-ლეჩხუმ-
ში ვაგრცელებული ტერმინი. ის.
ბულაური, დღველი.

ლანღუაფტი (გერმ.) — ადგილ-
მდებარეობის საერთო ხელი.

ლანღუაფტური პარტი — პეი-
საქური პარკი; არარეგულარული
დაგეგმარების მქონე პარკი, რომელიც შეტად წაავას ბუნებრივ
ადგილს და სწორად მოიცავს ტყეს
პატარა მინდვრებით, ხეებს და
ა. შ.

ლანძვი — 1. ძვ. ვიწრო და მა-
ღალი სარკმელი. 2. კერა, ყვერ-
ბი, საცეცხლური; შუაცეცხლის
ადგილი სახლში. 3. ვისოსი, კან-
კელი, ცხაური; ლითონის ან ხის
წოლებით შექმნილი ბადე.

ლართხი — წოლანა; მიწასე გა-
დებული ხის ძელი, რომელზედაც
ლაგდება იატაკის ფიცარფენილი.

ლარი — 1. კუთხ. ფაცხა, ჩო-
დოლი, ლაჭყორი; წნელის ქონი
იმერეთში. 2. კუთხ. გრძელი და
ვანიერი სკამი, რომელიც საწო-
ლადაც გამოიყენება.

ლარნაპი (გერმ.) — 1. ვახა,
ყვავილების ჩახადმელი, ხილის
მოსათავსებელი. ან სხვა დეკორა-
ციული დანიშნულების სხვადასხვა
მასალის (ბროლის, ვერცხლის, კე-
რამიკული და ა. შ.) ჭურჭელი.
2. ურნა; მარმარილოს, ვერცხლის
ან სხვა მასალის ჭურჭელი ადა-
მიანის ფერფლის შესანახად. 3. კი-
ლობანი; „ეს არს მსგავსად კილო-
ბნისა შემზადებული ფიცართაგან
ანუ ქვათაგან“ (საბა).

ლარტყა — 1. ლატანი; ოთხ-
კუთხა კვეთის ბრტყელი ძელი.
2. გეოდეზისტის იარაღი — ხაზე-
ბითა და ციფრებით დაყოფილი,
გრძელი და ბრტყელი ძელი დე-
დამიწის ზედაპირის ორი წერტი-
ლის შედარებითი სიმაღლის დასა-
დგენად.

ლარძაყონი — კუთხ. მარწუსა,
ჯალაბდარი; ნივნივის გავრცე-
ლებული დასახელება დასავლეთ
საქართველოში (განსაკუთრებით
იმერეთში).

ლასტი — ჩელტი; წნელის წნუ-
ლით შექმნილი სხვადასხვა დანი-
შნულების ფარი (თაროს, ჭერის,
კარის ფარის და მისთ. მოსაწყო-
ბად).

ლატანი — 1. ლატყა; გრძელი და ბრტყელი ძელი. 2. აყარი, კაღონი, მუკენი, ხარისა, ქანდარა, ჭოგრი; განივად ვადებული ძელი (მაგ., სხვენზე ნიენივებს შორის).

ლაზარა — კუთხ. დასავლეთ საქართველოში, განსაკუთრებით სამეგრელოში, იმერეთსა და გურიაში გავრცელებული ტერმინი, რომელიც აღნიშნავს შენობის ირგვლივ ადვილს, მოქცეულს სახურავის გადმოშვებული ნაწილის ქვეშ.

ლაზავი — კუთხ. იმერეთში — საკვამლე, ისლით დაფარულ უბუნრო სახლში.

ლაჭყორი — ლარი, ფაცხა, ჩოდოლი; „ლერწმითა და წკებლით დაწნული სახლი“ (საბა).

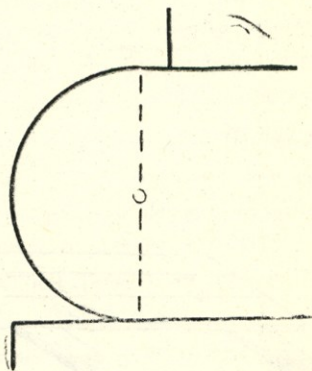
ლენტური ორნამენტი — ჩუქურთმის ზოლი, რომელიც განმეორებადი ელემენტებისაგან შედგება.

ლენტური ნაქსურთვა — იგივეა, რაც ლენტური ორნამენტი.

ლენტური საძირკველი — უწყვეტი საძირკველი; კაპიტალური კედლის ქვეშ უწყვეტად ამოყვანილი საძირკველი.

ლილვი — მრუდნაზიანი არქიტექტურული პროფილი, რომელიც განიკვეთში ნახევარწრეს წარმოადგენს. შდრ. ნოთხალი ლილვი.

ლიმენი — ძვ. ნავმისადგომი. **ლიმონარიშვი** (ლათ.) — სავანეებოდ მოწყობილი შემინული შენობა — ორანჟერეა, სათბური, სადაც აშენებენ ციტრუსოვან მცენარეებს.

ლინპრსტი (ლათ.) — კედლის შესამოსი რელიეფურ-ნახატიანი მუყაო.

ლირსი — 1. ჩარჩოში ჩასმული თხელი ფიცრის ფარი (მაგ., კარის ლირსი). 2. ორქანობიანი სახ.ურავის ვიწრო მხარეებზე, კედლის სარტყლის ზემოთ სამკუთხად ამოშენებული ფიცრები, რომლებიც ფრონტონს, წვეტურას წარმოქმნიან. 3. „ფიცარი ურბად პირ-წაჭრილი“ (საბა).

ლივტი (ინგლ.) — სატრანსპორტო ამწე მოწყობილობა, ბავირზე ჩამოკიდებული გალის სახით, რომელიც მოძრაობს ვერტიკალურად სპეციალურ შახტში.

ლოკეიონი (ბერძ.) — ანტიკური სცენის წინ გამოწეული ნაწილის — პროსკენიუმის გადახურვა.

ლოქა (ფრან.) — ტიხრებით ან მოაჯირით გამოყოფილი განცალკევებული ადგილი მყურებელთა დარბაზში, სადაც რამდენიმე სავარძელი დგას.

ლორული სახლი — 1. კუთხ. იმერეთში — შუაზე ვაპობილი მორებით აგებული უფანჯრო სახლი. 2. „ლენსუმური ვაგებით კი

ლორულ ნაგები სახლი ცხელი ლაიანი სახლია. „იგი „თავეფსკენილი“ იყო და „წურწუტი“ ბახურაგი ჰქონია“ (ივ. ჯავ.). 3. ჭირისუფალთათვის სავანეებოდ მოწყობილი სადგომი. იხ. საქერი-ვო სახლი.

ლორფინი — ლოფინი; ქვის ფილა. „ქვის ფიცარი“ (საბა).

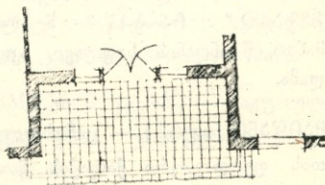
ლორწამი — კუთხ. ლორწი, ლორწომი; იმერეთში — საქვაბე ჯაჭვის შესაკიდი ძელი.

ლორწი — იგივეა, რაც ლორწამი.

ლორწომი — იგივეა, რაც ლორწამი.

ლოფინი — 1. კუთხ. რაჭაში — ნიენივზე დაჭედილი ლარტყა. 2. იგივეა, რაც ლორფინი.

ლოჯია (იტ.) — სამ ან ორ მხრიდან კედლებით შემოზღუდული შენობის ღია ნაწილი — აივანი. იხ. კუთხის ლოჯია.

ლუპარნა (ფრან.) — სხენის ვასანათებელი, დეკორაციულად დამუშავებული სარკმელი.

ლუნეტი (ფრან.) — 1. კამარის ან გუმბათის წყობაში დატოვებული სასინათლო დიობი. 2. აფრებზე ან სხვა ნაწილებზე მოთავსებული ნაძერწი ან ფერწერული სამკაული.

ლუსკუმა — 1. სარკმელის კუბოს ან ლარნაკის ფორმის აკლამა ან საფლავის ქვა. 2. მოხატვით ან რელიეფით შემკული მონუმენტური კუბო. 3. მაღლად ნაგები საფლავი. იხ. ყორღანი, თაბუთი, ტაგრუცი.

ლუფუნდი — კუთხ. ტალატანი; სის გადსატანი კიბე.

— მ —

მაგისტრალი (ლათ.) — 1. მთავარი ხაზი, ძირითადი მიმართულება. 2. წყალსადენისა და კანალიზაციის მთავარი მილი, ელექტრობის, ტელეგრაფის, ტელეფონის სისტემის მთავარი კაბელი.

მაგვრლუშმი — მონუმენტური სამარხის სახელწოდება, რომლის წარმოშობა დაკავშირებულია მეფე მაგვროლის სამარხთან ჰალიკარნასში (მე-4 ს. ძვ. წ. ა.).

მაგვითული — ლითონის ძაფი.
მაზარი (არაბ.) — მუსლიმანთა წმინდანის საფლავი, აკლამა.

მაიღანი (თურქ.) — აღმოსავლეთის ფეოდალური ქალაქის მთავარი

ვარი საეპირო და საზოგადოებრივი მოედანი.

მაიოლიკა (იტ.) — მოჭიქული კერამიკული ნაკეთობა. ტერმინი „მაიოლიკა“ წარმოიშვა კუნძულ მაიორკას (მალიორკას) სახელწოდებიდან. ამ კუნძულის გავლით იტალიაში ეზიდებოდნენ მაგვრითანულ კერამიკას.

მაკპეტი (ფრან.) — მცირე ზომის ნიმუში (მოდელი) განზრახული ან უკვე არსებული ნაკეთობისა (შენობისა).

მალი — მანძილი ორ კედელს, სვეტს ან სხვა საყრდენს შორის.

მამშული — ადგილ-მამუელი; მიწა-წყალი, რომელიც ვისმე საკუთრებას შეადგენს.

მანა — ჩხირი; „არს ჰალო და მომცრო მარვილი“ (საბა).

მანღური — ნიში, წალო; „ყო- რით ნაგები ნიში“ (საბა).

მანეში (ფრან.) — შემოსულ- დული ადგილი ან შენობა, სადაც წარმოებს ცხენების გახედნა, ცხე- ნოსნობის სწავლება ან ჯარების წვრთნა.

მანსარდი (ფრან.) — უშუალოდ სახურავის ქვეშ სხვენის სივრ- ცეში მოქცეული სადგომი (მე-17 ს-ის ფრანგი ინჟინრის მანსარის სახელის მისხედვით.)

მანსარდის სართული — სხვე- ნის მოცულობაში განლაგებული სათავსების ერთობლიობა.

მარანი — სავაჟინე; ღვინის შე- სანახად განკუთვნილი ცალკე შე- ნობა ან სათავსი.

მარაოსმბრი კამარა — ნერვი- ურიანი კამარის სახეობა, სადაც ერთი კუთხიდან მარაოსებრ გან- შტოებული, ერთნაირი სიმრუ- დის ნერვიურები ძაბრისებრ შე- დაპირს ქმნის.

მარპილი — სარი, რუმული წაუთლელი ბოლოთია მიწაში ჩას- მული. „სე წვერწათლილი დასარ- ჭობი“ (საბა.). იხ. ყერო.

მარპმტრი (ფრან.) — ინტარსია; სხვადასხვა მასალის (მათ შორის ხის) ნაჭრებით შესრულებული ინკრუსტაცია ხეზე.

მარპიზა (ფრან.) — სამხეური, საჩხეი; მზის სხივებისგან სათავსის დაცვის მიზნით შენობის გარე მხრიდან, ფანჯრის თავზე მო- წყობილი საჩრდილობელი, ქოლგა.

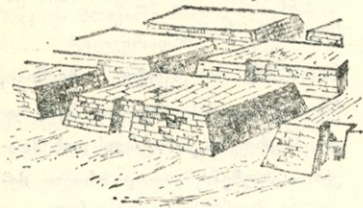
მარყუში — საკილოე; რაზის გა- საყრელი რგოლი.

მარწუხი — კაკუტი, ნივნივი, ჩალანგარი, ჯალაბდარი; სახურა- ვის საყრდენი კონსტრუქციის მთა- ვარი ელემენტი — დახრილი ძე- ლი, რომელზედაც დამაგრებულია სახურავის მოლარტყვა ან ფი- არნაგი. რაჭას, ლეჩხუმსა, იმერე- თში და, ნაწილობრივ, ზემო კახე- თში გავრცელებული ტერმინი.

მასმარპი (კერმ.) — აჟურული ორნამენტი გოთიკურ არქიტექ- ტურაში.

მასპარონი (იტ.) — არქიტექტურაში და გამოყენებით ხელოვნებაში ვაერცელებული დეკორაციული მოტივი, რომელიც წარმოადგენს ადამიანის პირისასის ან ცხოველის თავის სკულპტურულ (ბარელიეფი ან ვორელიეფი) გამოსახულებას ნიღბის სახით.

მასტაბა (არაბ.) — ძველი ეგვიპტის სამარხების ერთ-ერთი სახეობა, რომელიც ფორმით წაკვეთილ პირამიდას მოგვაგონებს.

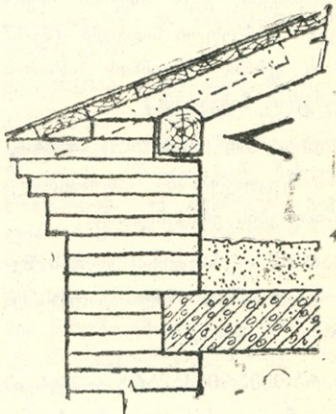

მამსურა (არაბ.) — ხალიფასა და დიდკაცობისათვის მოაჯირით გამოყოფილი ადგილი (ლოჯა) მიხვითში.

მასშტაბი (გერმ.) — სიდიდის (სიგრძის) პირობითი გამოსახულება სიგრძის უფრო მცირე ერთეულში (სმ-ში). გვემაზე, რუ-

კაზე — ხაზის სიგრძის ნატურაში, მისივე სიგრძესთან ნატურაში, ე. ი. მის ნამდვილ სიგრძესთან.

მაშურლატი (გერმ.) — თავკოჭი; ქვის ვარე კედლის შენაჭრზე მოთავსებული ხის (ძელური ან მორული) სარტყელი, რომელსაც ეყრდნობა ხისვე დახრილი ნიენივება.

მალაზია — 1. შენობა, სადაც საქონელი იყიდება. 2. ძვ. სურსათ-სანოვავისა, ტყვია-წამლისა და სხვათა შესანახი დიდი საწყობი.

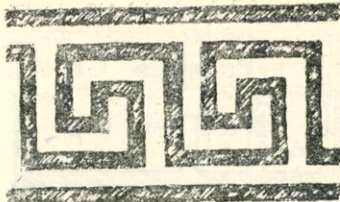
მწარდილობელი — ძვ. საწრდი-
ლობელი; ნაგებობა, რომელიც
წრდილს იძლევა.

„დღეს ეს ნაქცევი, სახიერად
მაწრდილობელი,
ხედავს თვის ქვეშე
დამხოქველად ოდენ
პირუტყვთა“ (ა. ჭავჭავაძე).

მაცნივარი — 1. სასაწყობო შე-
ნობა საგანგებოდ მოწყობილი
დაბალი ტემპერატურის სათავსე-
ბით, სადაც ინახება სხვადასხვა
პროდუქტი. 2. საგანგებო კამე-
რა — პერმეტულად დასშული სა-
თავსი შენობაში ან ასეთივე კა-
რადა, რომელიც ინარჩუნებს და-
ბალ ტემპერატურას და სადაც ინა-
ხება სხვადასხვა სახის პროდუქ-
ტები, სამედიცინო პრეპარატები
და სხვ.

მღვრადობა — ნაგებობას, კონ-
სტრუქციის ვაქლეობა.

მეანდრი (ბერძ.) — ალაგრეკი;
ტუხილი ან მრუდსაზოვანი ლენ-
ტური ორნამენტი. ტერმინის წარ-
მოშობა დაკავშირებულია კლავნი-
ლი კალაპოტის მქონე მდინარე
მეანდრის სახელწოდებასთან.

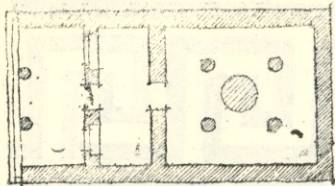
მეგობრი — გზაჯვარედინი;
„ჯვარედინი გზა, სადაც მრავალ-
ნი გზანი ერთად შეჰკრებიან“
(დ. ჩუბინ.).

მეგაზილი — ფინიკიური სამა-
რხი.

მეგალითი — დიდი ზომის ვა-
თლელი ქვა. ლოდი.

მეგალითური ნაგებობა —
უქველეს დროში დიდი ზომის ვა-
თლელი ქვებით (მეგალითებით)
ამოყვანილი ნაგებობა. იხ. ციკ-
ლოპური ნაგებობა.

მეგარონი (ბერძ.) — ბერძნუ-
ლი საცხოვრებელი სახლის სახე-
ობა, რომელიც ვეგმაში წარმოად-
გენს სწორკუთხოვან ნაგებობას
ანტებიანი პორტიკით მთავარ ფა-
სადზე. კერა და საკვამური (სახე-
რავში დატოვებული დიობის სა-
ხით) თავსდებოდა დარბაზის ცენ-
ტრში.

მედალიონი (ფრან.) — წრიულ ან ოვალურ ჩარჩოში მოთავსებული რელიეფური გამოსახულება ან ორნამენტი. „ბოლნისის სიონზე... გამოსახულია სწორკლავიანი ჯვარი, რომელიც ჩასმულია წრეში, მედალიონში“.

(გ. ჩუბინ.).

მეღრმსე (არაბ.) — მუსლიმანთა უმადლესი სასულიერო სასწავლებელი.

მეზონეტი (ინგლ.) — ტრადიციული ინგლისური ტიპის მიხედვით ორსართულად დაგეგმარებული ბრნა მრავალსართულიან სახლში.

მეზონინი (იტ.) — ზედა ნახევარსართული ან დანაშენი საცხოვრებელ სახლზე.

მემორიალური ღვთა — რომელიმე ისტორიული ამბის ან პიროვნების ხსოვნის აღსანიშნავად შენობის კედელზე ან სხვა ნა-

გებობაზე მოთავსებული საინფორმაციო, ქვის, ლითონის დაფა სათანადო წარწერით.

მემორიალური ნაგებობა — ცალკეული პიროვნების ხსოვნის უკვდავსაყოფად ან რაიმე ისტორიული ამბის სადიდებლად აშენებული ნაგებობა (სატრიუმფო თაღი, ობელისკი, საფლავის ქვა და ა. შ.).

მენაპი — მენიაკი; მღვდელმთავრის, ეპისკოპოსის ხარისხედად შემადღებელი ბაქანი ეკლესიაში. **მენიპი** — იგივეა, რაც მენაკი.

მენპირი (ბრეტ.) — მევალითური ნაგებობა, რომელიც წარმოადგენს ვერტიკალურად დაყენებულ ქვის უზარმაზარ, ჩვეულებრივ, გაუთლელ ლოდს. ასეთი ლოდები დგას ცალკე ან თავისებურ ზეივნის წარმოქმნელ პარალელურ რიგებად. მენპირი ზოგჯერ უხეშად გათლილია და მასზე ამოკვეთილია რელიეფური გამოსახულება (მაგ., კავკასიაში მენპირი წარმოადგენს ქვის ლოდში გამოქანდაკებული ფანტასტიკური თევზის — ვეშაპის უზარმაზარ გამოსახულებას). ვარაუდობენ, რომ მენპირს საკულტო დანიშნულება ჰქონდა.

მეორეული სინათლე — შიგა კედელში სარკმლის მოთავსებით, ვარე კედელს მოცილებული სათავის ნათელი ოთახიდან განათების სერვისი.

მერსი — 1. გრძელი სკამი რამდენიმე ადამიანის დასაჯდომად. 2. დახრილზედაპირიანი სასკოლო მაგიდა, რომელსაც აქვს უჯრები და დასაჯდომი.

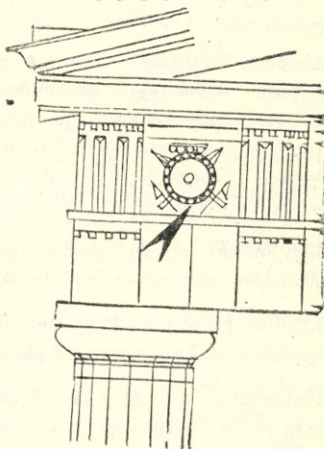
მესარი — მიჯრით ჩასობილი სარების, მარგილების ღობე. შდრ. დრუსო, კაწანი, ძელუორე, ყერო, ყორე, ხიმი, ხირხალი.

მეტაბოლიზმი (ბერძ.) — ბერძნულად ნიშნავს „ცვლილებას“, „შეცვლას“, ახლა „მეტაბოლიზმი“ იაბონელი არქიტექტორების ჯგუფის ინიციატივით აღიარება ჰპოვა სპეციალურ ლიტერატურაში. იგი აღნიშნავს ქალაქმშენებლობის ახალ თეორიულ კონცეპციას, რომელსაც საფუძვლად უდევს ე. წ. დინამიკური ფაქტორის გათვალისწინება ქალაქმშენებლობის ამოცანების გადაჭრისას. ქალაქის განვითარების ციკლურ პროცესს იგი განიხილავს სამგანზომილებიან სივრცეში. მეტაბოლისტები ყველა თავის პროექტში გვთავაზობენ ახალ ქალაქ-

მშენებლურ გაერთიანებას კლასტერს, რაც „ადამიანთა ასოციაციის“ იმ სპეციფიკურ ფორმად არის მათ მიერ წარმოდგენილი, რომელმაც უნდა შეცვალოს უკვე მოძველებული მცნება სახლის, ქუჩისა თუ უბნისა. იხ. კლასტერი.

მეტლანის ფილა — გამომწვარი თიხის გლუვზედაპირიანი, ფერადი, მცირეზომის ფილა, რომელსაც, ჩვეულებრივ, იატაკზე დასაგებად ხმარობენ.

მეტოპი (ბერძ.) — დორიული ფრიზის ელემენტი, რომელიც წარმოადგენს ტრიგლიფებს შორის მოთავსებულ სწორკუთხა

(ჩვეულებრივ, კვადრატულ), ხშირად ფორწორულ ან სკულპტურულ რელიეფით შემკულ ფილას.

მეტრაჟი (ფრან.) — მეტრობით გაზსახული სიგრძე.

მეტრი (ფრან.) — სიგრძის საზომი ერთეული, რომელიც დაანლოებით პარიზის მერიდიანის ერთ მემილიონედს უდრის.

მეტრო — იგივეა, რაც მეტროპოლიტენი.

მეტროპოლია (ბერძ.) — ძველბერძნულ ქალაქ-სახელმწიფოს — პოლისის დასახლება მის მიერ სხვა ტერიტორიებზე დაარსებულ დასახლებათა მიმართ.

მეტროპოლიტანი (ფრან.) — მეტრო; მიწის ქვეშ ან მიწიდან განსაზღვრულ სიმაღლეზე, ესტაკადებზე ვაყვანილი რკინიგზა, რომელიც შიდასაქალაქო ტრანსპორტს წარმოადგენს.

მექონოთი — ძვ. ხარისხედი; „ხარისხი, ვინა აღსავალი“ (საბა).

მეჩეთი (არაბ.) — მიზეთი; მუსლიმანთა სამლოცველო, ტაძარი.

მეხსარილი — მეხსარიანი; შენობაზე ან მის სიახლოვეს დადგმული

საგანგებო მოწყობილობა, რომელიც იცავს ნაგებობას მუხისაგან.

მეხსარიანი — იგივეა, რაც მეხსარილი.

მზილი კედელი — კედელი, რომელსაც გადაეცემა კონსტრუქციული დატვირთვები.

მზილი კონსტრუქცია — ნაგებობის ან მისი ნაწილის მუშა ელემენტების სისტემა, რომელსაც გადაეცემა კონსტრუქციული დატვირთვები და რომელიც თავის მხრივ მას საძირკვლებს გადასცემს. (მაგ. კაპიტალური კედელი, სვეტი, კონტრაფორსი და ა. შ.).

მზილი ფილა — გადახურვის ერთმალისანი, მრავალმალისანი ან კონსოლური ფილა, რომელიც ღებულობს ძირითად დატვირთვებს და ღუნვაზე მუშაობს.

მიზბითი — იგივეა, რაც მეჩეთი.

მიპრობაიონი — ქალაქის საცხოვრებელი მასივის თანამედროვე ორგანიზაციის ერთ-ერთი სახეობათაგანი, რომელიც მოიცავს რამდენიმე საცხოვრებელ კვარტალს, საზოგადოებრივი და-

წესებულებების ჯგუფს და დასვენების საერთო ზონებს.

მიღზავყვანილობა — განსაზღვრული დანიშნულების მიღების ერთობლიობა, სისტემა (მაგ., წყალსადენის, აირის მიღგაყვანილობა).

მილი — 1. ლულა, სოლინარი, კერამიკული, ლითონის და ა. შ. გრძელი, მეტწილად მრგვალი, ღრუტანიანი ნაკეთობა სითხის, ორთქლის, კვამლისა და მისთ. სადენად. 2. (ინგლ.) — დასავლეთ ევროპის და ამერიკის ზოგიერთ ქვეყნებში მიღებული სიგრძის საზომი ერთეული, რომელიც 1609 მ-ს უდრის (საზღვაო მილი მიღებულია ყველა ქვეყანაში და უდრის 1852 მ-ს).

მილიმეტრი (ლათ. ფრან.) — მეტრის მეათასედი ნაწილი.

მილსადენი — მიღებით შექმნილი კომუნიკაცია აირების, თხევადი (წყლის, ნავთის და მისთ.) ან ფხვიერ ნივთიერებათა ამა თუ იმ მანძილზე გადასაცემად.

მილყელი — მოკლე, მუსლიანი მილი, რომელსაც ხმარობენ მილსადენის შავისტრალის განშტოებისათვის.

მიწარბ — იგივეა, რაც მწარბი.

მიწარბითი — მიწარბა, საყივარი; მისგითთან აშენებული კომპლექსი ნაგებობა, რომლის ზედა ბაქნიდან შეუძინი მუსლიმანთ უხმობს სალოცავად.

მიწაშენი — შენობის ნაწილი, აგებული ძირითადი ნაგებობის აშენების შემდეგ.

მიწიატურა (იტ.) — 1. ფერებით მოხატული მთავრული ასო ან სურათი ძველ ხელნაწერებში. 2. მცირე ზომის ნახატი (ფერადი სურათი) რაიმე ნაკეთობაზე. 3. რისამე გამოსახულება მეტად შემცირებულ ზომებში.

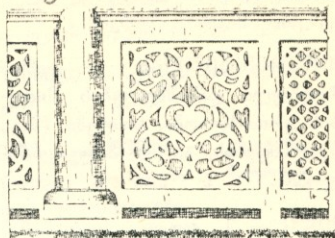
მისაბრჰენი — დგარის ქვედა ნაწილში სიმდგრადისათვის შეყენებული მცირე ირიბანა.

მისაპალი ზზა — მაგისტრალური ან ირგვლივი გზის განშტოება, დასახლებისკენ, არქიტექტურული კომპლექსისკენ, შენობისკენ და ა. შ.

მისბითი — იგივეა, რაც მეჩეთი.

მიწაყრილი — დაყრილი მიწით შექმნილი ბაქანი ან ერთგვარი შემადღება — მიწის ზვინული.

მიწისქვეშა კომუნიკაციები
— მიწის ზედაპირის ქვეით მოთავსებული საინჟინრო გაყვანილობა — მილგაყვანილობა, სხვადასხვა სახის კაბელები (სატელეფონო, მაღალი ძაბვის და ა. შ.) და მისთ., რომლებიც სშირად სპეციალურ ვეირაბში არის გაყვანილი.

მიწისქვეშა ნაგებობა — ნაგებობა, რომელიც მთლიანად მიწის ზედაპირის ქვევით არის მოქცეული.

მოღელი (ფრან.) — 1. მაკეტი; რისამე ნიმუში. 2. მაკეტი; რაიმეს (მაგ., შენობის) მოცულობრივი ასახვა მასშტაბში. 3. ხელოვნებაში — გამოსახულების საგანი: მხატვრის წინ მდგარი მენატურე ვაჟი ან ქალი.

მიწური — მეტ ნაწილად მიწაში მოთავსებული სახლი, სადგომი.

მოღერნი (ფრან.) — მიმართულება ხელოვნებაში (უმათვრესად არქიტექტურაში), რომელიც გავრცელდა ევროპის მრავალ ქვეყანაში მე-19 ს-ის ბოლოს და მე-20 ს-ის დასაწყისში და წინ უსწრებდა კონსტრუქტივიზმს. მოღერნისტული ხელოვნების მიმდევარნი ცდილობდნენ შეექმნათ ახალი სტილი და საზგასმით იყენებდნენ არქიტექტურული ელემენტების მიღებული წყობის ნებესმიერი გარდაქმით შექმნილ მანერულ ფორმებს. სამკაულში ბატონობდა სიმბოლიკა, ცალკეული ფორმე-

მიწნა — რაიმეთი (ქვით, ლოდით, სვეტით, მიწაყრილით და ა. შ.) გამოყოფილი საზღვარი.

მიკრები კოლექტორი — 1. წყალსადენის, ვაზგაყვანილობის და სხვა დანიშნულების კაბელების ჩასაწყობი მიწისქვეშა გალერეა. 2. ჩამდინარე წყლების შემკრები და სარინი მილგაყვანილობა.

მოთავსირი — აივნის, კიბის და მისთ. შემომზღუდავი, სშირად ცხაური კონსტრუქცია.

ბისა და მოტივების სტილიზაცია. ამასთან ერთად მოდერნი სასიათღება უკიდურესი ინდივიდუალიზმით.

მოდული (ლათ.) — მსახვარი; ბირობითი სიდიდე ან ნაგებობის ელემენტი, რომელიც შენობის ძირითადი ნაწილების ჯერადობის განსაზღვრის მიზნით მიღებულია ზომის ერთეულად. კლასიკურ არქიტექტურულ ორდერში მოდული სვეტის ქვედა ნაწილის რადიუსია. თანამედროვე მშენებლობაში ერთიანი მოდული ხელს უწყობს შენობათა ნაწილების ტიპიზაციასა და სტანდარტიზაციას.

მოდულიონი (იტ.) — არქიტექტურულად დამუშავებული კონსოლი, რომელზედაც დაყრდნობილია კორინთული ან კომპოზიტური ორდერის კარნიზის დამაგვირგვინებელი ნაწილი.

მოდულის სისტემა — სისტემა, რომელიც შენობის სტრუქტურული ელემენტების ურთიერთდაკავშირების საშუალებას იძლევა. მოდულის სისტემა გულისხმობს სამშენებლო დეტალების ზომების თანაფარდობას ზომის განსაზღვრული ერთეულის — მოდულის მიმართ. მოდულის სისტემას გან-

საკუთრებული მნიშვნელობა აქვს მსხვილელემენტური მშენებლობაში.

მოედანი — განაშენიანებისაგან თავისუფალი, საზოგადოებრივი დანიშნულების, არქიტექტურულად ორგანიზებული სივრცე დასახლებულ ადგილში.

„ათ დღემდის ისმის ყოველგან
სმა წინწილისა, ებნისა,
მოედანს მღერა, ბურთობა,
დგრიალი ცხენთა დვენისა“.
(ვეფხ.)

მოედანი სამშენებლო — ის. სამშენებლო მოედანი.

მოზაიკა — სართი, სოფის კენჭი; მონუმენტური ფერწერის სახეობა, სადაც გამოსახულება მიიღება სხვადასხვა მასალის (მარმარილოს, მინის, კენჭების და მისთ.) ნაჭრების მჭიდროდ შეერთებით; ასეთი წესით მიღებული კედლის, იატაკის და სხვა ზედაპირი.

მოლარტყვა — ლარტყვით შედგენილი ცხაური.

მოლი — ბაო, ვაზონი; მოკლედ და თანაბრად შემოკაფული, ბაზანით გამოვანებული ზოლი პარკ-

ში, მოკლანსე, ენოში და ა. შ.

მონლიშობი (ფრან.) — იგივეა, რაც არქიტექტურული პროფილები.

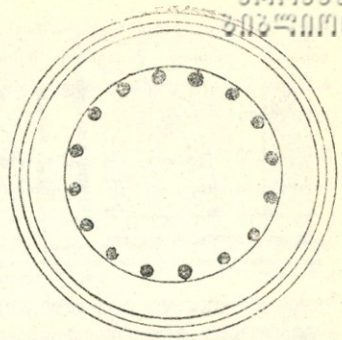
მონასტერი — ლავრა; ხშირად გალაგნით შემოსაზღვრული ტერიტორია, რომელზედაც განლაგებულია ბერ-მონაზონთა თემის ძირითადი ნაგებობანი.

მონასაზი — იგივეა, რაც აბრისი.

მონოგრამა (ფრან.) — 1. ვენზელი; ხვეულწერილით შესრულებული ინიციალები. 2. პირობითი ნიშანი (ყვავილის, ცხოველის ან სხვა გამოსახულება), რომელიც ზოგჯერ ცვლის მხატვრის, გრაფიორის ხელმოწერას.

მონოლითი (ბერძ.) — ქვის მთლიანი ზოდი; ქვის მთლიან ზოდში გამოთლილი ნაგებობა (ძეგლი) ან მისი ნაწილი (სვეტი და სხვ.).

მონოპტეროსი (ბერძ.) — ანტიკური ტაძარი, რომელიც წარმოადგენს წრიულად განლაგებულ გადახურულ სვეტნარს, შეყენებულს სიმაღლეზე საფეხურებით დანაწევრებულ მრგვალ პოდიუმზე.

მონტაჟი (ფრან.) — პროექტის საფუძველზე ნაგებობის ან მისი ნაწილის ადგილზე აწყობა (მაგ., ანაკრების სახლის მონტაჟი, კარკასის მონტაჟი და ა. შ.).

მონუმენტი (ლათ.) — ისტორიული ამბის აღსანიშნავად ან გამოჩენილი პიროვნების უკვდავსაყოფად აღმართული მემორიალური ნაგებობა.

მონუმენტური ფერწერა — ფერწერა, რომელიც ძირითად არქიტექტურასთან არის დაკავშირებული. უმთავრესად, ფერწერა კედელზე (მაგ., ფრესკა).

მონუმენტურობა (ლათ.) — სახვითი ხელოვნების ნაწარმოების თვისება — სიდიადე, მნიშვნელობა, შთამბეჭდავი პროპორციები.

მოპირკეთება — პირნაკეთობა; ბუნებრივი ან ხელოვნური მასალებით ამოყვანილი ნაგებობის გარე, საფარველი შრე, რომელიც მოპირკეთებულ შედაპირს იცავს მექანიკური და ატმოსფერული ზეგავლენისაგან და ემსახურება შენობის არქიტექტურული გაფორმების მიზნებს.

მორბი (ფრან.) — შენობა, სადაც დასვენებენ სოლმე უცნობ მიცვალებულთა გვამებს, რათა პატრონებმა მიაკითხონ და იცნონ. ამავე შენობაში მიცვალებულის გვამს ამზადებენ დასასაფლავებლად და კრემაციისათვის.

შორი — ტოტემგაცლილი და უწყეშად გათილი მსხვილი ხე.

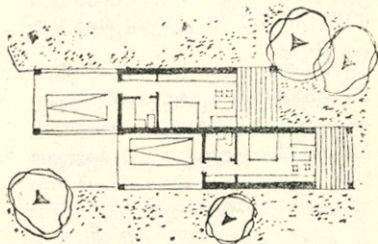
მოსაპირკეთებელი ფილა — კედლის, იატაკის და შენობის სხვა ნაწილების შესამოსავად გამოიხმული სამშენებლო ნაკეთობა, რომელსაც აქვს როგორც დაცვითი, ისე დეკორაციული მნიშვნელობა.

მოსაცდელი ღარბაზი — დიდი ზომის სადგომი საზოგადოებრივ და ადმინისტრაციულ შენობაში, სადაც იცდის ხალხის დიდი რაოდენობა (მაგ., კინოთეატრში, სადგურზე).

მოსახლეობის სიმჭიდროვე — ვარკვეული ტერიტორიის — სოფლის, ქალაქის, კვარტალის და ა. შ. დასახლების სისშირის მანვენებელი, რომელიც გამოისახება მოსახლეობის რიცხვის შეფარდებით სათანადო ფართობთან.

მოსელი — კუთხ. სათავე, თავსე, თავბანდი; „კოჭი, სართულის ძელი“ (ღ. ჩუბინ.).

მოტელი (ინგლ.) — ავტოტურისტებისათვის განკუთვნილი სასტუმრო, რომელიც აერთიანებს ძირითად, საძილე კორპუსს, ჩვეული მომსახურებით, ავტოსადგომებს და მანქანების პროფილაქტიკისა და შეკეთებისათვის საჭირო სახელოსნოებს.

მოქანდაკე — სკულპტორი; ხელოვანი, რომელიც აქანდაკებს, ქერწავს.

მონატულობა — კედელზე, ჭერზე და საყოფაცხოვრებო დანიშნულების ნივთებზე შესრულებული ფერწერა.

მრავალფრთიანი თალი — თალი, რომლის წარმმართველი რამდენიმე რკალისაგან შედგება. იხ. სამფრთიანი თალი.

მსახვარი — იგივეა, რაც მოღული.

მტილი — ძვ. ბალი.

მუშპანი — აყარი, კადონი, ქანდარა, ხარისა, ჭკორი; განივად გადაებული ძელი.

მულიაში (ფრან.) — თაბაშირში ან სანთელში ჩამოსხმული მოღელი.

მულიურები — იგივეა, რაც მოლიურები.

მურყვამი — 1. ძვ. „კოშკზე და გოდოლზე უწინარეს, როგორც ჩანს, აღმოსავლეთ და დასავლეთ საქართველოში ასეთ ნაგებობას მურყვამი ეწოდებოდა“ (ივ. ჯავ.). 2. კუთხ. ოთხკუთხა კოშკის სვანეთში შემონახული დასახელება.

მუტული (ლათ.) დორიული კარნიზის დამაგვირგვინებელი ნაწი-

ლის ქვეშ მოთავსებული სწორკუთხა, ბრტყელი შვერილი.

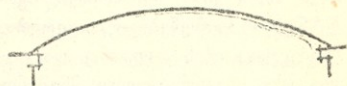
მუშაბალი — „ნალი, სათხელელი, სართხმული, ძელი კედელში დატანებული სიმაგრისათვის“ (დ. ჩუბინ.).

მუშარაბი — ფერადი მინით შემიწული მუშაბანი.

მღვიმე — პარკული ნაგებობა (პავილიონი, წყარო, დეკორაციული ელემენტი კედელში), რომელიც ბუნებრივი მღვიმის, გამოქვაბულის იმიტაციას წარმოადგენს.

მყოღოლი — ვაზით დაფარული ფანჩატური.

მევილდა თალი — ბრტყელი რკალის, დაუჭიწავი მშვილდის მოხაზულობის თალი.

მეშენებლობა — 1. ნაგებობათა აღმართვის ხელოვნების თეორია და პრაქტიკა. 2. ნაგებობის აღმართვის პროცესი. 3. მშენებარე ნაგებობა ან ნაგებობათა ჯგუფი; ტერიტორია, რომელიც მშენებარე ნაგებობებს უკავია.

მშპრიული განაშენიანება — ისეთი სახის განაშენიანება, სადაც სახლები, როგორც წესი, ქუჩის წითელი ხაზის გასწვრივ არის განლაგებული.

მხარი — კლიროსი; „არდაბაგს ორთავ მხრივ, აქეთ-იქით, სადაც მგალობლები და მეღვინეები იდგნენ ხოლმე მხარი ეწოდებოდა“

(ივ. ჯავ.)

მხატვრობა — სახვითი ხელოვნების სახეობა -- ქალღმერთ, ტილოზე, კედელზე და მისთ. დანქარით, საღებავებით, მოზაიკით და ა. შ. გარემოცვის ან რაიმე იდეის ასახვის ხელოვნება. ის ფერწერა, გრაფიკა, მონუმენტური ფერწერა, გრაფიურა, ფრესკა, მოზაიკა, პეიზაჟური ფერწერა, ნატიურმორტი, პორტრეტი, აკვარელი, გუაში.

— 6 —

ნაგავსადენი — ნავავსარინი; საგანგებო კამერაში ნავვის ჩასაშვები არხი (მილი) მრავალსართულიან შენობაში.

ნაგავსარინი — იგივეა, რაც ნავავსადენი.

ნაგებობა — ნაგებობა, ნაშენი, შენობა; ყველაფერი ის, რაც აგებულია, აშენებულია.

ნაგებობა — იგივეა, რაც ნაგებობა.

ნაგებობის — აფრაკი, ყუაფიცარი, იალოჯი, ნამორი, ნაშუარი; ცალმხრივ პირმრუდე ფიცარი.

ნავითსადგური — ის. ნავსადგური.

ნავითსაყუდარი — ძვ. იგივეა, რაც ნავსადგური.

ნავითსაყული — ძვ. იგივეა, რაც ნავსადგური.

ნავი — ნაოსი, ნეფი; ბაზილიკის ერთ-ერთი გრძივ (ზოგჯერ, განივ) ნაწილთაგანი, რომელიც გამოყოფილია სვეტების რიგებით.

ნავსადგური — პორტი; ნაგებობა გემების სადგომად.

ნავსაშენი — გემთსაშენი, ვერფი; საწარმო, სადაც აშენებენ და არემონტებენ გემებს.

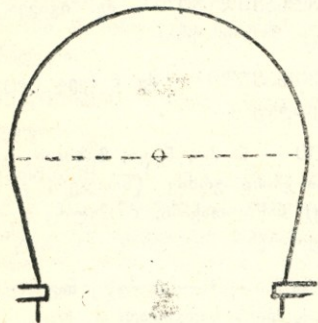

ნაკვეთი საპარმილაჟო — ის. საკარმიდამო ნაკვეთი.

ნაკერი საღეფორმაციო — ის. საღეფორმაციო ნაკერი.

ნალიბ — ბედელი; მეტნაწილად ხის ნაგებობა დასავლეთ საქართველოში პურეულის ან სიმინდის შესანახად. „საღომე სახლი, ფაცხა“ (საბა).

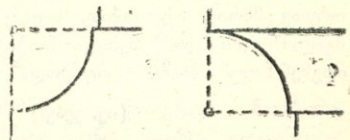
ნალისებრი თალი — თალი, რომელიც ფორმით ნალს წააგავს. მისი წარმმართველი წარმოადგენს ნახევარწრიულ რკალს, რომელიც ცენტრის ქვეით თალის შუაგულსაკენ დაცერილი სწორი მონაკვეთებით გრძელდება.

ნამორი — აფრაკი, იაღლოჯი, ნაგვერდული, ნაშური; პირმარუდე ფიცარი. „ძელის მონაკვეთი, გინა მომ(გ)რგვალეზული“ (საბა).

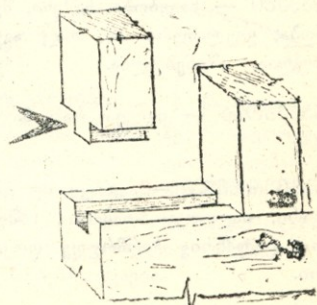
ნამოსახლარი — ნახახლარი; ძველი დასახლებების ნაშთები.

ნაოთხალი ლილვი — არქიტექტურული პროფილი, რომელსაც წრის მეოთხედის მოხაზულობა აქვს.

ნაოსი (ბერძ). — 1. სეკოსი; ბერძნული ტაძრის მთავარი სათავსი (შეესატყვისება ლათინურ ცელას). 2. ივივა, რაც ნავი.

ნარანდი — 1. ნარიმანი; ფიცარზე ან ძელზე ამოღებული სხვადასხვა ზომისა თუ ფორმის გრძივი ღარი, რომელშიაც ჯდება მეზობელი ფიცრის გასწვრივი შვერილი.

2. ხის, ლითონის ან რკინაბეტონის ხიმინჯი, რომელსაც სხვა ამგვარ ხიმინჯებთან შესაერთებლად ერთ ვეერდზე აქვს გასწვრივი ღარი, მეორეზე კი ამოღებულ კბილი. იყენებენ პიდროტექნიკურ ნაგებობათა მშენებლობის დროს მცირე წყალგამტარ კედლის შესაქმნელად.

ნარიმანდი — იგივეა, რაც ნარანდი.

ნახსენარი — იგივეა, რაც ნამოსახლარი.

ნასოფლარი — ძველი სოფლის ნაშთები. „სოფელყოფილი“ (საბა).

ნატიშრმორტი (ფრან.) — საყოფაცხოვრებო საგნების, ყვავილების, მოკლული ფრინველის, თევზის და სხვ. ფერწერული გამოსახულება.

ნატურა (ლათ.) — ხელოვნებაში — რეალური სინამდვილე, რომელიც მხატვრისათვის ასახვის საგანს წარმოადგენს.

ნაფენი — ფენილი; გადახურვის კოჭებზე, წოლანებზე, ნივნივებზე და მისთ. მიჯრით დაწყობილი ფიცრების, ფილების, ძელეების რივი.

ნაწოტი — ტყე; ფიცრის ნაწილი ანახეთი. „ნეთ ანახეთი, ანათალი“ (საბა).

ნაქალაქარი — ნაქალაქევი; ძველი ქალაქის ნაშთები.

ნაქალაქევი — იგივეა, რაც ნაქალაქარი.

ნაქანდაკარი — ნაქანდაკევი, ნაქანდაკები, ნატიფი, ქანდაკება, სკულპტურა; მკვრივ ან პლასტიკურ მასალაში შესრულებული გამოსახულება.

ნაქანდაკევი — იგივეა, რაც ნაქანდაკარი.

ნაქანდაკევი — იგივეა, რაც ნაქანდაკარი.

ნაქულები — ძველი ბაზრის ადგილი, ნაშთი.

ნაშენი — იგივეა, რაც ნაგები.

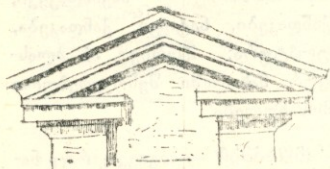
ნაშური — იგივეა, რაც ნამორა.

ნაძმრწი — იგივეა, რაც ნატიფი.

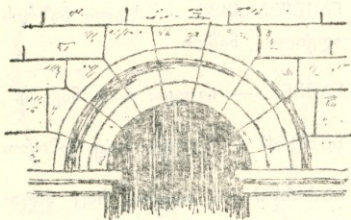
ნახეპარსარდავი — მიწის ზედაპირის მიმართ თავის სიმაღლის ნახევარზე ნაკლებად ჩაღრმავებული სართული.

ნახევარსვეტი — აყრდნობილი სვეტი, პილასტრი, კედლის სვეტი; სვეტი, რომელიც კედლის სიბრტყიდან თავის საფულისხმო სისქის ნახევარზეა გამოწეული.

ნახევარფონტონი — ფონტონის სახეობა, რომელშიაც ამოღებულია პორიზონტალური ზოლურას შუა ნაწილი.

ნახევარწრიული თალი — კოლორი; ნახევარწრის მოხაზულობის თალი.

ნახევარწრიული კამარა — ცილინდრული კამარა; კამარა, რომლის წარმმართველი ნახევარწრის მოხაზულობისაა.

ნაპროკოლისი (ბერძ.) — ტიკური ქალაქის განაპირას მოწყობილი სასაფლაო.

ნარვიურა (ლათ) — გურტი; კამარის შიდა ზედაპირის დამანაწევრებელი პროფილირებული ზოლი, წიბო.

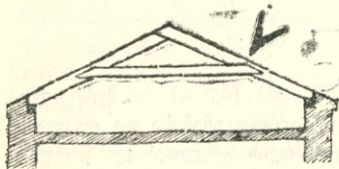
ნარვიურინანი კამარა — ნერვიურიან კარკასზე ამოყვანილი კამარა.

ნაფი — ნავი, ნაოსი; ბაზილიკური შენობის ერთ-ერთი გრძივ ნაწილაგანი.

ნაჭა — თხლად დაწეული ჭილობი. „სუფთა ჭილოფი“ (საბა). იხ. კელმენი.

ნივნივი — კაკუტი, ლარძაყონი, მარწუხი, ჩალანგარი, ჯალაბდარი; ერთი იმ ორ დასრილ ძელთაგან, რომლებიც ზედა ბოლოთი ერთმანეთთან არიან შეერთებული, ხოლო ქვედა ბოლოებით კედელს ეყრდნობიან და ქმნიან სახურავის ჩონჩხს.

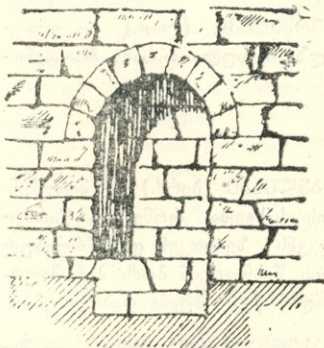

ნიმფეშვი (ბერძ.) — ბუნების ძალების განმასახიერებელი ანტიკური ქალღმერთებისადმი — ნიმფებისადმი მიძღვნილი ნაგებობა (შადრევანი, აუზი).

ნიშარა — 1. ბაღ-პარკული ნაგებობა, რომელიც წარმოადგენს პარაბოლის ფორმის გადახურვის მქონე ესტრადას ღია ცისქვეშ კონცერტებისა და სხვა ღონისძიებების ჩასატარებლად. 2. სანტექნიკური ჭურჭელი საპირფარეშოში.

ნიში (ფრან.) — მანდური, წალო; სწორკუთხა, მრავალკუთხა ან წრიული მოხაზულობის გეგმის

მქონე შეღრმავება კედელში, რომელიც გამოიყენება დეკორაციული (ქანდაკების დასადგმელად) ან უტილიტარული (განჯინის მოსაწყობად) მიზნებისათვის.

ნიშნული — მიწის ზედაპირის განსაზღვრული წერტილის სიმაღლის (ზღვის დონიდან) აღმნიშვნელი, მეტრებში გამოსახული რიცხვი ან ასეთივე აღმნიშვნელი რიცხვი რაიმე სხვა წერტილის ან დონის მიმართ, რომლის სიმაღლე პირობით ნულად არის მიჩნეული. იხ. წითელი ნიშნული, შავი ნიშნული.

ნიშმა (ლათ.) — წესი, ზუსტი მითითება. გეგმარებაში — ამა თუ იმ შენობის სათავსების, კონსტრუქციების, გზების, მიწის ნაკვე-

თის დადგენილი სიდიდეები, ზომები; მოსახლეობის სიმჭიდროვის დასაშვები სიდიდეები; სხვადასხვა სახის მითითებანი ქალაქგეგმარებაში, შენობის ორიენტაცია და ა. შ.

ნორმატივი (ლათ.) — ერთეულზე მოსული რისამე რაოდენო-

ბა. მაგ., ერთ სულზე მოსული ბელი ფართის რაოდენობა, სანიტარულ-ჰიგიენური დანადგარების რაოდენობა საზოგადოებრივ ან სამრეწველო შენობაში აღმინათა გარკვეულ რიცხვზე და ა. შ.

ნოხი — ორხევა; გრძელი და ვიწრო ხალიჩა, საფენი.

— ო —

ობელისკი (ბერძ.) — მონუმენტის სახეობა, რომელიც წარმოადგენს ზევითკენ დავიწროებულ ქვის წახნაგოვან ბოძს პირამიდულად წაწვეტებული დაბოლოებით.

ობსერვატორია (ლათ.) — შენობა ან შენობათა ჯგუფი, სადაც მოთავსებულია ასტრონომიული, მეტეოროლოგიური, სეისმური და მისთ. დაკვირვებების ჩასატარებლად საჭირო ხელსაწყოები.

ოდა — 1. ოთახი, სენაკი. 2. იგივეა, რაც ოდა-სახლი. 3. კუთხ. ქართლში — ბოსლის ის ნაწილი, სადაც საქონელი არ იმყოფება.

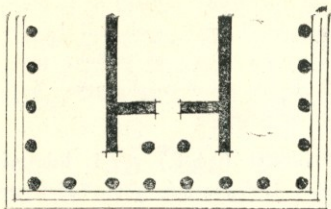
ოდა-სახლი — ხის ან ქვის ბოძებზე შეყენებული ფიცრული სახლი.

ოდეონი (ბერძ.) — მუსიკალური წარმოდგენებისა და დეკლამაციისათვის განკუთვნილი წრიული მოხაზულობის სათავსი ბერძნულ თეატრში.

ოვები (ლათ.) — ოინკები; ჩვეულებრივ, ნაოთხალ ლილვზე გამოყვანილი ჩუქურთმა, რომელიც მიიღება ოვალური ამონექილობების, ისრისებრი წიბოებისა და ფოთლოვანი მოტივების შენაცვლებით.

ოთახი — სადგომი, სათავსი; საცხოვრებელი ან საზოგადოებრივი შენობის ნაწილი, რომელიც კედლებით გამოყოფილ სივრცეს წარმოადგენს.

ოქტასტილი (ლათ.) — ბერძნული ტაძრის სახეობა, რომლის

მთავარ ფასადზე რვა სვეტია განლაგებული.

ონგალი — ორკაბი; ორად განშტოებული ხის საყრდენი. „ქვეშ (ე) შესადგმელი კაპედი ბოძივით“ (საბა).

ონჰარი — საგუბარი, კაშხალი, რაბი, ოფო, სათავანი, ჩნდე, ჯუბირი; საგანგებო ნაგებობა, რომელიც წყლის დინების გასწვრივ აიგება და წყლის დონეს ამალვებს.

ონისტომოსი (ბერძ.) — სადგომი ბერძნულ ტაძარში, რომელიც განლაგებულია მთავარი შესასვლელის საწინააღმდეგო მხარეს და დამოუკიდებელი გასასვლელი აქვს.

ონანჰირმა (ფრან.) — სათბური; საგანგებო შენობა, სადაც სინათლისა და სითბოს საჭირო პირობების დაცვით ხელოვნურად

აშენებენ თბილი ქვეყნების სვეტნარეულობას.

ორდერი არქიტექტურული — იხ. არქიტექტურული ორდერი.

ორთავი — 1. ზღურბლი, ბჟე. დირე, კარობანი, კარაბინი, კარნაგლა; კარის გადასასვლელზე დადებული ძელი. 2. ანყოლი; კარის დიობის (ჩარჩოს) შიდა გვერდითი სიბრტყეები. 3. კარძელი, ზღუდარი; კარის დიობის შემკვრელი ზედა ძელი.

ორპარედი — ორსაგდულიანი კარი.

ორპაპი — იგივეა, რაც ონგალი.

ორმაგი სიმრუდის კამარა — კამარა, რომელიც მიიღება მრუდსაზოვანი წარმოქმნელის მოძრაობით ასეთივე წარმართველის გასწვრივ.

ორმო — მცირე მიხრებული შიწაში.

ორნამენტი (ლათ.) — იხ. ჩუქურთმა.

ორნამენტიკა (ლათ.) — ამათუ იმ ძეგლის, შენობის სხვადასხვა სახის ორნამენტთა ერთობლიობა.

ორაკი — მთავორიან რელიეფზე საფეხურებად გამოყვანილი ტერასები — ვაკე ადგილები. „მიწა ბაქან-ბაქ(ა)ნად მოვაკებული“ (საბა).

ორტოსტატი (ბერძ.) — ორფოსტატი; ქვის კედლის ქვედა ნაწილის რელიეფით დამუშავებული ვერტიკალური ფილები.

ორფოსტატი (ბერძ.) — იგივეა, რაც ორტოსტატი.

ორღობე — გასასვლელი ორ პარალელურ ღობეს შორის.

ორშუქა ღარბაზი — ორი სართულის სიმაღლე ღარბაზი.

ორქისტრა (ბერძ.) — 1. ბერძნული ტრაგედიის მოქმედი პირობის ან გუნდის გამოსვლისათვის განკუთვნილი წრიული მოხაზულობის ბაქანი ბერძნულ თეატრში. 2. საპატიო სტუმრებისათვის განკუთვნილი ნახევარწრიული ფორმის ბაქანი ბერძნულ თეატრში.

ორხაო — იგივეა, რაც ორხოვა.

ორხოვა — ნოსი, ორხაო; ხაოიანი საფენი, გრძელი და ვიწრო ხალიჩა.

ოსპარიში (ლათ.) — მსპარიში ლეზის ფერფლის შიქვლების შესანახი ქვის ან თიხის ყუთი. 2. ნეშტის მოსათავსებელი ნიშებიანი კედელი.

ოტელი (ფრან.) — 1. სასტუმრო; ქალაქში დროებით ჩამოსულთა საცხოვრებლად განკუთვნილი შენობა. 2. საცხოვრებელი ოთახების, საზეიმო დარბაზებისა და სასამსახურო სათავსების შემცველი სახლის დასახელება ფრანგულ არქიტექტურაში.

ოფო — იგივეა, რაც საგუბარი, ონჯარი, ჩნდე, ჯებირი, ხერვი. „მცირე საგუბარი წყალთა“ (დ. ჩუბენ.).

ოფორტი (ფრან.) — ლითონის ზედაპირის მქავეებით ამოყვანის ვხით მიღებული გრაფიურა.

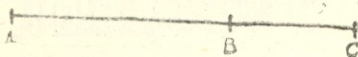
ოქოქი — კუთხ. ქოხი, ხელა, ხუხულა; ფიჩხით ან ჩაღით დახურული სოფლის სახლი დასავლეთ საქართველოში.

ოქროს კვითი — ოქროს კვეთის პროპორციები საფუძვლად უდევს მსოფლიო არქიტექტურის, კერძოდ — ანტიკური და აღორძინების ხანის არქიტექტურის, ბევრ

ნაწარმოებს. მისი არსი მდგომარეობს AC მონაკვეთის ორ ნაწილად ისეთ დაყოფაში, რომელიც იძლევა შემდეგ შეფარდებას:

$$\frac{BC}{AB} = \frac{AB}{AC}$$

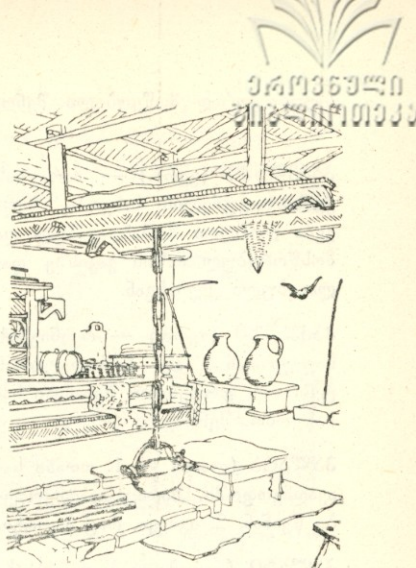
ეს შეფარდება დაახლოებით უდრის $\frac{3}{5}$, $\frac{5}{8}$, $\frac{8}{13}$ და ა. შ.

ოქსინო — ოქროსოვილი ხავერდის ფარდავი.

„ტარიელ დაჯდა საჯდომსა ოქსინო — ვარდაგებულსა“ (ვეფხ.).

ოვინჯალი — კუთხ. ხის მოწყობილობა შუაცეცხლის თავზე, რომელზედაც ჯაჭვია შეკიდული (გურიასა და იმერეთში ვაგერცელებული ტერმინი).

ოვინარი — აზარმაცი; ჭის თავზე დამაგრებული ბერკეტი წყლის ამოსატანად. საერთოდ, სიმძიმის ასაწევი ბერკეტული მოწყობილობა.

— 3 —

პაპოლა (ინგ.) — ბუდისტუდი საკულტო, მემორიალური (ჩვეულებრივ, მრავალთარუსიანი, კოშკურა) ნაგებობა, სადაც ინახება საკულტო რელიკვიები. ნაგებობის ეს ტიპი ვაგერცელებულია ჩინეთში, იაპონიაში, ინდოეთში.

- პაპილიონი** (ფრან.) — 1. მსუბუქი შენობა ბალ-პარკებში.
2. ცალკე შენობა ან მინაშენი სახელდასელო ვაჭრობისათვის.
3. გამთენის რომელიმე განყოფილებისადმი განკუთვნილი შენობა.
4. კინო ან ფოტოგადაღებისათვის

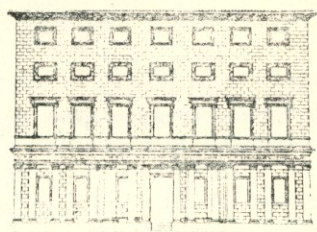

სპეციალურად მოწყობილი შენობა.

რებელი ოთახები — თულსე.

ბაკალაჟი (გერმ.) — შარავის ქვის საფუძვლის სახეობა. შედგება ღორღით მოშანდაკებულ და მოსწორებულ მიწის ვაკისზე დალაგებული ქვებისგან.

ბაკპაუზი (გერმ.) — რკინიგზის სადგურთან ან ნავსადგურთან ტვირთის დროებითი შესანახი სასაწყობო შენობა.

ბალესტრა (ბერძ.) — ფიზიკური აღზრდის სკოლა ანტიკურ საბერძნეთში, რომელიც სპორტულ ნაგებობათა კომპლექსს მოიცავდა.

ბალატა (ლათ.) — 1. ოთახი საავადმყოფოში, სადაც ავადმყოფები წვანან. 2. იგივეა, რაც პალატი.

ბალმეტა (ფრან.) — ფერწერული ან სკულპტურული ორნამენტი, რომელსაც საფუძვლად უდევს მცენარის (ჩვეულებრივ, პალმის) ფოთლის სტილიზებული გამოხატულება. ბალმეტა ფართოდ იყო გამოყენებული წინა აზიის ქვეყნების, ანტიკური საბერძნეთისა და შემდგომში ევროპის არქიტექტურაში.

ბალატი (ლათ.) — 1. ძვ. სასახლის აღმნიშვნელი ტერმინი შუასაუკუნეების ქართულში „...ამ დროს, მე-11, მე-12 სს-ში პალატი გვაქვს სასახლის აღსანიშნავად“ (ივ. ჯავ.). 2. დარბაზი სასახლეში. საგანგებოდ, ძვირფასად მორთული ოთახი.

ბალანცი (იტ.) — იტალიური სასახლის სახეობა, რომელიც ჩამოყალიბდა აღორძინების ხანაში და წარმოადგენს ორ ან სამსართულიან შენობას, სადაც დამხმარე სადგომები განლაგებულია ქვედა, ხოლო პარადული და საცხოვ-

ბალი — ავარტანი, მანა, ჩხუტი; მოკლე და მსხვილი ჯოხი, რომელსაც ბოლო წაწვეტებული აქვს მიწაში ჩასარტობად. შდრ. ანწუხი, მარგილი, სარი.

პანდატივი (ფრან.) — აფრა, ყურე; კამარის სფერული სამკუთხედის ფორმის კონსტრუქციული ელემენტი, რომლის მეშვეობითაც ზორციელდება გადასვლა კვადრატული ფუძიდან წრიულ გუმბათისაკენ.

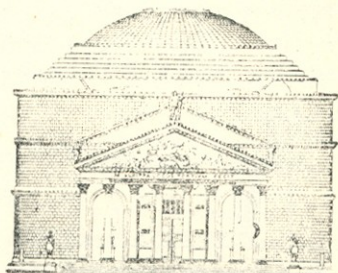
პანდუქსიონი (ბერძ.) — ქარვასლა; სასტუმრო მგზავრებისა და ქარავნებისათვის.

პანდუსი (ფრან.) — სწორი ან მრუდხაზოვანი მოხაზულობის დახრილი სიბრტყე, რომელიც სცვლის კიბეს და, სწორად, გამიწვლია ტრანსპორტის ასასვლელად.

პანელი (გერმ.) — 1. მოპირკეთებით გამოყოფილი კედლის ქვედა ნაწილი ოთახში. 2. კედლის შემადგენელი ელემენტი ანაკრებ მშენებლობაში, რომელიც წარმოადგენს წიბოზე დადგმულ ფილასს. 3. გადახურვის ანაკრები ელემენტი დიდი ზომის რკინაბეტონის ფილის სახით. 4. ტროტუარი; ასფალტის, ქვის ან ხის ფენილი ქუჩის ნაპირზე ქვეითათ მოსიარულეთათვის.

პანელური გადახურვა — პანელებით (3) შედგენილი სათულშუა გადახურვა.

პანთეონი (ბერძ.) — ღმერთის ტაძარი“ ძველ რომში. 2. გამოჩენილი ადამიანების საძვლე.

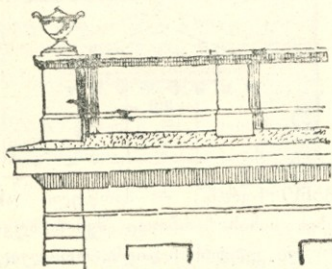

პანო (ფრან.) — ძერწული ან სხვა სახის ჩარჩოთი შემოსაზღვრული კედლის ნაწილი, რომელიც სწორად შევსებულია რელიეფით, ფერწერით ან ტილოზე შესრულებული სურათით.

პანორამა (ბერძ.) — მოცულობრივი გამოსახულებებით დამუშავებული წინა პლანის მქონე სურათი, რომელიც წრიული შენობის კედელზეა მოთავსებული და ზედა სინათლით ნათდება და რომელიც შენობაში მყოფ მაყურებელს ჰორიზონტის მიერ წრეზე რეალური სივრცის ილუზიას უქმნის.

პარაბოლური თალი — თალი, რომელსაც პარაბოლის მოსაზრება აქვს.

პარაპეტი (იჭ.) — გისონი; სახურავის, აივნის, ხიდის და მისთ. შემომზღუდავი დაბალი კედელი, რომელიც, მეტ ნაწილად, ყრუ, გაუმჭოლ ზღუდეს წარმოადგენს.

პარასკენიშვი (ბერძ.) — ანტიკური თეატრის შენობის გამოწეული ნაწილები, რომელნიც გვერდებიდან ზღუდავენ სცენას, ემსახურებიან აკუსტიკის გაუმჯობესების მიზნებს და, შესაძლოა, გამოიყენებოდა დეკორაციების ან სხვა თეატრალური ინვენტარის შესანახად.

პარასტაზისი (ბერძ.) — ბერძნული სახლის შიდა ეზოს შესასვლელში მოთავსებული ბოძების ან სვეტების რივი.

პარკეტი (ფრან.) — პატარა ხე-მის, ოთხკუთხა ან სხვა ფორმის ფორმის ბრტყელი ფიცრები იატაკის შესაქმნელად. ასეთი ფიცრებით შექმნილი იატაკი.

პარკი (ფრან.) — ბუნებრივი მცენარეებით ან ხელოვნური ნარგავებით, ბილიკებით, ხეივანებით, წყალსატევებით, გასართობი ბაქნებითა და მისთ. დაკავებული ტერიტორია. ქალაქის ბაღთან შედარებით პარკი გამოირჩევა დიდი ზომით და ნაგებობათა კომპლექსის სირთულით. იხ. ლანდშაფტური პ., პეიზაჟური პ., რეგულარული პ.

პარმალი — ღია ან გადახურული ბაქანი სახლის შესასვლელთან. შდრ კარსელი.

პარტა (ლათ.) — მოდულის 1/12 ნაწილი.

პარტიმერი (ფრან.) — 1. მაყურებელთა დარბაზის ნაწილი, სადაც მაყურებელთა ადგილები ორკესტრის ორმოს ბარეის პარალელურ ან კონცენტრიულ რიგებად არის განლაგებული. 2. პარკის ღია, გაშლილი ადგილი აუზის, წყლის ზედაპირის, ყვავილნარის და მისთ. სახით.

პარტეზა (ფრან.) — მცირე ზომის მიწის ნაკვეთი.

პასაჟი (ფრან.) — სავაჭრო შენობის სახეობა, რომლის სათავსები განლაგებულია, ჩვეულებრივ, ზემოდან განათებული და პარალელურ ქუჩებზე გამავალ გალერეის ორივე მხარესზე.

პასი (ფრან.) — გოთიკური სამკაულის შემადგენელი ნაწილი, რომელიც სამფურცლა მცენარის სტილიზებულ გამოსახულებას წარმოადგენს.

პასტადა (ბერძ.) — 1. ერთმხრივ გახსნილი სათავსი; გვერდებიდან კედლებით შემოსაზღვრული პორტიკი. 2. ძველი ბერძნული სახლის სათავსი, რომლის მეშვეობით საცხოვრებელი ოთახები შიდა ოსოს უკავშირდებოდა.

პატენაჟი — სანგარი; ვიწრო და ვრცელი ოხრილი.

პატარნოსტერი (გერმ.) — შენობის ვერტიკალური ტრანსპორტის სახეობა, რომელიც წარმოადგენს განუწყვეტლივ მოძრავ ბაგირზე შეკიდულ ღია კაბინების რიგს.

პატრონიკე (ბერძ.) — საპატრონიკე, პატრონიკონი; ტაძარში,

მეორე იარუსზე, ანტრესოლის მსგავსად მოწყობილი ვიწრო საიანი მანდილოსნებისათვის.

პატრონიკონი (ბერძ.) — იგივეა, რაც პატრონიკე.

პატროში — სანთლის ან ჭრაქის საგულე.

პეიზაჟი (ფრან.) — ლანდშაფტი; 1. აღვილმდებარეობის ხასიათი; ხედი ვარემომცველ ბუნებაზე. 2. მხატვრული ნაწარმოები, რომელიც ბუნებას ასახავს.

პეიზაჟისტი (ფრან.) — მხატვარი, რომელიც დახელოვნებულია პეიზაჟის დარგში.

პეიზაჟური პარკი — ლანდშაფტური პარკი; არარეგულარული დაგეგმარების პარკი, რომელიც მეტად წააგავს ბუნებრივ ადგილს და, ხშირად, მოიცავს ტყეს პატარა მინდვრებით, სეკვებს და მისთ.

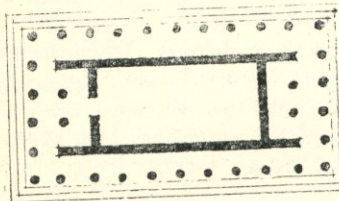
პენლატივი (ფრან.) — იგივეა, რაც პანდატივი.

პენტასტილი (ბერძ.) — ბერძნული ტაძრის სახეობა, ხუთსვეტიანი პორტიკით მთავარ ფასადზე.

პერგოლა (იტ.) — თალარი; ბად-პარკული ნაგებობა. იგი წარმოადგენს ზემოდან მოლარტყევით შეერთებულ თაღების ან ჩარჩოების რიგს, რომლის ირგვლივ დარგულია ხვიარა მცენარეულობა.

პერიმეტრიული განაშენიანება — ისეთი სახის განაშენიანება, სადაც სახლები კვარტალის პერიმეტრზეა განლაგებული.

პერიპტეროსი (ბერძ.) — ანტიკური ტაძრის ნაირსახეობა, რომლის ძირითადი სადგომი (ნაოსი) მთელ პერიმეტრზე ვარშემორტყმულია სვეტნარით.

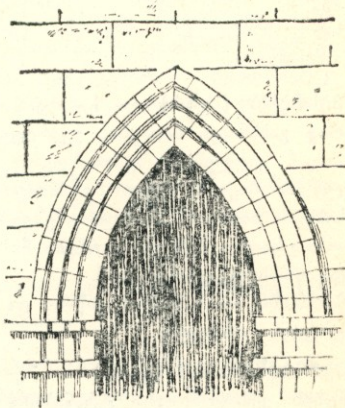

პერისტაზისი (ბერძ.) — პტერონი; სვეტნარი, რომელიც ვარს ერტყმის ანტიკური ტაძარს.

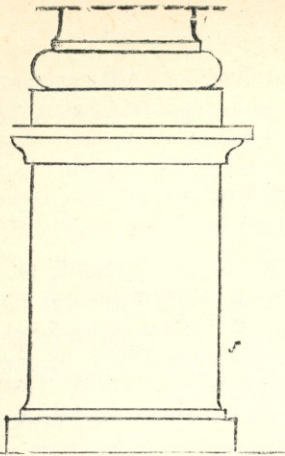
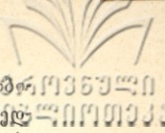
პერისტილი (ბერძ.) — სვეტნარით ვარშემორტყმული შიდა ეზო ან მოედანი; თვით სვეტნარი, რომელიც

შელიც ვარს ერტყმის ანტიკური ტაძარს. ელანს ან ეზოს. **პარონი** (ფრან.) — რკინიგზის ლიანდაგის ვარსწვრივ მოწყობილი ბაქანი.

პარსპექტიული თალი — კედლის სიღრმისკენ თანამიმდევრულად შემცირებული რადიუსის მქონე თაღების ერთობლიობა.

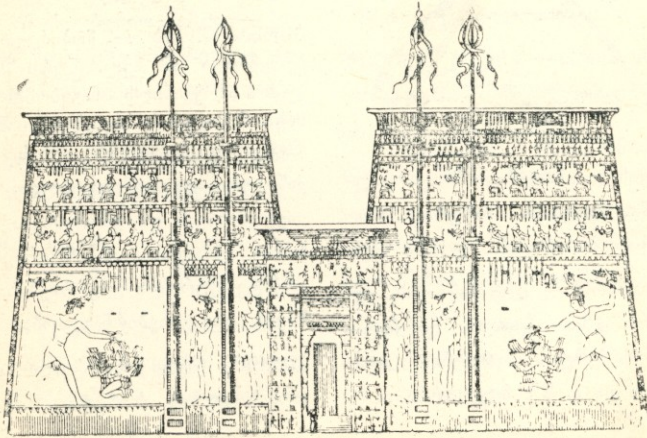
პიედესტალი (ფრან.) — 1. კვარცხლბეკი, პოსტამენტი; სკულპტურის, ვარსის, ობელისკის ქვესადგამი. 2. არქიტექტურული ორდერის ქვედა, საყრდენი ნაწილი.

პიპნოსტილი (ბერძ.) ანტიკური ტაძარი, რომლის სვეტებს შორის მანძილი სვეტის 1,5-2 დიამეტრის ტოლია.

პილასტრა (იტ.) — აგრძობს სვეტის კედლის სვეტი; კედლის სიბრტყიდან გამოწეული ვერტიკალური ზოლი, რომელიც იმეორებს რომელიმე ორდერის სვეტის მწკობრს და წარმოადგენს დეკორაციულ ელემენტს ან კედლის კონსტრუქციულ შესქელებას.

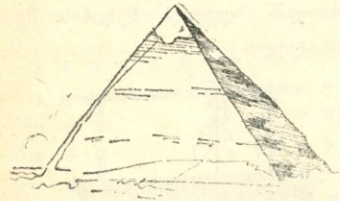
პილონი (ბერძ.) — 1. კუთხე; მასიური ბოძი, რომელიც წარმოადგენს კამარის, გუმბათის ან სხვა კონსტრუქციის ერთ-ერთ საყრდენს. 2. ხიდის ბურჯი. 3. ტრაპეციის კვეთის მქონე, მონუმენტური კოშკური მოცულობა. პილონები, ჩვეულებრივ, ორი მხრიდან ზღუდავს შენობის შესასვლელს.

პინაკლი (ფრან.) — რომანული და ვოთიკური არქიტექტურის დეკორაციული ელემენტი, რომელიც წარმოადგენს წვეტიანი პირამიდით დაგვირგვინებულ კოშკურას. იგი ხშირად მთავრდება ფიალით და შემკულია კრამბებით.

პინაკოტიპა (ბერძ.) — ფერწერულ ნაწარმოებთა საცავი ძველ საბერძნეთში.

პირამიდა (ბერძ.) — ძველი ეგვიპტის აკლამა, რომელიც ამავე სახელწოდების გეომეტრიული ფიგურის ფორმისაა.

პირამიდული სახურავი — კარვისებრი სახურავი; მრავალკალთიანი, წვეტიანი სახურავი, რომელსაც პირამიდის ფორმა აქვს.

პირაპირი — ორი ნაწილის, დეტალის (მაგ., კედლის და იატაკის, სარკმლის მომიჯნავე ალათების და ა. შ.) მიჯრის საზი.

პირველსატახტო ქალაქი — დედაქალაქი, სატახტო ქალაქი; სახელმწიფოს, ქვეყნის მთავარი ქალაქი — უმაღლესი საკანონმდებლო ორგანოს ადგილსამყოფელი.

პირი — 1. ნაგებობის, მისი ნაწილის, რაიმე ნაკეთობის ზედაპირი. 2. კობი; ორიგინალის ხელით შესრულებული ბუკვალური განმეორება. 3. საპირე; კარის ან ფანჯრის დიობის გლუვი ან ბროფილირებული მოჩარჩოება.

პირის ბაზა — კუთხ. ბაზა, საწყრე, საპირე; დაბმული საქონლისათვის განკუთვნილი საკვების წნული ან ფიცრული ჩასაყრელი.

პირნაკმობა — მოპირკეთება, ბუნებრივი ან ხელოვნური მასალით ამოყვანილი ნაგებობის ან მისი ნაწილების საფარველი შრე, რომელიც ზედაპირს იცავს მექანიკური და ატმოსფერული ზეგავლენისაგან და ემსახურება შენობის ფასადის ან ინტერიერის არქიტექტურული გაფორმების მიზნებს. იხ. ვარუპირნაკეთობა.

პირონი (ბერძ.) სამსჭვალე; ლითონის ღერო, რომელიც სპეცი-

აღურ კილოებში მოთავსებით აკავშირებს ქვის ბლოკებს.

პირსი (ინგლ.) — ნავსადგურის ნაგებობა, რომელიც ვიწრო ზოლად არის შეჭრილი წყალში და ორივე ვრდივ მხარეზე ნავსაბმელი აქვს მოწყობილი.

პლანშეტი (ლათ.) — ცალკეული (მოძრავი) ფარებით შედგენილი სცენის იატაკი.

პლასტიკა (ბერძ.) — ძერწვის ხელოვნება, ქანდაკება, სკულპტურა.

პლავონი (ფრან.) — 1. ფერწერით ან რელიეფით შემკული ჭერი ან მისი ნაწილი; ასეთივე კამაროვანი ან გუმბათოვანი გადახურვა. 2. ჭერის სიბტყიდან ოდნავ გამოწეული ან მასთან თანხვედნილი სანაბი არმატურა.

პლანი (ვერმ.) — მოედანი ჯარის სავარჯიშოდ და სააღლუმოდ.

პლანში (ფრან.) — ბანაობისათვის და მზის აბაზანების მისაღებად მოხერხებული, კეთილმოწყობილი

ბოლი სანაბიბო ზოლი ზღვაზე, ტბაზე, მდინარეზე.

პლინთი (ბერძ.) — სვეტის ბაზისის ქვედა ნაწილი, რომელიც წარმოადგენს კვადრატულ ან მრავალწახნავა ფილას.

პლინთუსი (ბერძ.) — კედლისა და იატაკის პირაპირის საფარი პროფილირებული თამასა.

პოლიუმში (ბერძ.) — შენობის ძირი მაღალი ბაქნის სახით, რომლის წინა მხარეზე კიბეა მოთავსებული.

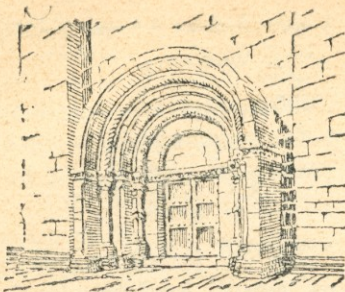
პოლიგონი სამშენებლო — სამშენებლო პოლიგონი.

პოლისი (ბერძ.) — მონათმფლობელური ქალაქი-სახელმწიფო ძველ საბერძნეთში.

პოლიქრომი (ბერძ.) — მრავალფერიანობა არქიტექტურის, სკულპტურისა და გამოყენებითი ხელოვნების ნაწარმოებებში.

პორტალი (ლათ.) — კარიბჭე; არქიტექტურულად დამუშავებული შესასვლელი.

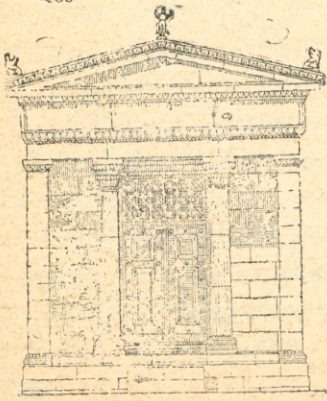

პორტი (ლათ.) — ნავსადგური; გემების მისასვლელი და სადგომი ნაგებობა.

პორტიმარა (ფრან.) — კრეტსამელო; ფარდა კარის ღიობის წინ.

პორტიკი (ლათ.) — ფონტონით ან ატიკით დავეირვინებული სვეტნარი, რომელიც სშირად, შენობის მთავარ შესასვლელს წარმოადგენს.

პორტრეტი (ფრან.) — სკულპტურული ან სხვაგვარი გამოსახულება.

პორტუზი (ფრან.) — მსუბუქი, გადასატანი სავარძელი.

პოსტამენტი (იტ.) — იგივეა, რაც პიედესტალი.

პრესბიტერიონი (ბერძ.) — აღრექრისტიანული და კათოლიკური ეკლესიის საკურთხევის უკან განლაგებული ნაწილი, სასულიერო პირთათვის განკუთვნილი რიგებად დალაგებული საჯდომებით.

პრიტანიონი (ბერძ.) — ქალაქ — სახელმწიფოს თანამდებობის პირების — პრიტანების სამყოფელი საზოგადოებრივი შენობა, სადაც მოთავსებული იყო პოლისის წმინდა, ჩაუქრობელი კერა, იღებდნენ ელჩებს, ეწყობოდა საზეიმო ნადიმები და იკვებებოდნენ ქალაქის წარჩინებული პირები.

პროპეტი (ლათ.) — ვეგმარი; ასაშენებელი ნაგებობის, დასახლების ან მისი ნაწილის გრაფიკული ასახვა.

პრომქცია (ლათ.) — რაიმე საგნის ვეგმილი (ვაიმოსახულება) სიბრტყეზე.

პრომენადი (ფრან.) — სასეირნო ადგილი.

პრონაოსი (ბერძ.) — ანტიკური ტაძრის ცალმხრივ გახსნილი ნაწილი პორტიკსა და ნაოსს შორის.

პროპილევები (ბერძ.) — მონუმენტური კარიბჭე; აკროპოლისში ან სხვა არქიტექტურულ ანსამბლში შესასვლელი.

პროპორცია (ლათ.) — თანაზომიერება, ნაწილების განსაზღვრული თანაფარდობა. იხ. ოქროს კვეთი.

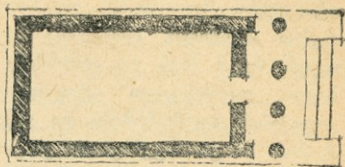
პროსპენიონი (ბერძ.) — ანტიკური სცენის წინა ნაწილი.

პროსპექტი (ლათ.) — ქალაქის სწორი, განიერი და გრძელი ქუჩა.

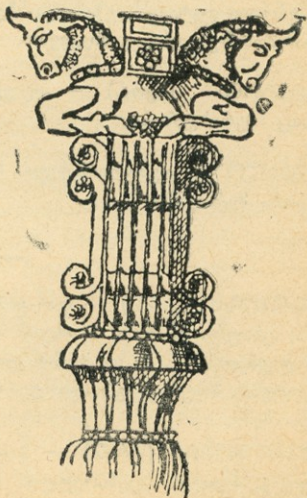
პროსტადა (ბერძ.) — ბერძნული სახლის მთავარი დარბაზის წინ განლაგებული, შუა ეზოსკენ მიმართული პორტიკი.

პროსტაზა (ბერძ.) — ბერძნული სახლის სათავსების დამაკავშირებელი ღია კორიდორი.

პროსტილი (ბერძ.) — ანტიკური ტაძრის სახეობა, რომელსაც პორტიკი მხოლოდ მთავარ ფასადზე აქვს.

პროსცენიუმი (ბერძ.) — ავანსცენა; სცენის მაყურებლისათვის უახლოესი ნაწილი.

პროტომა (ბერძ.) — ცხოველის წინა ნაწილის სკულპტურული გამოსახულება.

პროტორენესანსი (ფრან.) — იტალიური ხელოვნების განვითარების პერიოდი, რომელიც მოიცავს მე-14 ს-ეს — აღორძინებული, თავისუფალი იტალიური ქალაქების ხელოსნობისა და ვაჭრობის მძაფრი ტემპებით განვითარების ხანას. პროტორენესანსი წინ უძღოდა და ნიადაგი მოუზოდა აღორძინების ხანას.

პროფილი (ფრან.) — არქიტექტურული დეტალის, გზის და სხვათა მოხაზულობა, განივკვეთი.

პტირონი (ბერძ.) — ივივია, რაც პერისტაზისი.

პუმპლო — თემური სახლის სახეობა მექსიკაში.

ჟალიუზი (ფრან.) — ფირფიტანა; ცხაური დარაბა, რომლის შემადგენელი ხის ან ლითონის ფირფიტები ბრუნავს ვრძივი ღერძის გარშემო.

ჟარდინიერი (ფრან.) — საყვავილე; ოთახის მცენარეულის მო-

პუნძტი (ლათ.) — მორჩეული ადგილი მონაპირზე. ასეთივე ადგილი შენობაში ან განსაკუთრებული შენობა (მაგ., სადაც სამედიცინო დასმარებას ეწვეიან ან წარმოებს სპეციალური სამუშაოები). ის. დასახლებული პუნქტი.

პუნძტირი (გერმ.) — ახლოს განლაგებული წერტილებით ან მონაკვეთებით აღნიშნული ხაზი.

პუპალა — 1. ავეანდა; ხის ან ლითონის გადასატანი, მისადგმელი კიბე. 2. წანწალა, კიბორჭი, ცალდირე ხიდი; რუსე ან თხრილზე გადასასვლელად გადებული ხე.

პუპარული განაშენიანება — ისეთი სახის განაშენიანება, სადაც სახლები ერთმანეთის პარალელურად არის განლაგებული კვარტალის შემომფარგვლელი ქუჩების მიმართულებისდა მიუხედავად.

— 1 —

სათავსებლად განკუთვნილი იარუსული სადგარი, თაროედი.

ჟირანდოლი (ფრან.) — კედელზე დამაგრებული სანათი არმატურა — შანდალი სანთლის რამდენიმე ბუდით.

რაბატი (თურქ.) — ვაჭარ-ხელოსანთა დასახლება შუა საუკუნეების ქალაქის ან მონასტრის კედლებთან.

რაბი — 1. ჰიდროტექნიკური ნაგებობა, რომელსაც მომიჯნავე ნაკვეთურებში (კამერებში) წყლის დონის თანდათანობით გათანაბრების გზით ვემები წყლის ერთი დონიდან მეორეზე გადაყავს. 2. სათავანი, კაშხალი, ჯვბირი, ხერგი; ნაგებობა, რომელიც მდინარის დინების განვიად აივება, კეტავს წყლის დინებას და ქმნის წყალსატევს.

რაპვი — წნული დობე.

რადიატორი (ლათ.) — ცხელი წყლის და ორთქლის გამტარი ღრუტანიანი სექციებისაგან შედგენილი სახურებელი ხელსაწყო.

რაველინი (ფრან.) — მომიჯნავე ბასტიონებს შორის განლაგებული ფორტიფიკაციული ნაგებობა.

რაზა — 1. ზირზა, კაეი; რკინა, რომელიც კარის დასაკეტად კოჭაკს გადაეცემა. 2. ურდული; რკინისტარიანი ზოლი, რომელიც კარის დასაკეტად მარყუქში გა-

ყერება. 3. საგდული; წყლის დინების გადასაღობი ფარი.

რაიონი (ლათ.) — აღმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეული. რაიონებად იყოფიან აგრეთვე მსხვილი ქალაქები, სადაც არა ნაკლებ 100 ათასი მცხოვრებია.

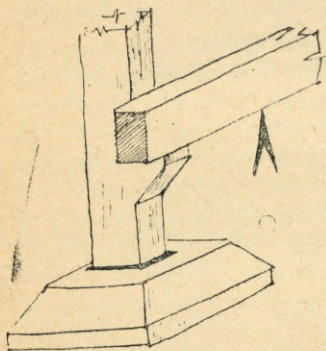
რაიონირება — იხ. სამშენებლო დარაიონება.

რაიონული დაგეგმარება — პროექტი, რომელიც შედგენილია ნორმების საფუძველზე სახალხო-სამეურნეო გეგმის გათვალისწინებით და რაციონალურად ანაწილებს: წარმოებას (კოოპერირების გათვალისწინებით), ენერგეტიკულ ნაგებობებს, ქალაქისა და სოფლის ტიპის დასახლებულ პუნქტებს, ქალაქგარეთ დასვენების ადგილებს, სატრანსპორტო ნაგებობებსა და ქსელს, სხვადასხვა სახის საინჟინრო ნაგებობებს, გამწვანებას, სოფლის მეურნეობის საწარმოებს და ა. შ.

რაპორსი (ფრან.) — საენის ასახვა განსაზღვრული თვალხედვის წერტილიდან ფერწერაში, ნახატში, ქანდაკებაში მაყურებლისაგან დაცილებული ნაწილების შემცირებით.

რამბა (ფრან.) — ავანსცენის კედლის გასწვრივ მოთავსებული სინათი არმატურის სისტემა.

რანდკოჭი — დირე, საძირკვლის კოჭი; წყვეტილ საძირკვლებზე ან კარკასის დვარების შევრილებზე დაყრდნობილი კოჭი, რომელიც ღებულობს კაპიტალური კედლის ნაწილის ან კარკასის შევსების დატვირთვებს.

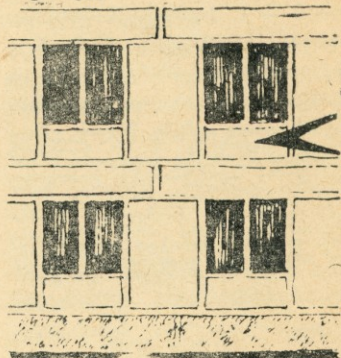
რაპორტი (ფრან.) — ორნამენტის, ნახატის განმეორებადი ელემენტი.

რატუშა (პოლ.) ევროპის მთელ რივ ქვეყნებში მიღებული დასახელება შენობისა, სადაც თავსდება ქალაქის მმართველი ორგანო.

რაფა — საფანჯალი; ფანჯრის ღიობის შიგა მოჩარჩოების ქვედა

თარაზული ნაწილი, რომელიც წარმოადგენს კედლის სიბრტყიდან უმნიშვნელოდ გამოწეულ ფიცარს ან ფილას.

რაფის ბლოკი — მსხვილბლოკური კედლის ელემენტი, რომელიც რაფის ქვეშ არის მოთავსებული.

რეპულა (ლათ.) — ტრივლიფის თავზე მოთავსებული თარო.

რეპულარული დაბეგმარება — დასახლებული ადგილის, მისი ნაწილის, პარკის და ა. შ. ისეთი დაგეგმარება, სადაც ქუჩების ქსელის სისტემა ძირითადად ემყარება განსაზღვრულ ვეომეტრიულობას ან რაიმე ღერძის სიმეტრიულად არის განლაგებული.

რეპულარული პარპი — ხეივნებისა და ყვავილნარების ვეომეტ-

რიული დავეგმარების მქონე პარკი, სადაც სჭარბობს დეკორაციული მცენარეულობა. შდრ. პეიზაჟური პარკი.

რეზიდენცია (ლათ.) — სახელმწიფოს ან მთავრობის ხელმძღვანელის, აგრეთვე მნიშვნელოვან ადმინისტრაციულ პოსტზე მყოფი პიროვნების მუდმივი ადგილსამყოფელი.

რეკონსტრუქცია (ლათ.) — 1. შენობის, არქიტექტურული კომპლექსის, ქალაქის ძირეული გადაკეთება ახალი პრინციპების შესაბამისად. 2. არქიტექტურული, სკულპტურული ან სხვა ძეგლის გრაფიკული აღდგენა. რეკონსტრუქცია, რომელსაც დიდი მეცნიერული და შემეცნებითი მნიშვნელობა აქვს, რესტავრაციისაგან განსხვავებით მიზნად არ ისახავს ძეგლის ნატურაში აღდგენას.

რეკონსტრუქცია (ლათ.) — სადგომი ან სადგომთა ჯგუფი, სადაც სკოლის მოსწავლენი ატარებენ შესვენებას გაკვეთილებს შორის.

რელიეფი (იტ.) — 1. მიწის შედაპირის ხასიათი. 2. ამოზურცული სკულპტურული გამოსახულება სიბრტყეზე.

რემონტი (ფრან.) — აღდგენა, რემონტი.

რემონტი (ფრან.) გველუბანი — ნიშანი ადგილზე, რომელზეც ვერდნობიან ნიველირების ჩატარებისას და აგრეთვე სამშენებლო მოედნის დაკვალებისას.

რესტავრაცია (ლათ.) — არქიტექტურული, ფერწერული, სკულპტურული და სხვა ძეგლების პირვანდელი სახის აღდგენა. შდრ. რეკონსტრუქცია.

რესტორანი (ლათ.) — მაღალი კლასის სასადილო.

რეტიკულატი (ლათ.) — ბეტონის კედლის ქვით ბადისებრი მოპირკეთება ანტიკურ რომში. შდრ. ინცერტი.

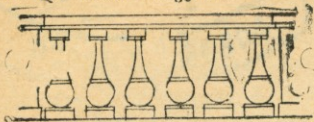
რიგელი (გერმ.) — მწკრივი, შემკვრელი კოჭი; მზიდი კონსტრუქციის ჰორიზონტალური ელემენტი — სვეტების შემაერთებელი ძელი.

რივი არქიტექტურული — ის. არქიტექტურული რივი.

რიზალიტი (იტ.) — სამხრე; შენობის გამოწეული ნაწილი.

რიპული — ბალიასინა, სურათი; მცირე ზომის ფიგურული ბოძი,

რომელსაც ეყრდნობა კიბის, აიუნის და მისთ. მოაჯირი.

რბალი — 1. გამირი, ოდრიკალი; ბოლოებში თავმოხრილი რკინა, რომელიც იხმარება ცალკეული ნაწილების დასაკავშირებლად.

2. კაკვი, კაუჭი; ბოლოში მოკაკული რკინა რამეზე გამოსადებად, რისამე დასაკიდად და ა. შ.

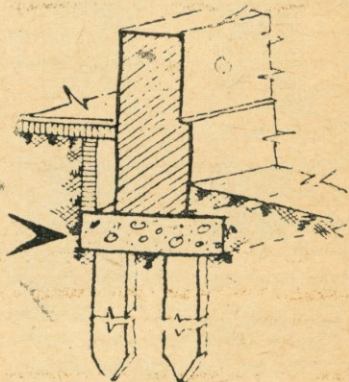
როზმტი (ფრან.) — ვარდული; ორნამენტი სტილისებული ყვავილის სახით.

როპაილი (ფრან.) — ორნამენტული მოტივი, რომელსაც საფუძვლად უდევს ნიჟარის გამოსახულება.

როპოპო (ფრან.) — სტილისებური მიმართულება ევროპის ზოგიერთი ქვეყნის (საფრანგეთის, გერმანიის და სხვ.) ხელოვნებაში, რომელიც გავრცელდა მე-18 საუკუნის პირველ ნახევარში და ხასიათდება დანაწევრებული და პრეტენციოზული ფორმების გამოყენებით. ტერმინის წარმოშობა დაკავშირებულია ამ პერიოდში გავრცელებული ორნამენტული

მოტივის როკაილის (ნიჟარის) სახელწოდებასთან.

როსტმერკი (გერმ.) — ბეტონის ბალიში, რომლის საშუალებითაც შენობის დატვირთვები ხიმინჯებს გადაეცემა.

როსტრა (ლათ.) — დეკორაციული მოტივი — გემის წინა ნაწილის სკულპტურული გამოსახულება.

როსტრიანი სპმტი — გემის წინა ნაწილის სკულპტურული გამოსახულებით — როსტრათი შეკული სვეტი.

როტიონდა (იტ.) — წრიული გემის მქონე, ჩვეულებრივ, გუმ-

ბათით დაგვირგვინებული ცენტრული ნაგებობა.

რუსტი (ლათ.) — კედლის მოსაპირკეთებელი ქვა, რომელსაც წინა პირი გაუთლელი, უხეშად დამუშავებული აქვს.

რუსტიკა (ლათ.) — კედლის დამუშავება ჩაღრმავებული ზოლით

შემოფარგლული, ამბურცულზე-დაპირიანი კვადრებით, რუსტი-ბით.

რუსხმული — აკვედუკი; ხიდი, რომლის საშუალებით წყალგაყვანილობის მიწები, სარწყავი და პიდროტექნიკური არხები ხევებზე, ვზებზე და მდინარეებზე გადაყავთ. „მაღლა შემენებული რუ“ (საბა).

— ს —

სააბაზანო — სპეციალური სათავსი, სადაც აბაზანაა დადგმული.

სააბატო (ლათ.) — კათოლიკური მონასტერი.

საავადმყოფო — საგანგებო შენობა, მასში განლაგებული სამედიცინო დაწესებულებით, სადაც წარმოებს ავადმყოფთა სტაციონარული მკურნალობა.

საავტომობილო გზა — დასახლებული ადგილების დამაკავშირებელი საფარიანი (დატყეპნილი ხრეში, ასფალტი) სამანქანო გზა.

საამქრო — საწარმო სათავსი.

სააქტო დარბაზი — სკდომთა დარბაზი; დიდი ზომის დარბაზი, რომელიც საგანგებოდ არის მოწყობილი სხვადასხვა სახის შეკრებულობის (სკდომის, კრების, მიტინგის და მისთ.) ჩასატარებლად.

საბაპირო გზა — რელიეფის სხვადასხვა ღონის დაკავშირების სატრანსპორტო საშუალება ბაგირზე შეკიდული მოძრავი გალით.

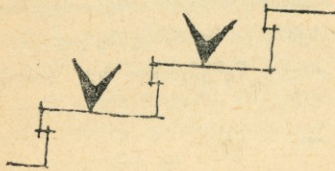
საბაზე — შანდალი, სასანთლე; სანთლის ჩასადგმელი ხელსაწყო.

საბავლო — ძვ. დუქანი; ხილი-
თა და ბოსტნეულით, მზა სანოვა-
ვითა და წვრილმანით სავაჭრო.

საბავლი — კუთხ. იგივეა, რაც
საბძელი.

საბიჟელი — 1. საბჯენი; საფე-
ხურის თარაზული ზედაპირი.

2. ფიცარი, განივად დაჭედილი
ლარტყებით, რომელიც კიბედ ვა-
მოიყენება (გემზე, ხარაჩოებზე და
ა. შ. ასასვლელად). 3. კუთხ. ალა-
ვე; ღობეზე გადასასვლელი ადგი-
ლი.

საბმური — ელემენტი, რომელიც
მზიდ კონსტრუქციებს (ფერმებს,
ჩარჩოებს და მისთ) ხისტ სიერ-
ცობრივ სისტემაში აერთიანებს.

საბნლო — ძვ. გლოვისათვის
განკუთვნილი ადგილი (ოთახი)
სახლში ან იმავე დანიშნულების
დროებითი სადგომი. „გლოვის კა-
რავი“ (საბა).

საბრუნი პარამბი — ურთიერთ
გადამკვეთი ორი, სამი ან ოთხი

ფრთისაგან შემდგარი კარგად
ლიც ბრუნავს ფრთების გადაკვე-
თაზე მოქცეული ღერძის გარშემო.

საბ(რ)ჟენი — 1. ბურჯი, საყრ-
დენი; მზიდი კონსტრუქცია (სვე-
ტი, ღვარი, კედელი და მისთ.).
2. იგივეა, რაც საბიჯელი (1).

საბურთალო — ძვ. „ბურთის
სათამაშო მოედანი“ (დ. ჩუბინ.).

საბძელი — საბზელი; ჩვეულებ-
რივ, ფიცრული ან წნული ნაგე-
ბობა, ბზის და საქონლის სხვა სა-
ხის საკვების შესანახად. „საბზე (ე)
სახლი“ (საბა).

საბამოფენო დარბაზი — დი-
დი ზომის სათავსი საზოგადოებ-
რივ შენობაში (ბიბლიოთეკაში,
ინსტიტუტში და ა. შ.), სადაც ეწე-
ყობა ლიტერატურის, ხელოვნების,
და სხვა ნაწარმოებთა ექსპოზიცია.

საბამოფენო პავილიონი —
მსუბუქი კონსტრუქციის ცალკე
შენობა, სადაც დასათვალიერებ-
ლად გამოტანილი და გამოფენი-
ლია ხელოვნების, ლიტერატურის
და სხვ. ნაწარმოებები.

საბარეშენო ზონა — ტერიტო-
რია, რომელიც გარს ერტყმის ქა-
ლაქის ძირითად ბირთვს, ემსახუ-

რება ქალაქის მიკროკლიმატის გაუმჯობესებისა და სოფლის პროდუქტებით მომარაგების საქმეს და რომელშიაც განლაგებულია მწვეანე მასივები (ტყე-პარკები), დასვენების ადგილები და დაწესებულებანი, სააგარაკო და საგარეუბნო დაბები, სპორტული ბაქნები და ნაგებობები, კომუნალური დაწესებულებანი, ტურისტული ბაზები. საგარეუბნო ზონას განსაკუთრებული სანიტარულ-ჰიგიენური მნიშვნელობა აქვს ქალაქისათვის და მის ტერიტორიაზე სამრეწველო საწარმოების (მხოლოდ არამავნე) განლაგება მკაცრად განსაზღვრულია.

საბანძიო — ძვ. ქარხანა, სახელოსნო. „სახლნი სამოხელიონი“ (საბა).

საბანძური — 1. ხაზინა, საჭურჭლე, სკლარო, საუნჯე; ვანძეულის შესანახი საგანგებო სათავსი შენობაში. 2. საღოშიარო; საეკლესიო ჭურჭლის შესანახი სათავსი ტაძარში.

საბბოლინი — ძვ. „ბაზრის სამზარეულო“ (საბა).

საბღოლი — იგივეა, რაც საგდული.

საბღული — 1. საგდოლი, ფანჯრის, კარის, დარაბის და მისთ. მოძრავი ნაწილი, ფარი. 2. რაზა, საგდოლი, საკვალითი, ურდული; კარის საკეტი მოწყობილობა. „კარის მიგდების გასაყრები“ (საბა). 3. რაზა, საგდოლი; წყლის დინების (არხში) გადასაღობი ფარი.

საბზებელი — მახდენების (ცეცხლოთაყვანისმცემელთა) სამოცველო. „საგზებელი უფრო შენობაში უნდა ყოფილიყო, ვიდრე ცალკე ნაგებობად. თვით საგზებელისათვის განკუთვნილ შენობას თავისი სახელი ჰქონდა. მის ტერმინად არის საცეცხლე“ (ივ. ჯავ.).

საბუბარი — რაბი, რაზა, საგდული, ონჯარი, ჯებირი, ხერვი; წყლის დინების განივად მოწყობილი ზღუდარი წყლის დონის ასაწვეად.

საბუბაბო — 1. ძვ. კოშკის უძველესი დასახელება. 2. საღარაჯო; გუშავისათვის, დარაჯისათვის განკუთვნილი ადგილი ან ნაგებობა.

საღარბაზო — მთავარი შესასვლელი შენობაში, საცხოვრებელ სექციაში.

სადარბაზო პარამბი — შთავარი შესასვლელის, სადარბაზოს კარები.

სადარბაზო შესასვლელი — იგივეა, რაც სადარბაზო.

სადაყუდებლო — სამამო, სოხასტერი; ვანდეგილის სადგომი. „სადაყუდებლო ქართული სიტყვაა, ისეთ ნაგებობას აღნიშნავს, სადაც ბერი შედიოდა და იშვიათად უნდა გამოსულიყო იქიდან. დაყუდება ძველ ქართულში ვაჩუმებას ნიშნავს“ (ივ. ჯავ.).

საღბარი — 1. ბოქინტი, ბივი, ბოკონი, საკავი; რისამე დასაკავებლად ან გასამაგრებლად შეყენებული ძელი. 2. სტენდი; ფარა რომელზედაც განლაგებულია გამოფენის ნიმუშები, დიაგრამები, პროექტები, განცხადებები და ა. შ.

საღბომი — 1. ოთახი, სათავსი, კედლებით გამოყოფილი სივრცე შენობაში. 2. მანქანების დასაყენებლად საგანგებოდ გამოყოფილი ადგილი, ბაქანი. 3. პალეოლითისა და ნეოლითის დასახლების ნარჩენები.

საღბური — 1. ძვ. „სადგომი, საფიქრებელია, აღამიანისათვის ვანკუთენილს საცხოვრებელს წარ-

მოადგენდა, სადგური — კი უფრო ან ცხოველთან დაკავშირებულს ან საგნებთან დაკავშირებულს, სადაც ან სდგამდნენ რამეს, ან ჰყავდათ საქონელი“ (ივ. ჯავ.). 2. მატარებლის (ან სხვა ტრანსპორტის) ვაჩერების ადგილი მგზავრთათვის, საბარგო ოპერაციებისათვის, ტრანსპორტის ტექნიკური მომსახურებისათვის ვანკუთენილ შენობათა კომპლექსით.

საღერივაციო არხი — წყლის პიდრავლიკური ტურბინებისაკენ მიმყვანი არხი (დერივაცია — წყლის გადაყვანა მდინარის მთავარი კალაპოტიდან.).

საღეფორმაციო ნაკერი — ნაგებობის კონსტრუქციის გამჭოლი განაჭერი, რომელიც შენობის ცალკეულ ნაწილებს დამოუკიდებელი დეფორმაციის საშუალებას აძლევს. იხ. ჯდომის ნ., სვისმური ნ., ტემპერატურული ნ.

საღიაკვნი — საკურთხევის სამხრეთ მხარეს განლაგებული სათავსი. შდრ. სამკვეთლო.

საღილეზო (სპარ.) — ძვ. დილეგი, საპყრობილე; ტყვეების, ტუსაღების დასამწყვდევი, მიწისქვეშ მოთავსებული საკანი. „საღი-

ლეგო... უკვე მე-8 ს-ის ძეგლში გვხვდება და თამარის ისტორიკოსსაც აქვს ნახმარი“ (ივ. ჯავ.).

სალოღე — ცხენოსარბიელი, იპოდრომი; ცხენოსნობაში შეჯიბრის ჩასატარებლად სავანეებოდ მოწყობილი ადგილი.

სალოშიპრო (ბერძ.) — სალარო; „ბერძნულ-ქართული ტერმინი არის: „დოხეიონ“ ეწოდება სამონასტრო სალაროს“ (ივ. ჯავ.).

სამბპურო — შენობაზე აღმართული კოშკი.

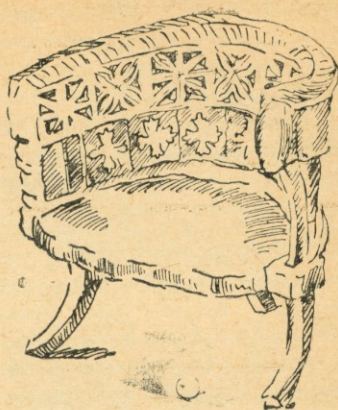
საპაზირო (თურქ.) — ძვ. სათათბირო პალატი სასახლეში.

საპანე — ძვ. 1. საცხოვრებელი ადგილის გამომსახველი ტერმინი.
2. მონასტრის ადგილ-მამული.

საპაჟინე — მარანი; „ღვინის შესანახად ვანკუთენილ ნაგებობას მარანს ვარდა სავაჟინეც ეწოდებოდა“ (ივ. ჯავ.).

საპარღე — ვარდებით გაშენებული საყვავილე. „ვარდის ადგილი“ (საბა).

საპარძმლი — საჯდომი ღვამი.

საპაჟრო ღარბაზი — მთავარი სადგომი სავაჭრო დაწესებულებაში, სადაც დახლებია მოწყობილი და ყიდვა-ვაყიდვის ოპერაციები ტარდება.

საპაჟრო ნამბობა — შენობა, სადაც წარმოებს სამრეწველო საქონლის, კვების პროდუქტების ვაყიდვა (მაღაზია, უნივერმალი, რესტორანი და მისთ.).

საპაჟრო ცენტრი — მოედანი, ქუჩის ნაწილი, უბანი და ა. შ., სადაც თავმოყრილია ქალაქის ან სოფლის მსხვილი სავაჭრო დაწესებულებანი.

საჰენტილაციო არხი — კედლის წყობაში ჩაყოლებული, საგანგებოდ გაყვანილი, გადახურვაზე შეკიდული და ა. შ. არხი, რომლის საშუალებითაც წარმოებს შენობაში სუფთა ჰაერის შეყვანა და უფარვისის გაქვეება (ბუნებრივი ან იძულებითი გზით).

საზოგადოებრივი ცენტრი — საცხოვრებელი ზონის ნაწილი — მოედანი, მთავარი ქუჩა, ურთიერთდაკავშირებული მოედნები და ა. შ., სადაც თავმოყრილია დასახლებული ადგილის უმნიშვნელოვანესი საზოგადოებრივი და აღმინისტრაციული დაწესებულებანი.

საზოგადოებრივი — იგივეა, რაც საზოგადოებრივი.

საზოგადოებრივი — საზოგადოებრივი, სამსახურბლო; ადგილი ან ნაგებობა ან ნაგებობის ნაწილი, სადაც ხდებოდა მსხვერპლის შეწირვა.

საზოგადოებრივი — საჯდომი ავეჯის (სავარძლის და მისთ.) ზურგიით მისაყრდნობი ნაწილი.

სათავსანი — იხ. საეუბარი.

სათავსანი — თავბანდი, თავზე; სახურავის ზედა პორიზონტალური ძელი, რომელზედაც ნივნივებია შეკიდული.

სათავსანი — ზუგელი, დიზლივრ, ხიმინჯის თავზე ჩამოცმული რკინის სალტე.

სათავსანი — იგივეა, რაც სადგომი.

სათბილელი შრე — თბოვაუმტარი მასალის საგანგებო შრე გადახურვის და სხვ. სისრქეში.

სათბობრივი — ორანჟერეა; მინის სახურავისა და კედლების მქონე შენობა, სადაც სითბოს და სინათლის საჭირო პირობების დაცვით ხელოვნურად აშენებენ თბილი ქვეყნების მცენარეებს.

სათბობრივი — არქივოლტი, თავსართი, წარბი; თაღს ან ნახევარწრიული ფანჯრის — ელევენის მოჩარჩოება, რომელიც წარმოადგენს მთლიან ან დანაწევრებულ ზოლურას თუ მოჩარჩოებულ ლენტურ ორნამენტს.

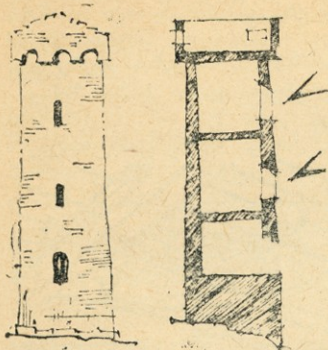
სათბილი — ჰალტელი; პროფილირებული თამასა, რომელიც იხმარება პირაპირა ნაკერების, წიბოების და მისთ. დასაფარავად.

სათბილი — თივის შესანახი ადგილი ან ნაგებობა.

სათბობრივი — იგივეა, რაც სათოფური.

სათბობრივი — სათოფე; ცინე-სიმგერის კედელში ცეცხლის სა-

წარმოებლად დატოვებული სვრე-
ტი.

სათხმელელი — 1. სათხმელი, სართხმელი; კედლის წყობაში დატანებული ძელი სიმაგრისათვის. 2. ფახვერკი; დგარების, ძელეებისა და ირიბნებისაგან შედგენილი კონსტრუქცია კედლის მდგრადობის გასაზრდელად.

სათხმეველი — იგივეა, რაც სათხმელელი (1).

საინჟინტარო — მცირე საწყობი, სადაც სხვადასხვა სახის ინჟინტარი ინახება (საწარმოში, სპორტულ დარბაზთან, სკოლაში და ა. შ.).

საინჟინრო ნაგებობა — ნაგებობა, რომელსაც უმთავრესად

ტექნიკური დანიშნულება აქვს. მაგ., ჯებირი, საყრდენი კედელი, ხილი და ა. შ.

სანირიპაციო არხი — ის. სარწყავი არხი.

საიფსლე — ხორბლეულის საწყობი.

საპაპი — ბივი, ბოკონი, ბოქინტი; რისამე დასაკავებლად ან გასამაგრებლად შეყენებული ძელი.

საპანდლე (ფრან.) — მაგიდაზე დასადგმელი სანათი არმატურა სანთლების ან სანთლისმაგვარი ნათურების ჩასადგმელად.

საპანი — 1. ტუსაღთა დასამწყვედვეი სათავსი საპყრობილეში. 2. „საკანი არს სახლის ფსკერს ქვეშე საპყრობილე ნაგები“ (საბა).

საპარმიდამო განაშენიანება — დასახლების ნაწილი, რომელიც, ჩვეულებრივ, ქალაქის გარეუბანშია მოქცეული ან მთლიანად დასახლება. მაგ. სააგარაკო დაბა განაშენებული ცალკე სახლებით, კოტეჯებით.

საპარმიდამო მშენებლობა — ცალკე სახლების, კოტეჯების მშენებლობა.

საპარმილამო ნაკვეთი — სოცხოვრებელი სახლის, სამეურნეო ნაგებობების დასადგმელად და დამხმარე მეურნეობის მოსაწყობად პირად სარგებლობაში გამოყოფილი მიწის ნაკვეთი.

საპარცხული — „მცირე სკამლოგინი“ (საბა).

საპერპე — ბაგინი; კერბთაყვანისმცემელთა სამლოცველო.

საპეტი — კლიტე; კარის ჩასაკეტი მოწყობილობა.

საპვალთი — კელა, ურდული, რაზა, საგდული; კარის საკეტი მოწყობილობა — რკინის ზოლი, რომელიც მარყუქში გაეყრება.

საპვამლე — საკვამლური, საკვამური; ნაგებობიდან კვამლის გამოსაყვანი არხი, მილი.

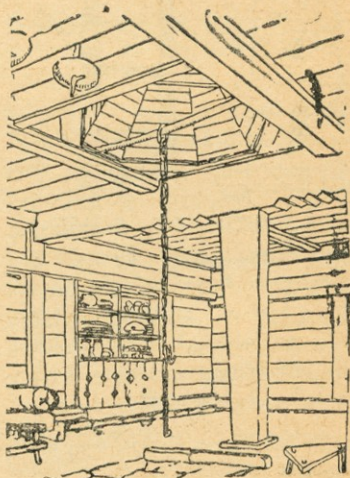
საპვამლური — იგივეა, რაც საკვამლე.

საპვამური — იგივეა, რაც საკვამლე.

საპვერცხელა — ცეცხლის კერა ცეცხლთაყვანისმცემელთა სამსხვერბლოში. „კერაკი, მაყალი, ღანძვი ცეცხლის მოსავთა“ (დ. ჩუბინ.).

საპილარი — ვარაზად, ცხელი კაგებიანი დგამი ტანისამოსის ჩამოსაკიდად.

საპიღელი — კერის თავზე დამაგრებული ჯაჭვი ქვების შესაკიდად.

საპილოვე — მარყუეი, კოჭაკი; რაზის გასაყრელი რგოლი.

საპონცმერთო დარბაზი — მაყურებელთა დარბაზი საგანგებოდ მოწყობილი ესტრადით სხვადასხვა სახის (სიმფონიური, საესტრადო და სხვ.) კონცერტების ჩასატარებლად.

საკმურა — ძვ. საყაფნო; „დაწესებულება, სადაც სახელმწიფო სასწორო იყო და გასაყიდ სხვადასხვა საგნებს სწონიდნენ“ (ივ. ჯავ.).

საკმჭი — ამა თუ იმ კონსტრუქციის (ნივნივების, თადის, კამარისა და სხვ.) შემკველი ძეგლი ან ლითონის ღერო.

საკრეპული — სამამაო; ბერების შესაკრები სადგომი მონასტერში.

საკრძალავი — საცავი; განძეულის, უნიკალური ნივთების, წიგნების და სხვ. შესანახი საგანგებო სათავსი შენობაში (ბანკში, მუზეუმში და ა. შ.).

საკუთნი — თავკიდე, კედი, ქვაკუთხედი; შენობის კუთხეში საფუძვლად დადებული ლოდი.

საკურორტი ზონა — საკურორტო ქალაქის ტერიტორია, რომელიც განკუთვნილია სანატორიუმების, დასასვენებელი სასლებების, პანსიონატების, ბაღ-პარკების, საზოგადოებრივი და სამკურნალო დაწესებულებების განსაღაგებლად.

საკურტნი კრამიტი — კვხის გასწვრივ დალაგებული საგანგებო

ფორმის (შეტნაწილად ნახევარწრიული განიკვეთის) კრამიტი.

საკურთხეველი — 1. სამსხვერპლო; მსხვერპლის შეწირვის ადგილი. იხ. ბამინი, ბომონი, დაბირი, საზორველი. 2. კანკელით გამოყოფილი ნაწილი ქრისტიანული ტაძრის აღმოსავლეთ ნაწილში.

საკუხნაო — სურსათ-სანოვავისა და ნივთების შესანახი მცირე სათავსი.

სალარო — 1. საღოშიარო, სავანძური; ანაფორმებისა და სავკლესიო ჭურჭლის შესანახი სათავსი ტაძარში. 2. ხაზინა; ფულის შესანახი და გასაცემი სათავსი დაწესებულებაში. 3. კულტურულ-საგანმანათლებლო, სპორტულ სანახაობაზე დასასწრებად, რკინისგზით, გემით, თვითმფრინავით სავმოზაფროდ და მისთ. განკუთვნილი ბილეთების გასაცემი სავანგებო სათავსი. 4. ძვ. საუნჯე, საჭურჭლე; განძეულის შესანახი სათავსი.

სალაყბო — ძვ. 1. „სავაჭრო მოედანი“ (დ. ჩუბინ.). 2. სასეირნო, თავშესაყრელი ადგილი.

სალხანან (სპარ.) — ძვ. საყას-
ბო; პირუტყვის სასაკლაო ადგი-
ლი.

სალმქარი — საწდომი; აუზი,
რომელიც განკუთვნილია სითხის
საწმენდად მინარევებისაგან უკა-
ნასკენლთა დაღეჭვის გზით სი-
თხის (წყლის) მოძრაობის სიჩქა-
რის შენელებისას ან სავსებით
შეწყვეტისას.

სალოდე — დურო; შუა საუკუ-
ნების ციხე-სიმაგრეთა კედლე-
ბის ზედა ნაწილის შევრილებზე
მოწყობილი სვრეტი ქვის დასა-
შენად.

სალონი (ფრან.) — 1. მდიდრუ-
ლად გამართულ სასლში სტუმრე-
ბის მისაღები პარადული ოთახი,
სასტუმრო ოთახი. 2. პერიოდული
სამხატვრო გამოფენის სახელწო-
დება საფრანგეთში.

სალოცავი — სამლოცველო;
ლოცვისათვის განკუთვნილი შე-
ნობა ან სადგომი.

სალხინობელი — 1. კივორი-
უმი; საკურთხეველში ქვის ტრა-
პეზზე დადგმული, ოთხ სვეტზე
დაყრდნობილი საჩრდილობელი. 2.
ჩარდახი, ბაღდახინი; ბოძებზე ან

ლატნებზე დამავრებული უძრავი
თუ გადასატანი საჩრდილობელი.

სალხინო სახლი — ძვ. ლხინი-
სა და საზეიმო შეკრებისათვის
განკუთვნილი შენობა.

„სახლი სალხინოდ ნაგები,
მტკუარს იღვა ტურფა თალარი,
ფრანგ ოსტატთაგან ნაგები,
მათგანვე განათალარი...“ (შაჰნავ.)

სამაბრი — 1. შენობის ძირი ან
ყორდანის საყრდენი კედელი. 2.
ხის, ლითონის ან რკინა-ბეტონის
სუბციალური კონსტრუქცია სან-
გრის, გვირაბის, შახტისა და მისთ.
გასამავრებლად.

სამაპმტო — სახელოსნო (მაგ.,
საპროექტო ორგანიზაციაში), სა-
დაც პროექტის საფუძველზე
მზადდება ნაგებობის, დასახლებუ-
ლი ადგილის, კვარტალის და ა. შ.
მაკეტები.

სამალავი — 1. დარანი, სახიზ-
ნარი; ჩვეულებრივ, ციხის ქვედა
სართულში მითავსებული მიწის-
ქვეშა ნაგებობა შენობიერი მი-
სადგომით. 2. ძვ. სასახლეში ქალ-
თავის განკუთვნილი ოთახი, სა-
დაც ქალისა და მის მახლობლებს
გარდა არავის შეეძლო შესვლა.
შდრ. საცხადო. „რა შინა შევიდა,
ვისი ველარა პოა. ძებნა საცხა-

დოსა და სამალავსა შიგან ყველ-
გან“ (ვისრამ.).

სამამბო — 1. საკრებულო; სა-
პატიო სტუმრების მისაღები და
საერთო სამონასტრო საქმეებზე
მსჯელობისათვის ვანკუთვნილი
საკრებულო დარბაზი მონასტერში.
2. სადაყუდებლო, სოხასტერი; გა-
ნდევლის სადგომი.

სამანი — „...ქვა დადებული სამ-
ზღვრად“ (დ. ჩუბინ.).

სამარტვილე — 1. ქრისტიანთა
სამლოცველო. 2. წამებულ ქრის-
ტიანთა სასაფლაო. „საწამებელი,
მოწამეთა სამარხი“ (დ. ჩუბინ.).
საერთოდ ქრისტიანთა სასაფლაო.

სამარტვილო — იგივეა, რაც სა-
მარტვილე.

სამარხაპი — იხ. სასაფლაო.

სამარხი — დასაფლავების ადგი-
ლი. ვიწრო ვაგებით სამარხები
მიეკუთვნება ყორღანული ტიპის
საფლავებს, რომელთაც არ გააჩ-
ნიათ ზედნაყარი (ე. წ. გრუნტის
ყორღანი).

სამღივნო სახლი — ძვ. „სამ-
ღივნო სახლი სასამართლო სახლს
ნიშნავდა. ეს ტერმინი მე-17, მე-18
სს-ში ვვაქვს“ (ივ. ჯავ.).

სამერხული — არქიტრაფი; შე-
ლი, რომელიც აერთიანებს ცალ-
კეულ საყრდენებს, სვეტნარს და
მას გადასცემს ზევით მდებარე
კონსტრუქციების დატვირთვას.

სამზარეულო — საგანგებოდ
მოწყობილი ოთახი ან ნაგებობა,
სადაც საჭმელს ამზადებენ.

სამზარეულო ბლოკი — საგან-
გებოდ მოწყობილი სადგომთა
ჯგუფი სასადილოში, რესტორან-
ში, კაფეში, საავადმყოფოში და
სხვ., სადაც წარმოებს საკვების
დამზადება და შენახვა.

სამზარეული — საჭკვრეტელი;
მცირე ზომის სერვეტი ან ასეთი-
ვე სარკმელი კარებში ან კედელ-
ში.

სამზაშური — მარკიზა, საჩენი;
მზის სხივებისგან დაცვის მიზნით
შენობის ვარედან, სარკმლის თავ-
ზე მოწყობილი საჩრდილობელი.

სამიკიტნო — სახამრო, სარაჯ-
ხანა; ღვინის ღუქანი.

სამპარეული — ტრიბუნის; სამფ-
რთიანი საკეცი (სურათი, შირმა
და ა. შ.).

სამკვეთლო — საკუროთხევლის ჩრდილოეთ მხარეზე მოქცეული სადგომი, სადაც ღვთისმსახურების ერთ-ერთი წესის აღსრულება — „კვეთა“ წარმოებს, რაც სეფისკვერიდან ნაწილის ამოღებას ნიშნავს. შდრ., საღიაკენე.

სამკითხველო დარბაზი — ბიბლიოთეკაში საგანგებოდ მოწყობილი დარბაზი სხვადასხვა სახის ლიტერატურის ადგილზე გასაცნობად.

სამლოცველო — 1. იგივეა, რაც სალოცავი. 2. ეკვდერი, საქამნო; ეკლესიას მიუყვება სადგომი ან მის შორიანლოს აგებული შენობა სალოცავად.

სამოახლე — ძვ. მოახლეთათვის განკუთვნილი სახლი ან ოთახი.

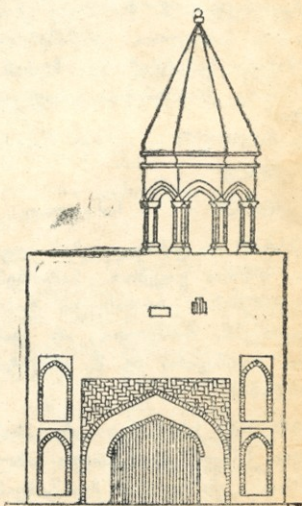
სამორინე — ნარდის, ბანქოს, ჭადრაკისა და მისთ. სათამაშო სახლი. „სახლი მენარდეთა“ (საბა). „(კინტო) ნალეკია ყარაოღელთა ოჯახისა, ვაზრდილი ქუჩებსა და სამორინეში“ (ი. გრიშაშვილი).

სამოსახლო ტერიტორია — ქალაქის ტერიტორიის ნაწილი, სადაც განლაგებულია საცხოვრებელი მიკრორაიონები, კვარტალები, საზოგადოებრივი შენობების ნაკ-

ვეთები, ქუჩები, მოედნები, ბაღ-პარკები, სანიტარულად და კომუნალურ-საყოფაცხოვრებო საწარმოთა ნაკვეთები.

სამრავალპასო — ყორღანი; სამაგრიტო გარშემორტყმული სამარხი, რომელიც რამდენიმე აკლამას მოიცავს. „საძველე აკ(ა)ლამა“ (საბა).

სამრეკლო — ცალკე მდგომი ნაგებობა ან ტაძრის ნაწილი, სადაც ზარებია ჩამოკიდებული.

სამრელო — კუთხ. შშობიარე ქალისათვის განკუთვნილი დროებითი საცხოვრებელი, რომელიც მოშორებული იყო სახლს და სადაც ქალი იმყოფებოდა შშობიარობამდე.

„სამრელოს კარში ჩამავჯე, გამზრალი ორ, გაყინული, აღარც ჯალაბთ გამიგონეს, დაცილებულ-ვაჭირული,“ (ხალხ.).

სამრეცხანო — სამრეცხლო, სამურკნელი; რეცხვისათვის საგანგებოდ გამოყოფილი სადგომი ან შენობა.

სამრეცხლო — ძვ. იგივეა, რაც სამრეცხაო.

სამრეწველო ზონა — ქალაქის ტერიტორია, რომელზედაც განლაგებულია სამრეწველო საწარმოები და მათთან დაკავშირებული სასაწყობო შენობები, სატრანსპორტო მეურნეობა და სხვ.

სამსჭვალნი — პირონი; ლითონის ღერო, რომელიც სპეციალურ კლოებში მოთავსებით აკავშირებს ქვის ბლოკებს.

სამსხმერპლო — დაბირი, საზორავი; მსხვერპლად შეწირვის ადგილი.

სამურავი — აკლამა; მრევალე ბულის ნეშტის შესანახი სათავსო. იხ. ლუსკუმა, სარკოფაგი, მასტობა, მავზოლეუმი.

სამურკნელი — ძვ. იგივეა, რაც სამრეცხაო.

სამურკნო — ძვ. „სამრეცხლო“ (საბა).

სამფრთიანი თალი — ურთიერთგადაკვეთილი სამი რკალისგან შედგენილი მოხაზულობის თალი; მრავალფრთიანი თალის სახეობა.

სამქადაგებლო — ამბიონი, საფსალმუნე; ქადაგების წარმოსათქმელად მოწყობილი შემადღებელი ადგილი საკურთხევლის წინ. ადრე ქრისტიანულ არქიტექტურაში ტაძრის გუმბათის ქვეით ან პატრონიკეს სწვრივად მოთავსებული კათედრა.

სამყო — ძვ. ბინა; საცხოვრებელი, სადგომი.

სამყომრო — ძვ. მოსაცდელი. „დასაყოვნებელი“ (საბა).

სამშენებლო ეზო — მშენებლობასთან არსებული დამხმარე წარმოება.

სამშენებლო მოედანი — ტერიტორია, რომელზედაც განლაგებულია მშენებარე ნაგებობები, დროებითი, ადმინისტრაციული და სამეურნეო შენობები, დამხმარე წარმოება, საწყობები და ამ მშენებლობისათვის საჭირო სხვა ნაგებობები.

სამშენებლო კოლიზონი — ტერიტორია, რომელზედაც განლაგებულია სამშენებლო დეტალები-სა და კონსტრუქციების წარმოება.

სამშენებლო რაიონირება — ქვეყნის ტერიტორიის დაყოფა რაიონებად განსაზღვრული ნიშნების (კლიმატი, სეისმომდევობა, სამშენებლო მასალები და სხვ.) მიხედვით. იხ. კლიმატური რ., სეისმური რ.

სამცენტრიანი თალი — კოლოფა თალი; სამი ცენტრიდან მოხაზული რკალის ფორმის თალი.

სამცენტრიანი კამარა — კოლოფა კამარა; კამარის წარმომქმნელი ელიპსურ ან კოლოფა მრუდს წარმოადგენს.

148

სამჭედლო — ლითონის დასამუშავებელი საამქრო, მჭედლის საამქრო.

სამხაზველო — დარბაზი კვლევით და სასწავლო ინსტიტუტში, წარმოებაში და ა. შ., რომელიც ხაზვისათვის არის საგანგებოდ მოწყობილი.

სამხარი — კარძელი, სამხვეწილო; კარის ჩარჩოს ზედა ძელი, კარის ზღუდარი.

სამხმეწილო — იგივეა, რაც სამხარი.

სამხატვრო გალერეა — შენობა, სადაც ეწყობა სახვითი ხელოვნების ნაწარმოებთა გამოფენა.

სამხრე — რიზალიტი; შენობის გამოწვეული ნაწილი.

სანათი ჭა — სარდაფის ან ნახევარსარდაფის ფანჯრის წინ ამოღებული ჭა სადგომში დღის შუქის შეყვანის მიზნით.

სანათლაზი — ცალკე შენობა ან ტაძრის ნაწილი, სადაც წარმოებს ნათლისღების წესის შესრულება.

სანათური — 1. სარკმელი; მცირე სასინათლო ღიობი. 2. სხვადასხვა სახის სანათი არმატურა.

სანაპირო — 1. საინჟინრო ნაგებობა, რომელიც გარს ეკვრის წყალსატევს (მდინარეს, ტბას, ზღვის ნაპირს) და იცავს ნაპირებს წალეკვისაგან. 2. გზა წყალსატევის ნაპირის გასწვრივ.

სანატორიუმი (ლათ.) — სამკურნალო და დასასვენებელი დაწესებულება აგარაკზე.

სანაჟრე — ბაგა, პირის ბაგა, საპირე; დაბმული საქონლის საკვების წნული ან ფიცრული ჩასაყრელი.

სანაცრე — ნაცრის ჩასაყრელი ჭურჭელი.

სანაწილე — შეწირულობის შესაწინა კარადა საკურთხევლის კედელში.

სანახშირე — ნახშირის დასაყრელი ადგილი ან ჭურჭელი.

სანაბამტარი — იგივეა, რაც სანიტარული გამტარი.

სანბარი — თხრილი, ტრანშეა; გრძელი და ვიწრო მთხრებელი მიწაში.

სანაღრიპი (ლათ.) — კარის ან ფანჯრის ღიობის თავზე მოთავსებული მცირე ზომის ლავგარდა-

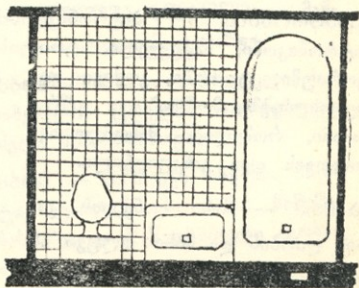
ნი — კლასიკური არქიტექტურული ფორმა, რომელიც გამოიყენება როგორც ინტერიერის, ასევე ფასადების დამუშავებისას.

სანთიობო — ძვ. ახალ ჯვარდაწერილთათვის განკუთვნილი ოთახი.

სანიღაჟე — სახელური; მოაჯირის, პარაპეტის და მისთ. ზედა, ფართო ზოლი ხელის საყრდნობად.

სანიტარული გამტარი — სანიტარულ-ჰიგიენური დანიშნულების სადგომების ჯგუფი (სააბაზანო, საშხაფო, გასასდელი და ა. შ.) სამრეწველო შენობაში, საავადმყოფოში და ა. შ.

სანიტარული კვანძი — ერთად თავმოყრილი აბაზანა, პირსაბანი და საპირფარეშო საცხოვრებელ ბინაში ან სხვა სახის შენობაში.

სანტიმეტრი — მეტრული სისტემის სიგრძის საზომი ერთეული, რომელიც მეტრის მეასედს უდრის.

სარკმარაგინო — ოპერაციების ჩასატარებლად საგანგებოდ მოწყობილი ოთახი საავადმყოფოში, პოლიკლინიკაში და სხვა სამედიცინო დაწესებულებაში.

სარსტიზნი — ძვ. სატრაპეზო; მონასტრის სასაბუღალტრო დამხმარე სათავსებით. „სატრაპეზო ჩვენ მხოლოდ მე-10, მე-11 და შემდეგდროინდელ საუკუნეებში ვგვხვდებით. უფრო ადრინდელ ხანაში, მე-9 საუკუნეში საოსტივნი იხმარებოდა“ (ივ. ჯავ.).

საპატრიმრო — საპყრობილე; შენობა; სადაც ტუსაღებს ამწყვდევენ.

საპატრიონიკა — პატრიონიკე, პატრიონიკონი, საქცეველი, ტრიფორიუმი; ტაძარში, გრძივი თაღედის თავზე მოწყობილი ვიწრო ბაქანი, რომელიც მანდილოსნებისათვის იყო განკუთვნილი.

საპირე — პირი; ფანჯრის, კარის ღიობის და მისთ. გლუვი ან პროფილირებული მოჩარჩოება.

საპირე ძვა — ბუნებრივი ან ხელოვნური მოსაპირკეთებელი ძვა.

საპირსაბანო — სანიტარული კვანძის ერთ-ერთი სათავსი, სადაც პირსაბანი ან პირსაბანებია მოთავსებული.

საპირული — იგივეა, რაც საპირე.

საპირფარეშო — 1. ოთახი, სადაც იკვამენ და ირთვებიან (მაგ., თეატრში). „სახლი ტანთ ჩასაცმელი“ (დ. ჩუბინ.). 2. საგანგებოდ აღჭურვილი სათავსი ან ნაგებობა ბუნებრივი მოთხოვნილების დასაკმაყოფილებლად.

საპროექტო მოცემულობა — პროექტის შედგენის პირველი ეტაპი, რომელიც ასაბუთებს ნაგებობის ტექნიკურ შესაძლებლობას და ეკონომიურ მიზანშეწონილობას.

საპყრობილე — საპატიმრო; ტუსაღების დასამწყვდევი შენობა.

საშაშნო — ეკვდერი, სალოცავი, სამლოცველო; ეკლესიის შორიანხლო აგებული ან ეკლესიას მიშენებული მცირე ნაგებობა სალოცავად.

სარაზაში — რაზა, ურდული; კარის საკეტი მოწყობილობა — რკინის ტარიანი ზოლი, რომელიც მარყუქში გაეყრება.

სარაზარდა — „კედელთ ფარდაგი“ (საბა). დეკორაციული ფარდაგი, რომელსაც კედელზე კიდებენ.

სარაზი (არაბ.) — 1. ქვაში ან ხეში ამოკვეთილი ხელოვნური რუ, არხი, „ქვისა და ძელის ღარივით რუსათვის“ (საბა). 2. ძვ. აუზი შადრევნით.

„მეფემან სახლი ააგო შიგან
სამყოფი ქალისა,
ქვედ ფაზარ სხდა, კუბო დგა
იაგუნდისა ლალისა,
კარზედა ბაღჩა, საბანლად
სარაჯი ვარდის-წყალისა“
(ვეფხ.).

სარბენი ბილიკი — საგანგებოდ მომზადებული ბილიკი სტადიონზე მორბენალთა შეჯიბრის ჩასატარებლად.

სარბიელი — ასპარეზი; სპორტული თამაშების, შეჯიბრების ჩასატარებლად საგანგებოდ მოწყობილი მოედანი, ბილიკი და ა. შ. „სარბენელი ადგილი“ (საბა). იხ.

ცხენთსარბიელი, სტადიონი, იაონდრომი, ველოდრომი, ტრეკი, ავტოდრომი.

სარდაში (სპარ.) — პირველი სართულის ქვეით, მიწის დონეზე დაბლა მდებარე სართული.

სარდაშის სართული — საღვთობების ჯგუფი, რომელიც მიწის დონეზე დაბლაა განლაგებული.

სართულის სიმაღლე — მანძილი მომდევნო სართულების იატაკებს შორის. შდრ. სართულშუა სიმაღლე.

სართულშუა გადახურვა — შენობის კონსტრუქციული ელემენტი, რომელიც მას სართულზე ბად ყოფს, იღებს ტიხრების, მოწყობილობის, ავეჯის, ადამიანთა და სხვ. დატვირთვებს და მათ კაპიტალურ კედლებს ვადაცემს.

სართულშუა სიმაღლე — მანძილი იატაკიდან ჭერამდე.

სართხმელი — სათხელელი, სათხეპელი; კედელში დატანებული ძელი სიმაგრისათვის.

სარი — სარჩუტი, ანწუხი, ჩხუტი, ავარტანი, ხარდანი; მიწაში ჩასასვლად წაწვეტიებული ჯოხი, ძელი.

სარკიანი კამარა — შეკრული კამარა ჰორიზონტალური სიბრტყით წაკვეთილი ზედა ნაწილით, რომელსაც სარკე ეწოდება.

სარკმელი — 1. საპაერე, შუკუმი; ფანჯრის საედულის ნაწილი, რომელიც დამოუკიდებლად იღება და სადგომის გასანიავეზლად არის განკუთვნილი. 2. ფანჯარა; შემინული დიობი კედელში, შენობის განათებისა და განიავეზისათვის.

„ზღვითაჲე სარკმლით
გასტყორცნა, ზღვასა ქვიშათა
დარია“

მისთვის არცა სად სამარე, არცა
სათხარად ბარია“ (ვეფს.).

სარკოფაგი (ბერძ.) — 1. ლუსკუმა; მოხატვით ან რელიეფით შემკული მონუმენტური კუბო. 2. კუბოს ფორმის აკლდამა.

საროტი — მოზაიკა, სოფის კენჭი; მონუმენტური ფერწერის სახეობა, სადაც გამოსახულება მიიღება სხვადასხვა მასალის (მარმარილოს, მინის, კენჭების და ა. შ.) ნაჭრების მიჯრით დალაგებით.

სარკე — ნიშნად დასობილი სატი (მაგ., მიჯნის აღსანიშნავად).
სარჩუშტი — იგივეა, რაც სარი.

სარწყავი არხი — საირიგაციო არხი; არხი, რომელსაც წყალსატევიდან წყალი სარწყავად გადაყავს მინდვრებსა და ბაღებსში.

სასაკლავო — ნაგებობათა ჯგუფი, სადაც საქონელს კლავენ და ამუშავებენ.

სასანთლე — საბაზე, შანდალი; სანთლის ჩასადგმელი არმატურა.

სასარგებლო ფართობი — ბინის საერთო ფართობი (საცხოვრებელი და დამხმარე ფართობების ჯამი).

სასულე — ხერეტი ღუმელში, გახურებული ჰაერის სადგომში გამოსაშვებად.

სასადილო — 1. საზოგადოებრივი დაწესებულების შენობა, სადაც წარმოებს საკვების დამზადება და გაცემა. 2. ოთახი ბინაში, რომელიც ძირითადად კვებისათვის არის გამიზნული.

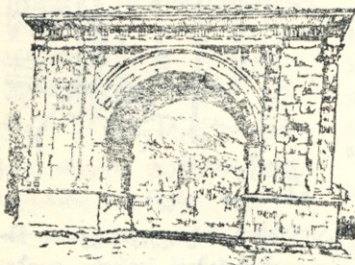
სასაფლაო — სამარხავი, საძვ(ა)ლე; მიცვალებულთა ნეშტის დასამარხავად საგანგებოდ გამო-

ყოფილი ტერიტორია დასახლებული ადგილის ვარუზანში. იხ. სამარტიველე.

სასახლემ — 1. მმართველის (იმპერატორის, მეფის, ფეოდალის) და მისი კარის ამალის საცხოვრებელი. 2. პარადულსადგომებიანი მონუმენტური შენობა, რომელიც განკუთვნილია ხალხის პოლიტიკური და კულტურული მომსახურებისათვის.

სასიმინდემ — ძარი, ნალია; სიმინდის შესანახი, ჩვეულებრივ, წნული ან ფიცრული ნაგებობა.

სასტუმრო — 1. ჩამოსულთა და საბინავებლად განკუთვნილი სახლი, სადაც ქირავდება ავეჯით გაწყობილი ოთახები. 2. სტუმრის მისაღები ოთახი ბინაში.

სასხლემტურა — კარის ჩასაკეტი მოწყობილობა.

სატახტო ქალაქი — დელაქალაქი; სახელმწიფოს, ქვეყნის მთავარი ქალაქი — უმაღლესი საკანონმდებლო ორგანოს ადგილსამყოფელი.

სატმლიტი (ლათ.) — ქალაქის მახლობლად განლაგებული დასახლება, რომლის მოსახლეობის უმეტესი ნაწილი ქალაქში მუშაობს.

სატმინო — კუთხ. სათავე, თავბანდი, თავხე; სახურავის თარაზული ძელი, რომელზედაც ნივნივებია შეკიდული.

სატრაპეზო — საოსტიგენე; მონასტრის სასაიდლო დამხმარე სათავსებით.

სატრიუმფო ტალი — ცალკე მდგომი მემორიალური ნაგებობა თავისებური კარიბჭის სახით, ერთ ან სამშალიანი თაღოვანი გასასვლელით, აგებული რომელიმე გამორჩენილი პიროვნების უკვდავსყოფად ან რაიმე ისტორიული ამბის აღსანიშნავად.

საუნჯე — 1. ძვ. საგანძური, სალარო, საჭურჭლე; 2. „შესაკრებელი საქონლისა“ (საბა).

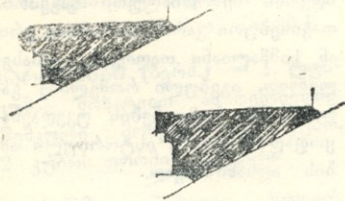
საფანვალი — 1. რაფა; ფანჯრის ღიობის შიგა მოჩარჩოების ქვედა ნაწილი, რომელიც წარმო-

ადგენს კედლის სიბრტყიდან ოდნავ გამოწეულ ფიცარს ან ფილას. „მალღა ვიწრო თარო, რომელსა სპარსნი რაფ (ა)ს უწოდენ“ (საბა). 2. განჯინა, დოლაბი, თახჩა; ჩვეულებრივ, უკარო და თაროებიანი კედლის კარადა.

საფარეშო — ძვ. სახლი სამსახურებელი; „სახელოსნო, სადაც დიდი რაოდენობით ამზადებდნენ ხოლმე გასაყიდად განკუთვნილ საქონელს“ (ივ. ჯავ.).

საფარი — კონსტრუქციის, ვზის სამოსის და მისთ. ზედა ფენა.

საფეხური — ჩანაზე, კოსაურზე დამავრებული ქვის, ხის, ბეტონის ან ლითონის კიბის განივი განმეორებადი ელემენტი.

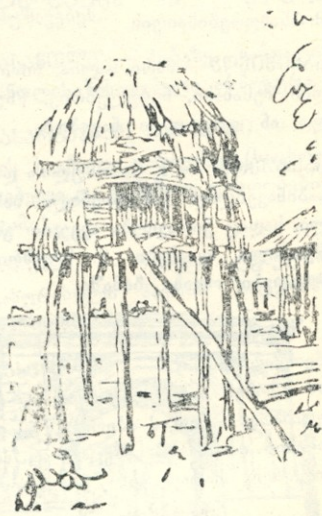
საფრთე — „ეკლესიის გუმბათის ქვეშ ნაშენი ერთო ალმაცერად“ (დ. ჩუბინ.).

საფსალმუნე — ამბიონი, სამქადაგებლო; ქადაგების წარმოსათქ-

მელად მოწყობილი შემადგენელი ბაქანი საკურთხეველის წინ.

საფშქველი — 1. ბაზისი; სვეტის, კედლის, ანტის ქვედა, საყრდენი ნაწილი. 2. ცოკოლი, ზეძირკველი; შენობის ქვედა, შეკიბული ნაწილი.

საქათმი — შინაური ფრინველის მოსათავსებელი ნაგებობა.

საძვბა 1. საკიდელი; ქვების ჩამოსაკიდი ჯაჭვი კერის თავზე. 2. გათბობის ცენტრალური სისტემის ცხელი წყლით მკვებავი და-

ნადგამების (მათ შორის ქვაბის) მოსათავსებელი საგანგებო სათავსი შენობაში ან ამავე დანიშნულების ცალკე მდგომი შენობა.

სამპრობო სახლი — ძვ. სამ-გლოვიარო დანიშნულების სახლი.

სამპულბამე — ძვ. „ქვეშ რომ დუქნები იყოს და ზევით სახლები“

(დ. ჩუბინ.).

სამცმეპლი — პატრონიკე, პატრონიკონი, საპატრონიკე, ტრიფორიუმი; ტაძრის გრძივი ნავეების გამყოფ თაღედის თავზე მოწყობილი ბაქანი მანდილოსნებისათვის

სამცმევი — 1. ძვ. კიბის ბაქანი.
2. ცხოველების შესარეკი მოზღუდული ადგილი.

სამყანდემულო — ძვ. საშაქარლამო; ტკბილეულით სავაჭრო.

სამყასბო — 1. ხორცის გასაყიდი დუქანი; ამგვარი დუქნების რიგი.
2. სალახანა; საგანგებო ნაგებობა საქონლის საკლავად. „ხორცის სავაჭრო ადგილი ან სალახანა საკლავთ დასახოცი ადგილი“ (დ. ჩუბინ.).

სამყაშნო — ძვ. საკოშრე; სახელმწიფო სასწორის მოსათავსებელი სადგომი ან შენობა. „...მე-17 ან მე-18 სს-ში საკოშრეს მაგიერ ტერმინად საყაფნო შემოდის“ (ივ. ჯავ.).

სამყდარი — 1. ეკლესია, ტაძარი; საკულტო ნაგებობა, სადაც წარმოებს ღვთისმსახურება დარელიგიურ წესჩვეულებათა შესრულება. საყდარი, როგორც ეკლესიის სინონიმი, მე-14 ს-ში შემოდის. მე-14 საუკუნემდე საყდარი იმ ეკლესიას ეწოდებოდა, რომელიც ეპისკოპოსის ან ქორეპისკოპოსის საჯდომად ითვლებოდა. 2. ძვ. ტახტი; საჯდომი ძველ ქართულში. „ტახტი სპარსული სიტყვაა, შემოდის მე-9 საუკუნეში. მე-9 საუკუნემდე მის მაგიერ საყდარი იხმარებოდა“ (ივ. ჯავ.).
3. ტრაპეზის გასწვრივ კედელზე მიდგმული სამღვდელმთავრო საჯდომი საკურთხეველში, რომლისგან ქვეით შეკიბული იყო ხარისხელი მღვდელმსახურთათვის.

სამყვავილი — 1. ყვავილნარი, კლუმბი; ბაღ-პარკული არქიტექტურის ელემენტი, ყვავილებით დარგული სხვადასხვა კონფიგურაციის მქონე მიწის ნაკვეთი. იხ. სავარდ. 2. ჟარდინიერი; ოთახის

მცენარეულობის მოსათავსებელი
იარაღსული სადგარი, თაროედი.

3. ვაზა; ყვავილების მოსათავსე-
ბელი მინის, კერამიკული და სხვა
სახის ჭურჭელი.

საყივარა — მინარა, მინარეთი;
მიზითთან აშენებული ან მასზე
დაშენებული კოშკური ნაგებობა,
რომლის ზედა ბაქნიდან მუეძინი
მუსლიმანებს ლოცვაზე უხმობს.

საყრდენი — საბ (რ) ჯენი, სა-
ყრდნობი, ბურჯი; მზიდი კონსტ-
რუქცია (სვეტი, ღვარი, ბოძი, კე-
დელი და მისთ.).

საყრდენი კედელი — საინჟინ-
რო ნაგებობა, რომელიც მის უკან
მდებარე გრუნტს იკავებს.

საშაქარლამო — საყანდეულო;
ტკბილეულით სავაჭრო.

საშუქი არმატურა — ელექ-
ტრო ნათურის დასამაგრებლად და
მისი დენით უზრუნველსაყოფად
გამიზნულ მოწყობილობათა ერთთ-
ბლიობა.

საშხაპე — შხაპებისათვის განკუ-
თვნილი საგანგებო სადგომი შენო-
ბაში.

საჩმენი — 1. სამეურთი; მზის სხი-
ვებისაგან დაცვის მიზნით შენობის
გარედან კარ-ფანჯრების, აივნის
და მისთ. თავზე მოწყობილი სა-
ჩრდილობელი. „ქართულად დე-
რეფენის პირის საჩრდილობელს
ფიცარს ჰქვიან...“ (საბა). 2. ბანი,
ერდო; შენობის ბრტყელი სახურა-
ვი 3. კარავი; მსუბუქი კონსტრუქ-
ციის თავშესაფარი, საჩრდილობე-
ლი. 4. იგივეა, რაც საჩიხე.

საჩიხე — საჩიხი, საქცევი; პი-
რუტყვის დასამწყვდევი შემო-
ღობილი ადგილი.

საჩრდილობელი — 1. იხ. სამ-
ეურთი, 2. მიწაში ჩასმული დიდი
ზომის ქოლგა პარკში (მის ქვეშ
მაგიდის დასადგმელად), პლაჟზე
და ა. შ. 3. თალარი, ტალავერი,
ფანჩატური; ბალ-პარკული, მსუ-
ბუქი კონსტრუქციის ნაგებობა,
რომელიც ჰაერზე სახურავის ქვეშ
ყოფნის საშუალებას იძლევა.

სატავი — საკრძალავი; საგანგე-
ბო სადგომი განძეულის შესანახად
მუზეუმში, ბანკში და მისთ.

საცეცხლ — 1. მაზღანთა (ცეცხლთაყვანისმცემელთა) სამლოცველო, სადაც საგზებელი (მაზღანთა საკურთხეველი) იყო მოთავსებული. „მაშინვე ციხისაგან ვისი ჩამოვიდა და ჯიმშედის აგებულსა საცეცხლსა მივიდა ლოცვად“ (ვისრამ.). 2. საცეცხლური; ღუმელის ნაწილი, სადაც ცეცხლს ანთებენ.

საცეცხლური — 1. კერა, ლანძვი, ყვერბი; სახლში შუა ცეცხლის დასანთები ადგილი. 2. იგივეა, რაც საცეცხლე. (2) 3. კუთხ. საკვამურის დასახელება გურიაში.

საცეხველი სახლი — არდემული, კალოს სახლი; ჰურეულის შენახის და სანაყი შენობა.

საცვრე — 1. ძვ. კარნიზი, ლავგარდანი; კედლის დამაგვირგვინებელი, ჩვეულებრივ, პროფილირებული ნაწილი. „ბატონიშვილი ვახტანგ განმაახლებელი გუმბათით, ლორფინ-საცვრით მონასტრისა არის“ (თბილისის სიონის 1710 წლის წარწერიდან).

2. საცრემლე; სივრძივი ამონაღარი კედლიდან გადმოშვერილი ფილის ქვეშ (მაგ., კარნიზის ფილის ქვეშ), რომელიც წყლის წვეთს

მოსწევტს და კედელზე გადსხრის. მის საშუალებას არ აძლევს

საცინო ნაბებობა — ციხე-სიმაგრე; დასახლებული ადგილის ან განსაზღვრული ტერიტორიის დამცველი ფორტიფიკაციულ ნაგებობათა კომპლექსი.

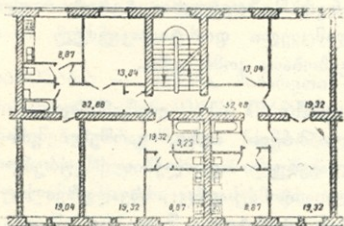
საცურაო აუზი — განსაზღვრული ზომის აუზი, გარშემო განლაგებული ადგილებით მაყურებელთათვის, სადაც სხვადასხვა სახის სპორტული შეჯიბრი ეწყობა (ცურვა, წყალბურთი, წყალში სტომა და ა. შ.).

საცხადო — „მეფის სასახლეში ქალთათვის განკუთვნილი იყო სხვაგვარი ოთახებიც. ერთი მათგანი იყო საცხადო, სადაც ყველას ნახვა შეეძლო ქალს...“ (ივ. ჯავ.).

საცხროვრეპელი ზონა — დასახლებული ადგილის ნაწილი, რომელიც მოიცავს საცხოვრებელ კვარტალებს, მიკრორაიონებს კულტურულ-საყოფაცხოვრებო და საზოგადოებრივი დაწესებულებებით.

საცხროვრეპელი სახლი — საცხოვრებლად განკუთვნილი ერთი ან მრავალბინიანი ნაგებობა.

საცხოვრებელი სმცნია — საცხოვრებელი სახლის შემადგენელი განმეორებადი ნაწილი — ნაკვეთური, რომელსაც ერთი კიბის უჯრედი ემსახურება.

საცხოვრებელი ფართობი — ბინის საცხოვრებელი ოთახების საერთო ფართობი (არ შეიცავს დამხმარე სათავსების ფართობს). იხ. დამხმარე ფ., სასარგებლო ფ.

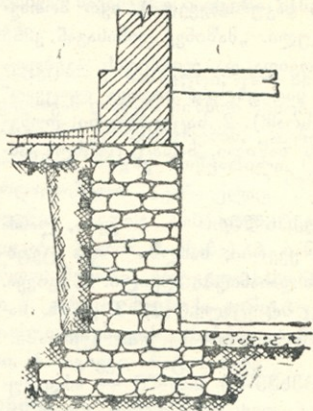
საძალნი — სარაზავი, რაზა, ურდული; კარის საკეტი მოწყობილობა.

საძპიღე — ტიხარი, ძვიდე; თხელი, არამზიდი კედელი, რომელიც გამოყოფს ოთახის სივრცეს.

საძვალე — სამარხი, სასაფლაო; მიცვალებულთა ნეშტის დასამარხი ადგილი.

საძირკველი — ნაგებობის მიწისქვეშა საყრდენი ნაწილი, რომელიც

მელიც შენობის დატვირთვებს ფუძეს გადასცემს. იხ. ლენტური ს., წყვეტილი ს., წერტილოვანი ს.

საძირკველის კოჭი — რანდკოჭი, ღირე; წყვეტილ საძირკველებზე, კარკასის დგარების შევრილებზე ან საგანგებო სადგარებზე (ბოკონებზე და მისთ.) გადებული ხის, ლითონის ან რკინა-ბეტონის ძელი, რომელიც კაპიტალური კედლის ან კარკასის შევების დატვირთვებს საძირკველებს გადასცემს.

საძნე — ძნის შესანახი ფარდული.

სადრომი — ხვრეტი, მოწყობილობა, რომელიც საშუალებას აძლევს მომსახურე პერსონალს მიადგეს აპარატის, მანქანის შიდა ნაწილებს დასათვალიერებლად და რემონტისათვის.

სადროხე — ბოსელი, გომი, გომური; მსხვილფეხა რკიანი საქონლის სადგომი. იხ. ბაშტე.

სანდომი — საღებავი; რეზერვუარი, აუზი, რომელიც განკუთვნილია სითხის გასაწმენდად მიწარევებისაგან უკანასკნელთა დაღებვის საშუალებით.

საწმელე — ბულაური, დღველი, გამსტენი; ბანის სიმაგრისათვის ან კოჭების დასაწყობად გრძივი კედლების ვანივად გადებული ძელი.

საწვინმარი მილი — სავანგებო მილი, რომლის შემწობითაც წვიმის წყალი სახურავიდან გადაიყვანება კანალიზაციის ქსელში ან მიწის ზედაპირზე.

საწვინმური — შენობის სახურავზე, ვარკვეულ ადგილებზე, მოწყობილი თუნუქის ძაბრი, რომლის მეშვეობითაც სახურავზე დაგროვილი წვიმის წყალი ჩადის საწვიმარ მილში.

საწმენელი — სადგომი, სადა წმენდის ნივთიერებების წურავენ.

საწოლი — 1. საძილე ოთახი.

„საწოლს შემოვე, ხელქმნილსა, ღონე არ მქონდა ძილისა“ (ვეფხ.).

2. ავეჯის სახეობა, რომელზედაც ძინავთ, წვანან.

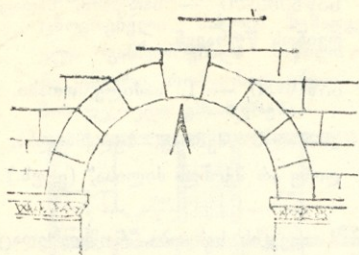
„ავთანდილ ჯდა მარტო საწოლს, ეცვა ოდენ მართ პერანგი“ (ვეფხ.).

საწონაპი — კიდული თადის რკალების გადაკვეთაზე მოთავსებული სფეროს ან სხვა ფორმის დეკორაციული ელემენტი.

საწყობი — სხვადასხვა სახის ნივთების, ბარგის, ნაკეთობის, პროდუქტების და მისთ. შესანახი სათავსი შენობაში ან ამავე დანიშნულების ცალკე მდგომი ნაგებობა. იხ. პაკაუზი.

საჭმეძი — სომის ქვა; სოლისებრი ქვა თადის წყობის უმაღლეს წერტილში.

საჭმრეტელი — სამშენებლო; მცირე ზომის სვეტი ან სარკმელი კედელში თუ კარებში.

საჭურჭლე — ძვ. 1. საგანძური, საუნჯე, სალარო, ხაზინა; განძეულის, ფულის და მისთ. შესანახი სათავსო.

„პოვეს საჭურჭლე უსახო,
კვლა უნახავი თვალისა,
მუნ იღვა რიყე თვალისა,
ხელწმინდად განათალისა“
(ვეფხ.).

2. არსენალი, ზარადხანა; იარაღის შესანახი სათავსი ან ცალკე შენობა.

„მაქვს პატრონობა მრავალი
საჭურჭლე-ზარადხანისა“
(ვეფხ.).

სახაბაზო — ძვ. „აურის საცხოვრი და ვასაყიდი“ (დ. ჩუბინ.).

სახამრო — ძვ. ღვინო-საგანძრო ღუქანი.

სახანაპო — ძვ. „საგლახო და ობოლთ საკრებულო“ (დ. ჩუბინ.).

სახანძრო კოშკი — სახანძრო საეგურო; სამეთვალყურეო კოშკი სახანძრო საამქროში.

სახანძრო სამბაზრო — იგივეა, რაც სახანძრო კოშკი.

სახატე — ძვ. ხატების მოსათავსებელი ადგილი ან ნიში კედელში.

სახელოვნო — 1. ატელიე; მხატვრის, მოქანდაკის სამუშაო ოთახი ან ნაგებობა. 2. საგანგებოდ გამართული სადგომი ან შენობა, სადაც ხელოსანი მუშაობს.

სახელოვრი — ხანიდაყვე; მოაჯირის ზედა, ხელის საყრდნობი ნაწილი.

სახელოვრი ხელოვნება — ცნება, რომელიც აერთიანებს ფერწერას, ქანდაკებას, გრაფიკას, დეკორაციულ და გამოყენებით ხელოვნებას. ამ ცნებაში, მეტწილად, ხუროთმოძღვრებასაც ვულისხმობენ.

სახელოვრი — დარანი, სამალავი; ჩვეულებრივ, ცინის ქვედა ნა-

წილში მოთავსებული თავშესაფარი.

სასიზნო კოშკი — „ისეთ კოშკსა და ისეთ სადგომს გულისხმობს, რომელშიც სამხედრო განსაცდელის დროს მახლობელი სოფლებიდან მოსახლეობა უნდა აყრილიყო და შეხიზნულიყო, რომ მტრისაგან თავი დაეცვა. ის ბრძოლისათვის კი არ იყო სავანგებოდ განკუთვნილი, არამედ უმთავრესად თავშესაფარად. ცხადია, ასეთი კოშკის ნაგებობა საბრძოლო კოშკისაგან უნდა განსხვავებული ყოფილიყო, მეტი ფართობიც ჰქონოდა და საცხოვრებელი ადგილნაგებობაც“ (ივ. ჯავ.).

სახლი — 1. საცხოვრებელი ან საზოგადოებრივი ნაგებობა. იხ. ბანიანი ს., ბოყვებიანი ს., ერდოიანი ს., კალოს ს., ლორული ს., სალხინო ს., სამდივნო ს., სამსახურებელი ს., საქვრივო ს., საცეხველი ს., სექციური ს., ფიცრული ს., ძელური ს., სერსული ს., ჯარკვალური ს., ტიობბრევი ს., კულტურის ს., კოშკურა ს., ბლოკირებული ს. 2. ძვ. ოთახი საცხოვრებელ ბინაში.

„მოვიყვანე შინა ჩემსა ივი პირმზე ტანით ალვით;

სასსარ(ო) — სხეულებში მოძრავი შეერთება, რომელიც მბრუნავ მოძრაობის საშუალებას იძლევა განსაზღვრულ ფარგლებში. სამშენებლო კონსტრუქციებში სახსარი იხმარება, კონსტრუქციის ელემენტების მღუნავი ძალებისაგან განტვირთვის მიზნით.

სასურავი — ნაგებობის ზედა, დამავიგრავი ნაწილი.

სასურავის კალთა — ქანობიანი სასურავის ერთ-ერთი სიბრტყე.

საჯაბაღ(ო) — ძვ. „აბჯართ საცავი“ (დ. ჩუბინ.).

საჯალაბ(ო) — ძვ. ქალთათვის განკუთვნილი სადგომი.

საჯდომი — დასაჯდომი დგამი, ავეჯი (სკამი, სავარძელი, მერხი და მისთ.).

„მათ ქალ-ყმათათვის საჯდომი დაეღა თეთრ-ძოწეული“ (ვეფხ.).

საპინიბ(ო) — თავლა; ცხენების სადგომი.

„შეველ ფიცხლა საჯინბოს,
აგხსენ ცხენი უკეთესი“
(ვეფხ.).

საპაპრამ — ღუმელიდან სადგომ-
ში ცხელი ჰაერის გამოსაყვანი
ხერტი.

სმირანი — შემოზღუდული აღ-
გილი ცხოველების გამოსარეკად.

საისმომღვრადობა — შენობის
მიერ მიწისძვრით გამოწვეული
ძალებისადმი წინააღმდეგობის
გაწევის უნარი, რაც მიიღწევა
დაგეგმარებითი ღონისძიებების
ჩატარებით და სავანებო კონს-
ტრუქციების გამოყენებით.

საისმური ნაპარი — შენო-
ბის ვერტიკალური ნაკერი, რომე-
ლიც დიდი ზომის და რთული კო-
ნსტრუქციის ნაგებობას დამოუკი-
დებლად რხევის უნარის მქონე
ცალკეულ ნაკვეთურებად ჰყოფს.

საისმური რაიონირება —
ქვეყნის ტერიტორიის დაყოფა სე-
ისმური მოვლენების ნიშნების
(მაქსიმალური ინტენსიობა, დარ-
ტყმების სიძლიერე და ა. შ.) მი-
ხედვით.

საისმური სარტყელი — რკი-
ნა-ბეტონის სარტყელი, რომე-

ლიც ნაგებობას ცალკეულ ნაკვე-
თურებად — იარუსებად ყოფს
და აძლიერებს მის სეისმომღვრა-
დობას.

სმლი — 1. შესაკრავ-გასახსნელო
სკამი. 2. ძვირფასი სკამი, სავარ-
ძელი.

„მონიან სელნი დაუდგა,
დაჯდა კრძალვით და
რიდითა“
(ვეფხ.).

სმნა — კუთხ. სამეურნეო დანი-
შნულების სათავისი სახლში, სადაც
ინახავენ რძის ნაწარმს და სხვა
სურსათ-სანოვავეს (ხევსურეთში
და ხევში ვავრცელებული ტერ-
მინი).

სმნაპი — კელენი; ბერების სა-
ცხოვრებლად განკუთვნილი სათავ-
სი ან შენობა.

სმრპანტი (ფრან.) — დაბალი,
მცირე ბუფეტი სასადილო ჭურ-
ჭლეულის შესანახად.

სმრპიზი (ფრან.) — სადილის,
ჩაის ან ყავის ჭურჭლის მთელი
კომპლექტი ადამიანთა განსაზღვ-
რულ რაოდენობაზე.

სმრპანტინი (ფრან.) — იკანკე-
ლი; მთავორიან რელიეფზე სრ-
ხნისებურად კლაკნული გზა.

სმრსმროთი — ბადისახე; ლითონის ბადურა. „ბადესავით დაწნული რკინის მართული“ (დ. ჩუბინ.).

სმშა — ჩვეულებრივ, ფოთლიანი ტოტებით დაფარული გრძელი კარავი, რომელსაც მართავენ სახელდახელოდ ღვინის გასამართავად ღია ცის ქვეშ.

სმშვ-ღარბაზი — ღვინისა და ოფიციალური მიღებებისათვის გაკუთვნილი ღარბაზი სასახლეში.

„მე მოვალ მეფე ინდოთა
ღარბაზსა თქვენსა სეფესა“
(ვეფხ.).

სმშტორი (ლათ.) — 1. ტერიტორიაზე ან შენობაში საგანგებოდ გამოყოფილი ნაწილი (მაგ., გასასვლელებით გამოყოფილი ტრიბუნების ნაწილი სტადიონზე). 2. რადიალური ხაზებით გამოყოფილი ნაკვეთი (მაგ., სტადიონზე — ბადროს სატყორცნი სექტორი).

სმშცნი (ლათ.) — რისამე ნაწილი, განაყოფი. იხ. საცხოვრებელი სექცია.

სმშცნიშრი სახლი — საცხოვრებელი სახლის სახეობა, რომელიც

შედგება ერთი, ორი ან მეტი საცხოვრებელი სექციისაგან.

სველი წირტილი — შენობის, ბინის ის სადგომი, სადაც წყალგაყვანილობაა. (მაგ., სააბაზანო, საპირსაბანო, საპირფარეშო და ა. შ.).

სვეტების ბაღე — სვეტების გეგმაში განლაგების სისტემა, სადაც მანძილი სვეტებს შორის ერთი მიმართულებით განსაზღვრავს მალის, ხოლო მის პერპენდიკულარულად — ბიჯის სიდიდეს.

სვეტშორისი — ხორში; მანძილი სვეტების გარე პირს შორის.

სვეტების ბიჯი — მანძილი სვეტების ღერძებს შორის.

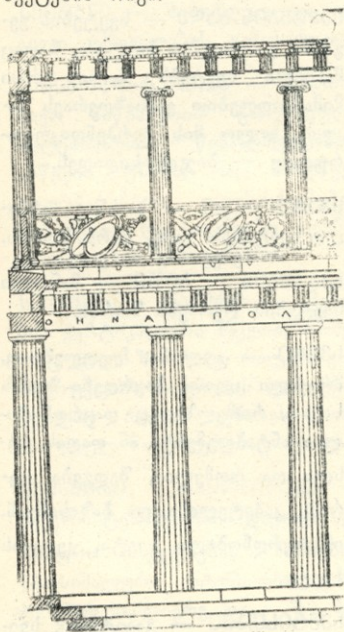
სვეტი — კოლონა; ჩვეულებრივ, მრგვალი კვეთის საყრდენი ბოძის სახით, რომელზედაც დაყრდნობილია ანტაბლემენტი ან თაღის ქუსლი და რომელიც შედგება ღეროს, კაპიტელისა და ბაზისისგან. იხ. აყრდნობილი სვეტი, კედლის სვეტი.

სვეტისთანაში — კაპიტელი; სვეტის დამაგვირგვინებელი ნაწილი, რომელსაც ვყრდნობა არქიტრაფა.

სვეტის ტანი — სვეტის ბაზისსა და სვეტის თავს შორის მოქცეული გლუვი ან კანელიურებით დამუშავებული ნაწილი.

სვეტნარი — კოლონადა; საერთო არქიტრავის ქვეშ განლაგებული სვეტების რივი.

სიბაკარი — სოფელში შესასვლელი.

სიზრკე — კონსტრუქციის სიღრმე, სისქე (მაგ. ჭერის ს., კედლის ს. და ა. შ.).

სითბოიზოლაცია — თბოიზოლაცია; შენობაში ან სადგომში სითბოს დაკარგვის თავიდან აცილების მიზნით ჩატარებული კონსტრუქციული ღონისძიებანი (მაგ., თბოგამტარი შრის მოწყობა კედლის სიზრქეში).

სიმბ (ბერძ.) — 1. კლასიკური კარნიზის გამოტანილ ფილაზე გაყვანილი წყალშემკრები ღარი. 2. რომაული კარნიზის დამაგვირგვინებელი პროფილი.

სიმბარე — ციხე-სიმაგრე; თავდაცვითი ნაგებობა ან ნაგებობათა კომპლექსი; გამაგრებული ადგილი.

სიმბოლო (ბერძ.) — პირობითი გრაფიკული ნიშანი, რომელიც გარკვეულ ცნებას აღნიშნავს.

სიმჭიდროვე განაშენიანებისა — იხ. განაშენიანების სიმჭიდროვე.

სიმჭიდროვე მოსახლეობისა — იხ. მოსახლეობის სიმჭიდროვე.

სინაგოგა (ბერძ.) — იუდეველთა საკულტო შენობა.

სინდონი — თეჯირი, საძვიდე; დასაკეცი დგამი, რომელიც ოთახის დროებით გატყვრის ან ოთახში რომელიმე კუთხის გამოყოფის საშუალებას იძლევა.

სინთეზი ხელოვნებისა — ის ხელოვნების სინთეზი.

სიო — დიობი; ფანჯრის, კარის ან სხვა ხერტი კედელში.

სირაჰხანა (სპარ.) — ძვ. დუქანი, სადაც სასმელები იყიდებოდა.

სისტემა (ბერძ.) — ანტიკური ტაძარი, რომლის სვეტუორის სვეტის დიამეტრის ტოლია.

სიტუაციური გეგმა — ადგილმდებარეობის გრაფიკული გამოსახულება საგანგებო პირობითი ნიშნების საშუალებით.

სტამი — დასაჯდომი დგამი, ფეხებიანი და ზურგიანი.

„ერთილა ახლავს ავთანდილ,
წინაშე უზის სკამითა;
უცხო ყმა ვინმე უნახავს,
ასე დაღრეჯით ამითა“
(ვეფხ.)

სტამლოგინი — ხის ფართო და გრძელი სკამი, რომელსაც საწოლად იყენებენ.

სტანა (ბერძ.) — ძველი ბერძნული თეატრის სასცენო ნაწილი.

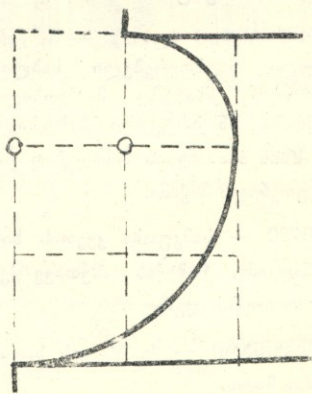
სტეპარი (ინგლ.) — გამწვანებული და კეთილმოწყობილი ნაკვეთი მოედანზე, ქუჩაზე.

სტივრი — ნივთების შესანახი დიდი ყუთი.

სტირა — „უკიროდ, თიხითა და ქვით ნაგები კედელი“ (ივ. ჯავ.) შდრ. ქვეთკირი.

სტოლა (ბერძ.) — მიმდინარეობა, მიმართულება მეცნიერებასა და ხელოვნებაში. 2. სასწავლო აღმზრდელიობითი დაწესებულება.

სტოცინა (ბერძ.) — მრუდნახოვანი არქიტექტურული პროფი-

ლი, რომელიც მიიღება სხვადასხვა რადიუსის მქონე ორი რკალის შეუღლებით.

სპულტურა — ქანდაკება, ნაქანდაკარი, ნატიფი, ნაქერწი; სახვითი ხელოვნების ნაწარმოები, რომელსაც მოცულობითი ფორმა აქვს და სრულდება მკვრივი (ქვა) ან პლასტიკური (თიხა) მასალით სავან.

სპუზია (ბერძ.) — გუმბათის დამაგვირგვინებელი ნაწილი, რომელსაც ამავე სახელწოდების თავსაბურავის ფორმა აქვს.

სომამნი — ქვის ფილების ან ფიცრების დამაკავშირებელი ჩანადგამი. იხ. კოტა.

სოლარიუმი (ლათ.) — 1. რომაული საცხოვრებელი სახლის სამხრეთ მხარეზე მოწყობილი ტერასა ან ბრტყელი სახურავი. 2. მზის აბაზანების მისაღებად განკუთვნილი ბაჟანი.

სოლი — სამკუთხა კვების ხის ჩანადგამი, საჭექი; ასეთივე ქვა ან ლითონის ღერო.

სოლინარი — ძვ. წყლის საღინარი მილი.

სოლისმბრი თალი — სოლისმბრი ქვებით — სომებით ან სწორკუთხა ქვების სოლისმბრი ნაკერებით ამოყვანილი თალი.

სოლისმბრი კამარა — სოლისმბრი ქვებით — სომებით ან ესეთივე ნაკერებით ამოყვანილი კამარა.

სოლყავარი — ვიწრო და თხელი ფიცრის ფირფიტანები, რომლებიც, ჩვეულებრივ, სახურავის მოსაწყობად იხმარება.

სომი — საჭექი; სოლისმბრი საკამრე ქვა. „საკამრე ქვა მოხრილი“ (საბა).

სომის ძვა — იგივეა, რაც სომი.

სომზა (თურქ.) — დაბალი და განიერი საწოლი (ან საჯდომი), რბილი ღვამი, ღვიანი.

სომელი — დასახლებული ადგილი, რომლის მოსახლეობა ძირითადად მიწათმოქმედებას მისდევს.

სომიის კენჭი — იხ. მოზაიკა.

სომიტი (იბ.) — 1. კოჭის, თაღის, კამარის, ლავგარდანის და შენობის სხვა ნაწილების ქვეიდან ხილული, არქიტექტურულად და-

მუშავებული ზედაპირი. 2. სცენის კიდულზე ან მის გვერდებზე განლაგებული სანათების რიგი.

სონანამი — ძვ. დატკეპნილი მიწის იატაკი.

სონასტმარი (ბერძ.) — ძვ. სადაყულებლო. განდევილის სადგომი.

სპორტდარბაზი — სპორტულ ვარჯიშისათვის განკუთვნილი დარბაზი.

სპორტის სასახლემ — სხვადასხვა სპორტული შეჯიბრის ჩასატარებლად განკუთვნილი მონუმენტური შენობა ასპარეზითა და მაყურებელთა ადგილებით.

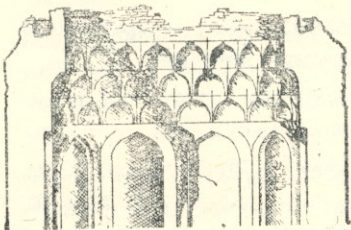
სრა (სპარ.) — ძვ. „სრა სასახლის აღმნიშვნელია. მე-11 ს-დან თანდათან ვრცელდება და გაბატონებული ხდება“ (ივ. ჯავ). მისი მნიშვნელობა იკარგება მე-15 საუკუნისათვის, როდესაც ფეხს იკიდებს ტერმინი სასახლემ.

„სრა და ოთახთა სიკეთე
კაცმა ვით განიფულოსა“
(შახნავაზ.).

სტადიონი (ბერძ.) — ნაგებობების კომპლექსი, რომელიც მოიცავს ძირითად საასპარეზო ბიტოვს, მაყურებელთა ტრიბუნებს,

სპორტული თამაშების ბაქნებს, დამხმარე სადგომებს და სხვ.

სტალაქტიქიზმი (ბერძ.) — დეკორაციული მოტივი საფეხურებად განლაგებული პრიზმული ფიგურების სახით, რომელნიც ბუნებრივ სტალაქტიტებს მოგვაგონებს. ეს მოტივი ფართოდ არის გამოყენებული მუსლიმანურ არქიტექტურაში — ლავგარდანის და სხვა, ჩვეულებრივ, გამოწეული ნაწილების დამუშავებისას.

სტამბა — წარმოება, სადაც ხდება წიგნების, ჟურნალების, ვაზეთების და სხვა პოლიგრაფიული ნაწარმის აწყობა, ბეჭდვა, აკინძვა და ა. შ.

სტანდარტი (ინგლ.) — ნაკეთობის, კონსტრუქციის ტიპური სახეობა, რომელიც უბასუხებს განსაზღვრულ მოთხოვნებს.

სტანდარტიზაცია (ინგლ.) — ნაკეთობის, კონსტრუქციის მრავალსახეობის დაყვანა მცირერიცხოვან ტიპიურ სახეობებამდე, რაც წარმოების (მშენებლობის) მეტად რაციონალური ორგანიზაციის საშუალებას იძლევა.

სტაპელი (პოლ.) — გემთმშენებლობაში — ზღვის ნაპირზე შექმნილი, წყლისკენ დაქანებული მოედანი გემების ასაგებად და წყალში ჩასაშვებად.

სტატუა (ლათ.) — ადამიანის ან ცხოველის ქანდაკება.

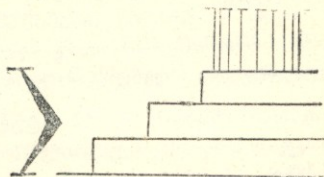
სტატუეტი (ფრან.) — მცირე ზომის სტატუა.

სტილა (ბერძ.) — მემორიალური ნაგებობა, რომელიც წარმოადგენს ვერტიკალურად დაყენებულ ქვის ფილას წარწერით ან რელიეფური გამოსახულებებით.

სტილაში (გერმ.) — თარონი; იარუსებად განლაგებული რიგები.

სტინდი (ინგლ.) — სადგარი; ფარი, რომელზედაც განლაგებულია გამოფენის ნიმუშები, დიაგრამები, პრექტები და ა. შ.

სტირემობატი (ბერძ.) — ანტიკური შენობის ან სვეტნარის ძირი, ცოკოლი, რომელიც ხშირად საფეხურებად არის დაყოფილი.

სტილი (ფრან.) — ხელოვნებაში — გარკვეული ეპოქის, ერის, მიმართულების ან ცალკეული შემოქმედის დამახასიათებელი გამომსატველი ხერხების, მხატვრული თავისებურებების ერთობლიობა, რაც შეპირობებულია იდეური, საზოგადოებრივი-ისტორიული შინაარსის ერთიანობით. იხ. არქიტექტურული რივი.

სტილიზაცია (ფრან.) — 1. რომელიმე სტილის ფორმების მიბაძვა ხელოვნებაში. 2. პირობით, დეკორაციულ ფორმათა გამოყენება ხელოვნებაში.

სტილობატი (ბერძ.) — 1. სტერეობატის ზედაპირი. 2. სვეტნარის საყრდენი ქვის ფილა.

სტონა (ბერძ.) — 1. ანტიკური საბერძნეთის საზოგადოებრივი და-

ნიშნულების ნაგებობა, რომელიც წარმოადგენს კედლის გასწვრივ ერთ ან ორრიგად განლაგებულ ვადასურულ სვეტნარს. 2. კარიბჭე, ნართექსი; სვეტებიანი, გვერდლია, კამაროსანი ნაგებობა — ტაძრის მთავარი შესასვლელი ან გარემოსავლელი. დროთა განმავლობაში სტოას პირვანდელი სახე შეიცვალა და სვეტებს შორის ადგილი კედლით ამოშენდა.

სტუდია (იტ.) — 1. ატელიე; მოქანდაკის ან მხატვრის სახელსწრთ. 2. სკოლა, რომელიც მხატვრებს ან მსახიობებს ამზადებს.

სტუპა (იტ.) — მალახარისხოვანი ბათქაში, რომელიც იძლევა გაბრიალებისა და საჭრისით დამუშავების საშუალებას.

სუბსტრუქცია (ლათ.) — გეგობის ან მისი ნაწილის ძირი, საყრდენი.

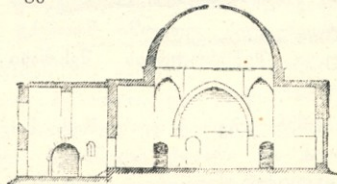
სურათი — გარემოცვის ან რაიმე იდეის ქალაღღზე, ტილოზე, კედელზე და მისთ. ფანქრით, საღებავებით და ა. შ. ანასახი.

სურანი — ბალიასინა, რიკული; მოაჯირის საყრდენი მცირე ზომის ბოძი.

სუზრა — მაგიღაზე დასაფენი ქსოვილი.

სფეროკონუსური გუმბათი — გუმბათის ვანივეკეთს ისრული თაღის მოხაზულობა აქვს.

სფერული გუმბათი — გუმბათის ფორმა უახლოვება ნახევარსფეროს.

სვინკსი (ბერძ.) — ადამიანის თავის და ლომის სხეულის მქონე მითიური არსების ქანდაკება, რომელიც მეტად გავრცელდა ძველი ეგვიპტის არქიტექტურულ ანსამბლებში.

სქემა (ლათ.) — წინასწარი მონახაზი, გეგმა.

სცენა (ლათ.) — თეატრის შენობის ნაწილი — ბაჰანი, რომელზედაც ტარდება თეატრალური წარმოდგენა.

სხლომათა დარბაზი — იხ. სააქტო დარბაზი.

სხვენი — თავანი; შენობის ზედა სართულის გადახურვასა და

სახურავს შორის მოქცეული სივრცე.

სხვენის გადახურვა — გადახურვა, რომელიც გამოყოფს შენობის ზედა სართულს სხვენიდან და სართულშუა გადახურვისაგან განსხვავებით არ გააჩნია იატაკი.

სხლტე — კაჭანი, ცოცხალი ღობე; მიჯრით დარგული ბუჩქნარით შექმნილი ღობე.

— 3 —

ტაბერნა (ლათ.) — სავაჭრო სადგომი, ზარაფხანა ძველ რომში.

ტაბერნაკლი (ფრან.) — 1. ნიში, მასში მოთავსებული წმინდანის ქანდაკებით. 2. სანაწილე; საკურთხევლის კედელში მოთავსებული შეწირულობის შესანახი კარადა.

ტაბლა (ბერძ.) — დაბალი მაგიდა.

ტაბლინუმი (ლათ.) — რომული სახლის ატრიუმის სიღრმეში განლაგებული ოთახი.

ტაბულარიუმი (ლათ.) — სახელმწიფო არქივის შენობა ძველ რომში.

ტაბურეტი — უზურგო სკამი. ტაბურეტი — თაბუთი, ყორღანი; „მაღლა ნაგები საფლავი“ (საბა).

ტაპერნა (იტ.) — სამიკიტნოს დასახელება იტალიასა და ზოგიერთ სხვა ქვეყანაში.

ტალავარი — 1. თალარი, საჩრდილობელი, ფანჩატური; მსუბუქი კონსტრუქციის ბალ-პარკული ნაგებობა. 2. თალარი, მყოლოლი; ვაზით ან სხვა სვიარა მცენარეულით გადახურული საჩრდილობელი.

ტალავარი — იგივეა, რაც ტალავარი.

ტალანი — წინათახი; სათავსო ბინაში, რომლის მეშვეობით საცხოვრებელი ოთახები კიბის ბაქანს უკავშირდება.

ტალატანი — ლუფანი; „ლატანი ხეზედ მისადები ზედ ასავლელად“ (დ. ჩუბინ.).

ტამბური (ფრან.) — მცირე ზომის სადგომი შენობის შემოსავლელთან, რომელიც იცავს შენობას გარედან შემოსული ცივი ჰაერისაგან.

ტანტრა — დასადგმელი ოთხფეხიანი კიბე.

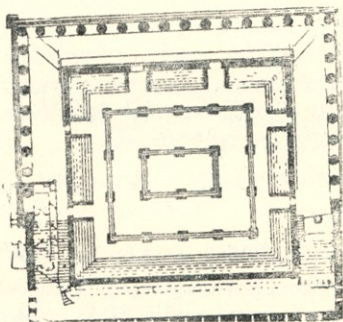
ტაძარი — 1. საკულტო ნაგებობა, სადაც წარმოებს ღვთისმსახურება და რელიგიური წესჩვეულებათა შესრულება. 2. ძვ. მე-5 — მე-9 სს-ში სასახლის, წარჩინებული მოხელის სახლის აღმნიშვნელი ტერმინი.

ტახტი (სპარ.) — 1. დასაწოლი ან დასაჯდომი ხის გველი ღვთისმ. 2. სამეფო რეზიდენცია. 3. სავარძელი, რომელშიაც მეფე ჯდებოდა ოფიციალური მიღების, ზეიმის და მისთ. დროს. 4. სავარძელი საკათედრალო ტაძარში უმაღლესი სასულიერო პირთათვის.

ტბორი — გუბურა; ბუნებრივ ან ხელოვნური მცირე, გაუმდინარე წყალსატევი.

ტელამონი (ლათ.) — ატლანტი; საყრდენი მამაკაცის ქანდაკების სახით.

ტელესტერიონი (ბერძ.) — მისტერიული ტაძარი ანტიკურ საბერძნეთში.

ტემენოსი (ბერძ.) — ზღუდარით შემოფარგლული მიწის ნაკვეთი, რომელზედაც განლაგებულია ბერძნული ტაძარი და მის აღმოსავლეთის ფასადის წინ, ღიაცის ქვეშ — საკურთხეველი.

ტიმპერატორული ნაპირი — ვერტიკალური ნაკერი, რომელიც შენობას საძირკვლამდე ჭრის და ნაგებობის ცალკეულ ნაწილებს.

სამუშალებას აძლევს დამოუკიდებლად განიცადოს ტექნოლოგიური ცვლადობით გამოწვეული დეფორმაცია.

ტენიან (ბერძ.) — დორიული ორდერის არქიტრავის დამაგვირგვინებელი თარო.

ტეპილარიში (ლათ.) — თბილი წყლის აბაზანები რომაულ თერმებში.

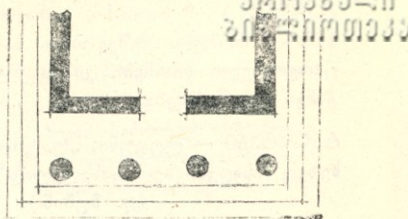
ტერაპოტი (იტ.) — მოუჭიქავი კერამიკული ნაკეთობა, რომელსაც გამოიწვარი თიხის ბუნებრივი ფერი და ფაქტურა აქვს.

ტერაცო (იტ.) — მოზაიკური იატაკი.

ტერაპონი (ბერძ.) — ცენტრული ტაძარი, სადაც შენობის კვადრატული გეგმის მქონე, ცენტრალურ მოცულობას ოთხი აბსიდა უერთდება.

ტერაპილონი (ბერძ.) — სატარიუმოთა თალი, ურთიერთ მართობულად მიმართული ორი გასასვლელით.

ტერასტილი (ბერძ.) — ანტიკური ტაძარი ოთხსვეტიანი პორტიკით მთავარ ფასადზე.

ტეტრაფორი (ბერძ.) — ოთხი კარიბტიდისაგან შემდგარი ჯგუფი.

ტექნიკური პროექტი — პროექტის დამუშავების მეორე ეტაპი, რომელიც აზუსტებს საპროექტო მოცემულობას (ესკიზურ პროექტს), სამუშაო ნახაზების შესადგენად.

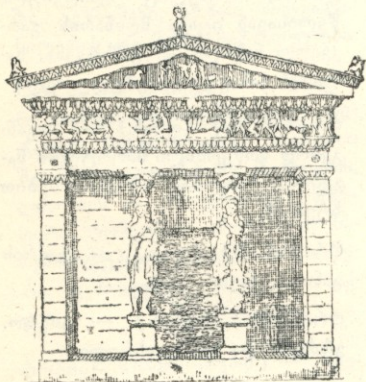
ტექნიკური სართული — საგანგებო სართული მრავალსართულიან შენობაში (მაგ., სასტუმროში), რომელიც გამოიყენება სხვადასხვა სახის სანტექნიკური მილგაყვანილობისათვის, სვეტილაციო არხებისათვის და მისთ. და ჩვეულებრივ სართულზე ნაკლები სიმაღლისაა.

ტვიფარი — ესტაპი; ანაბეჭდი გრაფიურიდან.

ტვიქი — ბემი, ბემონი, ტოვუნი; ამფითეატრის მსვავსად შეკიბული საჯდომი ბაქნები. „მაღალი

სასხდომი მრავალთა აგრემოვლებით“ (დ. ჩუბინ.).

ტიმპანი (ბერძ.) — 1. ფრონტონის თარაზულ და დახრილ ზოლურებს შორის მოქცეული სამკუთხა არე. 2. პილიასტრს, თაღსა და არქიტრავს შორის მოქცეული მრუდ-საზოვანი სამკუთხა არე.

ტიპიზაცია (ლათ.) — მასობრივი მშენებლობისათვის ვათვალისწინებული უნიფიცირებული ნაწილების, კომპლექსების, დეტალების ნომენკლატურის შედგენა და დაპროექტება.

ტიპობრივი პროექტი — საცხოვრებელი სახლის, საზოგადოებრივი ან სამრეწველო შენობის

პროექტი, რომელიც უნიფიცირებული კონსტრუქციებსა და არქიტექტურულ დეტალებზეა დაფუძნებული.

ტიპობრივი სახლი — უნიფიცირებული არქიტექტურული და კონსტრუქციული ელემენტებით, ტიპობრივი პროექტის საფუძველზე აშენებული სახლი.

ტიპობრივი სქემა — სექციის პროექტი, რომელიც დამუშავებულია იმ შენობების ტიპობრივ პროექტებში გამოსაყენებლად, რომელთაც სექციური სტრუქტურა უდევს საფუძველად (მაგ., საცხოვრებელი სახლი, სასტუმრო, საავადმყოფო და სხვ.).

ტირი (ფრან.) — მიზანში სასროლად განკუთვნილი, საგანგებოდ მოწყობილი დახურული ან ნახევრად ღია შენობა.

ტიუდორის თაღი — ოღნავ შეისრული სამცენტრიანი თაღი.

ტიუდორის ყვავილი — კვადრატული ორნამენტი, რომელსაც საფუძველად უდევს სუროს ოთხი ფოთლის სტილიზებული გამოსახულება.

ტიხარნი — საძვინე, ძვინე; ოთახის სივრცის გამომყოფი კედელი, რომელსაც კაპიტალური კედლისაგან განსხვავებით კონსტრუქტიული დატვირთვები არ გადაეცემა.

ტპიჩი — 1. ნაფოტი; ფიცრის თხელი ანახეთქი. 2. სიგრძივ ვიწროდ დაჭრილი თხელი ფიცრები, რომლებიც კედელზე ჯვარედინად აიკვრება და შემდგომში შეიღესება.

ტოპუნნი — ბემი, ბემონი, ტვიქი; ამფითეატრალურად განლაგებული საჯდომების რიგები ტაძარში. „მაღალი საჯდომი მოვლებული“ (საბა).

ტონდო (იტ.) — წრიული ფორმის დეკორაციული დეზალი.

ტორუსი (ბერძ.) — იონიური კოლონის ბაზისის ლილვი.

ტორშერი (ფრან.) — იატაკზე დასაღვმელი სანათი არმატურა.

ტოსკანური ორღერი — ის. არქიტექტურული ორღერი.

ტოტიმი — სათაყვანო საგანი (ხშირად ცხოველი ან მისი გამოსახულება), რომელსაც პირველყოფილ საზოგადოებაში მიეწე-

რებოდა ოჯახის წარმომადგენელთა კეთილდღეობა.

ტრავმა (ფრან.) — შეკრული კამარით გადახურული შენობის ნაწილი — ნავი.

ტრავმისი (ფრან.) — 1. ჯებირის მსგავსი ჰიდროტექნიკური ნაგებობა, რომელიც აღიდგებული წყლისაგან იცავს მდინარის გარკვეულ ნაწილს. 2. გამსტვენი, საწველე; განივად გადებული ძელი.

ტრამპლინი (ფრან.) — საგანგებოდ მოწყობილი სპორტული ნაგებობა, საიდანაც თხილამურებით სტებიან.

ტრანსპტი (ლათ.) — ტაძრის განივი ნავი.

ტრანშეა (ფრან.) — ვიწრო, გრძელი და ღრმა თხრილი.

ტრანშეი (ბერძ.) — 1. საკურთხევლის ტახტი ეკლესიაში. ბიზანტიურისაგან განსხვავებით ძველი ქართული ტრადიციით ტრანშეი უძრავი, ქვისა კეთდებოდა და კედლის პირას იყო მოთავსებული. 2. მაგიდა, სუფრა. „ბერძნულია, ტაბლას ჰქვიან“ (საბა).

ტრანკი (პოლ.) — 1. კიბე გემზე. 2. სცენაზე ასავალი კიბე.

3. (ინგლ.) — წყლის მიმღები და გადაყვანი მოწყობილობა.

ტრასა (გერმ.) — 1. გეზნიშანი; ადგილზე დაკვალული ან რუკაზე დატანილი ხაზი, რომელიც განსაზღვრავს (გეგმაში, პროექტში) მიწის ზეინულის, რკინისგზის, გზატკეცილის და მისთ. ღერძს. 2. გეზი, გეზნიშანი; არხის, მილგაყვანილობის და მისთ. მიმართულება.

ტრაფარეტი (იტ.) — 1. შაბლონი, თარგი; არქიტექტურული დეტალის ნატურალური სიდიდით შესრულებული ნახაზი. 2. მუყაოს, ლითონის ან ცელულოიდის ფირფიტა, რომელშიც ამოჭრილია სარეპროდუქციო ნახატი ან წარწერა. გამოიყენება სამღებრო საქმეში.

ტრამპლეიონი (ბერძ.) — სვეტის ყელი.

ტრამპლერი (გერმ.) — თვლებზე შედგმული გადასატანი სახლი.

ტრამპი (ინგლ.) — ველობოლონათვის საგანგებოდ მოწყობილი ადგილი ან ნაგებობა.

ტრამპტინი (ლათ.) — დიდი, ფართო მავისტრალური გზა.

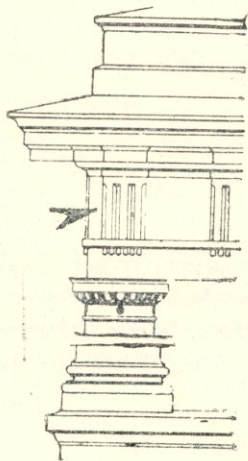
ტრამპტირი (გერმ.) — ტუმრო, დამის გასათევი, რომელსაც რესტორანიც გააჩნდა.

ტრამპუნი (ფრან.) — 1. ხვიარა მცენარეულობით დაფარული ცხაური. 2. სამკარედი სარკე.

ტრიბუნა (ფრან.) — 1. ორატორისათვის საგანგებოდ მოწყობილი ადგილი. 2. საფეხურებად განლაგებული მაყურებელთა ადგილების რიგები.

ტრიბა (ლათ.) — სამცხენიანი ეტლის ქანდაკება, რომელიც ზოგჯერ აგვირგვინებს შენობას.

ტრიბლინი (ბერძ.) — დორი-

ული ორდერის ფრიზზე — მეტოპის შემნაცვლელი ნაწილი, რომელიც წარმოადგენს სამკუთხა პროფილის ვერტიკალური ღარებით დანაწევრებულ ფილას.

ტრიკლინიუმში (ლათ.) — სასაღილო ოთახი რომაულ საცხოვრებელ სახლში.

ტრიკონქი (ლათ.) — სამაბსიდიანი ნაგებობა.

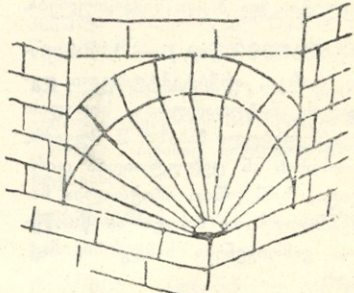
ტრიპტინი (ბერძ.) — სამკარედი; სამფრთიანი საკეცი (სურათი, ხატი).

ტრიუმფი (პოლ.) — 1. სათავსი თეატრის სცენის ქვეშ. 2. გემის ნაწილი ფსკერსა და ქვედა გემბანს შორის.

ტრიუმფი (ფრან.) — 1. შუაქედლისის მაღალი სარკე. 2. ორნამენტულად დამუშავებული შუაქედლისი.

ტრიფორიუმში (ლათ.) — პატრონიკე, პატრონიკონი, საპატრონიკე, საქცეველი; ტაძრის ვრძივი ნაგებობის გამყოფ თაღდის თავზე მოწყობილი ვიწრო გალერეა, რომელსაც ხშირად დეკორაციული მნიშვნელობა აქვს.

ტრომპი (ფრან.) — ნახევარსფეროს, კონუსის ნაწილის ან სფერული გუმბათის ნოთხალის ფორმის კამარა, რომელიც მოთავსებულია სათავსის კუთხეში და სწორკუთხა გეგმიანი მოცულობიდან წრიულ ან მრავალწახნაგა გუმბათის ყელზე და რვაკუთხა ან თექვსმეტკუთხა ზედა ნაწილზე გადასვლის საშუალებას იძლევა.

ტროტუარი (ფრან.) — ქუჩის საქვეითო ნაწილი.

ტროქილი (ბერძ.) — ასტრავალებით დამუშავებული იონიური კოლონის ბაზისის ფოსო.

ტრუმული — 1. ბაკი, ქარაბაკი; წნული ღობით საგანგებოდ გამოყოფილი ადგილი. 2. ძვ. ურმების დასაყენებლად მოხდულული ადგილი. 3. მსხვილი წნელით ამოყვანილი ღობე.

ტყე-პარკი — გარეუბანში განლაგებული ბუნებრივი ან ხელოვნური ტყის მასივი, რომელიც აჯანმრთელებს ქალაქის გარეუბანს

და ქალაქის მცხოვრებთ ბუნებაში დასვენებისა და სეირნობის საშუალებას აძლევს. ტყე-პარკი, ჩვეულებრივ, მოიცავს პლაჟებს, მინდვრებს, წყალსატევებს და ა. შ.

— უ —

უბანი — დასახლებული ადგილის (ქალაქის, სოფლის) ნაწილი.

უდაბნი — ძვ. მონასტერი.

უნიფიკაცია (ლათ.) — რისამე (მაგ., კონსტრუქციული ან არქიტექტურული ელემენტების) დაყვანა ერთიან ნორმაზე, ერთიან ფორმაზე, ერთ სახეობაზე.

ურბსა — იაკუტების საცხოვრებლის სახეობა, რომლის ჩონჩხს წარმოადგენს მიწაში ჩაფლული ბოძების რივი.

ურბანიზაცია (ფრან.) — დიდ ქალაქებში მოსახლეობისა და მრეწველობის თავმოყრა.

ურბანიზმი (ფრან.) — ბურჟუაზიული თეორია, რომელიც ქადაგებს მატერიალური და სულიერი კულტურის თავმოყრას დიდ ქალაქებში და ქალაქების შემდგომ განვითარებას.

ურდული — კედა, საკვალთი, საგდული, რაზა; კარის საკეტი ძეღაკი ან ლითონის ღერო.

ურნა (ლათ.) — 1. კრემაციამწინელი მიცვალებულის ნეშტის შესანახი კერამიკული, ქვის, იშვიათად — ლითონის ჭურჭელი. 2. ლარნაკი; სითხის შესანახი კერამიკული, მინის ან ლითონის ჭურჭელი ანტიკურ რომში.

უტილი (ლათ.) — მოუჭიქავი გამომწვარი ნაკეთობა კერამიკულ წარმოებაში.

უფყვეტი საძირკველი — ლენტური საძირკველი; კაბიტალური კედლის ქვეშ მთელ პერიმეტრზე ამოყვანილი საძირკველი.

უჯრედი კიბისა — იხ. კიბის უჯრედი.

ფაბრიკა (ლათ.) — მანქანების გამოყენებაზე დაფუძნებული მსხვილი სამრეწველო საწარმო.

ფაიფური — სხვადასხვა სახის ნაკეთობა (ჭურჭელი, სტატუეტი და სხვ.), რომელიც მზადდება ორგზის გამომწვარი და მოჭიქული მინარევიანი (მარმარილო, ცარცი და სხვ.) მალახარისხოვანი თიხის მინერალური მასისაგან.

ფალანგი — 1. იხ. სარაჩოები. 2. ალაჩუნი; შუა აზიის მომთაბარეთა გადასატანი სადგომის სახეობა.

ფანჯა (ჩინ.) — ქვის ან ალიზის, ხის კარკასიანი სახლი ჩინეთში.

ფანჯატური — თალარი, საჩრდილობელი, ტალავარი; მსუბუქი კონსტრუქციის ბალ-პარკული ნაგებობა.

ფანჯარა (თურქ.) — 1. სარკმელი; შეშენული ღიობი კედელში, სათავსის განათებისათვის. იხ. ვოთიკური ფ., თაღოვანი ფ., ისრული ფ., ორმაგი ფ., ყრუ ფ., ცრუ ფ. 2. ძვ. სარკმლის ბაღე ან შე-

მალღებული (ვადასავარდი) ადგილის მოაჯირი. ამ მნიშვნელობით ტერმინმა თითქმის მე-19 საუკუნემდე მოაღწია, როდესაც მან თავისი დღევანდელი მნიშვნელობა მიიღო. „თურქთა ენაა, ქართულად კანკელი და ლანძვი და არაბაგი ჰქვიან“ (საბა).

ფანჯრის ალატი — მინების დასამაგრებელი, მოძრავი (ზოგჯერ უძრავი) კარკასი, რომელსაც კედელში ჩამაგრებულ ჩარჩოში თავსდება.

ფარდა — კარის ან ფანჯრის ქსოვილის საფარი. იხ. კრეტსამელი, კოზიმიტი.

ფარდაბი — 1. იგივეა, რაც ფარდა. 2. კედელზე ასაფარებელი უხაო ნოხი.

ფარდახტი — ბათქაში; განსაკუთრებული ხსნარით (ვაჯის და კირლამის ნარევით) შეღესილი შრე კედლის ან ჭერის ზედაბირზე.

ფარდული — 1. სამეურნეო დანიშნულების სასაწყობო (შემის, საწარმოო იარაღის და მისთ. შესანანი) მცირე ნაგებობა. 2. ღვა-

რებზე შეყენებული ჩარდასი, სვეტებზე დამყარებული სახურავი.

ფარმხი — წვრილფეხა საქონლის (ცხვრის) დასამწყვდეველ საგანგებოდ შემოწლდული ადგილი.

ფართობი დამხმარე — იხ. დამხმარე ფართობი.

ფართობი სასარგებლო — იხ. სასარგებლო ფართობი.

ფართობი საცხოვრებელი — იხ. საცხოვრებელი ფართობი.

ფარი — ჩვეულებრივ, მართკუთხა ფორმის, ბრტყელი ელემენტი (მაგ., ანაკრები ხის სახლის ელემენტი — კედლის, ტიხრის, ფენილის, სახურავის და სხვ. შემადგენელი ნაწილი).

ფარნიში — იგივეა, რაც ფირნიში (უპირატესია ფირნიში).

ფარღია — ძვ. ლოჯია, აივანი. „სახლი გვერდლია“ (საბა).

ფასადი (ფრან.) — შენობის გარე მხარე.

ფაქტურა (ლათ.) — კედლის, ჭერის და სხვა არქიტექტურული ფორმის, ელემენტის და, აგრეთვე, მხატვრული ნაწარმოების (ფერწერა, ქანდაკება, ვამოყენებითი ხე-

ლოვნება და ა. შ.) შედარებით მუშაების ხასიათი.

ფაცხა — ლარი, ლაჭყორი, ჩოლოლი; წნული ქოხი დასავლეთ საქართველოში.

ფანდაზი (სპარ.) — იგივეა, რაც ფინდაზი; გრძელი და ვიწრო, ძვირფასი ნოხი დასაფენად. „ქვეშ გასაშლელი ხელმწიფის სავლელად“

(დ. ჩუბინ.).

ფინდაზი — იგივეა, რაც ფანდაზი.

ფენილი — გადახურვის კოჭებზე, ნივნივებზე, ლართებზე და მისთ. მიჯრით დაწყობილი ფიცრები (ფიცარფენილი, ფიცარნაგი) ან ძელები (ძელჭერი).

ფერმა (ფრან.) — 1. წამწე; გეომეტრიულად მდგრად სისტემაში ვაერთიანებული ხის, ფოლადის ან რკინა-ბეტონის ღეროებისაგან

შემდგარი მზიდი კონსტრუქცია.
2. კოლმეურნეობის ან საბჭოთა მეურნეობის საწარმო, რომელიც სოფლის მეურნეობის განსაზღვრულ დარგს მისდევს (მცხობველობის ფ., რძის ფ. და ა. შ.).
3. სოფლის მეურნეობის საწარმო კაპიტალისტურ ქვეყნებში საკუთარ ან იჯარით აღებულ მიწაზე, რომელიც წარმოადგენს სასოფლო-სამეურნეო ნაგებობების კომპლექსს.

ფერწერა — სახეითი ხელოვნების სახეობა, სადაც გამოსახულება სრულდება საღებავებით.

ფესტონი (ფრან.) — ფერწერული ან ძერწული სამკაული ტალღისებრი ორნამენტის, გირლიანდის და სხვ. სახით.

ფიალი (ფრან.) — პინაკლების, წვეტურების, კონტრფორსების დეკორაციული დაგვირგვინება — ჯვარადი ყვაილით შემკული წვეტი (გოთიკური არქიტექტურის ელემენტი).

ფილაპი — მცირე ზომის (მოსაპირკეთებელი) ფილა.

ფილაქვა — თხლად, ფილის სახით გათლილი ქვა.

ფილიგრანი (ფრან.) — ოქროს, ვერცხლის, სპილენძის და ა. შ.

წერილი, გრეხილი მავთული მნილი იუველირული მხატვრული ნაკეთობა, რომელსაც წნული მაქმანის სახე აქვს.

ფირნიში — აბრა; წარწერებიანი ან ნახატებიანი დაფა სახელმწიფო თუ საზოგადოებრივ დაწესებულებების, მაღაზიების და ა. შ. შესასვლელებთან, მათი დანიშნულებისა და საქმიანობის აღსანიშნავად.

ფირფიტა — მკვრივი და ღრეკადი სხეული, რომლის სიმაღლე გაცილებით ნაკლებია სხვა განზომილებებთან. ფირფიტა, თხელი ფილის სახით, გამოიყენება სამშენებლო კონსტრუქციებში (მაგ., უკოჭო გადახურვის მოწყობისას).

ფირფიტანა — 1. მცირე ზომის ფირფიტა. 2. ქალიუზი; ცხაური ღარაბა, რომლის შემადგენელი ხის ან ლითონის თარაზულად განლაგებული ფირფიტები ბრუნავენ გრძივი ღერძის გარშემო და ამით იძლევიან სადგომში სინათლის ნაკადის რეგულირების საშუალებას.

ფიქალი — ბრტყლად გათლილი და სუფთად დამუშავებული ქვა.

ფიცარი — ხის ფირფიტა.

ფიცარფენილი — ფიცარნავი; მიჯრით დალაგებული ფიცრებით შექმნილი ზედაპირი.

ჭიცარნაზი — იგივეა, რაც ფიცარფენილი.

ფიცრული — ფიცრის ღობე.

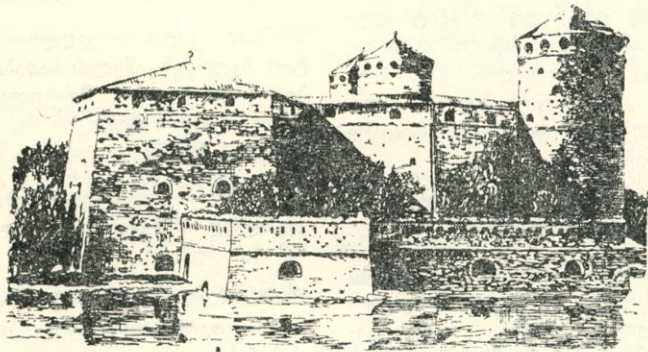
ფიცრული სახლი — ფიცრებით აგებული სახლი.

ფლერონი (ფრან.) — ჯვარადი ყვავილი; გოთიკური ორნამენტი, რომელიც წარმოადგენს ჯვარულად განშტოებული ღეროს მქონე სტილიზებული ყვავილის სკულპ-

ტურულ გამოსახულებას და მელიც აგვირგვინებს ვითავე უენობის სხვადასხვა ნაწილებს (ფილებს, ვიმპერებს, წვეთურებს).

ფლიგელი (გერმ.) — 1. ფრთელი; საცხოვრებელი სახლის გვერდითი მინაშენი. 2. დიდი სახლის ეზოში მოქცეული მცირე სახლი.

ფლისკინა — ბირქი, ბლისკინა; „თხრილი, გარშემოვლებული ციხეთა და ქალაქთა სიმაგრისათვის, ავსებული წყლითა“ (დ. ჩუბინ.).

ფონი (ფრან.) — მაყურებელთა დარბაზს მიკედლებული სადგომი,

რომელიც განკუთვნილია მაყურებლების ან მსახიობების (არტი-სტული ფ.) დასასვენებლად.

ფოლვარკი (პოლ.) — ცალკე დსასაწყობა ევროპის ზოგიერთ ქვეყანაში, კარმიდამო, მაშული.

ფოლოსი (ბერძ.) — წრიული მოხაზულობის გემის მქონე შენობა, რომელიც განლაგებულია საფეხურებად დანაწევრებულ პოდუმიზე და მთელ პერიმეტრზე გარშემორტყმულია სვეტნარით...

ფონი — 1. ფენით, ცხენით, მანქანით და ა. შ. გადასასვლელი აღვილი მდინარეზე. „მდინარის გასავალი“ (საბა). 2. (ლათ.) — ფერწერული, სკულპტურული ნაწარმოების, ნახატის ზედაპირის ის, მეტად თუ ნაკლებად ნეიტრალური ან გლუვი ნაწილი, რომლისგანაც გამოყოფილია, გამოხატულია კომპოზიციის მთავარი ელემენტები, გამოსახულების მთავარი საგნები.

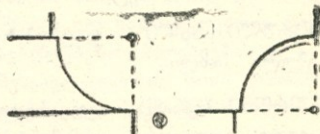
ფორტი (ლათ.) — ცალკე მდგომი მცირე ციხე-სიმაგრე.

ფორტიფიკაციული ნაგებობა — საციხო ნაგებობა; სამხედრო-საინჟინრო საქმეში — თავდაცვითი ნაგებობათა კომპლექსი, ციხე-სიმაგრე.

ფორუმი (ლათ.) — თავდაპირველად სავაჭრო, შემდგომში კი სა-

ზოგადობრივი მოედანი **ანტიკური** რომაულ ქალაქებში.

ფოსო — წრეთარგი; შეზნექილი, მრუდხაზოვანი არქიტექტურული პროფილი, რომელსაც წრის მეოთხედის მოხაზულობა აქვს.

ფრამუზა (პოლ.) — კარ-ფანჯრების თავზე მოთავსებული აღათების ზედა (ყრუ ან მოძრავი) ნაწილი.

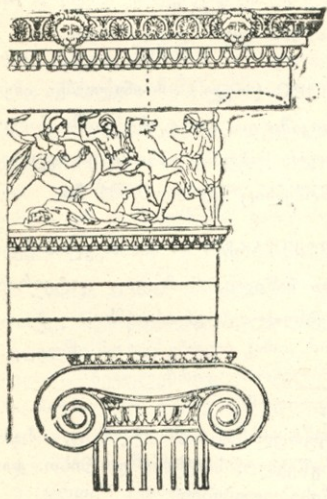
ფრმსპა (იტ.) — კედლის ნოტიო შეღესვაზე წყლის საღებავებით მოხატულობის შესრულების ტექნიკა; ასეთი ტექნიკით შესრულებული ნაწარმოები.

ფრთხედი — ფლიგელი; „სახლის გვერდზედ მიშენებული საღვომი“ (დ. ჩუბინ.).

ფრიგიდარიუმი (ლათ.) — რომაული თერმების საღვომი ციხე აბაზანებით.

ფრიზი (ფრან.) — 1. ანტაბლემენტის ჰორიზონტალური ნაწილი, რომელიც მოქცეულია არქიტრავ-

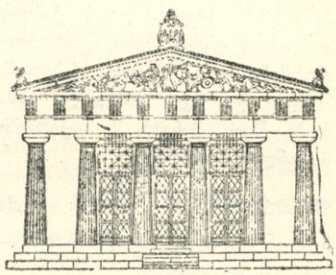
სა და კარნიზს შორის. ფრიზის არე, ხშირად, გამოყენებულია სკულპტურული გამოსახულებების ან ორნამენტული მოტივების მოსათავსებლად.

2. კოშმედი; კედლის ან იატაკის სიბრტყის შემომფარგვლელი დეკორაციული ზოლი.

ფრონტისპიკისი (ფრან.) — 1. იგივეა რაც ფრონტონი. 2. მთავარი ფასადი.

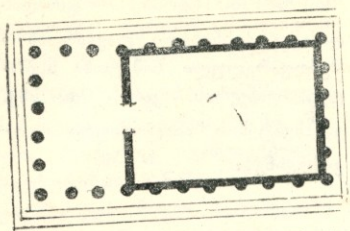
ფრონტონი (ფრან.) — ფასადის დამაგვირგვინებელი, ლავარდანიო შემოფარგლული სამკუთხა სიბრტყე; ფანჯრის, კარის და სხვ. ელემენტების ანალოგიური დავვირგვინება.

ფსევდოპერიპტეროსი (ბერძ.) — ანტიკური ტაძარი, რომლის სვეტნარი განლაგებულია ნაოსის გარშემო, მისგან ორმაგი სვეტშორისის მანძილზე.

ფსევდოპერიპტეროსი (ბერძ.) — რომაული ტაძარი, პორტიკით მთავარ ფასადზე და ნახევარკოლონებით სხეებზე.

ფუნდუკი (ბერძ.) — 1. ქარვასლა; სასტუმრო ქარავენებისათვის. ტერმინი მე-17 ს-მდე გვხვდება, შემდეგ კი უკვე ქარვასლა იხმარება. შდრ. ხანავა. 2. საქარავნო საქონლის საწყობი.

ფუნდიკულიორი (ფრან.) — ქანობიან რელიეფზე მოწყობილი საბაგირო რკინიგზა.

— ე —

ძაპი — კუთხ. საცხოვრებელი სახლის კოშკის დასახელება თუშეთში. იხ. გოდოლი, კოშკი, მურყვამი.

ძალა — კუთხ. კარძელი; კარის ჩარჩოს ზედა ძელი.

ძალანი — იგივეა, რაც ქალა.

ძალაძი — დიდი დასახლებული პუნქტი ადმინისტრაციული, კულ-

ფუნდციონალური ზონირება

— ქალაქის ტერიტორიის დაყოფა ცალკე ნაწილებად — ზონებად, გარკვეული სახის შენობების დასაჯგუფებლად. მაგ., საცხოვრებელი ზ., სამრეწველო ზ. და ა. შ. იხ. ზონალური დაგეგმარება.

ფუტი (ინგლ.) — ინგლისში, ამერიკაში და, ადრე, რუსეთში მიღებული სიგრძის საზომი ერთეული, რომელიც უდრის 0.304 მ-ს.

ფუძე-ჩარჩო — საძირკვლის ქვედა ნაწილი, რომელიც დატვირთვებს ფუძეს გადასცემს.

ტურულ-სავანმანათლებლო, სამრეწველო, სავაჭრო და მისთ. დაწესებულებებით.

„ამა ქალაქსა წესია, დღესა მას ნაგროზობასა არცა ვინ ვაჭრობს ვაჭარი, არცა ვინ წავა გზობასა“ (ვეფხ.).

ძალაძი-თანამგზავნი — ქალაქი-სატელიტი; თანამედროვე ქალაქმშენებლობაში — ქალაქის

ფარგლებს ვარეთ გატანილი სა-
ცხოვრებელი ზონის ნაწილი ცალ-
კმ დასახლების სახით, რომელიც
მონგრეხებულად არის დაკავშირე-
ბული ქალაქის ბირთვთან და ძი-
რითად საწარმოო რაიონებთან
ტკინიგზის და საავტომობილო
ტრანსპორტის მეშვეობით.

ქალაქი-სატელიტი — იგივეა.
რაც ქალაქი-თანამგზავრი.

ქალაქის ბალანსი — ქალაქის
კედელი; შუა საუკუნეების ქალა-
ქის გარშემო აგებული კედელი
ერთი ან რამოდენიმე გამოსასვ-
ლელით.

ქალაქის კარი — ქალაქის კა-
რიბჭე; შუა საუკუნეების ქალაქის
კედელში მოთავსებული კარი, რო-
მელიც, ჩვეულებრივ, რომელიმე
მაგისტრალურ გზაზე გამოდიოდა.
„ცხადად მოვიდოდა შარასა გზასა
და მარტო შემოვიდოდა ქალაქი-
სა კართა“ (ვისრამ.).

ქალაქის კარიბჭე — იგივეა,
რაც ქალაქის კარი.

ქალაქის კედელი — იგივეა,
რაც ქალაქის გალავანი.

ქალაქმშენებლობა — ქალაქე-
ბის დაგეგმარების და მშენებლო-

ბის თეორია და პრაქტიკა, არქი-
ტექტურული, ტექნიკური, საინჟი-
რულ-ჰიგიენური და სოციალ-ეკო-
ნომიური პრობლემების კომპლექ-
სური გათვალისწინებით.

ქანდაკება — ნაქანდაკები, ნა-
ქანდაკარი, ნატიფი, ნაძერწი,
სკულპტურა; სახვითი ხელოვნების
სახეობა, რომლის ნაწარმოებს
მოცულობითი ფორმა აქვს და
სრულდება მკვრივი (ქვა) ან
პლასტიკური (თიხა) მასალისა-
ვან.

ქანდაკე — 1. ანტრესოლი; სად-
გომის სასარგებლო ფართობის გა-
ზრდის მიზნით, ძირითად სართუ-
ლის მოცულობაში შემაღლებულად
ჩაშენებული ნახევარსართული ან
ამავე მიზნით მოწყობილი ნახე-
ვარსართულიანი ზედნაშენი და
დერეფნის სახით. 2. ანტრესოლი;
დამხმარე სათავსის-თავზე მოწყო-
ბილი კარადა. 3. აყარი, კადონი,
მუკენი, ჭოგრი, ხარინა; განივად
გადებული ლატანი, ძელი. 4. მა-
ყურებელთა დარბაზის ზედა იარუ-
სი.

ქანდაკარი — ძვ. იგივეა, რაც
მოქანდაკე.

ქარაბაქი — ბაკი, ტრუშული;
1. წნული ღობით გამოყოფილი
ადგილი (მაგ., ურმების დასაყე-

ნებელი ეზო-ყურე). 2. საქონლის დასამწყვდევად მოზღღუდული უსახურავო ადგილი. 3. მსხვილი წნე-ლით ამოყვანილი ღობე. „ბაკი ნაკათავან“ (საბა).

ქარბანდი — კონსტრუქციის ელემენტი ღეროების სისტემის სახით, რომელიც გამიზნულია ქარის მიმართ ნაგებობის წინაღობის გასაზრდელად.

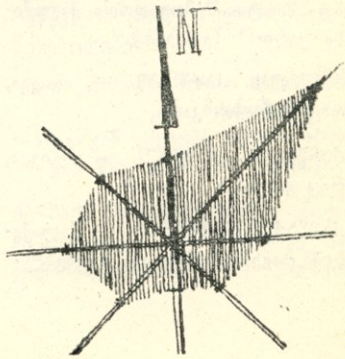
ქარბილი — თაღოვანი ან კამბროსანი კონსტრუქციის ამოსაყვ-

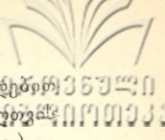
ნად აღმართული დამხმარე ელემენტი, რომელიც ამოსაყვანი ფორმის ზედაპირის სიმრუდეს და რომელზედაც ქვე-ბის ან ბეტონის ჩასაწყობი ყალიბების წარმოქმნელი შეფიცვრა თავსდება.

ქარმასლა — ფუნდუკი; მგზავრებისა და ქარავენებისათვის განკუთვნილი სასტუმროს დასახელება ამიერ-კავკასიაში, წინა და შუა აზიაში. შღრ. ხანავა.

ქართაკვითი — კონკრეტული ადგილმდებარეობისათვის დაღვენილი ქარების სიჩქარისა და სიხშირის საშუალო თვიური, წლიური სიდიდეების გრაფიკული გამოსახულება ქვეყნის მხარეების გათვალისწინებით.

ქარხანა (სპარ.) — 1. მსხვილი სამრეწველო საწარმო. 2. ძვ. საფარეშო; „სახელოსნო, სადაც დიდი რაოდენობით ამზადებდნენ ხოლმე ვასაყიდად ვანკუთენილ საქონელს“ (ივ. ჯავ.).

ქაშანური — სხვადასხვა სახის ნაკეთობა, რომელიც მზადდება გამომწვარი და მოჭიქული თეთრი ან ფერადი მასისაგან (თიხის განსაკუთრებული სახეობა, რომელიც შეიცავს თაბაშირისა და სხვა მინარევებს).

ქვაბი — ქვაბული; ხელოვნური ან ბუნებრივი სათავის კლდეა. „ქვებისა კარებს ასმათი მარტო ზის, არ ბარგოსანი“ (ვეფხ.).

ქვაბული — 1. ვანიერი და ღრმა მოხრებული მიწაში (მაგ., საძირკველის ჩასაყრელად). 2. იგივეა, რაც ქვაბი.

ქვაზვინული — ქვის ყრილი, ქვის ზვინული.

ქვაპაცი — ძვ. სტატუა, ჭორტი; ადამიანის ქანდაკება.

ქვაკუთხედი — თავკიდე, კედი, საკუთხე ქვა; შენობის საძირკვლის კუთხეში საფუძვლად დადებული

ლოდი. „ქვაკუთხედის დადებით იწყებოდა და იწყება ყოველი საძირკვლის ჩაყრა“ (ივ. ჯავ.).

ქვანაპი — მიჯრით დალაგებული ქვის ფილებით შექმნილი ზედაპირი.

ქვაფენილი — ქვების წყობით შექმნილი ქუჩის საფარი შრე.

ქვაჯვარი — ქვაში ამოკვეთილი ჯვრის გამოსახულება ქანდაკების ან რელიეფის სახით.

ქველი — კონსტრუქციის, დგამის, დანადგარის (მაგ., ღუმელის) ქვედა, საყრდენი ნაწილი.

ქვესაბჯენი — მისაბჯენი; დგარის სიმდგრადისათვის მის ქვედა ნაწილში შეყენებული ირიბანა.

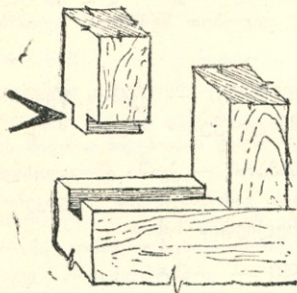
ქვესაბმბი — ქვესაფენი; იატაკზე, მიწაზე დასაფენი ხალიჩა, ჭილობი და მისთ.

ქვესადმბი — დგარის, ბოძის, დანადგამის ქვეშ დატანებული ხის, ქვის, რეზინის და ა. შ. შრე, ნაჭერი.

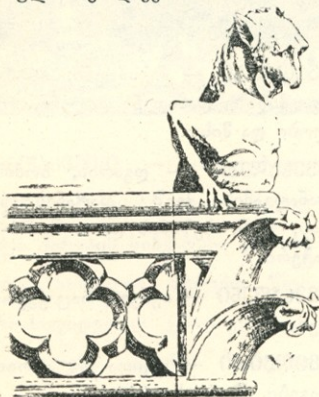
ქვესაფენი — იგივეა, რაც ქვესაბმბი.

ქვითპირი — ქვითა და კირით ნაგები. შდრ. სკირა.

ქილიბი — 1. ფიცრების მალული კბილით ჭდობა კუთხეში. 2. კბილი, რომლითაც ფიცრების ჭდობა ხორციელდება.

ქიმერა — გოთიკური ტაძრის სამკაულის ელემენტი, რომელიც წარმოადგენს ფანტასტიკური უჩხულის ქანდაკებას.

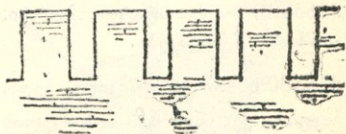
ქობინი — სფეროს ფორმის დეკორაციული მოტივი. „გარდაიქმნება გავალაკთა, დორიულთა ან ეტლთა ზედა ჩამოცმული მოთქროვილი ბურთი ვაშლის სახით“ (დ. ჩუბინ.).

ქოთარაქი — სფეროს ფორმის სვეტისთავი ან ნახევარსფეროს ფორმის პილიასტრის სვეტისთავი. „სვეტის თავზე მრგვალი“ (საბა).

ქოლბა — პლაქზე, მაგიდის თავზე (მაგ., პაერზე მოწყობილ სასაუზმეში) და ა. შ. მოწყობილი დგარზე დამაგრებული გასახსნელ-დასაკეცი საჩრდილობელი.

ქოლბისებრი გუმბათი — შეაფრებული ნაწილებისაგან შემდგარი გუმბათი, რომელიც წააგავს პაერით ვავსებულ პარაშუტს, ვახსნილ ქოლვას.

ქონაშური — ციხის დამაგვირგვინებელი, სავარცხლისებური ელემენტი. დაცილება ქონგურებს შორის სათოფურებად გამოიყენებოდა.

ქორედი — იგივეა, რაც ქორი.
ქორი — ძვ. მანსარდა, ქორედი;
უშუალოდ სახურავის ქვეშ, სხვე-
ნის მოცულობაში მოქცეული საღ-
ვომი, რომელიც შესაძლოა მოე-
წყოს როგორც შენობის ვიწრო,
ასევე გრძივ მხარეზე. „ქორი
თუმცა ზევით სართულის სახელი
იყო, მაგრამ მისი აგებულება გან-
სხვავდებოდა იმ სართულის აგე-
ბულებიდან, რომელზედაც ის
იღვა“ (ივ. ჯავ.).

ქორბანდელი — ჭადი, ხომლი;
ჭერზე შეკიდული სანათი არმა-
ტურა.

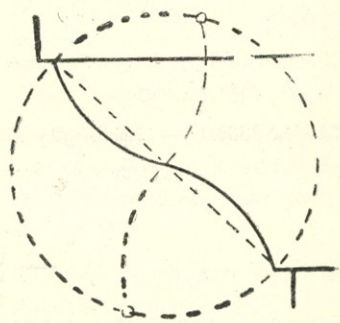
ქოხი — ოქოქი, ჩაღურა, ხუ-
ლა, ხუხულა; ფიჩხით ან ჩალით
დასურული სოფლის სახლი.

ქსელი — გზების, მაგისტრალე-
ბის, სხვადასხვა დანიშნულების
მილების, კაბელების და მისთ.
ურთიერთგანლაგება, სისტემა. იხ.
კანალიზაციის ქ., წყალსადენის ქ.,
ქუჩების ქ.

ქულბაქი (სპარ.) — დუქანი; სა-
ვაჭრო სახლი. ტერმინი ვაჭრე-
ლებული იყო საქართველოში მე-9,
მე-18 სს-ში და შემდგომში დუქა-
ნმა შეცვალა.

ქუნთა — „ბოჭკოიანი საღებო“
(დ. ჩუბინ.).

ქუსლი — არქიტექტურული პრო-
ფილი, შედგენილი ორი რკალის
შეუღლებით, რომელთაგან ზედა
ამოზნეპილია, ხოლო ქვედა შეზ-
ნეპილი. შდრ. შექცეული ქუს-
ლი.

ქუნაბანდი — ჩიხი; ქუჩის გან-
შტოება, რომელსაც არ გააჩნია
გამჭოლი გასასვლელი.

ქუნების ქსელი — დასახლებუ-
ლი ადგილის ქუჩების მიმართუ-
ლებისა და ურთიერთგანლაგების
სქემა. იხ. რეგულარული დაგეგ-
მარება, ირეგულარული დაგეგმა-
რება.

— ლ —

ღარაპი — მცირე ღარი.

ღარი — 1. ხეში, ქვაში, ლითონში და ა. შ. ამოღებული სივრცეები ჩაღრმავება. 2. მცირე არხი.

ღვარსაღმენი — ნიაღვრის საღმენი მიწების, თხრილების და მისთ. სისტემა.

ღვარსარინი — ნიაღვრის გადასაყვანი არხი ან მილი.

ღვარსაშეშვი — მდინარეში ან კანალიზაციის კოლექტორში ნიაღვრის ჩასაშეშვი მილი.

ღიობი — სიო; ფანჯრის, კარის და მისთ. ხვრეტი კედელში.

ღობა — ზღუდე, თარჯი; განსაზღვრული ადგილის მოსაკავებელი სხვადასხვა სახის კედელი. აღრე ღობეს ზღუდის განსაზღვრულ სახეს უწოდებდნენ. „ჯალჯის ზღუდე“ (საბა).

ღუმელი — ოთახის გასათობი დასურულკარბანი ნაგებობა. 2. ბრძმელი; საწარმოში — შალხის საღნობი დანადგარი.

— ყ —

ყაპარი — 13-25 მმ-ის სისქის ფიკარი, რომელსაც ხმარობენ საჭურავის მასალად ან კედლის შესამოსად.

ყაზარმა (თურქ.) ჯარის მუღმივად საღგომი შენობა.

ყალიბი — 1. თიხის ან სხვა მასალისაგან დამზადებული ფორმა, ქანდაკების ან სხვა ნაწარმის ჩამოსახმელად. 2. ბეტონის ან რკინა-

ბეტონის კონსტრუქციის ამოსაყვანად დამზადებული ხის ან ლითონის ფორმა.

ყარაღამი (აზერბ.) — აზერბაიჯანული საცხოვრებელი სახლის სახეობა.

ყელი გუმბათისა — გუმბათის ყელი.

ყერი — ზევითკენ წაწვეტებული ძელების მიწაში მიჯრით ჩა-

სობით შექმნილი ზღუდე. „ყერი არს ძელი აღმართებულად ზღუდედ მოვლებული“ (საბა).

ყვავილნარი — კლუმბა; ყვავილებდარგული სხვადასხვა კონფიგურაციის მიწის ნაკვეთი.

ყვავილწნული — გირლანდა; ყვავილებისა და სხვა მცენარეულობის წნულის გამოსახულება.

ყირათალი — გადმოყირავებული თალი. იგი, ჩვეულებრივ, კედლის წყობაშია ჩამარხული და საძირკველს გადასცემს ცალკე მდგომი საყრდენების დატვირთვებს. განმტვირთავი თალის ნაირსახეობა.

ყირმი (თურქ.) — შუა აზიაში გავრცელებული, ორნამენტის შელესვით შესრულების ტექნიკა, რომელიც სგრაფიტოს წიაგავს.

ყიშლაცი (თურქ.) — დასახლება შუა აზიაში.

ყორა — უკიროდ და უტალახოდ, მშრალად ნაგები ქვის კედელი — ზღუდე, მიჯნა.

ყორლანი — თაბუთი, ტაგრუცი; სამარხი, რომელიც წარმოადგენს მიწაყრილს მის სიზრქეში დატანილი სამურავით, აკლამით.

ყორმანი — სვეტების წყობილი. „ორი რამ ტოლ(ი) სვეტ(ნი) ი ამართულ(ნი)ი“. (საბა)

ყრილი — ზვინული; ქვიშის, ქვების და მისთ. გროვისაგან შექმნილი მიჯნა. იხ. მიწაყრილი.

ყრუ კედელი — ულიობო კედელი.

ყრუ ფანჯარა — 1. ფანჯრის ალათები უძრავად არის ჩამაგრებული ჩარჩოში. 2. ფანჯრის იმიტაცია კედელზე, ცრუ ფანჯარა.

ყუაფიცარი — ნაგვერდული, აფრაკი, იალლოჯი, ნამორი, ნაშუარი. ცალმხრივ პირმრუდე ფიცარი.

ყულფი — მარყუჭი, საცილოვე. რაზის გასაყრელი რგოლი.

ყურა — აფრა, პანდატივი; სფერული სამკუთხედის ფორმის კონსტრუქციული ელემენტი, რომელიც იძლევა სწორკუთხა ფუძიდან ვუმბათოვან გადასურვისკენ გადასვლის საშუალებას. „...რასაც თანამედროვე ხელოთმოდგერებაში რუსულად „нары“ ჰქვიან“ (ივ. ჯავ.).

შაბაძი (თურქ.) — 1. ულურ-სმოდ (კოტეხით) შეერთებული ხის ელემენტებისგან დამზადებული გეომეტრიულსახიანი ვისოსი აღმოსავლეთის არქიტექტურაში. 2. გულბადი, ხეზე ჭრით დამუშავებული აივნის ტიპიანი.

შაბლონი (გერმ.) — იხ. თარგი.

შადრეპანი (სპარ.). — სარაჯი; დეკორაციული ნაგებობა, რომელიც წარმოადგენს წყლის მაღლა ატყორცნილ ჭავლის ან ჩამდინარე ნაკადის ფუძეს და მოჩარჩობას.

შანდალი — საბაზე, სასანთლე, სანთლის დასამაგრებელი არმატურა.

შარბ (არაბ. სპარ.) — „დიდი გზა საურმე“ (დ. ჩუბინ.). იგივეა, რაც შარაგზა.

შახნიშანი (სპარ.) — ახლი აღმოსავლეთის სასახლეებში მოწყობილი ღრმა ნიში, რომელშიაც ხშირად ტახტი იდგა.

შახრასტანი (სპარ.) — შუა აზიის ფეოდალური ქალაქის ბირთვი — ქალაქის კედლებს შუა მოქცეული ნაწილი.

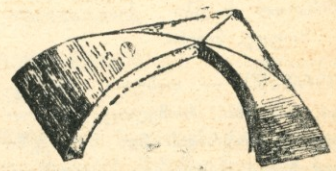
შეთავსებაზული სანკვანძი — სანიტარული კვანძი, სადაც ერთ სადგომში მოთავსებულია აბაზანა, საპირფარეშო და ხელსაბანი.

შეპიღული თალი — თალი, რომლის წარმართველი თრი სხვადასხვა ცენტრიდან შემონახული, თალის უმაღლესი წერტილის ქვეით გადაკვეთილი რკალებსგან შედგება.

შეპიღული ჭერი — გადახურვის მზიდ ელემენტებზე (კოჭებზე, ფერმის ქვედა სარტყელზე) შეკიდულ საკიდურებზე დამაგრებული ჭერი.

შეპიღული ხიდი. — ხიდი, რომლის სავალი ნაწილი ბაგირზეა შეკიდული.

შეპრული კამარა — მართკუთხა სათავსის მთელ პერიმეტრზე დაყრდნობილი კამარა.

შეკუმშული თალი — კუმშვილი თალი; თალი, რომლის წარმმართველი რკალის ცენტრი მის ქუსლებს ქვეით მდებარეობს.

შელესვა — ბათქაში; ნაგებობის ზედაპირზე სამშენებლო სსნარით შექმნილი მოსაპირკეთებელი შრე, რომელიც ასწორებს ზედაპირს და ვარეშე გავლენისაგან იცავს კონსტრუქციას. ვარდა ამისა, შელესვის დანიშნულებაა მოამზადოს ზედაპირი შემდგომი შეღებვის, მოპირკეთებისა და ზედაპირისათვის დეკორაციული თვისებების — ფორმის, ფერის, ფაქტურის მისანიჭებლად.

შემაღლებული თალი — თალი, რომლის წარმმართველი რკალის ცენტრის ქვეით (ქუსლებამდე) სწორხაზოვანი მონაკვეთებით გრძელდება.

შემაღლებული კამარა — კამარა, რომლის წარმმართველი შემადგებელი თალის მოხაზულობისაა.

შემკრავი — 1. ძელებისაგან შედგენილი ჩარჩო, რომელიც შენო-

ბის პერიმეტრზე კრავს კარკასული კედლის დგარების ზედა და ქვედა ბოლოებს. 2. ბაზო; ძელებსაგან შეკრული ჩარჩო კარის გულფიცრის ირგვლივ.

შემობარენი — ქალაქის ირგვლივ მდებარე დასახლებული ადგილები.

შემოფიცვრა — ფიცრის საშლისი; მჭიდროდ მორგებული ფიცრების შრე.

შენაღბამი — ანწალა, ბიგი, ბოქინტი, ბოძი, დგარი, სადგარი, საკავი, ჭალა, საშარი; რისამე დასაკავებლად ან ვასამაგრებლად შეყენებული ძელი.

შენაჭრი — ელემენტის კვეთი; კონსტრუქციის შეკიბული ნაწილის თარაზული სიბრტყე (მაგ., საძირკვლისა და კედლის საზღვარზე).

შენობა — ნაგები, ნაგებობა, ნაშენი; ყველაფერი, რაც აშენებუ-

ლია. იხ. ბაზილიკური შ., დიდ-
მაღალი შ., მაღლივი შ., ცენტრა-
ლურ-გუმბათოვანი შ., ცენტრული
შ., ჯვარისსახიანი შ.

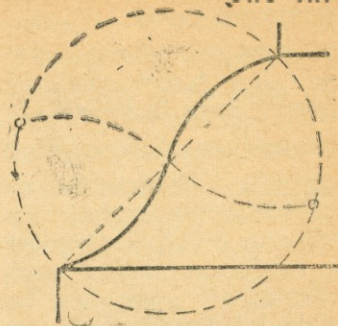
შესასვლელი — შენობის, ეზოს,
ქალაქის, ციხე-სიმაგრის და ა. შ.
კარი, ბჭე, კულტიკარი, სადარბაზო,
ჭიშკარი და მისთ.

შესასვლელი პარები — შენო-
ბაში შესასვლელი, გარე კედელ-
ში მოქცეული კარები. იხ. სადარ-
ბაზო შესასვლელი.

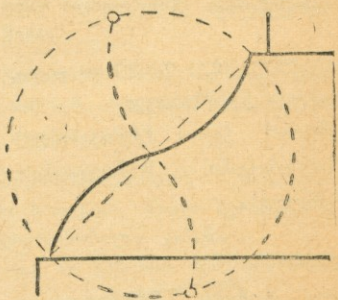
შესაწვივი პარები — კარები,
რომლის ფარი ვადებისას კედლის
სიწრქეში დატოვებულ ბუდეში
შეცურდება (ვაგონში მოწყობილ
კარის მსგავსად).

შესახვევი — შუკა; ქუჩის გან-
შტოება. შდრ. ქუჩაბანი, ჩიხი.

შემცვეული ბატიყელა — 180°-
ით გადმობრუნებული ბატიყელას
მონახულობის მქონე არქიტექტუ-
რული პროფილი. შექცეული ბა-
ტიყელა, ჩვეულებრივ, საყრდენის
ელემენტი (ბაზისი, ცოკოლი და
მისთ.).

შემცვეული ქუსლი — არქიტექ-
ტურული პროფილი, რომელიც
წარმოადგენს 180°-ით შეტრიალე-
ბულ ქუსლს.

შიდაციხე — ზედაციხე, ციტა-
დელი; შუა საუკუნეების დასახლე-
ბის შიგნით, ჩვეულებრივ გაბატო-
ნებულ ადგილზე განლაგებულ
ციხე-სიმაგრე.

შიდა ეზო — შენობებით ყოველმხრივ შემოფარგლული ეზო; შენობის შუაგულში მოწყობილი ეზო.

ულაგბაუმი (გერმ.) — ბერა; გზის ჩასაკეტი მოწყობილობა, რომელიც, ჩვეულებრივ, ეწყობა რკინიგზისა და გზატკეცილის გადაკვეთაზე, განსაზღვრული მნიშვნელობის მქონე სამრეწველო ობიექტზე შესასვლელთან და ა. შ.

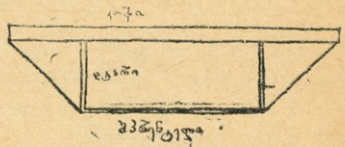
შორენკეცი — მოჭიქული ან მოუჭიქავი კერამიკული მოსაპირკეთებელი ფილა.

შორისული კედელი — გარე კაპიტალურ კედლებს შორის მო-

ქცეული შიდა, მშიდი კედელი. შრამელი — „სამკუთხი სახლი ხისა“ (საბა).

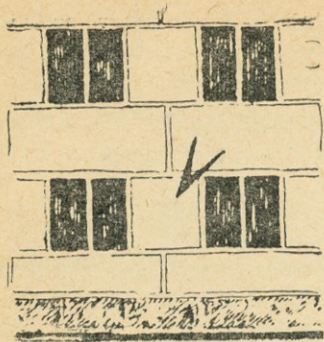
შპალერი (გერმ.) — 1. ქარხნული წესით დამზადებული ვობლე-ნი. 2. გასვლილი ბუჩქნარის ან ხეების რიგი ბალის და მისთ. ბილიკის გასწვრივ. 3. საგანგებო ცხაური, რომელზედაც ამაგრებენ ბუჩქს ან ხეს, მათთვის განსაკუთრებული ფორმის მისანიჭებლად.

შპრენგელი (გერმ.) — ღეროებით შედგენილი კონსტრუქცია, რომელიც ზრდის ძირითადი კონსტრუქციის (კოჭის, ფერმის და ა. შ.) სიხისტეს და ზიდვისუნარიანობას.

შუაპედლისი — ღიობებს შორის მოქცეული კედლის ყრუ ნაწილი.

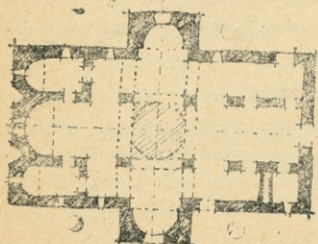
შუაპედლისის ბლოკი — მსხვილბლოკური კედლის ელემენტი, კარ-ფანჯრების ღიობებს შორის. შუაკედლისის ბლოკი მთლიანად აესებს ამ ნაწილს ან მისი შემადგენელი ელემენტი.

შუასაღმბი — რაიმე კონსტრუქციის სიზრქეში მოქცეული საგანგებო შრე (მაგ., თბოსაიზოლაციო შრე).

შუაცინხე — იგივეა, რაც შიდაცინხე.

შუაფარადი — ტაძრის ნაწილი, რომელიც წარმოიქმნება ვრძივი ნავისა და ტრანსეპტის (გარევი ნავის) გადაკვეთით.

შუპა — შესანგვევი; ქუჩის გასწვრივ. შტოება. შდრ. ქუჩაბანდი, ჩინი.
„შუკათა მოღვეს ვაჭარნი, ყოველნი მჭვრეტელთა ჯარია“ (ვეფხ.).

შუპაში — სარკმელი; ფანჯრის საგდულის ნაწილი, რომელიც დამოუკიდებლად იღება და სათავისი გასანიავებლად არის განკუთვნილი.

შუპი ზედა — იხ. ზედა შუქი.

შუპი მემორეული — იხ. მემორეული სინათლე.

შუქურა — ბრავაზე, მეჩენზე აგებული კოშკური ნაგებობა, რომელშიც თავსდება სინათლის ძლიერი წყარო გემძლოლთა ორიენტირებისათვის.

შუქურანი — სათავისი ზედა შუქით განათების მიზნით მოწყობილი, შენობის გადახურვის სიბრტყიდან მკვეთრად გამოყოფილი შემინული ნაწილი. შდრ. ილუმი-ნატორი.

შუქურარი — ლითონის ან სხვა მასალის ფარი, რომელიც ელექტროლაიმფაზე ჩამოიცმება შუქისაგან მხედველობის დასაცავად ან სინათლის სხივებისათვის ვარკვეული მიმართულების მისანიჭებლად.

შუქფარსაჰმერი — შუქფარი-
სამავრი არმატურა, ღვაში.

ჩალანბარი — კაკუტი, ნივნივი,
ლარძაყონი, მარწუხი, ჯალაბდა-
რი; ერთი იმ ორ დასრილ ძელთა-
გან, რომლებიც ჰქმნიან სახურა-
ვის ჩონჩხედს.

ჩალური — ოქოქი, ქონი, ხულა,
ხუხულა; ჩალით დაფარული სო-
ფლის სახლი.

ჩანა — კიბის სვლის მზიდი, და-
სრილი კოჭი.

ჩანახატი — გარემოცვის, ნატუ-
რის მოკლე დროში შესრულებუ-
ლი, მიახლოებითი ნახატი, ესკი-
ზი. შდრ. ეტიუდი.

ჩანგალი — კავი, კაკვი, კაუჭი;
ერთ ბოლოში მოღუნული, მოკაუ-
ჭებული რკინა.

ჩარდახი (სპარ.) — 1. ქორი,
ქორედი; სახურავის მოცულობა-
ში მოქცეული სათავსი. 2. ტრაპე-
ზზე დადგმული ოთხსვეტიანი სა-
ჩრდილობელი. 3. საწოლზე,
ურემზე და მისთ. დადგმული სა-
ჩრდილობელი.

ჩარჩო — 1. ხისტად (რკინა-ბე-
ტონის ჩარჩოში — მონოლითუ-

რად) დაკავშირებული დეარებისა
და თარაზული ან დასრილი რი-
გელებისგან შემდგარი ერთი ან
მრავალმალისანი მზიდი კონსტრუ-
ქცია. 2. ძელაკებისგან შედგენი-
ლი მართკუთხედი, მაგ., ფანჯრის
აღათების ან კარის შესაკიდად.

ჩაშენებული ავეჯი — მცირე
გაბარიტიანი ავეჯი, რომელიც
კედელზეა აკეცილი ან კედლის
საგანგებო ნიშნითა მოთავსებული
და გაიშლება საჭიროების შემთხ-
ვევაში.

ჩელტი — კუთხ. ლახტი; წნულის
ფარი, რომელსაც მრავალმხრივი
გამოყენება აქვს თაროს, ჭერის,
კარის ფარის და მისთ. მოწყობი-
სას.

ჩინი — ქუჩაბანდი; ქუჩის ყრუ,
ვაუმჭოლი განშტოება. შდრ. შუკა.

ჩოდოლი — ლარი, ლაჭყორი,
ფაცხა; წნულის ქონი დასავლეთ
საქართველოში.

ჩონჩხედი — კარკასი; ნაგებო-
ბის კონსტრუქციული ჩონჩხი.

ჩულპა — უძველესი აკლდამა პე-
რუსა და ბოლივიაში.

ჩუმი — ციმბირის ხალხების (ვენეკების, კეტებისა და სხვათა) ვადასატანი ხალხობა, რომელიც წარმოადგენს ლატნიებით შედგენილ და ირმის ქურქის ნაჭრებით დაფარულ კონუსური ფორმის ნაგებობას.

ჩუქურთმა — ორნამენტი; ფერწერით, გრაფიურით, ჭრით, მოქარვით, ძერწვით და ა. შ. შესრულებული, ჩვეულებრივ, რიტმულად განმეორებული ელემენტებისაგან შემდგარი სამკაული. იგი უმეტესად წარმოადგენს რეალური სამყაროს — მცენარეულობის, ცხოველების და სხვა გამოსახულებათა მკვეთრად სტილიზებულ განხორციელებას ან გეომეტრიული

ფიგურების შეუღლებას. ჩუქურთმაში თავის გამოსახულებას პოეზიას როგორც სტილისტური თავისებურება, ასევე ნაციონალური კოლორიტი, ის. ზოომორფული ო., ლენტური ო., არაბესკა.

ჩამრალი — კასკადი; ხელოვნურად შეკიბული ჩანჩქერი ან ჩანჩქერების ასეთივე სისტემა. **ჩხუტი** — ავარტანი, პალო, სარი, ჭიგო, ხარდანი; მიწაში ჩასასმულად წაწვეტიებული ჯონი.

— 3 —

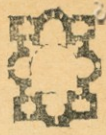
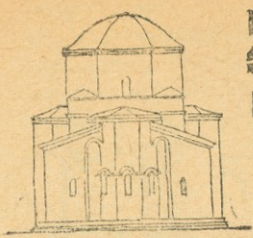
ცალღირე ხიდი — კიბორჭი, წანწალა; საცალღენო ხიდი, ხიდად გადაებული ძელი.

ცალკარელი — ერთსაგულიანი კარი.

ცალკე ხალხი — კოტეჯი; ვანცალკეებულ ნაკვეთზე აშენებული, ერთ ოჯახისათვის განკუთვ-

ნილი ქალაქური საცხოვრებელი სახლი.

ცათამბჟენი — მრავალსართულიანი შენობა, რომლის სიმაღლე ზოგჯერ რამდენიმე ასეულ მეტრს აღწევს (ემპაირ-სტივტი ბილდინგი ნიუ-იორკში — 380 მ.) მათი მშენებლობა გამოწვეულია განაშენიანების სიმჭიდროვის პირობებში

ცენტრული შენობა — ჩვეულებრივ, გუმბათით დაფარული გუმბათის მქონე შენობა, მკვეთრად გამოსახული ცენტრალური ნაწილით, რომლის გარშემო განლაგებულია დანარჩენი სადგომები.

მიწის ნაკვეთის მაქსიმალურად გამოყენების აუცილებლობით.

ცალმაგი კარები — იგივეა, რაც ცალკარედი.

ცელა (ლათ.) — ანტიკური ტაძრის მთავარი სადგომი, სადაც თავსდებოდა საკულტო ქანდაკება (ბერძნული ნაოსის შესატყვისი).

ცეცსლამრილი კედელი — ბრუნდამუერი, ხანძარსაწინააღმდეგო კედელი; ცეცსლამრილი მასალით ამოყვანილი კედელი, რომელიც გამოყოფს სათავსების ჯგუფს და გამოიზნულია ხანძრის ვაგრცელების დასაბრკოლებლად.

ცენტრალურ-გუმბათოვანი შენობა — შენობის კომპოზიციის არსს შეადგენს ჯვარული გეგმის მქონე ცენტრალური მოცულობა, გადახურული ოთხი ცილიანდრული კამარით, რომელთა გადაკვეთაზე აღმართულია ყელიანი გუმბათი.

ცეცხლრიპი — საცეცხლურის ფსკერის შემქმნელი ლითონის ბადურა ან ზოლოვანი ცხაური, რომლის ქვემოთ სანაცრეა მოთავსებული, ცეცხლრიპის მეშვეობით ხდება ჰაერის მიწოდება კერის არეში.

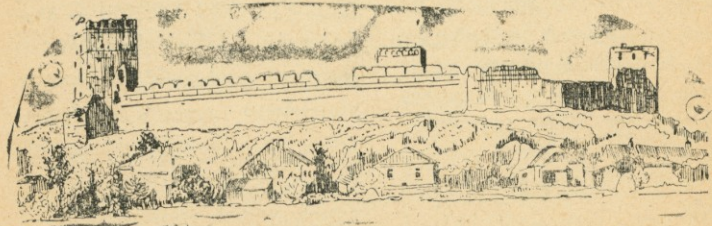
ციბი — გოგი, ვაცა, ვაცი; ხის ბოძი, რომელიც მსხვილ კოჭზე (საწელზე) არის დადგმული და რომელსაც სახურავის სათავე ეყრდნობა.

ციკლოპური ნაგებობა — დიდი ქვის ლოდებით აშენებული ნაგებობა. ძველ საბერძნეთში ამგვარ ნაგებობების მშენებლობას მიაწერდნენ მითიურ გოლიათებს — ციკლოპებს.

ციკლოპური წყობა — დიდი ქვის ლოდების წყობა.

ცირპი (ლათ.) — 1. ადგილი, სადა ნაგებობა ძველ რომში, სადაც იმართებოდა შეჯგობრი ცხენოსნობაში, მუშტკრივში და ა. შ. 2. შენობა, რომლის ცენტრში მოთავსებულია ასპარეზი, მის გარშემო ამფითეატრალურად ჭანლაგებულია მაყურებელთა ადგილები, სადაც იმართება თეატრალური ხელოვნების ერთ-ერთი სახეობის წარმოდგენები (კლოუნების, აკრობატების გამოსვლები, გაწვრთნილ ცხოველთა ჩვენება და ა. შ.).

ციტადელი (იტ.) — 1. შიდაციხე, ზედაციხე, შუაციხე; ციხესიმაგრის ყველაზე მეტად გამაგრებული ნაწილი, რომელიც ალყაშემორტყმულ დამცველთა უკანასკნელ თავშესაფარს წარმოადგენს. 2. შუა საუკუნეების ქალაქის ხედში გაბატონებული ციხესიმაგრე ან ციხე-დარბაზი.

ციხე — 1. იგივეა, რაც ციხე-სიმაგრე. იხ. თავადი ციხე.

„ციხეს ვზი ეზომ მაღალსა,
თვალნი ძლივ
ვარდასწვდებიან
ვზა გვირაბითა შემოვა,
მცველნი მუნ ზედა ღვებთან“
(ვეფხ.).

2. საყრობილე.

ციხე-სიმაგრე — ციხე; ვამაგრებული ადგილი — ვალაენით შემოფარვლული თავდაცვითი ნაგებობების კომპლექსი.

ციხე-ღარბაზი — ციხის ვალაენით შემოფარვლული სასახლის, საცხოვრებელი, სამეურნეო და სხვა დანიშნულების შენობათა შუასაუკუნეობრივი კომპლექსი.

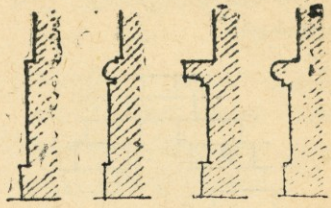
ციხე-ქალაქი — ციხე-სიმაგრეთა კომპლექსით ვარშემორტყმული ქალაქი.

„ჩვენ მოგცეთ ციხე-ქალაქი,
მოგყენენ ცოტანი ყმანია“
(ვეფხ.).

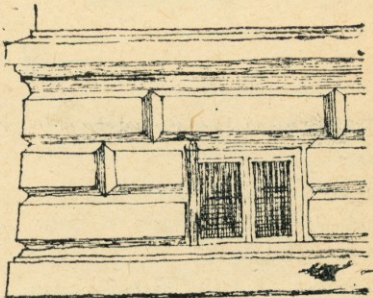
ციხის ბალავსნი — ვამაგრებული ადგილის ვალაენი, კედელი ციხის ვარშემო.

ცოკოლი — საფუძველი. ზედი-რკველი; ნაგებობის ქვედა, მიწის-

ზედა ნაწილი, რომელიც წეულია კედლის ძირითად სიბრტყიდან.

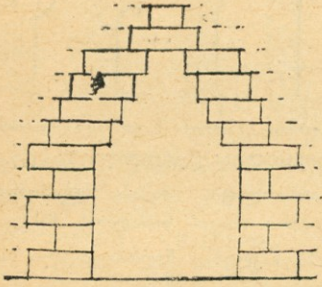
ცოკოლის სართული — ნახევარსარდაფი; მიწის ზედაპირის მიმართ თავის სიმაღლის ნახევარზე ნაკლებად ჩაღრმავებული სართული.

ცოცხალი ღობე — კაწანი; მკიდროდ დარგული ეკლიანი ბუჩქნარით შექმნილი ღობე.

ცრუ გუმბათი — გუმბათი, რომელიც არ იწვევს გამბჯენ სა-

ლებს და ამოიყვანება ქვის წყობის ან ხის გვირგვინების რიგების თანამიმდევრული წამოწევით შუაგულისკენ.

ცრუ თალი — თალი, რომელიც არ წარმოშობს გამბჯენ ძაბვებს და წაწყური წყობით არის ამოყვანილი.

ცრუ პამბრა — წყობის რიგების თანდათან გადმოშვებით შექმნილი კამარა.

ცხაური — გისოსი, ლანძვი, კანკელი; ბადისებრ დახლართული ან რიკულებივით შეკრული ხის ან ლითონის ზოლები.

ცხენოსარბიელი — იპოდრომი, სადოღე, ცხენოსნობაში შეჯიბრის ჩასატარებლად მოწყობილი ტერიტორია.

— d —

ძალაყინი — კარის საკეტი ხის ძელი.

ძარი — ნალია, სასიმიდნე; სიმიანდის შესანახი წნული ან ფიცრული ნაგებობა.

ძმიღე — საძგიდე, ტიხარი; „გალობილი, ვაფიცრული კედელი შენობაში“ (დ. ჩუბინ.).

ძეგლთღება — ძეგლისწერა; „განწესება აღწერილი ძეგლზედ“ (დ. ჩუბინ.).

ძეგლი — 1. განსაზღვრული პიროვნების, პიროვნებათა ჯგუფის ან რაიმე ამბის უკვლავსაყოფად აგებული სკულპტურული ნაწარმოები ან არქიტექტურული ნაგებობა (თბელისკი, სატრიუმფო თალი და ა. შ.). 2. ტერმინი, რომელიც იხმარება წარსულის უმნიშვნელოვანეს ნაწარმოებთა მიმართ.

ქეგლისწმირა — ქეგლოდგება; ქე-
გლზე მოთავსებული წარწერა.

ქელაპი — მცირე ზომის ქელი.

ქელი — დახერხილი ან გათლი-
ლი ხე, რომლის განივკვეთის ზო-
მები 100 მმ-ს აღემატება.

ქელწრა — ხერხული სახლი, ქე-
ლური სახლი; ქელებით აგებული
სახლი.

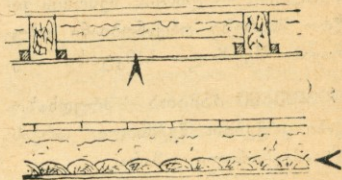
ქელწრი სახლი — იგივეა, რაც
ქელურა.

ქელფენილი — მჭიდროდ მორ-
გებული ქელებით შექმნილი ფე-
ნილი. იხ. ქელჭერი.

ქელწორი — ქელებითა და
წყობით ამოყვანილი ზღუდე.

„ქეთა და ქელით მოზღუდ-
ვილი“ (საბა).

ქელჭირი — კოჭოვანი გადახურ-
ვის შევსების მზიდი ნაწილი
მჭიდროდ დალაგებული ქელაკე-
ბის ან ნამორების სახით.

— 6 —

წალკოტი — „ხილის ადგილი,
ბაღი“ (საბა).

წალო — ნიში, მანდური; „საგე-
ბლის დასაწყობი“ (საბა).

წამატი — წაწყვი; ხის კოჭის,
ნივნივის და მისთ. ნაზრდი. იხ.
ჯორაკი.

წამწე — 1. ფერმა; გეომეტრიუ-
ლად მდგრად სისტემაში გაერთი-
ანებული ხის, ფოლადის ან რკინა-

ბეტონის დეროებისაგან შემდგარი
მზიდი კონსტრუქცია. 2. ხის ხი-
დის ჯირგვალური ბურჯი ნაბირ-
ზე. „ხილის ყურზე(დ) ქელნი
ჯირგვლად წარზიდულო ხიდის
სიმაგრისათვის“ (საბა).

წანულითი — ქე. სტუმრების
მისაღები საზეიმო ოთახი.

წანწალა — კიბორჭი, ცალდირე
ხიდი; თხრილზე ან რუზე გადა-
სასვლელად გადებული ხე.

წაწყვი — იგივეა, რაც წამატი.

წაწყურნი წყობა — ზედა რიგების თანდათანობითი გადმოშვებით ამოყვანილი წყობა. იხ. ცრუ თაღი, ცრუ გუმბათი, ცრუ კამარა, გვირგვინი.

წვეთები — გუტები; წაკვეთილი კონუსის ფორმის სამკაული დორიულ ანტაბლემენტზე.

წვეტურა — ლირსი; შენობის ვიწრო მხარეზე ორქანობიანი სახურავით შექმნილი სამკუთხი არე.

წიბოვანი კამარა — მრუდნაწიკვანი კოჭებით შექმნილი, კარკასზე ამოყვანილი კამარა.

წიბნსაცავი — საგანგებო სათავის ან სათავსების ჯგუფი ბიბლიოთეკაში ან ცალკე შენობა, სადაც ინახება ბიბლიოთეკის ძირითადი ფონდი.

წითელი ხაზი — ქუჩის ან მოედნის განაშენიანების საპროექტო ხაზი; ხაზი, რომელზედაც იღებება შენობები.

წინაღარბაზი — ავანზალი; საზოგადოებრივი შენობის მთავარი დარბაზის (მაყურებელთა დარბაზის, აუდიტორიის და მისთ.) წინ განლაგებული სათავისი.

წინპარი — ტამბური; საცხოვრებლად გამოუყენებელი (ცივი) სათავისი, რომელიც საცხოვრებელ ოთახებს ქუჩასთან აკავშირებს (ჩვეულებრივ, გარე კიბეების საშუალებით).

წინოთახი — ტალანი; სათავსო, რომლის მეშვეობითაც საცხოვრებელი ოთახები კიბის ბაქანს უკავშირდება.

წირთხლი — 1. აწყობი, თავარა, ორთავი; კარის ან ფანჯრის ლიობის შიდა, გვერდითი სიბრტყეები. 2. ბჭე, დირე (კარისა), ზღურბლი, კარობანი, კარაბინი, კარნაგელა; კარის გადასასვლელზე გადებული ძელი. 3. ზღუდარი; კარის ლიობის შემკვერელი ზედა ძელი.

წირწიმალი — იგივეა, რაც წკირა.

წკირა — წირწკიმალი; ხის ლურსმანი.

წნული — 1. წკებლების, მავთულის და მისთ. გადახლართვით შექმნილი ფარი, ღობე, გოდორი და ა. შ. 2. დაწნული ორნამენტი, რომელსაც, ჩვეულებრივ, საფუძვლად უდევს მცენარეული ორნამენტი.

წოლანა — ლართხი; მიწაზე გადებულ ძელთაგანი, რომლებზედაც ლავდება ფიცარფენილი.

წოლი — გადახურვის კოჭებზე ან საგანგებო სადგარებზე მოთავსებული ძელი, რომელზედაც ლავდება ფიცარფენილი.

წრემთარბი — ფოსო; შეხნეკილი მრუდხაზოვანი არქიტექტურული პროფილი, რომელსაც წრის მეოთხედის მოხაზულობა აქვს.

წყალსაბღმები — ხერეტი საფუბარის კედელში, რომლის საშუალებითაც ხდება ზედმეტი წყლის გადმოვლება წყალსაცავიდან.

წყალსაბროვი ნაგებობა — მიწისზედა და მიწისქვეშა წყლების შემკრები ნაგებობა სარწყავად, წყლის ენერჯის გამოყენებისა და სხვა მიზნებისათვის.

წყალსადენი — შენობაში ან მოსამარაგებელ ტერიტორიაზე წყლის გამანაწილებელი მილგოყვანილობა.

წყალსადინარი — ზედაპირული წყლების გადამყვანი სისტემა.

წყალსადინარი მილი — ზედაპირული წყლების გადამყვანი მილი.

წყალსათამსი — ხელოვნურად ამოშენებული წყლის დასაგროვებელი და შესანახი ნაგებობა.

წყალსარინი — არხი, არხების სისტემა ან სხვა მოწყობილობა ნაგებობიდან ზედაპირული ან მიწისქვეშა წყლების მოსაცილებლად.

წყალსატმვი — ბუნებრივად ან ხელოვნურად შექმნილი წყლის მარაგი.

წყალსატუმები — შენობა საგანგებო მოწყობილობით, რომელიც წყალს ტუმბავს ქვემოთ განლაგებული წყალსატევიდან.

წყალსაშვები — საგანგებო ამონაჭერი ჯებირის ზედა კიდურზე გადასაგდები წყლის თავმოსაყრელად ერთ ჭავლში.

წყალსაცავი — წყლის დინების შესაჩერებელი და დასაგუბებელი პილროტექნიკური ნაგებობა.

წყალსაწმვი კომპი — ჩვეულებრივ, შემადლებულ ადგილზე განლაგებული კომპი, რომლის ზედა იარუსში მოთავსებულია წყლის რეზერვუარი, მოსამარაგებელ ტერიტორიაზე წყლის წნევით ვანაწილების მიზნით.

წყალჩამკეტი ნაგებობა — მდინარის დინების ვადამკეტი პი-
დროტექნიკური ნაგებობა.

წყარო — წყლის წყაროს თავ-
ზე ამოყვანილი ნაგებობა.

წყვეტილი საძირკველი — სა-
ძირკველი, რომელიც ლენტური
საძირკველისაგან განსხვავებით
შენობის მთელ პერიმეტრს არ გა-
სდევს და საძირკველის კოჭით გა-
დახურულ ცალკეული სუბსტრუ-
ქციების სისტემას წარმოადგენს.

— ჭ —

ჭა — ლაკვა, ლაკვანი; მიწაში
ამოშენებული ბუნებრივი წყლის
რეზერვუარი.

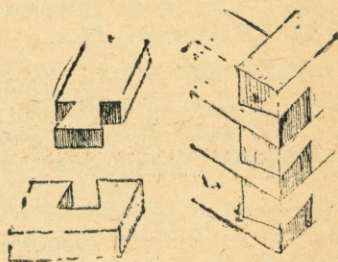
„ორნი კაცნი მოდიოდეს
სადაურნი სადმე გზასა,
უკანამან წინა ნახა
ჩაგარდნილი შიგან ჭასა“
(ვეფხ.).

ჭალა — ანწალა, ბიგა, ბიგი, ბი-
ჯვი, ბოკონი. ბოძი ბოძკინტი, სა-
დგარი, საკავი, ხაშარი; საყრდენი
ძელი.

ჭა სანათი — იხ. სანათი ჭა.

ჭაღი — ქორკანდელი, სომლი;
ჭერზე შეკიდული სანათი არმატუ-
რა.

ჭდობა — ხის ნაწილების შეერ-
თება, როდესაც ერთი ნაწილის
ნაშვერი — კბილი და მისთ. ჯდება
მეორის სათანადო ამონაღარში.

ჭედვა — კვერვა; რელიეფური
გამოსახულების მისაღებად საკვე-
რით ლითონის დამუშავების ტექ-
ნიკა.

ჭერი — გლუვი ზედაპირი (ზოგ-
ჯერ რელიეფით ან მოხატვით და-
მუშავებული), რომელიც შემოდან
საზღვრავს სათავსს. იხ. შეკიდუ-
ლი ჭერი.

ჭირხო — კუთხ. სახლის ზედა
სართული.

„შევიყარნით სწორები,
ჭერსოს დავსხედით სმაზედა.
ხელში მივეცით საღვინე,
ხირჩლაი ვვადგა თავზედა“
(ხალხ.).

ჰიზო — ავარტანი, პალო, სარი,
ჩხუტი, ხარდანი; დიდი ზომის წა-
თლილი ჯოხი, ძელი.

ჰილოზი — კელმენი, ნეჭა; „ჰი-
ლთავან წნული საფენი, რომელი-
საცა სუფთას და კეთილს ეწოდე-
ბა ნეჭა, ცუდსა კელმენი“
(დ. ჩუბინ.).

ჰიშპარი — ალაყაფის კარი, ბჭე,
ბჭე-კარი, ბჭის კარი; ვალავნის
დიდი, განიერი კარი — მთავარი
შესასვლელი.

ჰოგრი — 1. კადონი, ლატანი,
მუკენი, ხარჩხა; ვანივად ვადებუ-

ლი ძელი. 2. თხელი ლატანი.
„მსოფლიონი წვრილს ლატანს
უნმობენ“ (საბა).

ჰორტი — ძვ. სტატუა, ქვაკაცი;
ილამიანის ქანდაკება.

ჰრილი — პროექტის ნაწილი,
რომელიც პირობითად ასახავს შე-
ნობის ვერტიკალურ კვეთს კონ-
სტრუქციებისა და ნაგებობის მო-
ცულობათა გამოსავლენად.

— ბ —

ბაზინა — საგანძური, სალარო,
საუნჯე, საჭურჭლე; განძეულის
შესანახი საგანგებო სათავსი.

ბალამბარი — ბელო; მცირე ბე-
ლელი.

ბანაბა (სპარ.) 1. ძვ. ობოლთა
და ქერივთა თავშესაფარი სახლი.
„ობლები საკრებულო სახლებია“
(საბა). 2. დერვიშების სახლი სპა-
რსეთში.

ბანდაკი — გზის ვაკისიდან ზე-
დაპირული წყლის ვადასაყვანად

მოწყობილი არხი რკინიგზისა და შარავის გაყოლებით.

ხაზი წითელი — ის. წითელი ხაზი.

ხანძრის საბეზრო — სამეთვალყურეო კოშკი სახანძრო საამქროში.

ხანძრის საწინააღმდეგო კედელი — ბრანდმაფერი, ცეცხლამრიდი კედელი; ცეცხლგამძლე კედელი, რომელიც გამოყოფს სათავსების გარკვეულ ჯგუფს და გამიზნულია ხანძრის გავრცელების დასაბრკოლებლად.

ხარაჩოვები — ფლანგი; ხის ან ანაკრები ლითონის დროებითი სუბსტრუქცია, რომელიც შედგება ვერტიკალური დგარებისა და ფიცარფენილისაგან და რომელიც დიდ სიმაღლეზე სამშენებლო და სარემონტო სამუშაოების ჩატარების საშუალებას იძლევა.

ხარბა — ნაბლით დახურულ კარავი.

ხარღანი — ავარტანი, პალო, სარი, ჩხუტი, ჭივო; დიდი ზომის წათლილი ჯოხი, ძელი.

ხარისხმდი — მექონოთი; შეკიბული ნავეობა, ბაქანი.

ხარისხი — 1. ზეძირკველი, ცოკოლი; საძირკველსა და კედელს შორის მოქცეული შეკიბული მიწისზედა ნაწილი.

2. ძვ. საფეხური; „ხარისხი ეწოდების ზე აღსავლსა და აღსავლსა ტახტ-ტახტად“ (საბა). „ქვითკირის კიბეთა ფენის დასადგმელი“. (დ. ჩუბინ.). 3. სტილობატი; შენობის საყრდენი შეკიბული ბაქანი. 4. მენაკი, მენიაკი; მღვდელმთავრის, ეპისკოპოსის შემადგენელი საჯდომი ეკლესიაში.

ხარისხა — 1. ვარანგი. ვადასავარდნ ადგილზე, აივანზე, სახურავზე და მისთ. ვადებული ძელი — მოაჯირი. 2. აყარი, მუკენი, კადონი, ჭოვრი, ქანდარა; განივად ვადებული ძელი.

ხარო — ძვ. ქვითკირით ამოყვანილი ორმო, სადაც სორბალი ინახებოდა.

ხატორიული კაპიტალი — ეგვიპტური ქალღმერთის — ხატორის თავის გამოსახულებით შემკული კაპიტელი.

ხაშარი — 1. ანწალა, ბიგა, ბივი, ბოძი, ბოძ-კინტი, საღვარი, საკავი, ჭალა; დაბალი საყრდნობი ბოძი. 2. ხარაჩოვების ქვესადგა-

მი დგარი. „ფალანგთ სვეტნი, რომელსა თურქნი ჩიბუხს უწოდენ“ (საბა).

ხეივანი — ბულვარი; ხეებით ორმხრივ შემოსაზღვრული ვანიერი ბილიკი პარკში; ქალაქის ასეთივე ან გამწვანებული ზოლით შუაზე გრძივად გაყოფილი ვანიერი ქუჩა.

ხელოვნება — საზოგადოებრივი შემეცნების ერთ-ერთი ფორმა. მისი სპეციფიკური თავისებურებაა სინამდვილის მხატვრულ სახეებში ასახვა. იხ. სახვითი ხელოვნება.

ხელოვნებათმცოდნეობა — ხელოვნების შემსწავლელი მეცნიერება.

ხელოვნების სინთეზი — არქიტექტურისა და სახვითი ხელოვნების სხვადასხვა სახის ნაწარმოებითა ორგანული ურთიერთკავშირი, დაფუძნებული სტილისტური მონაცემების ერთიანობაზე, მასშტაბებისა და პროპორციების თანწყობაზე, მთავარი მიზნის — წამყვანი იდეის გამოვლინებაზე.

ხმრბი — საგუბარი, რაბი, ოფო, გოდორყოფე, ონჯარი, ჩნდე, ჯებირი; წყლის დინების ვანივალ

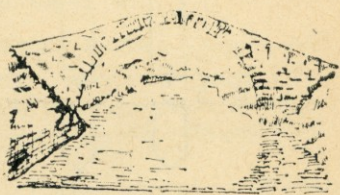
აგებული ნაგებობა, წყალსატარის შესაქმნელად.

ხმრხული სახლი — იგივეა, რაც ძელური სახლი.

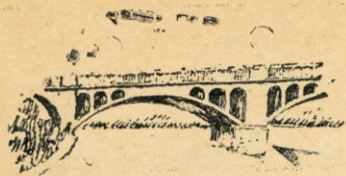
ხშიმირი — ბუნკერი; ძაბრისმავარი ჭურჭელი ფხვიერი მასალის შესანახად.

ხიდი — მდინარის, ხევის, არხის და მისთ. ერთი ნაპირიდან მეორეზე გადასაყვანი ერთ ან მრავალმალიანი ნაგებობა. იხ. ბონდი. ბელდარი, ნავტიკი, ცალდირე ხიდი, კიბორჭი, წანწალა.

„ყმაღან უთხრა:“ დაო ასმათ, ხილნი ზღვასა ჩავვიცვივდეს, ველარ მივხვლით ქამიერად ჩვენ ვისიცა ცეცხლი ვვწვიდეს“ (ვეფხ.)

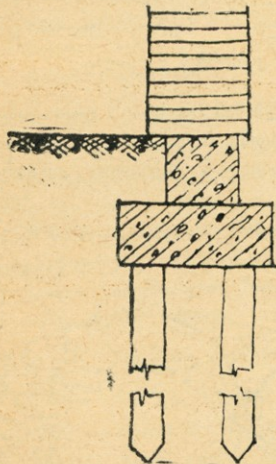

ხიდის ბურჯი — კუთხი; ხიდის საყრდენი კონსტრუქცია.

ხიმი — ლერწმის ზღუდე. შღრ. დრუსო, ყორე, ყერთ, ხირხალი, მესერი, კაწანი, ძელყორე.

ხიმიწვი — მიწაში ჩასობილი ბოძი, რომელიც შენობის დატვირთვებს გრუნტს გადასცემს.

ხირხალი — ძელური ღობე.

ხმის იზოლაცია — საგანგებო კონსტრუქციული და დაგეგმარე-

ბითი ღონისძიებების ჩატარება ერთი სათავსიდან მეორეში ან გარედან შენობაში ხმაურის გასვლის დასაბრკოლებლად.

ხმის საიზოლაციო შრე — კედლის ან სართულშუა გადახურვის სიზრქეში საგანგებო მასალის შრე, რომელიც აბრკოლებს ხმის გასვლას ერთი სათავსიდან მეორეში.

ხოპერი — ხის ქერქის ყუთი.

ხოპერული თალი — კოლოფა თალი; სამი (სამცენტრიანი თალი) ან სუთი ცენტრიდან მოხაზული რკალის ფორმის თალი.

ხომლი — ქორკანდელი, ჭადი; ჭერზე შეკიდული სანათი არმატურა.

ხორში — სვეტშორისი; მანძილი სვეტების ვარებიერებს შორის.

ხულა — 1. ძვ. ვაჭრების საწყობი. „სახლი საეჭროს სადები“ (საბა). 2. ძვ. დუქანი; საეჭრო სახლი. 3. ოქოქი, ქოხი, ჩალური, სუხულა; ფიჩხით ან ჩალით დახურული სოფლის სახლი. 4. იშელი, საღორე; წვრილფეხა საქონლის სადგომი.

ხურმა — შენობის ზედა, შემოქმედარველელი კონსტრუქცია, რო-

მელიც შედგება მზიდი ელემენტებისა (ნივნივები, ფერმები და ა. შ.) და სახურავისაგან.

ხუროთმოძღვარი — არქიტექტორი; სპეციალისტი ხუროთმოძღვრების (არქიტექტურის) დარგში.

ხუროთმოძღვრება — 1. არქიტექტურა; შენობის, ნაგებობის და მათი კომპლექსების მშენებლობის ხელოვნება, რომელიც გაიზიარებულია საზოგადოების საყოფაცხოვრებო და იდეურ-მხატვრული მოთხოვნილებათა დასაკმაყოფილებლად და რომელიც მთელი თავისი არსებობის მანძილზე დამოკიდებულია

ბულია საზოგადოების საწარმოო ძალებისა და ურთიერთობის განვითარებაზე. არქიტექტურის ნაწარმოებში მთავარი ამოცანა — პრაქტიკული და უტილიტარული მოთხოვნის დაკმაყოფილება მჭიდრო კავშირშია მხატვრულ შემოქმედებასთან. 2. არქიტექტურა; არქიტექტურული კომპოზიციის ხასიათი, ნაგებობის მხატვრული სახე.

ხურობა — ძვ. სამშენებლო ხელოვნება.

ხუსულა — იგივეა, რაც ხულა.

— X —

ჯალაბდარი — კუთხ. კაკუტი, ლარძაყონი, მარწუხი, ნივნივი; ქიზიყში გავრცელებული ნივნივის დასახელება.

ჯამე — მეჩეთი, მიზგიითი; მუსლიმანთა საკულტო ნაგებობა.

ჯარბვალი — გვირგვინი, ჯირგვალი; ოთხკუთხად ან სამკუთხად შეკრული მორები, ძელები. მათი ერთმანეთზე წყობით ამოყვანება ჯარგვალური სახლი ან სხვა ნაგებობა.

ჯარბვალური სახლი — ოთხკუთხად (გვირგვინად) შეკრული ძელებით ან მორებით ამოყვანილი სახლი.

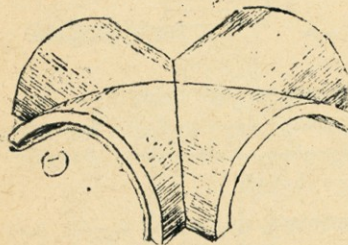
ჯდომის ნაპირი — ნაკერი, რომელიც შენობის ცალკეულ ნაწილებს — ნაკვეთურებს დამოუკიდებლად ჯდომის საშუალებას აძლევს.

ჯებირი — 1. კაშხალი, ონჯარი, რაბი, სათავანი, ხერვი; წყალსატევის შემქმნელი ნაგებობა, რომე-

ლიც მდინარის დინების განივად ეწყობა. 2. ჰიდროტექნიკური ნაგებობა, რომელიც წყალსატევების ნაგებობას წალეკვისაგან იცავს.

ჰერაპშია — ძვ. შესაძლოა, ატრიუმის მსგავსი ნაგებობა იყო. „სვეტებთა ზედა კამარათა შე(პ)-კვრენ და შუა ადგილსა დაუტოებენ და გარემოს სასახლეს აღაშენებენ, შუა ადგილი არს ჯერაკუშია“ (საბა).

ჰვარული კამარა — ერთი და იგივე ისრის მქონე ცილინდრული კამარების გადაკვეთით წარმოქმნილი კამარა.

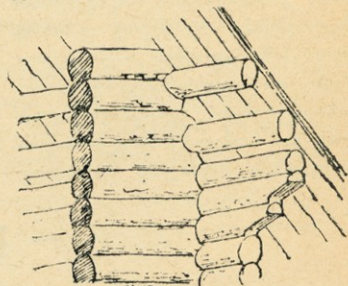

ჰვარედი — რისამე საყრდენი გადაჯვარებული ფიცრების, ძელების ან ლითონის ღეროების სახით.

ჰვარედი ყვავილი — იგივეა, რაც ფლერონი.

ჰვარისსახიანი შენობა — შენობის კომპოზიციის არსს შეადგენს ცენტრალური ნაწილის ჯვარული გეგმის მქონე მოცულობა, გადახურული ოთხი ცილინდრული კამარით, რომელთა გადაკვეთაზე აღმართულია ყელიანი გუმბათი.

ჰირბვალი — იგივეა, რაც ჯარგვალი.

ჰიროლა — ბედელი, ბელო, ხალამბარი; მარცვლეულის მცირე საცავი.

ჰიძა — თაღის შუაგული.

ჰიხური — 1. ხის კოშკი. 2. მცირე ზომის, ერთ სათავსიანი, მსუბუქი კონსტრუქციის ნაგებობა, განკუთვნილი საცალო და წვრილმანი ვაჭრობისათვის, საგაზეთო კოსკის მოსაწყობად და ა. შ. 3. ბუ-

დრუგანა; ერთოთახიანი მცირე შენობა გუშავისათვის.

ჯორა — ჯორაკი; შენობის გა-

რეთ გადმოსული ნივნივის წანატი.

ჯორაპი — ივივეა, რაც ჯორა.

— 3 —

პბ — პეკტარის შემოკლებული აღნიშვნა.

პალტელი (გერმ.) — 1. სათელი; პროფილირებული ხის თამასა, რომელიც იხმარება პირდაპირი ნაკერის, შევრილების, წიბოების და მისთ. დასაფარად. 2. ხის ან ლითონის ნაკეთობის შიგა კუთხის დამრგვალება.

პარამხანა (არაბ.) — არამხანა; საგანგებო სადგომი, სადაც კარჩაკეტილად ცხოვრობდნენ შეძლებულ მუსლიმანთა ცოლები.

პარმონია (ბერძ.) — შენობის, მხატვრული ნაწარმოების ყველა ელემენტის მწყობრი შეთანხმებულობა და თანახმოიერება.

პაუპტპახტი (გერმ.) — 1. ადრე, საყარაულო შენობა ან სადგომი ბაქნით, რომელზედაც გამოდიოდა საყარაულო განრივი. 2. სამხედრო მსახურთა სასჯელის მოსახდელი, საგანგებო სადგომი.

პეისონი (ბერძ.) — კლასიკური არქიტექტურული ორდერის კარნიზის გამოტანილი ფილა.

პელა — ძვ. საასპარეზო მოედნის მიჯნა.

პერალლიკური ორნამენტი — ორნამენტის ძირითად მოტივს წარმოადგენს ერთმანეთის პირისპირ, სიმეტრიულად განლაგებული ცხოველების გამოსახულება.

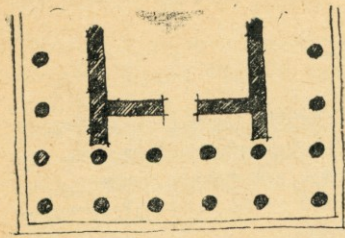
პერმა (ბერძ.) — ბოძზე ან სვეტზე დადგმული ბიუსტი.

პერონი (ბერძ.) — გაღმერთებული გმირებისადმი მიძღვნილი საკულტო ნაგებობა საბერძნეთში, რომლის კარიბჭე დასაველეთისაკენ — „აჩრდილების სამეფოსკენ“ იყო მოქცეული.

პესი — პიდროლექტროსადგურის შემოკლებული დასახელება.

პექსასტილი (ლათ.) — ვიტრუვიუსის კლასიფიკაციით — ბერძ-

ნული ტაძრის — პერიპტეროსის
ერთ-ერთი სახეობა ექვსი სვეტით
ფასადზე.

ჰექსტარი (ფრან.) — მეტრიული
სისტემის მიწის ფართობის საზომი
ერთეული, რომელიც უდრის
10 000 კვ. მ-ს.

ჰიდროელექტროსადგური --
ჰიდროტექნიკური ნაგებობათა კომ-
პლექსი, რომელიც წყლის დინების
ენერჯიას ელექტროენერჯიად გა-
დაამუშავებს.

ჰიდროელსადგური — იგივეა,
რაც ჰიდროელექტროსადგური.

ჰიდროიზოლაცია — 1. შენო-
ბის, მისი ცალკეული ნაწილების
დაცვა მიწისქვეშა და ზედაპირუ-
ლი წყლებისაგან. 2. საგანგებო მა-
სალის შრე ან კონსტრუქცია, რო-
მელიც არ ატარებს წყალს და
იცავს ნაგებობას ან მის ნაწილებს

წყლისა და ტენიანობის ზეგავლენით
ნისაგან.

ჰიდროსაიზოლაციო ხალიჩა
— მრავალფენიანი ჰიდროსაიზო-
ლაციო შრე.

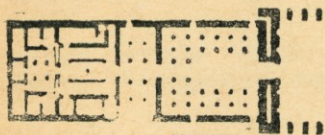
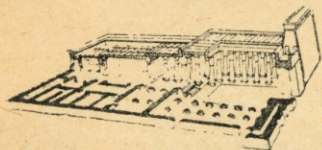
ჰიდროტექნიკა (ბერძ.) —
წყლის რესურსების გამოყენებისა
და წყლის სტიქიონთან ბრძოლის
ტექნიკური საშუალებების შემს-
წავლელი მეცნიერება.

ჰიდროტექნიკური ნაგებობა
— წყლის რეჟიმის რეგულირების,
წალეკვისაგან ნაპირების დაცვის,
წყლის დინების ენერჯიის გამოყე-
ნებისა და მისთ. მიზნებისათვის
წყალსატევზე აგებული ტექნიკუ-
რი ნაგებობა (ჯებირი, ჰესი და
მისთ.).

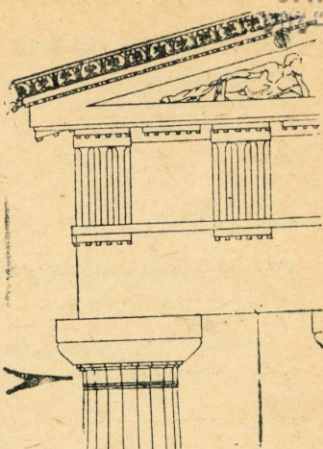
ჰიმნასიუმი (ბერძ.) — ვარჯი-
შისათვის განკუთვნილი ნაგებობა
ანტიკურ საბერძნეთში, რომელიც
წარმოადგენდა მთავარი შენობისა
და ღია ბაქნებისაგან შემდგარ კომ-
პლექსს.

ჰიპეტრალური ნაგებობა —
(ბერძ.) — ანტიკური ან ძველი
აღმოსავლეთის ნაგებობა, სასი-
ნათლო ღიობით ჭერში.

ჰიკოსტილური დარბაზი —
მრავალსვეტიანი დარბაზი ეგვიპ-
ტისა და ირანის აქიტექტურაში.

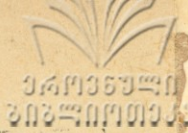
ჰიპოტრახელეიონი (ბერძ.) —
დორიული კაპიტელის ყელი, რო-
მელიც სვეტის ზედა ნაწილშია
მოთავსებული, აგრძელებს მის მო-
ხაზულობას და ოდნავ ჩაღრმავე-
ბული, განივი ზოლებით არის გა-
მოყოფილი.

ჰოლი (ინგლ.) — ვრცელი მო-
საცდელი სადგომი საზოგადოებ-
რივ შენობაში.

ჰორელიეფი (ფრან.). — მალა-
ლი რელიეფის მქონე სკულპტურ-
ული გამოსახულება სიბრტყეზე.
შდრ. ბარელიეფი.

КВИРКВЕЛИЯ ТЕНГИЗ РАФАЕЛОВИЧ

ТОЛКОВЫЙ АРХИТЕКТУРНЫЙ СЛОВАРЬ
(на грузинском языке)

რეცენზენტები:

არქიტექტურის დოქტორი, პროფ. რ. ავაბაბიანი
დოც. ვ. ჩიგოვიძე

ნაშრომი რეკომენდებულია ვ. ი. ლენინის სახელობის საქართველოს პოლიტექნიკური ინსტიტუტის არქიტექტურის კათედრის შიერ

გამომცემლობის რედაქტორი პ. ლაბარტყავა
მხატვრული რედაქტორი ს. ბოტკოველი
ტექრედაქტორი ვ. ჯოხაძე
კორექტორი პ. დგეზუაძე

ხელმოწერილია დასაბუჟდად 9/XI-70. ქაღალდის ზომა 70×108.
ნაბეჭდი თაბახი 13,5. სააღრიცხვო-საგამომცემლო თაბახი 8,48.

ტირაჟი 5000. შეკვეთა № 2500.

ფასი 65 კაპ.

გამომცემლობა „განათლება“, თბილისი, კამოს ქ., 18.
Издательство «Ганатлеба», Тбилиси, ул. Камо, 18.
1971

საქ. კვ ცკ-ის გამომც. სტამბა, თბილისი, ლენინის ქ. 14.
Типография изд-ва ЦК КП Грузии. Тбилиси, ул. Ленина, 14.

06/8/15

